

INSTITUTUM HISTORICUM POLONICUM ROMAE

**E L E M E N T A
AD FONTIUM EDITIONES
LIV**

**DOCUMENTA EX ARCHIVO REGIOMONTANO
AD POLONIAM SPECTANTIA
XXIV PARS**

Ostpr. Fol., vol. 42, 49, 50, 1535-1536

edidit

CAROLINA LANCKOROŃSKA

NON EXSTINGUETUR

R O M A E 1 9 8 2

INSTITUTUM HISTORICUM POLONICUM ROMAE

VIA VIRGINIO ORSINI 19 - ROMA

IAM PRIDEM ROMAE PRODIERUNT HAEC VOLUMINA
(continuatio *Studia Teologiczne* — Wilno, vol. I-X):

- XI — MEYSZTOWICZ V., *Repertorium bibliographicum pro rebus Polonicis Archivi Secreti Vaticani*. Vaticani, 1943.
- XII — MEYSZTOWICZ V., *De Archivo Nuntiaturae Varsaviensis quod nunc in Archivo Secreto Vaticano servatur*. Vaticani, 1944.
- XIII — SAVIO P., *De Actis Nuntiaturae Poloniae quae partem Archivi Secretariatus Status constituunt*. Romae, 1947.
- XIV — MEYSZTOWICZ V., *Prospectica descriptio Archivi Secreti Vaticani*. (Ed. chirotypica, exhausta).

ANTEMURALE, I-XXV, Romae, 1954-1981

ELEMENTA AD FONTIUM EDITIONES

- I — *Polonica ex Libris Obligationum et Solutionum Camerae Apostolicae*. Collegit J. LISOWSKI, pp. XV+292, 704 doc. (A.D. 1373-1565), Ind. nom. propr. 1960. (Archivum Secretum Vaticanum).
- II — « *Liber Disparata Antiqua Continens* » Praes. E. WINKLER, pp. XVIII+190, 281 doc. (ante a. 1424), 19 facs. Ind. nom. propr. 1960. (Archivum Capituli Trident.).
- III — *Repertorium Rerum Polonicarum ex Archivo Orsini in Archivo Capitolino*, I pars. Coll. W. WYHOWSKA DE ANDREIS, XVIII+162, 1144 doc. (A.D. 1565-1787), 29 tab. Ind. nom. propr. ind. chron. 1961.
- IV — *Res Polonicae Elisabetha I Angliae Regnante Conscriptae ex Archivis Publicis Londoniarum*. Ed. C. H. TALBOT, pp. XVI+311, 166 doc. (A.D. 1578-1603), 9 tab., Ind. nom. propr., ind. chron., glossarium verb. ang. ant., 1961.
- V — *Repertorium Rerum Polonicarum ex Archivo Dragonetti de Torres in Civitate Aquilana*. Ed. P. COLLURA, pp. XI+86, 483 doc. (A.D. 1568-1682), 4 tab., 1962.
- VI — *Res Polonicae Iacobo I Angliae Regnante Conscriptae ex Archivis Publicis Londoniarum*. Ed. C. H. TALBOT, pp. XI+396, 281 doc. (A.D. 1603-1629), 8 tab., Ind. nom. propr., ind. chron., glossarium verb. ang. ant., 1962.
- VII — *Repertorium Rerum Polonicarum ex Archivo Orsini in Archivo Capitolino*, II pars. Coll. W. WYHOWSKA DE ANDREIS, pp. XIV+250, 1205 doc. (A.D. 1641-1676), 11 tab., Ind. nom. propr., ind. chron., 1962.
- VIII — *Documenta Polonica ex Archivo Generali Hispaniae in Simancas*, I pars. Ed. V. MEYSZTOWICZ, pp. X+214, 157 doc. (A.D. 1514-1576, 1720-1791), 7 tab., Ind. nom. propr., ind. chron., 1963.
- IX — *Res Polonicae ex Archivo Regni Daniae*, I pars. Coll. L. KOCZY, pp. XII+184, 98 doc. (A.D. 1526-1572), 8 tab., Ind. nom. propr., 1964.
- X — *Repertorium Rerum Polonicarum ex Archivo Orsini in Archivo Capitolino*, III pars. Coll. W. WYHOWSKA DE ANDREIS, pp. XVI+343, 1399 doc. (A.D. 1568-1676), 12 tab., Ind. nom. propr., ind. chron., 1964.
- XI — *Documenta Polonica ex Archivo Generali Hispaniae in Simancas*, II pars. Ed. V. MEYSZTOWICZ, pp. VIII+287, 214 doc. (A.D. 1567-1579), 7 tab., Ind. nom. propr., ind. chron., 1964.
- XII — *Documenta Polonica ex Archivo Generali Hispaniae in Simancas*, III pars. Ed. V. MEYSZTOWICZ, pp. V+291, 163 doc. (A.D. 1571-1576), 5 tab., Ind. nom. propr., ind. chron., 1964.
- XIII — *Res Polonicae ex Archivo Musei Britannici*, I pars. Ed. C. H. TALBOT, pp. XVI+175 (A.D. 1598), 2 tab., Ind. nom. propr., 1965.
- XIV — *Collectanea ex rebus Polonicis Archivi Orsini in Archivo Capitolino Romae*, I pars. Ed. W. WYHOWSKA DE ANDREIS, pp. VI+234, 177 doc. (A.D. 1575-1668), 4 tab., Ind. nom. propr., 1965.
- XV — *Documenta Polonica ex Archivo Generali Hispaniae in Simancas*, IV pars. Ed. V. MEYSZTOWICZ, pp. VI+340, 211 doc. (A.D. 1576-1587), 5 tab., Ind. nom. propr., ind. chron., 1966.

INSTITUTUM HISTORICUM POLONICUM ROMAE

**E L E M E N T A
AD FONTIUM EDITIONES
LIV**

**DOCUMENTA EX ARCHIVO REGIOMONTANO
AD POLONIAM SPECTANTIA
XXIV PARS**

Ostpr. Fol., vol. 42, 49, 50, 1535-1536

edidit

CAROLINA LANCKOROŃSKA

NON EXSTINGUETUR

R O M A E 1 9 8 2

SUMPTIBUS
FUNDATIONIS
LANCKOROŃSKI
FRIBURGI HELVETIAE

EDIDIT:
INSTITUTUM HISTORICUM POLONICUM ROMAE
VIA VIRGINIO ORSINI, 19 - ROMA

INDEX RERUM

Introductio	Pag.	VII
Abbreviationes	»	VIII
Textus	»	3
Elenchus epistolarum	»	217
Index personarum et locorum	»	225

INTRODUCTIO

Hoc LIV volumine seriei nostrae Elementa ad Fontium Editiones, quo publicationem pergimus litterarum, ab Alberto in Prussia duce in Regnum Poloniae et Magnum Ducatum Lithuaniae annis 1535-1536 missarum, 298 exemplaria eiusmodi epistolarum continentur. Nunc quidem minorem videmus esse numerum epistolarum, quae ad Sigismundum I Poloniae regem datae erant, quarum nonnisi 32 illis duobus annis scriptas perspicimus. Inter quas una praesertim, 18 die Februarii 1536 data, sane notabilis est animumque lectoris percutit eo, quod una cum ea tredecim exemplaria aliarum epistolarum, vel ab ipso duce Alberto ad alios missarum, vel ad eum ab aliis datarum, regi transmissa erant. Quae scripta fere omnia de rebus publicis tractant, praecipue vero de periculis, veris vel fictis, quae Regno Daniae noviterque electo eius regi Christiano III et ipsi Ducatui Prussiae ex parte Ordinis Theutonicorum eique adhaerentium Germaniae principum imminere videbantur.

Duorum illorum annorum intervallo maximam sane epistolarum a duce Alberto datarum partem accepit Ioannes Chojeński, episcopus primum Premisliensis, deinde Plocensis, Cancellariae Regiae de facto praefectus et moderator, ad quem 44 epistolae missae erant. Sunt praeterea et ad alios Regni Magnique Ducatus proceres saeculares et spirituales datae litterae, quibuscum duci in Prussia varii generis relationes et commercia intercedebant, ut puta Lucas et Andreas a Górká, Albertus Gasztold, Petrus Gamrat, Nicolaus Wolski aliique. Epistolae germanico idiomate exaratae, imprimis Nicolao Nibschitz (28), Iosto Ludovico Decio (17) et nonnullis aliis destinatae, propter earum singularem scribendi et grammaticae rationem, easdem prae se ferunt difficultates, quarum in praecedentis voluminis Introductione iam brevem fecimus mentionem (ut de scriptorum vel potius descriptorum erroribus iam prorsus taceamus).

Restat, ut collegae nostro Luciano Olech, pro opera in hoc quoque perficiendo volumine diligenter navata, sinceram, ut antea, habeamus gratias.

C.L.

ABBREVIATIONES

A.T.	Acta Tomiciana
El.	Elementa ad Fontium Editiones
M.D.L.	Magnus Ducatus Lithuaniae
R.P.	Regnum Poloniae

TEXTUS

1535

Anno a nato Christo Millesimo Quingentesimo Trigesimo Quinto

N. 1082

E Regio Monte, 7.I.1535.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Apel, cancellario suo,

de Ordinis Theutonicorum moliminibus et insidiis contra se et subditos suos struendis certior factus, rogat, ut in Germania expiscari studeat, « quinam sint isti, quomodo, ubi et quando, quibus denique rationibus » eiusmodi conspirationem facere velint.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 586-588.

Salutem et benevolentiam nostram.

Eximie, fidelis noster atque dilecte.

Scrripsimus nuper Dignitati Tuae cum Noremburgensi nuncio et ad eas literas, quas a Dignitate Tua accepimus, satis prolixè et copiose a nobis responsum videtur. Quas iam dudum Dignitatem Tuam accepisse nobis nullum est dubium. Cum autem eis in literis etiam Theutonici Ordinis et variarum practicarum, quae iam passim ac ubique ferme adversus nos exurgunt, mentionem fecerimus, ac nobis iam per amicorum quorundam literas certo sit relatum, multa et varia Ordinem Theutonicum contra nos nostramque provintiam moliri, quae res non tantum ad personae nostrae lesionem et iniuriam, verum etiam nostrorum subditorum et tocius terrae Borussiae incommodum et detrimentum spectare videtur, decrevimus plane et statuimus ea de re pauca ad Dignitatem Tuam perscribere, non dubitantes, quin Dignitas Tua hac in re et causa nostra diligentem adhibitura sit operam. Quod eandem ita facturam non diffidimus. Itaque Dignitatem Tuam ignorare^{a)} nolumus nos a quibusdam cerciores factos, Ordinem Theutonicum una cum suis adhaerentibus miras sane atque varias practicas in animo habere, nobis nostrisque subditis insidias struere, omnia denique contra nos moliri, quo in^{b)} inferendis nobis incommodis et malis suam tandem possint explere libidinem. Nos vero, qui omnem spem et fiduciam nostram in Deum Optimum Clementissimumque, qui suos nunquam deserturus est, collocamus et ponimus, nec etiam alium, presertim in Germania, nunc habemus, cui satis tuto hanc rem et causam nostram commendare atque credere possumus, Dignitatem Tuam imprimis rogatam volumus, ea velit quamprimum et haud gravatim nostro nomine, vel per literas, vel quovis alio modo ab amicis et Senatu Nurembergensi diligenter expiscari, quinam sint isti, quomodo, ubi et quando,

quibus denique rationibus aut conditionibus inter sese conspirarint adversus nos et an talis rumor^{z)} seu conspiratio apud nos^{c)} etiam ita spargatur in vulgus. Nam cum praesentium rerum status admodum sit periculosus, summaque necessitas postulet, ut praesentibus periculis in tempore eamus obviam, faciet nobis Dignitas Tua rem sane quam gratissimam, si nos cum hiis, tum aliis de rebus, quam plenissime ac citissime reddiderit certiores. Poterit autem Dignitas Tua commodissime istud a dilecto et fideli nostro Georgio Voglero ac aliis quibusdam amicis cognoscere atque expiscari. Quo cognito, cupimus primo quoque tempore id nobis per Dignitatem Tuam proprio nuntio nostris expensis et sumptibus indicari. Quod ut faciat Dignitas Tua, etiam atque etiam clementer petimus. Dabimusque operam, ut in referenda erga Dignitatem Tuam gratia nunquam ingrati aut immemores inveniamur, cui omnia fausta foeliciaque precamur. Quod mutato titulo has literas easque alieno sygillo sygillatas ad Dignitatem Tuam dedimus, rogamus, id eam ob causam Dignitas Tua a nobis factum existimet. Nam cum magna sit hodie multorum hominum improbitas, et nusquam, ut Poeta ait, tuta fides, mandavimus fideli nostro atque dilecto Hieronimo^{d)} Schurstab, nobis a secretis, ut ille hasce nostras literas, quasi suo nomine scriptas, proprio suo sygillo obsignaret. Idque hoc modo atque ea ratione etiam^{e)} a Dignitate Tua fieri petimus, ut scilicet quociens Dignitas Tua ad nos scribit, mutato etiam titulo, illa praedicto Hieronymo nostro eas literas, tanquam ad illum scriptas, reddi ac perferri curet. Qua in re Dignitas Tua nobis factura est rem admodum gratam. ... Datae e Regio Monte VII Ianuarii, anno etc. 1535.

In initio epistolae in margine: Domino Doctori Apello.

- a) *in ms.* ignorare
 b) *in superscriptum.*
 c) *correctum ex vos*

- d) *in ms.* Hieronimo
 z) *sic in ms.*

N. 1083.

E Regio Monte, 7.I.1535.

*Albertus dux in Prussia
 Nicolao Nibschitz*

pro litteris et exemplis litterarum in negotio marchionis Gulielmi ad papam missarum gratias agit; de foedere inter episcopum Pataviensem [Ernestum ducem Bavariae] et marchionem Georgium nondum inito nuntiat; Eliam Ostrogski certiore fieri iubet de suo Vilnam futuro adventu; quod de cataractis non scripserit, se excusat.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 212v-213.

^{a)}An Nickell Nipschitzen den 6 Januarii^{b)}.

Dein schreyben, des datum steht Dinstag vor Circumcisionis Domini, sampt zuschickung des schreybens und copien an babist^{b)} ihn unsers geliebten bruders, marggraff Wilhelms, sachen etc. sampt andern haben wir empfangen etc. Thun uns solchs deines gehabten vleiss genediglich bedancken und wollen dir nit verhalten, das uns des vortrags

halben, so mit dem von Passaw und unserm geliebten bruder, marggraff Georgenn, soll aussgericht sein worden, noch zur zeit gar kein bericht zukhomen, und konnen demnach auss vorigen schriften gerurts unsers bruders an uns ausgangen nach nit glauben, das solcher vertragk sollt bescheen sein. Doch wurd die zeit, ob es gescheen oder nit, woll an tag geben.

Uns hat hertzog Helias geschrieben und gebeten, sein l. zu vorstendigen, ob wir auf Vastnacht bey ko.mt. zur Wildt ankommen werden oder nit. Als haben wir sein l. auf dich gewiesen, von dir desthalben bescheidt zu erlernen. Das haben wir darumb gethan, dieweil wir nit gewust, ob sein l. schreiben und lesen kant oder nit, das solch thun bey andern nit weitlauffig wurde, nit zweifelende, du werdest dich gegen seiner l. uff derselben anregen der gepur woll zu halten wissen.

Das dir aber der schleusen halben nit geschrieben, ist unser selbst schuld, dan das koniglich schreiben vonwegen solcher schleusen alher kommen, als wir uns wider anheims begeben. Demnach genediglich begerende, du wollest uns und unsere nachgelassene rethe hierin entschuldigt nemen, dan es ditsmoll aus andern vilfeltigen gescheften, damit wir beladen, vergessen worden. Schigken dir demnach hiebey ein copei solchs schreibens an ko.mt. gethan etc. Dir vil genedigs willen zu erzaigen seindt wir genaigt. Datum Konigspergk den VII tag Januarii anno etc. XXXVten.

a)-b) *in margine*
1) *Paulus III.*

N. 1084.

E Regio Monte, 7.I.1535.

Albertus dux in Prussia
Nicolao Nibschitz

de modo conficiendarum litterarum fidei, salvi conductus et instructionis regiae pro Ioanne Reineck, oratore ad regem Suetiae designato, eum edocet et rogat, ut eiusmodi litteras conficiendas curet.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 213-213v.

An Nickell Niptschitz den 7 Januarii.
Unsern grus zuvorn.

Erbar und erenvhester, lieber, getrewer.

Nachdem wir dir kurtz verruckter tagen unther anderm geschrieben mit begeren bei ko.mt. zu Polan etc., unserm gnedigsten herrn und freuntlichen, lieben ohemen, verfuern zu helffen, auf das ein credentz mit einer instruction an k.w. zu Schweden¹⁾ auf den achbaren und hochgelerten unsern rathe und lieben, getrewen Johann Reineckenn, beder rechten doctoren, zu einem schein allein gestellt wurde, wie dan solch unser schreiben weiters vermeldet. Als wollen wir dir genediger meynung nicht bergen, das wir auss hochgedachts k.w. zu Schwedenn gesandten Ippernn Flemmigk, rittern, antragen und werbungen befinden, das die notturft geldes, dorumb seiner k.w. und der-

selben pundes verwandten kriegsvolck zu bestellen, nach nicht gar vorhanden. Derhalben wir ihn diesen und andern mehr sachen obberurten unserm rathe, doctorn Reinecken, zu k.w. zu Schweden abzufertigen geursacht. Damit aber umb so viel desst mehr und sicherer durch dieselben orth als Leifflandt ihn Schweden kommen möge, so ist unser genedigs begern, du wollest nachmals bei ko.mt. zu Polan etc. also viel verfürdern helffen, damit auf doctorn Reynecken ein credentz sampt instruction, doch allein zu einem schein und nicht anzutragen uff die meynung, wie unser vorige schreiben mitbrengt, desgleichen einer passborth gestelt und uberreicht werde, damit er dest sicherer ihn Leifflandt durchkomen möge. Wir haben auch ein credentz an ko. mt. ihn unserm namen auf jnen, doctor Reinecken, begreifen lassen. Ihm fall, wan du es, des er die sachen selbst werben und obangezeigte meynung biten solt, fur gutt angesehen thest, das solchs also durch ihn bescheen. Doch wollest ihn allwege an deynem moglichen vleiss, domit er^{a)} ihns erste, dieweil die sachen keynen vorzugk leiden wil, von ko.mt. dermassen, wie gebeten, abgefertigt werde. Das sein wir umb dich mit besondern genaden zu beschulden geneigt. Datum Koenigspergk den 7. Januarii anno etc. XXXVten.

a) *sequitur expunctum*: uns

1) *Gustavus Wasa*.

N. 1085.

E Regio Monte, 8.I.1535.

Albertus dux in Prussia

*Eliae Ostrogski, capitaneo Braclaviensi et Winnicensi,
litteras eius sibi gratissimas fuisse nuntiat; pro benevolentia sibi exhibita gratias agit.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 588-589.

N. 1086.

E Regio Monte, 9.I.1535.

Albertus dux in Prussia

Fabiano a Dameraw (Wojanowski)

litteras regias ad pontificem in negotio marchionis Gulielmi scriptas mittit et rogat, ut eas procuratori suo Romae, Theodorico a Reden, vel Antonio Lekaw, secretario marchionis Gulielmi Romae moranti, pervenire faciat; negotia sua et fratris sui ei commendat.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 213v-214.

*Albertus dux in Prussia
episcopo Cracoviensi [Petro Tomicki],
capitaneatu Marienburgensi post mortem Stanislai Kościelecki, palatini
Posnaniensis, vacante, Achacium Czema ad hanc dignitatem proponit,
virtutes eius laudat et rogat, ut hanc causam promoveat.*

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 590-592.

Reverendissime in Christo Pater etc.

Relatum est nobis Magnificum ac Generosum Dominum Stanislaum Kosczeletzky etc. iuxta mortalium condicionem vita discessisse. Qua de causa officia haudquaquam minima in terris Borussiae non sine levi iactura et periculo Sacrae Regiae Maiestatis ac terrae Borussiae hac periculosissima tempestate vacare, Reverendissimam Vestram Paternitatem intelligere certo nobis persuademus. Et cum non ignoremus, quantum Sacrae Regiae Maiestatis intersit eum hiis iacentibus officiis praefici, qui et prudentia et auctoritate demortuo Domino Kosczeletzky non sit inferior, nosque pro nostro erga Regiam Maiestatem debito officio ac huius patriae, terrae scilicet Borussiae, studio et amore, ut aliquo modo invigilemus, obligatos esse sentiamus, tum quia Domini Ordinis Teutonicorum hiis periculosissimis temporibus strenue advigilant et undique occasiones invadendi^{a)} quaerant, tum quod hanc munitissimam arcem Marienburgensem curiosissimo, studiosissimo et ad utrumque tempus et pacis et belli prudentissimo et exercitatissimo viro, qui et mores huius terrae et hominum egregie calleat et ab omnibus ametur, demandatum esse, non parum interesse sciamus, non potuimus non in hac parte curiositatem nostram Reverendissimae Vestrae Paternitati indicare, amicabiliter et fraterne petentes, ea velit eandem boni consulere ac nostro nomine in hoc negotio omnem movere lapidem illudque totum promovendum, expediendum atque evehendum suscipere. Arbitramur autem huic oneri parem nobilem et strenuum Dominum Achacium Czemen etc., in quo homine quae sit prudentia, quae suspicienda probitas, quae in regendis officiis dexteritas, quae denique in administrandis publicis negotiis auctoritas, novit nedum Reverendissima Vestra Paternitas, sed et totus Ordo terrae Borussiae adeo, ut eundem, si non maiorem demortuo, certe parem et dignum ad hoc officium proponere audeamus.

Quare iterum atque iterum amice ac fraterne petimus, Reverendissima Vestra Paternitas dignetur hanc causam pro singulari eius prudentia diligenter perpendere atque hunc praedictum Dominum Czemen in capitaneum Marienburgensem suae Regiae Maiestati proponere negotiumque hoc totum ita temperare, ut dictus Dominus Czemen, tum quia dignus sit, tum quia plura ac multo maiora a Sacra Regia Maiestate ob fideliam eius praestitam servitiam emeritis sit, benigne et clementer obtinere possit. Factura est Reverendissima Vestra Paternitas nobis in hoc rem gratissimam ac omnibus ordinibus Ducatus Borussiae mul-

tis nominibus acceptissimam. Id quod vicissim summo studio^{b)} nostris sedulis officiis amice et fraterne compensare studebimus. Quam bene valere cupimus. Datae e Regio Monte XIII Ianuarii anno etc. XXXV.

In initio epistolae in margine: Episcopo Cracoviensi XIII Ianuarii.

a) *in ms.* invadenli

b) *sequitur expunctum:* R.V.P.

N. 1088.

E Regio Monte, 13.I.1535.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Kościelecki, palatinidi Posnaniensi,

de morte patris eius, Stanislai Kościelecki, palatini Posnaniensis, dolet; intercessionem suam pro eo apud regem, ut arcem Marienburgensem assequi possit, polliceri hoc tempore se non posse nuntiat, cum iam alium quendam eadem in causa regi commendaverit.

Ostpr. Fol., vol. 49, gg. 589-590.

Magnifice et Generose.

Accepimus hiisce diebus literas Magnificentiae Vestrae. Quibus eadem maximo cum dolore mortem sui Domini parentis, olim Magnifici Domini Stanislai a Coszielitz, Palatini Posnaniensis etc., nobis significare voluit etc. Cum haec nobis nuntiarentur, cepit dolor et tristitia animum nostrum occupare adeo, ut iis tristibus finem imponere egre potuerimus. Nam fides et integritas sua erga nos fuit nobis multis nominibus perspectissima, studium benemerendi et gratificandi sumus persaepe experti^{a)}. Quare cum hec omnia in^{b)} eo didicissemus, si voluntati divinae ita visum fuisset, nullum hoc periculosissimo tempore nobis adesse magis cuperemus. Verum cum Deo Optimo Maximo hec aliter placeant, eidem habenda itidem est gratia, qui suum servitorem ex hiis calamitosis mortalium erumnis clementer et benigne liberare voluerit. Ad hoc enim nascimur, ad hoc vivimus, nihil quoque in hoc mundo certo adfirmare ac nobis polliceri preter mortem possumus et debemus. Cumque hec humana sint et certa, modum tenere debemus, Deoque haec omnia tristia ac certissima inevitabilia adversa committere et bona consueta ac trita precatione omnes dolores reicere. Quod ut Magnificentia Vestra faciat^{c)}, sedulo admoneo.

Porro Magnificentia Vestra petit, ut auctoritatem nostram apud Sacram Regiam Maiestatem adhibere vellemus, quatenus adsequuta iam arce Schlochoviensi arcem quoque Marienburgk assequi posset etc. Agnoscimus profecto nos iure quasi haereditario Magnificentiae Vestrae plurimum debere, quae et praestare data oportunitate haudquaquam gravabimur. Verum in hoc negotio nostras operas Magnificentiae Vestrae hoc tempore polliceri non possumus, id quod summe dolemus. Nam paucos ante dies dedimus auctoritatem nostram cuidam alteri easque literas ad aulam Sacrae Regiae Maiestatis transmisimus. Quare clementer petimus, Magnificentia Vestra velit nos in hac parte excusatum habere, cum duobus pares operas eodemmet in negotio praestare non possimus, ac in

aliis omnibus suis negociis, tanquam a clementi Principe, singularem gratiam et praesidium indubie sibi polliceri. Quam sanam et incolumem^{d)} esse percipio. Datae e Regio Monte XIII Ianuarii anno etc. XXXIIII.

In initio epistolae in margine: Ioanni Costzieletzky XIII Ianuarii 35.

a) *verbum correctum.*

c) *correctum ex fiat*

b) *sequitur littera expuncta.*

d) *in ms. incolumen*

N. 1089.

E Regio Monte, 14.I.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Premisliensi [Ioanni Chojeński]

Ioannem a Werden, capitaneum Novensem, burggravium et proconsulem Gedanensem, quaedam negotia apud regem expedienda habentem, commendat et rogat, ut causam eius apud regem promoveat.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 592-593.

N. 1090.

E Regio Monte, 14.I.1535.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Nibschtz

de proposito ordinum Regni ob nimiam monetae copiam (in qua etiam multi falsi nummi inveniuntur) malleum deponendi et a cudenda moneta ad tempus cessandi se a I.L. Decio certiore factum esse nuntiat et rogat, ut a rege impetret, ne — usque ad suum ad regem adventum — ullum definitivum hac in re responsum dare velit.

Cfr. El. XLVI, NN. 157, 159.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 215-215v.

An Nickell von Nipschtz den 14 Januarii 35.

Wir fugen dir genediger meynung wissendt, das uns kurtz verrucker tagen herr Jobsten Ludwig etc. unther anderm ihn seynem schreiben zu vorstehen geben, wie die stende der loblichen Cron Polan etc. fur nutz und nothwendig achten, das die konigliche und hertzogische preussische muntz eynen stielstandt hett und der hamer gantz nidergelegt wurde, angesehen das derselben muntz zuviel und ein falsch dahinter befunden wurden, derhalben ein ansehliche statliche botschaft zu ko.mt. zu Polann etc. abzufertigen geursacht. Demnach ist unser genedigs begern, du wollest aufs aller vleissigsts und mit gutther geschickligkeit, im falh wan berurte stende der muntz halben durch ire gesandte bey hochgemelter ko.mt. anregung thun wurden lassen, verhandeln und furdern helffen, auf dass seyne ko.mt. ihn diesem handel kein beschliessliche antwurt haben, sonder domit biss auf unser zukunft und weytern bericht verziehen wollen, in dem keynen vleiss, sovil muglich, zu erhalten sparen. Das sein wir gegen deyner person etc. Datum Konigspergk den 14. Januarii etc.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Nibschitz

de nuntio quodam ex Germania per Prussiam in Livoniam transeunte variasque magni momenti litteras secum portante et de eisdem litteris a se interceptis eum certiore reddidit et nuntiat se cum interceptis litteris in persona ad regem proficisci in animo habere; ideo non inconsultum fore existimat, ut rex unum vel duos proceres ex regali Prussiae parte etiam ad se vocet, quo utriusque Prussiae legati una cum rege hac de re deliberare possint.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 214-215.

An Nickel Nipschitz den 21 tag Januarii 35.

Unsern grus zuvorn.

Erbar und erenvhester, lieber, getrewer.

Wir fugen dir genediger meynung wissendt, das wir vor etzlichen wochen von unsern herrn und freunden auss Teutzschlandenn kuntschaft uberkhommen, wie ein both mit briefen, welcher sich alhere ihns landt und dan furter in Leifflandt zu begeben willens, vorhanden sein soll etc. Weil wir dann vormerckt, das uns, auch landen und leuten an solchen briefen gelegen, demnach so haben wir^{a)} mit allem vleiss auf solchen bothen acht geben lassen und bestellt. Also hatt es Gott, dem dorumb pillig zu dancken, sonderlich gefuget, das uns derselbig both sambt den briefen vor wenig tagen zuhanden kommen. Welche brief eynstheils alhieher ihns landt, etzliche auch gegen Leifflandt dem herrn Meister¹⁾ und andern doselbst geantwort werden solten. Nachdem uns aber von abgedachten unsern herrn und freunden, wes an den briefen gelegen, vermeldet worden, als haben wir solche erprachen und darin so viel befunden, das nicht alleyne unser und unser landt und leuth, besonder zuzorderst ko.mt. und der loblichen Cron Polan etc., auch derselben verwandten, nachteil gesucht. Welchs uns auch, ob wir gleich sonst ihn der sachen, dir bewust, ko.mt. zu besuchen nicht in willens, werden wir doch allein derhalben uns zu derselben zu begeben verursacht. Seintemall aber gesterigs tags vor dato alhie bei uns herr Johann von Werdenn, burggraff und burgermeister zu Danntzigk, desgleichen der burgermeister von Thornn, zu hochgemelter ko.mt. zu reisen vorhabende ankhommen und nun angezeigte ursachen vorgefallen, sein wir ihn willens, uns umb soviel dest eher an ko.mt. zu begeben. Und nachdem die obberurte schriften ko.mt., wie vor angezeigt, derselben Cron und landt Preussenn mit betreffendt, so deucht uns, wo es anderst ko.mt. gefiele, nicht ungerathen sein, das dieselb aufs eyhengst von den preussischen nechst gesessenen stenden eynen oder zwene zu sich erfordern thet, domit dieselben, ehe wir von irer mt. abschieden theten, ankhommen, auf das sein ko.mt. mit uns und derselben koniglichen preussischen stenden, soviel dester bequemer, wie solchem vornemen, wie dan ihr mt. auss den briefen verstehen werden, vorzukommen und darkegen zu trachten noturftiglich beratschlagen und beschliessen, domit durch guthe vorbetrachtung bedersyts land Preussen nachtheil und schaden, als viel muglich, verhuet werden moecht. Begeren demnach genediglich, du wollest solchs alles hochbenanter ko.mt. gutther geschickligkeit, wie du dan wol zu thun

waist, vortragen und uns aufs eilentzst, wes dissfals ire ko.mt. gemutsmeynung durch dein schreiben eröffnen und wiewol wir dir solche briff gern überschickt, so haben wir sie doch so yhn kurtz, das wir dieselben, wiewol vonnoten, mit unsern rethen nicht haben beratschlagen mögen, bekhommen. Wolten auch dieselben, domit sie nicht abhendigk gemacht, ungeru über landt durch die post schicken, ihn dem dieweill uns, unsern landen und leuten bevorauss ko.mt. derselben Cron und verwandten viel daran gelegen, deinen vleiss, unserm genedigen vertrawhen nach, nicht sparen. Das wollen wir ihn sondern genedigem willen gegen deyner person dencklich unvorgessen behalten und wollen dieselben brief auf unser ankunff mitbringen. Datum Königspergk, ut supra.

a) *bis scriptum*

1) *Valterus a Plettenberg.*

N. 1092.

Ragnetae, 28.I.1535.

Albertus dux in Prussia

Andreae a Górká, castellano Calissiensi,

de parata eius cum exercitu in Lithuaniam profectione et in eiusdem exercitus duce electione gratulatur; legatorum Ioachimi iunioris marchionis Brandenburgensis Posnaniam futurum adventum et suam ad regem profectionem significat.

Cfr. El. XXXV, N. 416.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 593-594.

Magnifice ac Generose Frater etc.

Pro litteris gratias agit (omittitur).

Quod scribit Magnificentia Vestra de profectione, quam parare^{a)} constituit cum exercitu in Lithuaniam atque eandem in duce istius exercitus electam, libenter percepimus. Eamque ob rem Magnificentiae Vestrae gratulamur ^{b)}multum et Deum Optimum Maximum precamur^{c)}, ut is hoc propositum foeliciter^{d)} promoveat et Magnificentiae Vestrae omnes conatus semper fortunet. Facimus Magnificentiam Vestram cetero Illustrissimi Principis Domini Ioachimi iunioris, Marchionis Brandenburgensis etc., legatos, Episcopum Lebusensem^{b)} et Comitem a Schwartzenburgk, Guilelmum Schenck a Tautenburgk cum quadraginta equis Dominica Esto mihi Posnaniam venturos. Nos etiam, Deo favente, profectionem hanc nostram ad Regiam Maiestatem, quam suscepimus, brevi perficiemus. Nam hodierno die, quo Magnificentiae Vestrae literas accepimus, ad arcem nostram Ragnit sumus progressi... Datae ex arce nostra Ragnit 28 Ianuarii anno 1535.

In initio epistolae in margine: Andreae de Gorckaw.

a) *correctum ex: parere*

b)-c) *in margine*

d) *correctum ex: faciliter*

1) *Georgius Blumenthal.*

Albertus dux in Prussia

Nicolao Nibschitz

de litteris a Christiano III rege Daniae, celeri responso opus habentibus, acceptis et de sua proxime futura ad regem Poloniae projectione nuntiat; de Ioannis Pein, regis Daniae oratoris ad regem Poloniae missi, adventu; de Ioachimi iunioris marchionis Brandenburgensis negotio (matrimonio cum Hedvige, filia regis Poloniae) felicem exitum habituro; de legatis eiusdem marchionis ad regem mittendis.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 215v-216.

An Nickel Nybschitz den 28 Januarii 35.

Unsern grus zuvor.

Erbar und erenvester, lieber, getrewer.

Wiewol uns dein voriges schreiben, so uns undterwegen als wir nach der Mymmel gereist und solchs hauss unsers abwesens auch haben bestellen wollen, zukhommen, dennacht allerley bewegens gewacht, so sein wir gleichwoll entschlossen gewest, uns allerley geschwinden practicken halben, davon wir dir zuvor zum theil anzeigung gethan und das uns von dem erwelten konig zu Denmarckenn, unserm lieben ohem, schwager und bruder, herrn Christiann, schriften, die eilender antwort bedorffen und daraus wir mit ko.mt. reden müssen, zukhommen, zu ko.mt. uff der past zu begeben. Dieweil wir aber auss deynem itzigen schreyben, so uns den 28 dits monats zu Rangnit uberreicht, verstanden, das ko.mt. zu Polan unser ankunfft woll zufrieden, sein wir in bedacht der nodturft und zu vorhuetung allerley geschwinder practicken willens uns den nechsten Sannabent vonhinnen zu begeben und die nachtleger, wie die hie vor ihn vorzeichnus zugeschrieben, zu nehmen. So ist auch Johann Peyn auss Denmarcken ankhommen, welcher von dem erwelten konig, wie wir bericht, mit instruction und gewerben an ko.mt. zu Polan abgefertigt und uns auch nacheylen wurde. Hieneben wollen wir dir auch nicht bergen, das uns unser freuntlicher, lieber veter, her Jaachim der junger, marggraff zu Brandenburgk, der bewusten sachen halben und wir seiner lieb gesandten widerumb darauf, wie du dich aus beyligenden abschriften, solcher handel auch zu gutem, glucklichem ende gereich werde. Derwegen wollest dein sach numehr ihn ruhe stellen und dir an deinen schlaf disfals nichts benehmen lassen. Und wiewol in dem schreiben abgedachts unsers freuntlichen, lieben vettern die personen der bothschafter nicht aussgedruklich, sonder allein der bischoff von Lebus¹⁾ genont, so hat dach unser burggraff bei den bothen erkundigt, das neben dem bischoff ein graff von Schwartzenburgk und Schenck Wilhelm von Tautenbergk ungeverlich mit XL pferden abgefertigt sein. Welchs wir dir, verner ko.mt. des zu berichten habst, gnediger meynung nicht haben wollen verhalten, dan dir mit gnaden sein wir gewogen. Datum Rangnit eylend den 28 tag Januarii 35.

1) Georgius Blumenthal.

N. 1094.

Ragnetæ, 29.I.1535.

Albertus dux in Prussia

Adamko, tenutario in Krože (in ms. Croatzen)

rogat, ut in carcerem coniiciat et examinet homines quosdam, quos « miser quidam homo nomine Gritzus », ob homicidium in districtu Cleipodiensi (Mimlensi) super subdito quodam suo perpetratum in carcere arcis suae Tilsith retentus, prout veros homicidas indicavit, et per Iacobum Born, servitorem suum, se certiozem faciat, an ita sese res habeat necne.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 594-596.

N. 1095.

Vilnae, 12.II.1535.

Albertus dux in Prussia

Iosto Ludovico Decio

rogat, ut Severino Boner pecuniam pro quattuor equis debitam persolvat.

(Germanice)

Cfr. El. XLVI, N. 160.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 216-216v.

N. 1096.

Vilnae, 18.II.1535.

Albertus dux in Prussia

Iosto Ludovico Decio

rogat, ut Ioanni Glaubitz (error pro: Gleiwitz?) pro sericis sibi missis debitam pecuniam nomine suo persolvat.

(Germanice)

Cfr. El. XLVI, N. 160.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 216v-217.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Iskrzycki, succamerario Camenecensi,

ante suum Vilna discessum promissionem et litteras regias se impetratum esse nuntiat, ut Iskrzycki non invito vel inscio rege sibi servire possit, et rogat, ut eiusmodi literis acceptis se subito in Prussiam conferat; futuri stipendii partem in antecessum mittit.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 217-217v.

An Nickell Isskritzky den 4 Marcii anno etc. 35.

Unsern gunstigen grus zuvor.

Ernvester, lieber, getrewer.

Nachdem wir ewher wolfart und gesuntheit allezeit gern erfahren, so haben wir, dieweil jtzts botschaft an euch furgelassen, nicht undterlassen mogen, euch mit unser schrift zu ersuchen, und dieweil wir von dem erentvhesten unserm radt und lieben getrewen Nickelnn von Nibschitz etc. alhy verstanden, welcher massen bericht an euch gelangt, als solten wir den angehenden somer mit kriegshendeln umbgehen und beladen sein, warzu ir euch dan auch willig geprauchten zu lassen (des wir uns mit allen gnaden gegen euch thun bedancken) dienstlich erpitten. Nu ist nicht an, es machten sich die fhelle, das wir mit kriege wurden zu thun haben, wol dermassen zutragen, und wiewoll wir gar ihn kheynem zweiffel setzen, ihr wurdet uff unser hernachmals zuschreiben bey uns erscheynen, so wollen wir doch, gleichwoll ehe wir uns von hiab begeben, bey ko.mt. zu Polan, unserm gnedigsten und freuntlichen, lieben herrn und ohem, euch, damit ir uns dest bass und statlicher mit koniglichem willen und wissen zu ziehen mocht, erleubnus und auch schriften an euch zu erlangen und ausszubringen uns bearbeiten, genediglich synnende und begerende, ihr wollet unbeschwerdt sein, euch alsdann uff die ubersandte konigliche, auch unser schrieft, zu uns zu begeben, wie wir euch dan in unserm schreiben vernere anzaigung, wes ir auch allenhalben zu halten thun wollen.

Und dieweil wir alhie die register, darauss wir uns ewer bestaltung und wes man euch nach an hinderstelligem dienstgelde, phlege und schuldig were, ersehen hetten mogen nicht beihanden, so haben wir dennoch nicht undterlassen wollen, euch hiemit hundert gulden an euher dienstbesoldung zu uberschicken. Die wellet also von gegenwertigem zaiger uff rechenschaft empfahren. Euch gnedigen willen zu erzeigen sein wir geneigt. Datum Wilna am Donnerstag nach Oculi etc. 35.

N. 1098.

Vilnae, 10.III.1535.

Albertus dux in Prussia

Petro Tomicki, episcopo Cracoviensi,

de sua Vilnae apud regem ad expedienda gravissima quaedam negotia commoratione eum certiore reddit et rogat, ut eadem negotia sua apud regem promoveat; transmittit copias instructionis suae ad regem, responsi sibi a rege dati, replicam suam ad responsum regium.

(Latine)

Iam ed.: A.T. XVII, N. 148.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 596-598.

N. 1099.

Vilnae, 10.III.1535.

Albertus dux in Prussia

Andreae Tęczyński, castellano Cracoviensi,

de sua Vilnae apud regem ad expedienda gravissima quaedam negotia commoratione eum certiore reddit et rogat, ut eadem negotia sua apud regem promoveat; de Hieronymi Łaski valetudine et rerum suarum statu certior fieri cupit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 598-599.

N. 1100.

Vilnae, 10.III.1535.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Tarnowski, palatino Russiae, exercituum R.P. generali capitaneo, de electione in supremum ducem exercitus, aestate proxima contra Moscovitas mittendi, gratulatur; de Hieronymi Łaski valetudine et rerum statu certior reddi cupit.

Cfr. El. XXXV, N. 419.

(Regestum in A.T. XVII, N. 149.)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 599-600.

Magnifice et Generose etc.

Compertum habemus Magnificentiam Vestram a Sacra Regia Maiestate, Domino nostro clementissimo et avunculo charissimo, in Supremum exercitus Ducem, quem Regia Sua Maiestas ad futuram iam et instantem aestatem contra Moscovitas mittere constituit, esse electum. Qua de causa Magnificentiae Vestrae et gratulamur plurimum et, ut ista profectio foeliciter Magnificentiae Vestrae succedat, vehementer optamus. Multum etiam gratulamur Regiae Maiestati, utpote quae talem ducem ad exercitum suum elegerit, qui et prudentia non mediocri

et scientia rerum bellicarum optima huic exercitui praeesse commode et universo Regno Poloniae magno honori^{a)} atque emolumento esse possit. Haec^{b)} iam in praesentia vel salutandi solummodo gracia ad Magnificentiam Vestram scribenda esse duximus et contestandi amoris nostri erga Magnificentiam Vestram caussa, quam cupimus et rogamus firmiter, sibi de nobis istud persuadeat, nos non omissuros, quin si qua in re Magnificentiae Vestrae gratificari possumus, facturi id simus summo studio sedulo atque diligencia singulari. Rogamus Magnificentiam Vestram, ut illa nos de Domini Hieronymi de Lasko valetudine et rerum suarum statu cerciores reddere non dedignetur... Datae Vilnae 10 Marcii anno etc. 35.

In initio epistolae in margien: Domino Ioanni Comiti de Tarnaw.

a) sequitur ac expunctum.

b) supra lineam.

N. 1101.

E Regio Monte, 10.III.1535.

Consiliarii Alberti ducis in Prussia

Gregorio Skora de Gay, tenutario Obornicensi,

duce absente litteras eius se accepisse atque aperuisse nuntiant et ducis nomine eum invitant, ut ad praestandum hereditarium homagium (erbhuldigung) se quanto citius in Ducatum Prussiae conferat. (Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 217v-218.

N. 1102

Vilnae, 11.III.1535.

Albertus dux in Prussia

Iosto Ludovico Decio

responsum a se datum ad litteras regias, quibus sibi iniungebatur, ut malleum deponeret et se a cudenda moneta abstineret, et replicam regiam ad idem responsum suum transmittit.

Cfr. El. XLVI, NN. 157, 159, 160.

Ostpr. Fol., vol. 42, f. 218.

Ann Jobst Ludewig denn XI Marcii 35.

Unsern gnedigen grus zuvor.

Edler und erenvhester, lieber, getrewer.

Nachdem ir uns mermals angezeigt, welchermassen die stende der Cron Polan bey ko.mt. den hamer niderzulegen und von muntzen aufzuhoren anregung gethan, also wollen wir euch nicht bergen, das sein

ko.mt. solchs yetzo auch bey uns gesucht und begert, warauf wir seyner ko.mt. diese antwort mit A. vorzeichnet gegeben, also das wir derselben zu ehren und gefallen ein jahr langk uff Johannis anzuheben von muntzen aufzuhoren, doch mit solchem bescheydt, wie solcher articul unser antwort mitpringt, damit dennacht von muntzen nicht gar abgestellet und das gleichwoll sylbere muntz zu sechs und drey groschen solten gemutzt und geschlagen werden, bewilligt. Darauf sein ko. mt. ir widerantwort, wie ir euch auch hiebey mit B. signirt, zu ersehen gegeben. Dieweil wir aber sylbere muntz zu schlagen lassen bedacht und nottig ansehen, so wolten wir euch dissfals allenthalben darnach wissen zu richten gnediger meynung nicht unangezeigt lassen. Dan euch gnedigen willen zu erzeigen seindt wir geneigt. Datum Wilna, ut supra.

N. 1103

Vilnae, 21.III.1535.

Albertus dux in Prussia

Petro Tomicki, episcopo Cracoviensi,

petitum a rege modicum subsidium (consideratis variis adversariorum moliminibus) sibi denegatum esse queritur et rogat, ut, « attentis etiam gravissimis temporibus periculosissimisque practicis », apud regem studeat et instet, quo petitum auxilium sibi concedatur, et consilium suum sibi impartiri velit, quid sibi ad resistendum Theutoniarum et Livioniensium conatibus faciendum sit.

(Schedula: de studiis suis in negotio ineundi matrimonii inter filium Caroli ducis Munsterbergensis [Henricum] et Annam ducem Masoviae).

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 421.

Iam ed.: A.T. XVII, N. 170.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 601-604.

N. 1104.

Vilnae, 22.III.1535.

Albertus dux in Prussia

Alberto Gasztołd, palatino Vlnensi, M.D.L. cancellario,

Iacobum Grolock, quem ad expedienda quaedam negotia Vilnae relinquit, commendat et rogat, ut ei iustitiam ita administret, « quo ex tantia et liquida sua debita, ad quindecim sexagenas Lithuanicas, sine mora possit consequi »; deinde intercedit pro alio subdito suo, Hieronymo Verspach, ut bona ei iniuste retenta recuperare possit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 605-606.

N. 1105.

Caunae, 28.III.1535.

Albertus dux in Prussia

Erasmu Eustachio, canonico Vilnensi, teloneatori Caunensi, rogat, ut subdito suo, Stephano Phryss, in praeparandis et conficiendis aliquot lastis « mulsi seu vulgo medonis » auxilio sit et operam suam praestet, ut « tales lasti medonis » tanto citius ad se adferri possint.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, f. 607.

N. 1106.

E Regio Monte, 4.IV.1535.

Albertus dux in Prussia

Andreae a Górká, castellano Calissiensi, iuvenem Michaelem Kauffmann, civis Stettinensis Matthiae Kauffmann filium, commendat et rogat, ut eum inter servitores suos adnumerare velit, quo linguae polonicae ediscendae navare possit.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, f. 218v.

N. 1107.

E Regio Monte, 4.IV.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Camenecensi [Petro Gamrat] pro Ioanne de Stradaun, subdito suo, cuius uxor cum nonnullis rebus suis clam amotis in Masoviam profugit, intercedit et rogat, ut ei in hoc negotio ita adesse velit, quo et uxorem et res suas recuperare possit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, f. 608.

N. 1108.

E Regio Monte, 15.IV.1535.

Albertus dux in Prussia

Iosto Ludovico Decio

ad litteras eius 30.III. datas respondens, sententiam suam de cudenda moneta profert; iterum urget, ut Severino Boner et Ioanni Gleiwitz debitam pecuniam suo nomine persolvat.

Cfr. El. XLVI, N. 160.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 219-220.

An Jobst Ludwigg den 15 tagk Aprilis.

Unsern grus zuvorn.

Edler und erenvhester, lieber, getrewer.

Uns ist ewher schreiben, des datum helt Krakaw am 30. tag des monats Marcii gegenwertiges funfunddreissigsten jahrs, ihn dieser stun-

de zukommen, daraus wir vernomen, wie ir euch auss unsern schriften, so wir der muntz halben an euch verruckter zeit gethan, angesehen, der zweien zedell, so wir euch desselbigen mols überschickt, welche ewers verstandts widereinander sein und ko.mt. zu Polan etc. diversum responsum geben hatt sollen, nicht verrichten koent. Nun hetten wir uns nicht versehen, das euch solche zedell einigen unverstandt brengen hetten sollen, wollen aber euch gleichwoll ihn disem fhall genediger meynung nichts bergen. Wiewoll wir zu muntzen privilegirt, so wolten wir dannacht seyner ko.mt. zu ehren und gefallen ein jhar lang von muntzen pfenning, schilling und groschen abstehen zu ersehen, wes nutz ader schadens daraus entstehen mochte, doch unbegeben unser regalien, privilegien, freyheiten etc. Auch die weil in diesen geschwinden leufften und practicen mehr gelts und muntzs, dann zuvor, notturftig, so wolten wir uns selbere muntz zu sechs und drey groschen, nachdem solche am selber so gutt als die goitschmidt das verarbeiten schlahen zulassen, auch diets vorbehalten haben, woe es die notturff des landes wider zu muntzen lassen erfordern und befunden, das pfenning, schilling oder groschen zu muntzen zu vorhuetung des^{a)} lants schaden und zu handtirung des gemeynen mans, welcher nicht alwegen mit gulden oder marcken, sonder mit groschen, schilling und pfennig handeln muss, vonnöten sein wurd, das uns solchs auch frey stunde. Aber die vorsicherung, so wir von ko.mt. gebeten, erstreckt sich nicht auf die neue muntz, die weil wir doch zu muntzen privilegirt, dohin das uns die bewilligung des stilstanthes ihns jhars fristen an unsern regalien un-nachtheilig, auch zudem, woe wir auss notturft des landes zu muntzen verursacht, das dieselbig muntz ihm reich Polann und ander seyner ko.mt. landen zu nemen nicht verpöten wurde. Wollen derhalben an euch genediglich gesoennen haben, ihr wollet darauf gewarnet und geschicket sein, damit solchem statlich nachgesetzt, nichts weniger die weil unserm muntzvorwalther alhie zu Königspergk etlich silber zu unser notturft und vorhabenden hendeln davon selbermuntz als sechser und dreyer zu schlahen uberantworten haben lassen, des er sich dan dasselbig one ewer vorwissen und bevelich etwas beschwert und wir ime gleichwol inen das bey euch zu entnemen vortrostung gethan, ihr wollet des ihn ansehung, das wir solch zu unser selbst notturft muntzen lassen, kein beschwerde tragen.

Fur das ander, was die bezalung ehren Severin Boners anlangt, wissen wir uns aus ewerm selbst eygenem schreyben, so ir an uns derhalben gefertigt, nicht anderst zu erynnern, dan das er numehr vorlangst entricht sey. Hierumb die weil wir befinden, das euch (nachdem bey ko.mt., unserm genedigen herrn und freuntlichen, lieben ohemen, ne gelt oder andern wichtigen sachen sich zu untherschreyben der brauch) das bede bevelich Boners und Glewbitz bezalung halben von uns mit unser eygenen handt unvorzeichent zukommen nicht wenigk befrembdt, als ist solchs nicht umb gefhar willen, sonder vielmehr auss vorgessenheit vorlieben. Dorfft auch nicht sorgen, das wir euch hierin gefahren wollen, nachmals mit genaden bogerende, ihr wollet solche zalung egemeltem ehren Severino Boner ins furderlichst thun und euch diese unser untherschrift genugsam lassen sein. Wir vermercken auch in gedachts kauffmans Hannsen Gleywitz an uns gethanem schreyben, das ehr sich der bezalung halben etwas beschweret, angesehen das ein versehens ihn unser cantzley in entrichtung des termis²⁾, nemlich in dem, das er mit uns gemacht, das die bezalung acht tag vor Pfingsten,

aber euch, das ir ime das gelt albereit auf Johannis erlegen, geschrie-
ben sein soll, beschehen ist. So gereicht uns zu sonderm genedigem
gefallen, wo ir nun die wege finden koent, dieweil es jhe einmahl be-
zalt muss sein, das der guth man, sofern es muglich, auf Pfingsten
bezalt mocht werden. Und sein erfrewhet, das ir einsmals zu uns zu
kommen willens seit, von Gott wunschende, er wolle euch ein geluck-
selige reiss und ankunft verleyhen und verhoffen. Ir werdet nuhe-
mehr auss diesem unserm schreyben, wie wir den stielstanth grosschen,
schilling und pfenning zu muntzen bewilligt, darnach ir euch one zweifel
ferner zu richten, damit die silbere muntz statthaftig geschlagen,
gruntlich und eigentlich vorstehen. Thun uns daneben sampt unser
freundlichen, lieben gemahel¹⁾ des zugeschickten muschkathellers hochlich
bedanken und wollens gegen ewhr person und den ewern ihn allen
genaden widderumb zu erkennen nicht vergessen und haben nichts
weniger euch diets auf euhre schreiben zu antwort genediger meynung
nicht vorhalten mogen. Datum Konigspergk, ut supra.

a) *bis scriptum*

z) *sic in ms.*

1) *Dorothea.*

N. 1109.

E Regio Monte, 16.IV.1535.

*Albertus dux in Prussia
Ioanni Glewitz, civi Cracoviensi,
de errore quodam in termino solutionis commisso, de quo ex litteris
eius accepit; pro vinis a Decio per eum sibi missis gratias agit.
(Germanice)*

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 220-220v.

N. 1110.

E Regio Monte, 23.IV.1535.

*Albertus dux in Prussia
episcopo Premisliensi [Ioanni Chojeński]
oblata tabellarii occasione, aliqua nova transmittit; petit, ut se regi
commendare velit.*

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 608-609.

Reverende in Christo Pater.

Statuimus brevi proprium nuntium ad Reverendam Vestram Pa-
ternitatem transmittere, quo eandem de omnium rerum statu, muta-
tione et vicissitudine, quae in hoc^{a)} orbe terrarum perpetua esse solet
et in quantum ab eo tempore, quo Sacram Regiam Maiestatem dimi-
serimus, per nostros indagatores et exploratores in nostro negotio per-
sentire potuimus, certiores reddamus^{b)}. Quare videri posset superva-
caneum Reverendam Paternitatem Vestram, alias multis maximis et
arduissimis negociis obrutam, hoc tempore molestare. Verum cum se
offerret commode praesens hic literarum exhibitor, praetermittendam
nequaquam sumus arbitrati nactam occasionem, quin eidem si nil aliud,
saltem nova, quae hoc tempore nobis certa sunt et Reverendissimae

Vestrae Paternitati latere noluimus, communicemus, amicablem et fraterne petentes, Reverenda Vestra Paternitas dignetur haec amice et fraterne accipere et Sacrae Regiae Maiestati nostro nomine indicare. Cui, precamur, nos Reverenda Vestra Paternitas tanquam Domino et avunculo clementissimo, studiose commendare, subdita cum precatione omnis foelicitatis, velit; quod ut itidem apud Serenissimum iuniorum Regem et Reginales¹⁾ Maiestates exequi non gravetur, fraterne et amice petimus. Daturi sumus vicissim diligentem operam, ut omni studio, amore et gratia omnia studiose nostris officiis compensemus... Datae e Regio Monte, 23 Aprilis, anno etc. XXXV.

In initio epistolae in margine: Episcopo Premisliensi.

a) in ms. hac

b) in ms. reddemus

1) Bona cum filiabus

N. 1111.

E Regio Monte, 25.IV.1535.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Tarnowski, palatino Russiae, exercituum R.P. capitaneo generali, pro studio et benevolentia erga se exhibita gratias agit; de supremi ducis exercitus contra Moscoviam ducendi dignitate iterum gratulatur et victoriam exoptat.

Cfr. El. XXXV, N. 419.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 610-611.

Magnifice ac Generose, Frater nobis dilecte.

Literas, quas Magnificentia Vestra feria quinta ante festum Paschae ad nos dedit, accepimus, fueruntque nobis illae multis nominibus gratissimae et quia significabant propensum omnino animum atque studium Magnificentiae Vestrae erga nos, et quod ab eo proficiscebantur, qui non solum rerum bellicarum usu expertus, verum etiam omnibus prestantissimis virtutibus et prudentia non mediocri preditus, summum honoris fastigium sit consecutus. Itaque Magnificentiae Vestrae pro tali studio et benevolentia erga nos ingentes gracias et agimus et iniunctae Magnificentiae Vestrae a Sacra Regia Maiestate, Domino nostro clementissimo et avunculo charissimo, provinciae iterum atque iterum gratulamur, Deum Optimum Maximum precantes, ut is omnes Magnificentiae Vestrae conatus foeliciter ubique fortunet atque gubernet, praesertim in suscipienda illa in Muscoviam adversus immanissimum hostem profectio, foelicitatem^{a)} largiatur ac prosperum rerum omnium successum. Magnificentiae Vestrae officium nunc erit, ut ea hanc spartam, quam est nacta, ornet sedulo atque diligenter.

Postremo rogamus Magnificentiam Vestram amice ac fraterne, ut nos de omnibus, quae in Muscovia accident, quaeque agentur, plenius atque copiosius certiores reddere non dedignentur. Qua re graciosus nobis Magnificentia Vestra facere nihil potest... Datae e Regio Monte, anno etc. XXXV.

In initio epistolae in margine: Ioanni Comiti a Tarnaw 25 Aprilis.

a) in ms. foelicitem

N. 1112.

E Regio Monte, 25.IV.1535.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Radziwiłł

ab eo id rogatus, equum, sellam, totum apparatusum et arma, quibus ad proprium suum corpus usus est, libenter mittit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, f. 611.

N. 1113.

E Regio Monte, 25.IV.1535.

Albertus dux in Prussia

palatino Plocensi, capitaneo Marienburgensi [Felici Srzeński]

ad dilationem termini conventus commissariorum in negotio aquaeductus a lacu Dzierzgoń derivandi ea lege consentit, ut id regi quoque indicetur; in causa generi eius, Ioannis Zawisza Dłużniewski, rogat, ut nomina profugorum et loca, ubi degant, sibi perscribat.

Cfr. El. XXXV, N. 429.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 616-617.

Salutem et quidquid grati praestare possumus.

Magnifice et Generose.

Oblatae sunt^{a)} nobis Magnificenciae Vestrae literae, ex quibus intelleximus, quod petat Magnificencia Vestra constitutum illum duodecimum diem Maii ad conspiciendum eum locum, per quem aqua deduci debeat ex lacu Gergaw^{b)} ad Marienburgum, in aliud tempus post festa Pentecosten in sex aut in septem septimanas differri. Nos autem, quoniam satis iustas videmus causas, propter quas Magnificencia Vestra ad prenomiatum diem venire non queat, volumus hac in parte Magnificenciae Vestrae libenter morem gerere ac illum diem differre, sed ea tamen condicione, ut istud etiam Suae Regiae Maiestati indicetur, ne Regia Sua Maiestas nos impedimento aut in mora fuisse existimet, quominus hoc tempore commissarii conspicerent eum locum potuerint. Petimus autem, ut nobis Magnificencia Vestra^{b)} certum tunc diem praescribat atque constituat, quo nostri commissarii comparere^{c)} debeant. Dabimus operam, ut tandem hoc negotium finiatur. Si vero eo tempore, quod nobis Magnificencia Vestra praescribet, nostri commissarii ad diiudicandum et cognoscendum eum locum venire non poterunt^{d)}, facturi sumus ea de re Magnificentiam Vestram prius certiore.

Quod Magnificencia Vestra, pro Magnifico Domino Savisio¹⁾, Castellano Plocensi, genero suo, apud nos intercedit et petit, ut illi subditos suos, qui in dominium nostrum aufugerint, cum omnibus bonis resti-

tui curaremus, nos vero, quoniam de talibus nihil explorati et comperti habemus et nomina illorum nobis sint incognita, rogamus Magnificentiam Vestram, velit nos primo quoque tempore de illis plenius et clarius cerciores reddere, necnon et nomina subditorum illorum, et quibus in locis degant, perscribere, item quo tempore isti aufugerint et an proprii sint homines vel non. Curabimus tunc, ut tales praedicto Castellano restituantur... Datae e Regio Monte 25 Aprilis, anno etc. XXXV.

In initio epistolae in margine: Capitaneo Marienburgensi 25 Aprilis.

a) *in ms.* sint
b) *super lineam*

c) *correctum ex:* comparare

d) *correctum ex:* poterint

z) *sic in ms.*

1) *Ioannes Zawisza Dłużniewski.*

N. 1114.

E Regio Monte, 28.IV.1535.

Albertus dux in Prussia

Martino Cromero, episcopi Premisliensis secretario,

*pro exiguis muneribus ei missis, ex propenso suo in eum animo pro-
fectis, non fuisse opus « tanta tamque honorifica gratiarum actio-
ne » nuntiat; episcopo Premisliensi [Ioanni Chojeński] se commen-
dari petit.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol., 49, ff. 609-610.

N. 1115.

E Regio Monte, 28.IV.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Cracoviensi [Petro Tomicki]

*pro litteris et benevolentia gratias agit; se non tam propter suam,
quam regis et Regni Poloniae utilitatem a rege subsidium petivisse
(quod sibi denegatum est); rogat, ut in conspectu imminentium pe-
riculorum sapienti suo consilio regi adesse pergat; pro studiis in
negotio contrahendi matrimonii inter Annam ducem Masoviae et
filium Caroli ducis Munsterbergensis [Henricum] adhibitis gratias
agit; sua studia ea in re etiam irrita fuisse nuntiat, nam dux An̄na
nemini extra Regnum Poloniae nubere vult.*

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 421.

Iam ed.: A.T. XVII, N. 261.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 622-625.

N. 1116.

E Regio Monte, 28.IV.1535.

*Albertus dux in Prussia
episcopo Premisliensi [Ioanni Chojeński]
de negotiis Danicis se ei nuper scripsisse nuntiat et rogat, ut apud
regem instet, quo Gedanensibus mandare velit, ut pro conservanda
et augenda amicitia inter reges Poloniae et Daniae aliquot naves pa-
rent et arrestatas naves Sueticas liberas dimittant; pro litteris regiis
ad consiliarios terrarum Prussiae transmissis gratias agit, sed de
subterfugiis Stanislai Kostka, terrarum Prussiae thesaurarii, queri-
tur; se certiore factum esse significat de moliminibus cuiusdam
civis Gedanensis, « qui superioribus annis non carebat suspicione...
seditionis in negotio [Eberhardi] Ferbers »; rogat, ut absente Ni-
colao Nibschitz mittendum sibi curet exemplar litterarum a servi-
tore Alberti Gasztold ex Livonia allatarum.*

(Latine)

Cfr. El. XXXV, NN. 420, 422.

Iam ed. A.T. XVII, N. 264.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 618-620.

N. 1117.

E Regio Monte, 28.IV.1535.

*Albertus dux in Prussia
Alberto Gasztold, palatino Vlnensi, M.D.L. cancellario,
rogat, ut a nuntio suo, ex Livonia reverso, omnia accuratius et citius
postulare, perquirere et sibi transmittere velit.*

Ostpr. Fol., vol. 49, f. 621.

Magnifice ac Generose.

Cum puerum nostrum Vilnam versus ablegare vellemus, haudqua-
quam committendum arbitramur, ut is absque nostris literis ad Ma-
gnificam Vestram Dominationem veniret, sed potius sanitatem et pro-
sperrimam valetudinem Magnificae Vestrae Dominationis per literas
nostras invisendam esse putavimus, ex animo cupientes, ut eidem om-
nia ex animi sententia prosperrime succedant fruaturque prospera cum
amantissima coniuge et liberis dulcissimis valetudine. Haud credimus
Magnificam Vestram Dominationem oblivioni tradidisse, quae eadem
nobis de nuntio illo ex Livonia literas adferente, subdito Magnificen-
tiae Vestrae, coram contulerimus et quid tandem petierimus. Denique
quod nobili Domino Nipschitz sollicitandi apud Magnificam Vestram
Dominationem iniunctum sit onus. Porro Dominus Nipschitz, antequam
se committeret itineri, significavit nobis saepius in hoc negotio ab eo
factam esse interpellationem, verum cum tabellio non fuisset praesens,
nihil accipere potuisset, quam quod Magnifica Vestra Dominatio lite-

ras illas et alia, quae adhuc supersunt apud nuntium, ipse nobis suo tempore transmittere velit. Et cum ea omnia, quae apud nuntium supersunt, celerius videre pluribus de caussis cupiamus, petimus amice, Magnifica Vestra Dominatio dignetur accuratius et citius omnia illa a subdito suo postulare, perquirere et nobis transmittere. Si quid est, in quo nostro studio et officio eidem vicissim commodare possimus, sentiet Magnificentia Vestra nos officiose semper esse paratos. Datae e Regio Monte 28 Aprilis.

In initio epistolae in margine: Domino Gastoldo.

N. 1118.

E Regio Monte, 30.IV.1535.

*Albertus dux in Prussia
episcopo Premisliensi [Ioanni Chojeński]
formam regii « consensus litterarum » (imperatorii mittendarum?) transmittit, non eo ut « Regiae Cancellariae viam scribendi demonstrare » velit, « sed ut omnes res... clarius possint perspicui atque intelligi ».*

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 626-627.

Reverende in Christo Pater *etc.*

Posteaquam nobis Nobilis ac Generosus Dominus Nicolaus Nipschitz a Barschen, fidelis atque dilectus Consiliarius noster, indicavit Sacram Regiam Maiestatem, Dominum nostrum omnium clementissimum et avunculum charissimum, consensum illum literarum clementer admisisse et comprobasse, insuper et mandavisse, ut Regiae Suae Maiestati certa noticia et cognitio earum personarum aliarumque circumstantiarum transmittatur, opere praecium nos facturos existimavimus, si hanc copiam consensus iam et fieri curaremus atque etiam Reverendae Vestrae Paternitati una cum istis literis transmitteremus, non eam ob causam, quod Regiae Cancellariae viam scribendi demonstrare nobis esset in animo, sed ut omnes res tanto melius et clarius possint perspicui atque intelligi. Quamobrem Reverendam Paternitatem Vestram amice ac fraterne rogamus, eadem velit hanc causam coram Sacra Regia Maiestate proponere, hocque negocium apud eandem tam ad nostram, quam aliorum Dominorum utilitatem ac commodum, ne scilicet ipsis inde aliquid detrimenti et incommodi promanare possit, ita promovere, quo hanc Reverendae Paternitatis Vestrae in rebus nostris ac negociis diligenter expediendis diligentiam plurimum nobis ceterisque Dominis profuisse intelligamus. Non dubitantes, quin Reverenda Paternitas Vestra ita se atque talem in omnibus, prout volumus atque cupimus, exhibitura sit, quod nos erga eandem summo semper studio atque diligentia singulari promereri studebimus... Datae e Regio Monte, 30 Aprilis, anno etc. 35.

In initio epistolae in margine: Episcopo Premisliensi, 30 Aprilis.

a) *correctum ex:* curaremus

*Albertus dux in Prussia
episcopo Premisliensi [Ioanni Chojęński]
binas litteras suas se accepisse nuntiat; pro diligentia in expediendis
negotiis suis adhibita et pro novis, praesertim de Moscovia, sibi
missis gratias agit; regi victoriam auspicautr; de Nicolao Minckwitz
cum suis ab Hieronymo Łaski profligato refert; pro impetrato a rege
ad Gedanenses mandato, ad regem Sueciae [Gustavum I] attinente,
gratias agit.*

Cfr. El. XXXV, NN. 422, 424.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 628-630.

Reverende in Christo Pater, amice ac frater nobis charissime.

Quidquid est in nobis gratissimorum obsequiorum, id omne Reverendae Paternitati Vestrae dedicamus. Cui salutem omniaque bona multos in annos precamur, maximas agentes gratias, quod nos literis suis tam crebre accedere dignatur. Ex eo enim vel omnium maxime animum Reverendae Vestrae Paternitatis erga nos fraternum agnoscimus. Accepimus autem uno die binas a Reverenda Paternitate Vestra literas, in quibus scilicet prioribus, 16 Aprilis ad nos scriptis, nobis indicat se causam hanc nostram et negotium, quod nobili fideli nostro atque dilecto Foelici ab Althen commisimus, apud Sacram Suam Regiam Maiestatem, Dominum nostrum clementissimum et avunculum charissimum, diligenter expedivisse, pro qua diligentia Reverendae Vestrae Paternitati immortales agimus gratias. Agimus praeterea gratias pro novis nobis communicatis, praesertim de Moschovia. Gratulamur ergo multum Regiae Suae Maiestati^{a)} amplissimisque tocius Regni Poloniae ordinibus, optantes^{b)}, ut Regia Sua Maiestas talem in omnibus omni tempore fortunam contra immanissimum illum hostem experiatur. Nos ea, quae in praesentiarum habemus nova, vicissim communicamus. Quamvis nihil precipui nunc habeamus, quod non Reverenda Vestra Paternitas melius atque certius eo in loco quam nos hic noverit, facimus tamen eandem cerciorem Dominum Hieronymum Lassky haud procul ab arce Kesemarck Nicolaum Minkwitz cum omnibus suis cepisse ac profligasse. Haec pro certo nobis sunt relata.

Ad posteriores Reverendae Paternitatis Vestrae literas, 19 Aprilis ad nos scriptas, paucis respondebimus, atque ita, quod eas literas ad Regem Suecorum¹⁾ pertinentes, quas nobis Reverenda Paternitas Vestra una cum his transmisit, accepimus et quanquam serius nobis illae oblatae sint et paucis etiam exactis diebus proprium nuncium^{c)} ad praefatum Regem Sueciae ablegaverimus, tamen daturi sumus operam, ut illae quam citissime ad loca debita perferantur. Agimus autem summas Reverendae Paternitati Vestrae gratias, quod eadem, quae nos optavimus, apud Sacram Regiam Maiestatem perfecit atque obtinuerit, mandatumque ad Gedanenses impetraverit etc. Rogantes amice, ut Reverenda Paternitas Vestra semper ac in omnibus sese talem erga nos exhibere, nos atque nostros Regiis Reginalibusque Maiestatibus, Dominis nostris clementissimis et consobrinis charissimis, diligenter atque

sedulo commendare non dedignetur. Daturi vicissim operam, ut in omnibus, quae ad Reverendae Vestrae Paternitatis dignitatem augendam et amplificandam faciant, nos praestemus lubentes ac beneficiorum acceptorum memores... Datae e Regio Monte 30 Aprilis, anno etc. XXXV.

In initio epistolae in margine: Episcopo Premisliensi 30 Aprilis.

a) correctum ex: Maicstatis	c) sequitur expunctum: prefatum
b) sequuntur expuncta verba: atque sperantes	1) Gustavus I Wasa.

N. 1120.

E Regio Monte, 30.IV.1535.

*Albertus dux in Prussia
Petro Opaliński, magistro curiae regis iunioris,
scribit rumorem sibi allatum de Nicolao Minckwitz cum omnibus suis
ab Hieronymo Łaski profligato.*

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 627-628.

Magnifice et Generose.
Obsequia sua regi commendari petit (omittitur).

Et quamvis minime dubitemus Magnificam Vestram Dominationem novarum rerum plaustra aliquot habere et magis certa, quam nos habere possimus, attamen nolumus haec reticere famam esse apud nos constantem Dominum Lasky ante Kesmarck Nicolaum Minquitz cum omnibus suis profligasse, eumque ipsum Nicolaum in ea ipsa pugna captum esse et vinctum detineri. Haec quamvis Magnificae Vestrae Dominationi sint magis certa, nos tamen celare non potuimus... Datae e Regio Monte XXX Aprilis, anno etc. XXXV.

In initio epistolae in margine: Domino Oppolinsky.

N. 1121.

E Regio Monte, 30.IV.1535.

*Albertus dux in Prussia
Nicolao Wolski, reginae Bonae curiae magistro,
aulicum regium nomine Steinkirch, commendat et rogat, ut ei a rege
impetret, quo aliquot equos stipendiis regis alere possit.*

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 427.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 631-632.

N. 1122.

E Regio Monte, 30.IV.1535.

Albertus dux in Prussia
Alberto Gasztold, palatino Vilenſi, M.D.L. cancellario,
Georgium et Gregorium Meck, hospites ſuos Vilenſes, commendat et
rogat, ut cauſam eorum apud regem ita promovere, ut petita a re-
ge conſequi poſſint.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 632-633.

N. 1123.

E Regio Monte, 6.V.1535.

Albertus dux in Prussia
Nicolao Nibschtz
interrogat, an opera fabri ferrarii, qui per anni integri spatium apud
eum laboravit et commiſſos ſibi labores iam confeſcit, nunc uti po-
ſit; nova de rebus Danicis mittit; nuntiat de victoria Eustachii
[Daſzkiewicz], capitanei Czercassiensis et Canioviensis, de Mosco-
vitis reportata.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, f. 220v.

N. 1124.

E Regio Monte, 6.V.1535.

Albertus dux in Prussia
capitaneo Marienburgensi [Felici Srzeński]
postulat, ut incola quidam Masoviae, iunior Olck de Schentaw appel-
latus, qui ſubditis ſuis ſaepe plura intulit damna et alia maxima
perpetravit facinora, pro male factis ſuis iuſtas poenas luat.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 633-634.

N. 1125.

E Regio Monte, 10.V.1535.

Albertus dux in Prussia
Barbarae Radzanowska, viduae Martini Radzanowski,
filium eius in gratiam ſuam libenter accipit et in aula ſua fovere pro-
mittit, ut ex ea « et doctior et moratior » abeat; pro munere miſſo
gratias agit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 634-635.

N. 1126.

E Regio Monte, 10.V.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Premisliensi [Ioanni Chojeński]

litteras ad regem scriptas sibi allatas transmittit; certior fieri cupit, quid responsi in causa navium Sueticarum Gedanenses dederint; rogat, ut apud regem studeat, quo lacum Družno (Drausen) sibi eodem pretio, quo antea alii eum habuerunt, locare velit; exempla litterarum a servitore Alberti Gasztołd ex Livonia allatarum sibi mitti petit.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 433.

Iam ed.: A.T. XVII, N. 292.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 636-637.

N. 1127.

E Regio Monte, 10.V.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Andreae Krzycki]

rogatus, ut Andreae a Klewki, venatori Plocensi, antiquum eius privilegium super bona hereditaria Kutzwalt, igne consumptum, renovaret, respondet se ei non invitum novum privilegium daturum, dummodo dictorum bonorum status et conditionis plenam sibi reddat rationem.

(In margine: Episcopo Camenecensi [Petro Gamrat] mutatis mutandis).

(Latine)

Cfr. El. XXXV, NN. 407, 411.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 638-639.

N. 1128.

E Regio Monte, 25.V.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Premisliensi [Ioanni Chojeński]

litteras eius una cum litteris regiis et instructione ad Achatium Czema, legatum regium ad magistrum Livoniae [Hermannum a Brüggenei] mittendum, se accepisse nuntiat; litteras iam Achatio Czema transmissas esse, instructionem tamen retentam; legationem in Livoniam (non solum ad magistrum, sed et ad Ordinem et status Livoniae) variis de causis in aliud tempus differendam esse putat; consilia praebet ad eandem legationem pertinentia.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, NN. 433, 436.

Iam ed.: A.T. XVII, N. 311.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 611-616.

N. 1129.

E Regio Monte, 28.V.1535.

Albertus dux in Prussia

Gregorio Meck, civi Vilmensi,

rogat, ut sibi potus quosdam et pocula, iuxta elenchum per Theodoricum Kanitz (Canitz) ei exhibendum, sibi emi et mitti curet et de sumptibus ad id factis se certiore reddat.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, f. 221v.

N. 1130.

E Regio Monte, 28.V.1535.

Albertus dux in Prussia

Alexandro Ilowski, pincernae Lomsensi et Visnensi,

enumerat rationes, ob quas petitum ab eo equum et arma ei hoc tempore mittere nequeat.

Cfr. El. XXXV, N. 428.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 638-639.

Nobilis et Generose.

Scribis te literis in Lithuaniam ad presentem contra Muscovitas belli expeditionem vocatum, petisque equum et arma tibi donari etc. Equidem haud arbitramur te nostrum hoc tempore studium ignorare, hoc, ut nos, aulici et subditi nostri ab equis et armis simus parati, quo omnes quantumvis inopinatas incursiones facile excipere atque propellere possimus. Quare credimus te intelligere, quam sit difficile in presentiarum tibi vel equum vel arma transmittere. Presertim autem cum egre possimus tot equos pro nobis, aulicis et subditis nostris habere, quot vel desideremus vel habere cogamur. Deinde quod paucis ante diebus naves nostras cum militibus, quibus arma ministrare nos oportuit, eo usque etiam ut nostra propria eisdem daremus, ablegaverimus, petimus itaque clementer has nostras rationes bene considerare, nosque, quia nihil mittimus, excusatos, re ipsa scilicet loquente, habere atque id tibi de nobis polliceri, nos tibi omnibusque tuis et in his et aliis maioribus clementer commodare velle. Ceterum quod scribis te certiore factum et nos ad expeditionem bellicam venturos esse, qua de caussa Dominum Slupetzky¹⁾ nobis adiungi tanquam rectorem exercitus cupias etc., nihil equidem apud nos certi est de profectio-
ne illa, et quum haudquaquam^{a)} levibus negociis in Ducatu nostro obruti sumus, arbitramur Suam Regiam Maiestatem hoc tempore nos quietos domi relicturam^{b)}. Nihilominus quia fueris sollicitus, agimus tibi clementes gratias, non obmissuri, quin et tibi et Domino Slupeczky data oportunitate commodemus. Datae e Regio Monte XXVIII Maii. Anno etc. 35.

In initio epistolae in margine: Alexandro Ilowsky.

a) in ms. haud quanquam

b) in ms. relicturos

1) Sbigneus Stupecki, castellanus Polanie-
censis (?)

N. 1131.

E Regio Monte, 30.V.1535.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

intercedit pro Georgio Steinkirch, cubiculario regio, ut eum cum tribus aut quattuor equis in aula regia stipendio alere velit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 639-640.

N. 1132.

E Regio Monte, 30.V.1535.

Albertus dux in Prussia

Bonae reginae Poloniae

postulatos a regina pulveres ad pixides manuarias aptos se confici mandasse nuntiat et 4 eorum tonnas nunc mittit; Georgium Steinkirch, iam regi commendatum, commendat, ut regio stipendio aliquot equos alere possit; rogat sibi a rege impetrari, ut lacum Družno (Drausen) sibi locare velit.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 641-643.

Serenissima Regina.

Literas Reginalis Vestrae Maiestatis, scriptas Wilne XXIII Maii, obtulit mihi nobilis Georgius Steinkirch 28 eiusdem, quibus Reginalis Vestra Maiestas pulveres et pixides manuarias citissime, semota quavis mora, ad civitatem Cawnensem mitti postulat etc. Cum autem nil maius hoc tempore in votis habeam, quam quod Reginali Vestrae Maiestati meis sedulis servitiis et obsequiis inserviam, misissem pulveres ad pixides manuarias in continenti visis literis absque ulla mora^{a)}, nisi omnes pulveres una cum navibus et militibus meis ad Regem Daniae¹⁾ paucis ante diebus transmissem. Nihilominus cum sit in confesso postulata Reginalis Vestrae Maiestatis me denegare minime debere, mandavi ab ea hora, qua literas accepi, meis, quatenus absque ulla mora pulveres ad pixides manuarias conficerent.

Confecerunt itaque in hoc parvo temporis curriculo quattuor (ut vocant) tonnas, quas praefato Stinkirch tradidi, enixe petens, Reginalis Vestra Maiestas dignetur haec a me dono clementer accipere et moram boni consulere atque, si posthac eiuscemodi aliquid usus postulerit, tempestive a me exigere. Porro cum Wilnae agerem, petebam a Serenissimo ac Potentissimo Principe et Domino, Domino Sigismundo Rege Poloniae etc., consorte Reginalis Vestrae Maiestatis, Domino meo clementissimo, eadem velit consideratis diligentissimis servitiis nobilis Georgii Steinkirch, eidem tres aut quattuor equos regio stipendio alere etc. Et cum videam praefatum Steinkirch in negociis Reginalis Vestrae Maiestatis assiduum, sollicitum et diligentem, intelligamque Reginalem Vestram Maiestatem omnibus hiis servitoribus, qui fideliter

eorum subire solent officia, plane reginali gracia et clementia adductam esse, subdite peto, Reginalis Vestra^{b)} Maiestas haud gravatim velit prelibatum Steinkirch Sacrae Regiae Maiestati commendare eique servitium illud a Sacra Regia Maiestate, Domino meo clementissimo, clementer et graciose impetrare, minime addubitans prenominatum Stinkirch, accepto regio illo beneficio, in omnibus regiis negociis posthac maiori studio et diligentibus laboraturum esse.

Postremo dedi^{c)} superioribus diebus ad Sacram Regiam Maiestatem, consortem Reginalis Vestrae Maiestatis, Dominum meum clementissimum, literas, petebamque, ut mihi lacus ille, quem vocant Drausen, eodemmet precio, quo Elbingensibus locari solet, locaretur etc. Verum hactenus a Sacra Regia Maiestate nihil responsi accepi, et cum a Reginali Vestra Maiestate hucusque innumera plane acceperim beneficia et intelligam me eandem ac subditos meos reginali gracia et clementia clementer amare et causas meas promovere, confugere ad eandem maiori cum audacia, tanquam ad sacram anchoram, me debere arbitror, suppliciter supplicans, Reginalis Vestra Maiestas dignetur me ac totum hoc negocium pro sua reginali gracia et clementia ita apud Sacram Regiam Maiestatem, consortem Reginalis Vestrae Maiestatis, promovere, quatenus lacum illum, quem vocant Drausen, a Sacra Regia Maiestate iusto et consueto precio locationis titulo ad aliquod tempus obtinere possim. In quo negotio quemadmodum minime de clementi Reginalis Vestrae Maiestatis favore et opera dubito, ita negocium illud ex sententia effectum iri certo mihi persuadeo. Daturus sum vicissim diligentem operam, ut me erga Reginalem Vestram Maiestatem ita, quemadmodum fidelem et obsequentissimum decet subditum, quavis in re diligentissimis meis obsequiis exhibeam. Enixe petens me, consortem ac filiolam²⁾ meam una cum omnibus meis subditis clementer reginali sua gratia amplecti etc. Quam optime valere valide percipio. Datae et Regio Monte XXX Maii, anno etc. XXXV.

Sub textu: In simili forma mutatis mutandis scriptum est Nicolao Wolsky, Magistro curiae.

In initio epistolae in margine: Reginae Poloniae.

a) sequitur post expunctum

1) Christianus III.

b) bis scriptum.

2) Dorothea et Anna Sophia.

c) in ms.: didi

N. 1133.

E Regio Monte, 30.V.1535.

*Albertus dux in Prussia
episcopo Vilmensi [Ioanni e ducibus Lithuaniae]
supervacaneum esse ait, ut « tanto verborum apparatu » sibi gratias agat,
se enim ex consanguinitatis et amicitiae vinculo se in omnibus
erga eum gerere; pro officiis oblatis gratias agit.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 630-631.

N. 1134.

E Regio Monte, 30.V.1535.

Albertus dux in Prussia

Martino Wolski

litterarum exhibitorem, Georgium Steinkirch, cubicularium regium, commendat et rogat, ut operam suam apud regem adhibere velit, quo in aula regia cum tribus vel quattuor equis regio stipendio ali possit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 640-641.

N. 1135.

E Regio Monte, 1.VI.1535.

Albertus dux in Prussia

Henrico Gotsch, aulico regio,

pro negotiorum ei commissorum bona expeditione et pro novis missis gratias agit; alia nova, si quae habuerit, sibi mitti petit.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 221v-222.

N. 1136.

E Regio Monte, 2.VI.1535.

Albertus dux in Prussia

Eliae Constantinidi Ostrogski

pro propensa erga se animi voluntate, litteris declarata, gratias agit; Deum se precari nuntiat, ut in futuro bello prosperum rerum omnium successum et victoriam ei largiatur; rogat, ut se de omnibus «quam plenissime et quam saepissime» certiore reddat.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 644-645.

N. 1137.

E Regio Monte, 2.VI.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Vilnensi [Ioanni e ducibus Lithuaniae]

pro litteris crebro missis et pro diligentia in expediendis negotiis suis adhibita gratias agit; officia offert.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 645-646.

N. 1138.

E Regio Monte, 2.VI.1535.

Albertus dux in Prussia
Petro Opaliński, magistro curiae regis Poloniae iunioris,
pro studio et benevolentia erga se exhibita gratias agit; de infirma
eius valetudine dolet, pristinae sanitatis recuperationem exoptat;
pro diligentia in promovendis negotiis suis promissa gratias agit.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 439.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 646-647.

N. 1139.

E Regio Monte, 2.VI.1535.

Albertus dux in Prussia
Martino Cromero
pro litteris, eruditionis et humanitatis plenis, ac pro propenso inser-
viendi studio gratias agit; episcopo Premisliensi [Ioanni Chojeński]
se commendari petit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 647-648.

N. 1140.

E Regio Monte, 3.VI.1535.

Albertus dux in Prussia
Iosto Ludovico Decio
100 centenaria cupri sibi procurari petit.
(Sub textu: notula secretarii de die 5.VII.1535 de alia petitione ite-
rum ad Decium missa, ut quanto citius cuprum duci Alberto mit-
tendum curet).

(Germanice)

Cfr. El. XLVI, NN. 164, 165.

Ostpr. Fol., vol. 42, f. 222.

N. 1141.

E Regio Monte, 3.VI.1535.

Albertus dux in Prussia
Felici Srzeński, capitaneo Marienburgensi,
nuntiat se commissarios suos ad statutum diem missurum esse, ut cum
commissariis regis inspiciant locum, quo aquaeductus ex lacu
Dzierzgoń Marienburgum versus derivari debeat.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, NN. 429, 437.

Ostpr. Fol., vol. 49, f. 648.

N. 1142.

E Regio Monte, 3.VI.1535.

Albertus dux in Prussia

*Alberto Gasztoid, palatino Vlnensi, M.D.L. cancellario,
ob aegritudinem eius dolet et bonae valetudinis restitutionem ei precat-
ur; rogat, ut de litteris ex Livonia allatis cum servitore suo latius
agat et data occasione se de omnibus certiozem reddat; causam
Gregorii et Georgii Meck commendat.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 648-650.

N. 1143.

E Regio Monte, 3.VI.1535.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Bielewicz

*pro Ioanne Feyerabent intercedit, ut fur, qui eum rebus suis spoliavit,
et omnes, qui eidem furi ad hoc facinus perpetrandum auxilium
ac opem tulerunt et partem furti ab eo acceperunt, reperiantur et
secundum iuris consuetudinem puniantur*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 650-652.

N. 1144.

E Regio Monte, 7.VI.1535.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

*suadet, ut — Achatio Czema in Livoniam in negotio regis proficiscente
— fidelis aliquis regis servitor etiam in Livoniam mittatur, qui ea,
quae litteris demandari non possunt, oretenus regi referat.*

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 652-653.

Serenissime Rex.

Cum nobilis ac strenuus Achacius Czemen etc. mandato Sacrae Vestrae Maiestatis iter Livoniam versus in negotio Regiae Vestrae Maiestatis ad Magistrum¹⁾, Ordines et Status Livoniae hodierna die acciperet, videbatur mihi haud inconsultum eidem similiter iniungere, ut summa diligentia ad multa animum adverteret et scitu necessaria ab incolis privatim inter loquendum studiose expiscaretur. Quod cum facturum se reciperet, venit mihi in mentem posse fortassis eundem ea a quibusdam resciscere, quae hiis periculosissimis tempestatibus satis tuto literis demandari nequeant et tamen Regiam Vestram Maiestatem latere minime conveniat. Si itaque Regiae Vestrae Maiestati placeret, arbitror ex re Regiae Vestrae Maiestatis fore, si fidelis quidam Regiae Vestrae Maiestatis servitor, cui et Sacra Regia Vestra Maiestas sine periculo fidem adhibere posset, ad praelibatam Dominum Czemen Livoniam versus mitteretur, qui omnia illa, quae literis demandari non possunt, oretenus Sacrae Regiae Vestrae Maiestati referat, eademque

hoc modo in nullo penitus damnum aliquot paciatur. Haec sunt, quae hoc tempore Regiae Vestrae Maiestati pro subdita erga Maiestatem Vestram obedientia, subdite indicare voluimus, enixe petentes, Regia Vestra Maiestas dignetur has ineptias boni consulere ac me pro regia sua gratia et clementia clementer amare. Quam in Christo Iesu bene valere et foeliciter imperare cupio. Datae e Regio Monte, VII Iunii, anno etc. 35.

In initio epistolae in margine: Regi Poloniae.

1) *Hermannus a Brüggenei.*

N. 1145.

E Regio Monte, 7.VI.1535.

*Albertus dux in Prussia
episcopo Premisliensi [Ioanni Chojeński]
rogat, ut sibi nomina seditiosorum quorundam revelare velit, ne maius
aliquod malum ex eorum technis ac consiliis in posterum oriatur.*

(Latine)

Iam ed.: A.T. XVII, N. 324.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 655-658.

N. 1146.

E Regio Monte, 17.VI.1535.

*Albertus dux in Prussia
Sigismundo I regi Poloniae
regem mandatum suum contra Gulielmum Cassa, homicidii inculpatum,
editum oblivioni tradidisse scribit, si nunc a se postulat, ut eidem
Cassa homicidae salvum conductum concedat, quo se in Prussiae
Ducatum conferre et innocentiam suam demonstrare possit; se ta-
men, ut regis voluntati satisfaciat, eiusmodi salvum conductum da-
turum esse significat.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 659-660.

N. 1147.

E Regio Monte, 17.VI.1535.

*Albertus dux in Prussia
episcopo Vilmensi [Ioanni e ducibus Lithuaniae]
pro secretis quibusdam notiis de civitate sua (non nominata) reve-
latis gratias agit; rogat, ut sibi nomina eorum, « qui vel auctores
vel conscii huius pessimi... consilii esse possent », perscribat, « ne
scilicet maius aliquod malum ex malo illo consilio subito oriatur »
et ne, « quemadmodum in omnibus seditionibus fieri solet, et inno-
centes cum nocentibus iustas poenas seditionis darent ».*

(Latine)

Iam ed.: A.T. XVII, N. 353.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 655-658.

N. 1148.

E Regio Monte, 30.VI.1535.

*Albertus dux in Prussia
episcopo Plocensi [Andreae Krzycki]
ad litteras eius, datas ex Płock 30.V.1533 et heri acceptas (sic!), pro
Gulielmo Cassa, subdito regio, homicidii inculpato, intercessorias,
respondet se eius rei gratia copiose ad regem scripsisse.*

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 341.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 658-659.

N. 1149.

E Regio Monte, 6.VII.1535.

*Albertus dux in Prussia
capitano Marienburgensi [Felici Srzeński]
excusationem eius, quod infirmitate subitanea impeditus ad conspicien-
dum una cum commissariis suis locum, quo aquaeductus ex lacu
Dzierzgoń (in ms. Sergaw, Sargaw) Marienburgum versus derivari
debebat, se ad statutum diem non contulit, acceptat, sed miratur,
cur — si ipse impeditus erat — commissarios saltem suos illuc
non miserit; de multis ac variis molestiis, de quibus subditi episco-
pi Pomesaniensis [Pauli Sperati] et cives Riesenburgenses querun-
tur, se regi scripsisse nuntiat.*

(Latine)

Cfr. El. XXXV, NN. 429, 437.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 660-663.

N. 1150.

E Regio Monte, 8.VII.1535.

*Albertus dux in Prussia
consulibus et Senatui civitatis Grodnensis
pro subdito suo Marquardo Mathes, cive Regiomontano, intercedit, cui
conconvivis eorum, Leffko Pedyschowitz nomine, certam pecuniae sum-
mam debet eamque non solvit, rogat, ut eundem Pedyschowitz aut,
si ipse solvendo non esset, suos vades eo compellant, quo civis suus
« sine ulteriori dilatione aut dispendio liquida sua debita, quae illi
optimo iure debentur, primo quoque tempore consequatur ».*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 664-666.

N. 1151.

E Regio Monte, 16.VII.1535.

Albertus dux in Prussia

Georgio Jackowicz Zelepucha (in ms. Schelipua)

pro Paulo Hartmann, subdito suo, qui ante biennium aliquam partem nemorum ad conficiendam picem ab Anna Bogdanowicz, relicta vidua Nicolai Michnowicz, olim M.D.L. marsalci, conduxit, et cuius ministri et servi, 70 lastos picis ei debentes, ab eo iniuste detinentur, intercedit et petit, ut servos et ministros suos ei restituat.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 666-667.

N. 1152.

E Regio Monte, 16.VII.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Premisliensi [Ioanni Chojeński]

nova ex Dania sibi missa de victoria regis Daniae [Christiani III] in insula Fionia (Fyn) prope civitatem Assens (in ms Asschans) reportata mittit et rogat, ut ea etiam regi indicet; queritur de Felice Srzeński, capitaneo Marienburgensi, quod, ipse morbo aliquo impeditus, commissarios saltem suos ad conspiciendum locum, quo aquaeductus ex lacu Dzierzoń (in ms. Sargaw) Marienburgum versus derivari debebat, non miserit; rogat, ut regi persuadeat, quae et quanta damna ac incommoda ex eiusmodi aquaeductus derivatione subditis episcopi Pomesaniensis [Pauli Sperati] et civibus suis Riesenburgensibus oriri possint.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 442.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 668-672.

N. 1153.

E Regio Monte, 16.VII.1535.

Albertus dux in Prussia

Gabrielii Tarło

pro misso sibi nuntio de regis valetudine eiusque cum proceribus et aulicis Vilna Cracoviam futuro itinere gratias agit; se, multis negotiis occupatum, regi iuniori et reginulae Isabellae nondum rescripsisse nuntiat et se apud eos excusari petit.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, f. 222v.

N. 1154.

E Regio Monte, 16.VII.1535.

Albertus dux in Prussia

Martino Cromero

pro diligentia ac studio erga se, litteris humanitatis et eruditionis plenius declarato, gratias agit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, f. 672.

N. 1155.

E Regio Monte, 16.VII.1535.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Andreae de Valentinis, medico reginae Bonae,

de diuturno silentio suo se excusat (« fatemur plane hac in parte a nobis peccatum esse »); pro dono ei misso non fuisse opus gratiarum actione ait; rogat, ut et in posterum saluti consortis suae consulere pergat.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 673-674.

N. 1156.

E Regio Monte, 17.VII.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Premisliensi [Ioanni Chojeński]

tres epistolas eius se accepisse nuntiat et pro studio ac diligentia in expediendis negotiis suis adhibita gratias agit; cum rex responso episcopi Vilnensis [Ioannis e ducibus Lithuaniae], acquieverit, rogat, ut data opportunitate apud regem « his de rebus verba facere » velit; vasculum a marchione Gulielmo clausum et sigillatum missum, sibi per veredarium regium reseratum et apertum allatum esse significat et timet, ne quid ex eo ablatum sit; cum Elbingenses vigore regii privilegii lacu Družno (in ms. Drausen) nonnisi biennio uti possint, elapso eiusmodi biennio se eundem lacum conducere velle nuntiat.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, NN. 433, 434, 436.

Iam ed.: A.T. XVII, N. 411.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 674-678.

Albertus dux in Prussia

episcopo Vilmensi [Ioanni e ducibus Lithuaniae]

nuntium suum sibi ea retulisse significat, quae ei ad se perferenda commisit; episcopum sibi et subditis suis in omnibus commodatum esse sperat; pro missis novis gratias agit; de victoria regis Daniae in insula Fionia (Fyn) eum certiores facit.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 677-678.

Reverende in Christo Pater.

Retulit nobis nuntius noster ea, quae eidem Reverenda Vestra Paternitas ad nos perferenda committere dignata est. Et cum eadem apertius, clarius et exactitius¹⁾ mentem suam aperire, quod conscientiae et estimationi suae officere arbitraretur, noluerit, debemus hiis acquiescere, amicabiliter et fraterne petentes, haec omnia haud aliorum atque scripserimus accipi. Siquidem ea omnia debito ex officio, pro commodo et utilitate Sacrae Regiae Maiestatis, amplissime Coronae Regni Poloniae, nostra et nostrorum subditorum, sciscitari nos etiam summo iure debere existimavimus, nihil addubitantes Reverendam Vestram Paternitatem pro fraterno inter nos amore et studio et erga nostros subditos animo benevolo nobis ac nostris subditis in hiis omnibus libenter commodaturam, postulataque nostra aequi bonique consulturam esse. Cui ut vicissim firmissimo amoris vinculo coniuncti sumus, ita nihil plane molestiarum eidem ex hiis atque aliis contingere cupimus. Imo potius eidem obviam iri sedulam et diligentem dabimus operam, firmiter sperantes Reverendam Vestram Paternitatem ea omnia, quae pro salute nostra nostrorumque subditorum²⁾ facere posse putaverit, sedulo facturam et praestaturam. Porro agimus Reverendae Vestrae Paternitati amicas et fraternas pro communicatis novitatibus gratias.

Et quamvis non dubitemus Reverendam Vestram Paternitatem ex aliis de victoria et triumpho noviter electi Regis Daniae¹⁾ dudum percepisse, attamen et nos eidem significare volumus, Regem Daniae Lubicensium copias in Funen non longe a civitate Aschens fudisse, in qua pugna 1500 pedestres, 122 equestres milites, nobiles 41 capti et ultra 400 currus hostibus accepti sunt. Praeterea Regis Daniae Suetiae²⁾ conflictum maritimum cum classe Lubicensi habuere superaruntque 12 armatas Lubicensium naves. Dicitur itidem Regem Daniae superasse civitatem Ellenbogen. Si quid praeterea certi nobis ab amicis communicatum fuerit, dabimus operam, ut eadem citius singula intelligat... Datae e Regio Monte XVII Julii. Anno etc. 1535.

Sub textu: In simili forma scriptum est mutatis mutandis Domino Adalberto Gastoldo.

In initio epistolae in margine: Episcopo Vilmensi.

a) sequitur expunctum: pa

1) Christianus III.

2) sic in ms.

N. 1158.

E Regio Monte, 20.VII.1535.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

litteras regias, quibus ad cohonestandas nuptias Ioachimi iunioris marchionis Brandenburgensis cum reginula Hedvige ad 29 diem Augusti Cracoviam cum consorte sua vocatur, per nobilem Nicolaum Spiegel sibi allatas esse nuntiat et advenire promittit; de impedimento, si quod fuerit, se regem quanto citius certiolem facturum esse asserit.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 438.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff.678-679.

N. 1159.

E Regio Monte, 20.VII.1535.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo Augusto regi Poloniae iuniori

pro litteris manu propria exaratis, sibi per Nicolaum Spiegel allatis, gratias agit; ubi Cracoviam venerit, oretenus de singulis se cum eo verba facturum sperat.

(Sub textu: Pari modo scriptum est Regiae Maiestatis filiae Isabelae mutatis mutandis).

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, f. 679.

N. 1160.

E Regio Monte, 20.VII.1535.

Albertus dux in Prussia

Gabrieli Tarło

de nondum misso ad litteras eius responso eo se excusat, quod se itineri ad nuptias filiae regis [Hedvigis] praeparabat; rogat, an sibi aliquot equos bonos suppeditare possit.

(Germanice)

Cfr. El. XLIII, N. 2.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 222v-223.

N. 1161.

E Regio Monte, 23.VII.1535.

Albertus dux in Prussia

Ludovico Aliphio, secretario regio,

se perturbatum esse nuntiat querela eius de praefecto arcis suae Labiaw, qui ei transitum per ditionem illam prohibuerit, «quod sane nec consensu, nec scitu, nec etiam iussu aut consilio nostro factum est», quam ob rem se praefectum suum per litteras iam severe admonuisse significat.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, f. 680.

N. 1162.

E Regio Monte, 23.VII.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Premisliensi [Ioanni Chojeński]

Nicolaum Spiegel, iam ad discessum ad regem paratum, ob Achatii Czema ex Livonia reditum adhuc a se retentum esse nuntiat; magistrum Livoniae ipsum Achatio Czema scribere promississe; legationis exitum ex scriptis eiusdem Czema (cuius virtutes, bono oratore dignas, laudat) eum intellecturum esse scribit.

Regestum in A.T. XVII, N. 425.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 680-682.

Reverende in Christo Pater.

Cum Nobilem Nicolaum Spigel etc. omnino expeditissemus, isque iam iam ad Sacram Regiam Maiestatem pararet abitum, accepimus litteras a Generoso et Nobili Domino Achatio Czemen, Castellano Gedanensi etc., quibus eius adventum intra paucos dies nobis significabat. Diximus prenommatum Spigel, quoad praefatus Czemen adveniret, *hic* nobiscum perseverare debere, existimantes aliqua eundem revelaturum esse, quae fortassis Regiam Maiestatem citius scire necesse esset. Rediit itaque ad nos Dominus Czemen e Livonia heri vesperi bene sanus et incolumis. Hodie autem retulit nobis summam suae legationis et responsionis. Ex quo percipere nil aliud possumus, quam ea omnia, quae dudum certo nobis ab amicis indicata sunt, non omnino de nihilo esse. Verum cum sit pollicitus Magister Ordinis Teutonicorum in Livonia^{b)} scriptum aliquod ad praelibatum Dominum Czemen in negotio legationis regiae mittere, est illud ipsum expectandum, ex quo proculdubio apertius mentem eius intelligemus. Et cum Mymmeliam illud ipsum se missurum receperit, dabimus operam, ut citius Domino Czemen praesentetur. Summam autem legationis et responsi percipiet Reverenda Vestra Paternitas uberius ex scriptis dicti Domini Czemen, quem tamen multis de causis coram oretenus responsum ac omnia dicta referre mallems.

Porro studium et diligentiam dicti Domini Czemen quanti facere debeamus, proferre non possumus. Nam singula adeo bene, eleganter et prudenter gessit, ut vix intelligamus nun[c] aliquis in eo negotio

maiori providentia, prudentia et memoria dexteriori agere potuisset. Statum enim tocius illius legationis bene peroravit, eleganter et prudenter de multis cum Magistro Ordinis Teutonicorum in Livonia deseruit, omnia bene ac sancte in memoria retinuit, singula, quae eidem investiganda indicavimus, ea prudentia et arte perquisivit, ut multa profecto expiscatus sit, quemadmodum eadem ex literis ipsius intelliget. Quapropter cum eidem hoc nomine clementer commodare cupiamus, petimus amice et fraterne, Reverenda Vestra Paternitas velit prefatum Dominum Czemen quam commendatissimum nostro nomine habere, eumque sua gratia benigne et gratiose amplecti. Nam est dignus, qui ab omnibus tocius amplissime Corone incorporatis proceribus, vel ob hec saltem sua indefatigata studia sedulo ametur observeturque. Nihilominus hanc suam diligentiam Sacrae Regiae Maiestati, Domino nostro clementissimo, indicare, supplici cum precatatione, Regia ipsius Maiestas dignetur eundem fidelem suum et indefatigatum servitorem clementer fovere. Quod ut Reverenda Vestra Paternitas haud gravatim nostro nomine subeat, etiam atque etiam petimus. Datae e Regio Monte XXIII Iulii. Anno etc. XXXV.

In initio epistolae in margine: Episcopo Premisliensi.

1) *Hermannus a Brüggenei.*

N. 1163.

E Regio Monte, 23.VII.1535.

*Albertus dux in Prussia
Iosto Ludovico Decio*

litteras eius de difficultatibus in emendo cupro se accepisse nuntiat et contentum esse eum 1 centenarium cupri per aquam sibi missurum esse; ob desiderium eius ad se in Prussiam veniendi gaudet; ad nuptias reginulae Hedvigis Cracoviam invitatus rogat, ut a Severino Boner aliquot equos sibi procurari faciat.

Cfr. El. XLVI, NN. 164, 165.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 223-223v.

An herr Jobst Ludwig den 23 Juli 35.

Unsern grus zuvor.

Edler und erentvhester, besonder, lieber.

Wir haben ewer geschrieben^{a)}, des datum den 3 tag Julii aussgangen, gestrigs tags empfangen und erstlich darauss, was die hundert zentner kupfer betrifft und das zu Crakhaw khein ander dann geschmidt blechkupfer und nur umb funf gulden und ein ordt zu dreyssigk groschen zu bekhommen, das auch das ander der herrn Fucker factor nicht verkaufen darfft, mit vernern inhalt verstanden. Hirauf sein wir^{b)} woll zufrieden, das ihr uns derselben kupfers einhundert zentner, yhe ehr yhe besser, zu wasser (weil es zu lande nicht rath) zuschicket.

Zum andern: das ir euch gern, wo es ewher gescheften ymmer leiderlich zu uns verfuegen wolt, zweifeln wir an ewerm gutten willen gar nichts und wer uns, das solchs gescheen, damit wir uns allerley mit euch zu bereden, ein sondere freude und wollen verhoffen, Gott

werde einmal die zeit solchs zu gescheen und yr zu uns khomen moget^{c)}, vorleyhen.

Und nachdem uns ko.mt. zu Polan etc., unser gnedigster herr und freuntlicher, lieber ohem, zu seyner koniglichen tochter freuden, Hedwig, eelichen beylager gefordert und gebeten, so ist unser genedigis synnen, ihr wollet bey dem herrn Boner etc. sovil verfürdern helffen, das uns sovil durch ine gedienet und uff unser, ob Gott will, gluckselige ankunft etlich ren— und stechgeule (wie dan wol leut dasselbess, die sich mit denselben versuchen sein werden) geliehen etc., ime auch unsern genedigen willen ansagen und das wir im selbst nicht geschriben, daran uns merckliche eylende geschefte abgehalten und verhindert, auch das der both hasstig^{d)} hatt wegkziehen wollen, gegen seyner person entschuldigen, euch, dem wir mit allen gnaden gewogen gotlicher almechtigkeit gluckseliglich bevelhende. Datum Konigspergk den 23 tag Julii anno etc. 35.

a) *sequitur expunctum*: schreyben
b) *sequitur expunctum*: all

c) *correctum ex*: mogettn
d) *in ms.* hafftig

N. 1164.

E Regio Monte, 29.VII.1535.

*Albertus dux in Prussia
regi Angliae [Henrico VIII]*

litteras suas, die 3.II.1534 datas, quibus causam Thomae Marteyn sibi iterum commendavit, se accepisse nuntiat et in memoriam ei revocat super causam eiusdem Marteyn iam sententiam esse latam, quam etiam transmittit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 683-684.

N. 1165.

E Regio Monte, 29.VII.1535.

Albertus dux in Prussia

Philippo de Croy, duci de Arschof (in ms. Narsgoth),

pro benevolentia et studio oratori suo, Christophoro Kreitzen, cum apud reginam Mariam ageret, exhibita et pro diligentia in promovendis negotiis suis adhibita gratias agit; rogat, ut causae suae apud reginam patrocinari pergat, ut per eam «propiciam et clementissimum Caesarem habere atque in omnibus nostris negociis experiri possimus».

Ostpr. Fol., vol., 49, ff. 684-685.

Illustris Princeps.

Accepimus a Nobili Christophoro Kreytzenn, Cubiculario nostro, Illustritatem Vestram eidem, cum apud Serenissimam et Illustrissimam

Dominam Dominam Mariam¹⁾ etc. in nostro negotio superiori anno ageret, nostro nomine clementer omni gratia, favore et benevolentia sedulo adfuisse, negociumque nostrum ibidem studiose apud Reginalem Maiestatem promovisse. Quod cum nostri caussa factum intelligamus, agimus Illustritati Vestrae magnas, relaturo olim nacta oportunitate pro nostro erga eandem animo grato uberiores, gratias.

Porro Illustritatem^{a)} Vestram in recenti adhuc habere memoria non dubitamus, quid Serenissima et Illustrissima Domina Domina Maria etc. servitori nostro in nostris negociis responsi dederit, quare supervacaneum repetere arbitramur. Ut autem Reginali ipsius Maiestati aliquo modo negocium nostrum in memoria revocaretur, scripsimus ad eam, quemadmodum Illustritas Vestra ex scriptis nostris amice percipere poterit. Nihil addubitantes Reginalem ipsius Maiestatem pro Regia erga nos clementia nostri clementer memorem futuram. Quod ut maiori clementia ac citius fiat, petimus, Illustritas Vestra dignetur nostrae caussae benigne adstipulari, eiusque ac nostri sedulo apud Reginalem ipsius Maiestatem amicam et benignam facere mentionem, tantumque efficere, ut propitium et clementissimum Caesarem²⁾ habere atque in omnibus nostris negociis experiri possimus. Daturi sumus sedulo diligentem operam, ut studium, diligentia et assiduitas nostra erga Sacram Caesaream Maiestatem eiusdemque subditos^{b)} non minor, atque olim in discordia exorta inter Hollandos, Caesareae Maiestatis subditos, et Lubicenses, inveniatur perspiciaturque. Sed potius totis nostris viribus in hoc uno toti erimus, ut quicquid pro commodo et honore cum Sacrae Caesareae Maiestatis, tum omnium suorum subditorum facere posse putaverimus, id sedulo et diligenter provehamus. Quod ut Illustritas Vestra amice urgere atque promovere dignetur, etiam atque etiam petimus. Nos dabimus operam, ut eidem vicissim quavis in re studiose sedulo inserviamus. Datae e Regio Monte, anno etc. XXXV.

In initio epistolae in margine: Duci de Narsgoth.

a) *verbum correctum.*
b) *correctum ex:* subditis

1) *regina Hungariae, soror Caroli V.*
2) *Carolus V.*

N. 1166.

E Regio Monte, 4.VIII.1535.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

transmittit litteras Ioachimi iunioris marchionis Brandenburgensis, mortem patris, Ioachimi senioris electoris Brandenburgensis, sibi nuntiantes.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, f. 685.

N. 1167.

Neidenburgi, 10.VIII.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Camenecensi [Petro Gamrat]

litteras eius, quibus pro nobili Marco Kołak, subdito regio, cui arcem Szczytno (in ms. Schithno) praetereunti res suae per praefectum dictae arcis ademptae sunt, intercedit, se accepisse nuntiat et praefecto suo, qui per transactionum utrinque initarum ignorantiam hoc fecit, severe iniunxisse, ut res dicto Marco Kołak iniuste ademptas sine mora restituat.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 441.

Ostpr. Fol., vol. 49, f. 686.

N. 1168.

Neidenburgi, 10.VIII.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Andreae Krzycki]

litteras eius, quibus pro iudice Ciechanoviensi intercedebat, ut ei colonos suos profugos restitui curaret, se accepisse nuntiat diemque 11 Novembris huius anni utrique parti statuisset, quo haec controversia componeretur et unicuique iustitia administraretur.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 443.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 686-687.

N. 1169.

Czschuien (?), 15.VIII.1535.

Albertus dux in Prussia

Iacobo Wernitzky

pro promissione eius equum suum una cum puero tamdiu apud se retinendi eiusque curam habendi, donec a rege domum revertatur, gratias agit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, f. 688.

N. 1170.

Przedbórz, 21.VIII.1535.

Albertus dux in Prussia

Iosto Ludovico Decio

de aegritudine eius dolet; pro cupro sibi procurato et litteris suis castellano Cracoviensi [Andreae Tęczyński] traditis gratias agit; rogat, ut reginulae Hedvigi et episcopo Cracoviensi [Petro Tomicki] ob aegritudinem eorum dolorem suum proferat.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 224-224v.

N. 1171.

Neidenburgi, s.d. VIII.1535.

*Albertus dux in Prussia
episcopo Camenecensi [Petro Gamrat]
litteras eius, 2.XI.1533 anni scriptas, quibus pro nobili Alexio de Vasilii in causa Catharinae, coniugis suae, eiusque sororum Barbarae et Hedvigis [Brzózka] hodie (sic!) se accepisse nuntiat et significat super hanc causam iam sententiam prolatam esse et nihil immutari posse.*

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 356.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 687-688.

N. 1172.

Skierniewice, [s.d. ante 22.VIII.1535.]

*Albertus dux in Prussia
archiepiscopo Gnesnensi [Matthiae Drzewicki]*)
quod citius adventum suum in Skierniewice ei non significaverit, eo se excusat, quod provinciae huius ignarus nescivit civitatem hanc archiepiscopi esse.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 688-689.

**) Obiit 22.VIII.1535.*

N. 1173.

Swluff (Sulejów?), 13.IX.1535.

*Albertus dux in Prussia
episcopo Premisliensi [Ioanni Chojeński]
in negotio finium inter Ducatus Masoviae et Prussiae regundorum nullo a rege accepto responso, negotium hoc promovendum ei commendat; edoceri cupit de statu causae [Iacobi] Knothe, sacerdotis.*

Cfr. El. XXXV, N. 448.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 689-690.

Reverende in Christo Pater etc.

Subditi nostri constanter a nobis efflagitaverunt, ut a Sacra Regia Maiestate¹⁾, Domino nostro clementissimo, enixe peteremus, quatenus fines et termini granicierum inter Ducatum Mazoviae et Borussiae ita, quemadmodum superioribus annis a Reverendo in Christo Patre, amico nobis percharo, Episcopo Camenecensi¹⁾ etc., inspici ceptae sunt, inspicerentur, diiudicaretur etc. Annuentes itaque iustis et honestis eorum petitionibus considerantesque utilitatem Sacrae Regiae Maiestatis et nostram, adiunximus nuper Cracoviae Apologie lacus Drausen²⁾ et Ser-gaw³⁾ ea de re petitionem²⁾. Verum ad eam nullum a Sacra Regia Maiestate accepimus responsum. Neque vero videbatur commodum in discessu nostro Sacram Regiam Maiestatem, aliis negociis Regni gra-

vissimis et adversa valetudine gravatam, hiis atque aliis pluribus de rebus interpellare. Cum autem non parum nostra intersit in hoc negotio perspectam habere mentem regiam negotiumque terminari, quo scilicet innumerae controversiae, cedes et homicidia inter utriusque Ducatus subditos precaveri possent, petimus amice et fraterne, Reverenda Vestra Paternitas dignetur amicas et fraternas suas operas ita interponere, quatenus fines et termini primo quoque tempore, videlicet tempore veris vel autumnii, perspici et diiudicari mandarentur, nobisque animum regium manifestare, quo commodius nostros commissarios ad hoc negotium ordinare et delegare possimus. Oblata est praeterea Reverendae Vestrae Paternitati supplicatio quaedam cuiusdam sacerdotis N. Knoth⁴⁾, subditi nostri. Hic petit salvum conductum a Sacra Regia Maiestate Gedanum ingrediendi, saltem ad tempus, donec scilicet haereditatem, morte sui cognati ad eum^{b)} devolutam, accipere posset. Ad quam cum pariformiter responsum nullum acceperimus, petimus nobis illud ipsum perscribi. Daturi sumus diligentem operam, ut eidem per occasionem vicissim amice et fraterne commodemus. Datae Swluff ut supra.

In initio epistolae in margine: Episcopo Premisliensi 13 Septembris.

a) in ms.: Maiestati

2) Družno.

b) ad eum supra lineam.

3) Dzierzgoń.

1) Petrus Gamrat.

4) Iacobus Knothe, sacerdos Gedano pulsus.

N. 1174.

Miechów (in ms. Myechaw), 15.IX.1535.

Albertus dux in Prussia episcopo Premisliensi [Ioanni Chojeński] pro Rudolfo Gersdorff, aulico regio, intercedit, ut ei ad unum saltem annum salarium a rege impetret, quo in Germaniam proficisci et pro tali stipendio medicorum opera uti ac valetudini suae infirmae consulere queat; commendat praeterea negotium Ioannis a Ratenberg, aulici regii, apud regem ita promovendum, ut ei rex extantia adhuc debita sua persolvi curet.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 690-692.

N. 1175.

Sulejów (in ms. Suleo), 17.IX.1535.

Albertus dux in Prussia «Domino Kopeytoffsky» (Kopytowski), capitaneo Wyszogrodensi, se ex Cracovia una cum uxore et aulicis suis feliciter in Sulejów pervenisse significat et rogat, ut curare velit, quo ad diem 21.IX. «naves pro necessitate praeparatae invenientur, quibus eadem die nostri currus et aliquot equi atque altera postea die reliqua tota pars matutino tempore transvehi queat».

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, f. 692.

N. 1176.

Sulejów, 18.IX.1535.

Albertus dux in Prussia

Iosto Ludovico Decio

quietationem de accepto cupro mittit; nova sibi mitti petit.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42 f. 224v.

N. 1177.

Wygów (in ms. Vygaf), 19.IX.1535.

Albertus dux in Prussia

Hieronymo Łaski, palatino Siradiensi,

adolestem una cum equo sibi commendatum, ei (Hieronymo Łaski) sanguine iunctum, se libenter in aulam suam recipere nuntiat et suadet, ut unum adhuc equum ei transmittat, cum ille, quo nunc utitur, ex tam longo itinere satis fessus et defatigatus sit; se curaturum addit, ut dictus adolescens — iuxta desiderium eius — oportuno tempore ad regem Suetiae ablegetur.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 693-694.

N. 1178.

Ujazd, 19.IX.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Cracoviensi [Petro Tomicki]

valetudinis restitutionem ei precat; nova ex Dania allata transmittit; negotium Ioannis a Werden commendat.

Cfr. El. XXXV, N. 445.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 694-695.

Reverendissime in Christo Pater etc.

Amicabiliter et fraterne petentes, Reverendissima Vestra Paternitas velit sibi ea omnia, quae coram presentes in primo nostro congressu contulimus, firmiter de nobis polliceri, nosque supplicibus ad Deum Optimum Maximum precibus nunquam cessaturos, quo is tandem pro sua immensa misericordia clementer Reverendissimam Vestram Paternitatem pro commoditate et utilitate nedum amplissimae Coronae Regni Poloniae, sed et nostra benigne a morbo liberare dignetur. Et quum hoc ipso momento accepimus a generoso Domino Ioanne a Werden etc. certissima nova ex Regno Daniae, voluimus eadem Reverendissimae Vestrae Paternitati transmittere. Ex quibus tam foelicem Regis Daniae¹⁾ successum, quam et studiosam praefati Ioannis a Werden diligentiam Reverendissima Vestra Paternitas intelliget. Sum-

me enim cupit prelibatus a Werden commoda Regni Poloniae promoveri estque ad foelicissimos Regni successus^{a)} pro sua tenuitate sedulus promotor. Quare est, ni fallimur, dignus, qui ab omnibus proceribus Regni Poloniae ametur promoveaturque^{b)}. Et cum Reverendissimam Vestram Paternitatem omnibus bonis benigne adesse probe intelligamus, petimus amice et fraterne, Reverendissima Vestra Paternitas velit praefato Ioanni a Werden benigne in suo negotio adesse. Ut autem Reverendissima Vestra Paternitas summam suae causae intelligat, nolumus eandem latere Illustrissimum Principem Electorem Ioachimum et nos pro praefato Ioanne a Werden apud Sacram Regiam Maiestatem intercessisse, quatenus bona illi hypothecata, ex quibus profecto parvos aut omnino nullos accipit proventus (cum singulis diebus in expensas arcis easdem erogare cogatur), hereditario iure, aut si non haereditario iure, saltem iure feudi tam ad filias ex hac sua uxore, quam ad filios obtinere posset. Et si ex hac sua uxore nullam post se relinqueret prolem, tertia pars precii, quo bona illa eidem hypothecata sunt, ad Sacram Regiam Maiestatem veniret, reliqua vero pars rediret^{c)} legitimis haeredibus. Et cum vero hactenus a Sacra Regia Maiestate in hoc negotio nullum clemens responsum acceperimus, petimus amice et fraterne, Reverendissima Vestra Paternitas dignetur habita ratione persone suique in negociis Regni studii, tam pro se quam per suos amicos, benignas, amicas et benevolas suas operas impartire, quatenus bona illa eidem hypothecata aliquo iure vel haereditario vel feudali a Sacra Regia Maiestate habere possit... Datae Vyast 19 Septembris 35.

In initio epistolae in margine: Episcopo Cracoviensi 19 Septembris.

a) *in ms.* succussus

c) *in ms.* rederet

b) *in ms.* promoveturque

1) *Christianus III.*

N. 1179.

Skierniewice, 20.IX.1535.

Albertus dux in Prussia episcopo Cracoviensi [Petro Tomicki] et episcopo Premisliensi [Ioanni Chojński]

nova, quae hic, in Skierniewice, sibi allata sunt, mittit; a fidedignis hominibus sibi scriptum esse nuntiat de numerosissimo exercitu, in quo et Cruciferorum confoederati esse debent, contra Holsatiam collecto; de magistro Ordinis Theutonicorum summo conatu, nullo tamen successu, equites conducere volente, ut Regno Poloniae et regi Daniae noviter electo [Christiano III] aliquod malum inferat; de amicabile compositione inter regem Daniae et Lubecenses speranda; de Moscovitis liberum et tutum in Moscoviam ingressum militibus regis Poloniae concedere conantibus, ut eos postea ex Moscovia redeuntes summis viribus invadant; de regis Daniae et Suetiae [Gustavi I] conventu.

(Latine)

Iam ed.: A.T. XVII, N. 483.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 762-765.

N. 1180.

Wyszogród (in ms. Wyssagrad), 22.IX.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Premisliensi [Ioanni Chojeński]

Volfgangum de Zakrzewo, tenutarium notariatus Wyszogrodensis, commendat et rogat, ut in causis, quas ei indicaturus est, opera et consilio ei praesto sit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, f. 696.

N. 1181.

Neidenburgi, 28.IX.1535.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Lohmüller

litteras eius se accepisse nuntiat et adversae eius fortunae condolet eumque consolatur; eum Riga evadere et ad se in Ducatum Prussiae venire debere censet et scribit, quomodo id fieri possit.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 696-697.

Salutem et clementiam nostram.

Literas Vestras, X Septembris in Ronnenbergk scriptas, accepimus 27 eiusdem in arce nostra Neydenburgk, quibus statum rerum suarum Latino idiomate nobis significat Non possumus autem non adversam vestram fortunam summe condolere, animadvertentes nimirum loco premii a Domino Magistro indignationes largiri, adeoque easdem radices egisse, ut nullis precibus et modis averti queant. Consoletur itaque vos Consolator^{a)} ille Omnipotens, qui iustas olim dabit remunerationes^{b)} sumetque ab aliis iam dudum demeritas penas. Quam vicissitudinem vos infracto plane animo desiderare convenit. Quod autem ad statum caussae attinet et quid nobis in hoc negotio faciendum, quoque modo vobis consuli posse arbitremur, scripsimus Domino Magistro Curiae fratris nostri, qui singula pro sua dexteritate vobis aperiet.

Porro quia Dominus Ulenbruch nunc demum ad nos rediit, videtur nobis consultum eundem et alios vestros amicos, cives Rigenses, in negotio vestro in auxilium adducendos, quo possitis a Senatu illius civitatis ad quartam partem unius anni aut etiam ulterius salvum conductum impetrare. Daretur enim sub illo tempore aliquando occasio, locus et oportunitas evadendi eorum sanguinolentas manus atque ad nos veniendi, ubi commodius coram plura et uberius et maiori cum dexteritate conferre et consultare possemus. Quod si fieri non possit, erit cum fratre nostro aliquandiu perseverandum^{c)}, quoad tuto aliquando vos itineri^{d)} committere possitis. Nam istic minime vobis permanendum esse censemus. Verum quia manu propria non rescribimus, in caussa est pluralitas negociorum, quibus hoc tempore plane obruti sumus^{e)}, quare cupimus haud aliorum atque factum sit accipi. Illustrissima consors nostra¹⁾ clementes habet vobis gratias pro illa ves-

tra^e) salutatione, precaturque vicissim vobis meliorem fortunam, a Deo Optimo Maximo petendo, vos sanum, salvum et incolumem in Borussia conspiciat.... Datae 28 Septembris. Anno etc. XXXV.

In initio epistolae in margine: Magistro Ioanni Lomoller. 28 Septembris. In Neidenburgk.

- a) *in ms.* consolatur
- b) *in ms.:* renumerationes
- c) *in ms.* perseverandum

- d) *in ms.* nos itinere
- e) *in ms.* nostra
- 1) *Dorothea.*

N. 1182.

E Regio Monte, 20.X.1535.

*Albertus dux in Prussia
regi Aragoniae (sic in ms.)
litteras eius se accepisse nuntiat et gaudet, quod se fratrem appellavit; in signum amicitiae decem falcones iterum dono mittit.
(Latine)
Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 701-703.*

N. 1183.

E Regio Monte, 21.X.1535.

*Albertus dux in Prussia
duci Suffolchiae [Carolo Brandon]
octo falcones dono mittit.
(Latine)
Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 703-704.*

N. 1184.

E Regio Monte, 2E.X.1535.

*Albertus dux in Prussia
regi Galliae [Francisco I]
pro litteris et pro falconibus ei missis supervacaneum fuisse tanta gratiarum actione uti nuntiat; in amicitiae testimonium iterum duodecim falcones dono mittit, «tam bonos, quam in hac nostra terra hoc anno occupari potuerunt».
(Latine)
Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 698-699.*

Albertus dux in Prussia

Henrico VIII regi Angliae

explicat, cur opera sua pro ineunda concordia inter regem Daniae et Lubecenses interposita parum momenti et auctoritatis apud Lubecenses habuerit.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 699-701.

Serenissime Rex, Potentissime Monarcha etc.

Falcones mittit (omittitur).

Quod Regia Vestra Dignitas in suis literis ad nos scribit eandem parum aequo animo audivisse perturbationem aut controversiam ullam inter Illustrissimum Principem Danorum Regem¹⁾ et Lubicenses esse obortam, aut ullo praetextu adhuc continuari, maximeque velle has controversias et tumultus in quietem nostrumque commodum sedari atque componi, adiecta insuper hortacione, ut in dissidiis istis, priusquam se lacius effundant, componendis, cogitatus actionesque nostras intendamus etc., Regiam Dignitatem Vestram ignorare nolumus nos in hac caussa, priusquam Regiae Dignitatis Vestrae literae ad nos perlatae sunt, pro ineunda concordia egisse, verum nostram personam parum momenti atque auctoritatis apud Lubicenses habuisse, vel ob id, quod propter auxilium Serenissimo Danorum Regi, affini nostro charissimo, allatum, suspectos nos habuere, vel quod arbitrati sunt nos parum ea, quae essent in rem ac utilitatem ipsorum, acturos. Nos tamen nequaquam honeste, christiane et pie^{a)} Lubicenses agere arbitramur, qui hanc Reges et creandi et deponendi potestatem sibi temere presumant ausintque contra Regem ab omnibus tocius Regni Ordinibus creatum atque electum tantum bellum moliri. Quantum in nobis erit, dabimus operam quam maximam, ne quid, quod ad dirimendas et componendas hasce^{b)} controversias pertineat, a nobis desiderari queat.

Regiam quoque Vestram Dignitatem suppliciter rogamus, ut ea et charissimum adfinem nostrum et nos nostrosque omnes commendatos sibi habere non dedignetur. Id ipsum Serenissimum Danorum Rex adfinis noster charissimus per se et nos, pro nostra persona erga Regiam Vestram Dignitatem summo semper studio promereri studebimus. Quam in Christo Iesu optime valere ac foeliciter imperare valde cupimus. Datae e Regio Monte. Anno a nato Christo Servatore 35.

In initio epistolae in margine: Regi Angliae 22 Octobris.

a) in ms. piae.

b) in ms. hosce

1) *Christianus III.*

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]

episcopatus Plocensis honorem et gratulatur; se ex Skierniewice de negotiis Moscoviticis episcopo Cracoviensi [Petro Tomicki] scripsisse nuntiat et timet, ne Moscovitae sub principium hiemis numerosissimo exercitu in Lithuaniam incursionem faciant, sed sperat re-

gem « omnia in Lithuania ita ordinasse, ut nihil penitus mali sit metuendum » et « Wilnae omnia ad defensionem parata et ordinata sint »; oratores Moscovitarum in Livonia fuisse et pacem ad 18 annos renovasse nuntiat; milites, qui contra Holsatiam collecti erant, iam dimissos esse significat; regem Daniae [Christianum III] civitates Wartburg [Varberg], Landskronam et fortassis etiam Ellenbogen [Malmö] expugnasse; ad futurum conventum de tractandis conditionibus pacis Hamburgae indictum se legatum suum, Georgium Klingenbeck, capitaneum Cleipodiensem, misisse.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 453.

Iam ed.: A.T. XVII, N. 534.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 756-760.

N. 1187.

E Regio Monte, 23.X.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Cracoviensi [Petro Tomicki])*

iam diu nullis ab eo litteris acceptis, de sanitate eius certior fieri cupit.

(Schedula: de rusticis pagi Coadiuten nullos annuos redditus praestantibus; de pagis et villis a regina in confinibus aedificatis).

Cfr. El. XXXV, N. 446.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 760-762.

Cum ex animo cupiamus Reverendissimam Vestram Paternitatem pristinae et optimae valetudini restitutam esse, ob quam ad Deum devotas nostras preces sedulo facimus, iam diu autem de eadem nihil penitus certi acceperimus, voluimus sanitatem Reverendissimae Vestrae Paternitatis hiis nostris scriptis invisere, a Deo Optimo Maximo petentes, is Reverendissimam Vestram Paternitatem huic amplissimae Coronae Regni Poloniae omnibusque eidem incorporatis dominiis diu sanam et salvam conservare dignetur, de qua nos certiores reddi cupimus etc., ut supra, in literas²⁾ Episcopo Premisliensi¹⁾.

Literas Reverendissimae Vestrae Paternitati scriptas Cracovia 26 Septembris²⁾.

Chedula²⁾

Reverendissime ^{a)} in Christo Pater.

Capitanei et officiales nostri indicaverunt nobis rusticos pagus Coadiuten adhuc nullos annuos^{b)} redditus aut etiam aliquid aliud, quod iure prestari^{c)} ab eis consuetum est, praestitisse. Cum autem Regia Maiestas in hoc negotio clementer, cum essemus Wilnae, mentem aperuerit suam, quod Sacra Regia Maiestas et nos alternatim redditus et fructus a rusticis accipere deberemus, quoad causa limitum terminaretur, petimus amice, Reverendissima Vestra Paternitas velit in hoc negotio amicas suas operas ita interponere, ut rusticis debita solvere mandetur, pollicemur enim nos sequestrum firmiter servaturos et iusta petita volentes soluturos. Ad hec retulerunt illi idem Capitanei

Reginalem Maiestatem²⁾ Dominam meam clementissimam, de novo pagus³⁾ et villas in ipsis oris, limitibus et terminis edificari⁴⁾ demandasse, qui rustici excidissent in nostris sylvis et nemoribus ligna et mellificia etc.

De quibus praeter incommoda an quid aliud Regia Maiestas habere possit, non intelligimus, tum quia illi, qui habitant in ipsis oris, undique ex mellificiis furentur mel, in nostram regionem deferant et vendant, id quod vicissim a nostris fieri solet, tum quod alia flagitia, facinora et damna in silvis, nemoribus et alias perpetrare et facere soleant. Quare fuit a predecessoribus nostris hactenus observatum, ut pagus in ipsis oris ex utraque parte non simul congererentur⁵⁾, imo si quae ville ita erant edificate, illico devastabantur. Cumque hanc veterem bonam consuetudinem, ut malum scilicet evitetur, sine causa ardua infringere inconueniens sit, petimus et in hac parte operas nostras adhiberi, ut ville in ipsis oris ad nostras edificari non permetterentur, damna nobis et nostri restituerentur. Nihilominus quoque sollicitari apud Regiam Maiestatem, ut termini, fines et limites hoc anno inspici demandarentur. Datum ut supra in litteris.

Commissio Principis propria.

In initio epistolae in margine: Episcopo Cracoviensi.

a) in ms.: Reverendissimo

b) verbum annuos repetitur in margine.

c) correctum ex prestare

d) correctum ex edificare

e) in ms. cum gerentur

z) sic in ms.

1) Ioannes Chojęński

2) Bona.

*) Obiit 29.X.1535.

N. 1188.

E Regio Monte, 28.X.1535.

Albertus dux in Prussia

Gulielmo Pageto, regis Angliae consiliario et oratori,

de negotiis suis a nuntio suo apud eum negligenter actis indignatur; de longo silentio se excusat; regem Angliae [Henricum VIII] frustra laetatum esse ob « honorificam pacem » inter marchionem Gulielmum, fratrem suum, et eius adversarios inquam; miratur eum et regem Angliae eam de se concepissem suspicionem, quasi quidquam sinistri adversus eos moliri voluisset; miratur etiam Lubecenses in eius litteris regis Angliae amicos appellari.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 705-709.

Salutem et clementiam nostram.

Generose, dilecte.

Perlatae sunt ad nos Generositatis Vestrae literae, ex quibus intelleximus Generositatem Vestram binas a nobis literas accepisse, ex qua re magnam cepimus voluptatem. Perturbato autem animo audivimus nuncium nostrum, qui priores literas Generositati Vestrae obtulit, adeo negligenter nostra negocia apud vos istic egisse. Verum cum improbus iste nebulo semper malicium²⁾ arcium studiosus fuerit ac neutiquam liberalis et fidelis servitoris officio sit functus, non mirum nobis vi-

detur ipsum vel hac in parte etiam negligentem fuisse, cuius maliciam nostro cum magno dispendio probe nunc exploratam habemus. Respondissemus iam dudum Generositati Vestrae ad suas literas, si nobis non oportuna ad eam scribendi occasio defuisset. Nam cum magna sit hodie tabellariorum perfidia ac improbitas ac longo iam tempore magna quadam navium ad vos currencium inopia laboraverimus, non habuimus aliquem, cui satis tuto literas nostras credere potuissemus^{a)}, praesertim in hoc bellico tumultu^{b)}.

Itaque ex his caussis cupimus, Generositas Vestra nos ob tam diuturnum silentium excusatos habeat. Dabimus operam, ut quod in genere officii neglectum est, maiori deinceps studio resarciatur. Scribit in suis literis Generositas Vestra Serenissimum Angliae Regem, Dominum nostrum graciosum, plurimum laetatum^{c)}, posteaquam eadem^{d)} per rumores cognoverit, inter Illustrissimum Principem Dominum Guilielmum Marchionem Brandenburgensem, Coadiutorem etc., fratrem nostrum charissimum, et Illustritatis Suae adversarios honorificam pacem initam atque contractam esse etc. Verum nos valde timemus, ne frustra tantam eam ob rem laeticiam Regia Sua Dignitas conceperit atque hoc falso gaudio sit frustrata. Nam etiam si nunciatum sit aliquas inducias inter utramque partem factas atque constitutas esse, tamen pro certo compertum habemus, easdem ab adversariis Illustritatis Suae in hodiernum usque diem neutiquam servari. Nihilominus tamen nos interim firmiter speramus et hanc nostram in Regiam Suam Dignitatem fiduciam ponimus, eandem et Illustrissimum Principem Marchionem Guilielmum, fratrem nostrum charissimum, et nos auxilio ac consilio erga Regiam Suam Dignitatem declarare volumus, quam cupimus illi omni tempore esse paratissimam.

Scribit porro et indicat Generositas Vestra eandem, quando non minus deplorare Regiam Dignitatem intellexisse, quam quos amicitiae vinculo connexos atque copulatos sibi habuerit, eosdem cruento bello inter se dimicare cognovisse, et cum Regia Sua Dignitas pacem suis omnibus ex aequo cupiat, nos Regiae Dignitati Suae foedere coniunctos ad arma provocare non desiisse, serio indoluisse. Quam ob rem Generositatem Vestram nostra desideria Regiae Dignitati Suae commendare non fuisse ausam, quippe cogitans, potuisset Regiam Dignitatem Suam suspicari eandem pecuniam, quam nos a Regia Dignitate Sua mutuo acciperemus, inscia Regia Sua Dignitate etiam adversus amicos suos non collocare posse, atque Regiae Dignitatis Suae tela in ipsius caput retorquere etc. Nos ergo, ut ad Generositatis Vestrae literas paulo copiosius respondeamus, primum gratulamur plurimum et ex animo gaudemus, quod Regia Sua Dignitas parum aequo animo^{d)} audierit hasce controversias inter Regiae Dignitatis Suae amicos et sanguine coniunctos obortas esse. Exinde enim satis nobis aestimare licet, propensam et benevolam Regiae Dignitatis Suae erga nos, utpote sanguine sibi coniunctos, voluntatem, quam non aliter nobis de ea persuademus. Quod autem Generositas Vestra^{e)} negocium hoc nostrum apud Regiam Dignitatem promovere atque expedire noluerit, suspicans fortassis nos eam pecuniam contra ipsius Dignitatem Regiam et amicos suos collocaturos, non possumus satis mirari Regiam Suam Digni-

tatem et Vestram Generositatem in eam de nobis suspicionem adductos, quasi quicquam sinistri adversus Regiam Suam Dignitatem suscipere aut moliri in animo habeamus. Istud Deus prohibeat, ut adversus illum, qui non modo perpetua quadam necessitudine et amicitia, verum etiam sanguinis vinculo nobis coniunctus sit, aliquid temere agamus aut moliamur. Itaque non est, ut credat Generositas Vestra nos Regiae Dignitatis tela in ipsius [caput] retorsuros, enixe praecantes, ut et hanc falsam de nobis conceptam suspicionem deponat, quemadmodum propter has recitatas causas Generositatem Vestram facturam non diffidimus^{f)} et nobis fidele suum consilium impartiri non dedignetur, an scilicet propter illas causas amplius apud Regiam Suam Dignitatem instare debeamus. Facit praeterea Generositas Vestra mentionem quorundam amicorum, quos Regiae Dignitatis Suae amicos Generositas Vestra appellat etc.

An Lubicenses nunc in vestris literis Regiae Dignitatis amici appellentur, parum id quidem scimus. Nos vero, quamvis ex eorum scriptis, quae penes nos habuimus, quaedam cognoverimus, in quibus cives Lubicenses ubique iactant Regiae Dignitatis Suae occultata subsidia atque id, quod adversus Serenissimum Danorum Regem¹⁾, adfinem nostrum charissimum, agant, illius consensu et opera se moliri, tamen non facile credere, nec ullis persuasionibus induci possumus tam christianum Regem istis sediciosus hominibus in improbo ipsorum proposito auxilium aliquod ferre, qui^{g)} nec ullam iustam bellandi causam habeant, nec id agant, ipsos verbum divinum doceat iubeatque. Nam cum eam potestatem Reges et potentatus creandi et deponendi pro ipsorum arbitrio ac voluntate sibi temere praesumant, nec considerent quam inique faciant, quod contra Regem, ab omnibus tocius Regni Ordinibus creatum atque electum, tantum bellum moliri ausint, quid aliud nobis inde sperandum vel expectandum esset, quam quod eam libidinem etiam in aliis postea, hodie in illo, cras in altero exercere vellent, quemadmodum id ipsum ex multorum relationibus cognovimus. Itaque non credimus nec etiam speramus Regiam Suam Dignitatem committere, ut contra Serenissimum Danorum Regem, sanguine sibi coniunctum, aliquid istiusmodi et in dicta causa designet. Imo potius firmissimam spem [habemus] Regiam Suam Dignitatem et adfini nostro charissimo et nobis auxilio, opera, consilio ac re denique ipsa praesto futuram. His nunc clementer petimus, Generositas Vestra commendet nos Regiae Dignitati diligenter atque ea, quae petivimus, procuret sedulo^{h)}, digneturque nos vicissim brevi aliquo responso. Generositatem Vestram bene valere valde cupimus. Datae e Regio Monte 28 Octobris, anno etc. XXXV.

In initio epistolae in margine: Guilielmo Pageto, Regis Angliae oratorum.
XXII²⁾ Octobris.

a)-b) *additum in margine.*

c) *in ms. laetatum*

d) *sequuntur verba expuncta:* gaudemus, quod Regia

e) *in ms.:* Vestrae

f) *in ms.:* diffimus

g) *sequitur expunctum:* anon

h) *in ms. saedulo*

z) *sic in ms.*

1) *Christianus III.*

N. 1189.

E Regio Monte, 4.XI.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]

rogat, ut a rege impetret, quo Achatio Czema ad electorem Brandenburgensem profecturo iniungat, ut in reditu suo ambos duces Pomeraniae nomine regis invisat eisque enumeret incommoda, quae bellum Danicum universo fere orbi afferre possit.

(Latine)

Iam ed.: A.T. XVII, N. 534.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 709-710.

N. 1190.

E Regio Monte, 5.XI.1535.

Albertus dux in Prussia

Iosto Ludovico Decio

binas litteras eius (17. et 22.X. datas) se accepisse nuntiat; pro diligentia eius in negotio annui stipendii sui post festa Nativitatis sibi a rege persolvendi adhibita gratias agit; de episcopatibus iuxta suum et electoris Brandenburgensis [Ioachimi II] optatum distributis contentum se declarat; de episcopi Cracoviensis gravi aegritudine dolet; Nicolaum Nibschitz ad regem Romanorum missum non esse aegre fert; diligentem operam suam promittit, ut Decius navim sibi interceptam recuperare possit; scribit aliqua nova ex Dania allata.

Cfr. El. XLVI, NN. 169, 170.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 225-226v.

An Jobsten Ludwigen den 5 Novembris.

Unsern gunstigen grus und gnedigen willen zuvorn.

Edler und ernvhester, lieber, getreuer.

Uns seint bede euer schreiben, der datum Crakaw den 17 und XXII Octobris dieses laufenden funfundreissigisten jars, vorgestern uberantwort worden, und wiewol wir euch als bald gern bey demselben euern diener unser widerantwort zugefertigt, so haben wir es doch vilfeltiger obligender gescheft halben, die uns davon abgehalten, nit thun können. Aber wie dem, thun wir uns gantz hochlichen gegen euer person bedancken, das ir bey ko.mt. zu Polan etc., unserm gnedigsten hern und freuntlichen, lieben ohemen, uns zum besten also viel gefurdert und aussgericht, das wir die 4000 fl. bald nach Weinachten sollen entricht werden, mit gnedigem begern, ir wollet dasjhenige, so euch davon zukumpt, empfaen und vorschaffen, das uns das ubrige alhie in der muntz useumblich werden mocht. Dagegen wollen wir gepurliche und noturfartige quitantzen erlegen lassen. Sein auch danckbar, das ir uns zugeschrieben, hochgemelte ko.mt. die bistumb solcher gestalt, wie unser freuntlicher, lieber vetther und bruder, der churfurst zu Brandenburgk, und wir, gebethen, verliehen hat, und haben ein vorlangen nach der practica, wie es fortgangen ist; wollen derselben von euch gewertig sein.

Das aber unser besonder geliebter freunt, der bischoff von Crakaw¹⁾ tag zu tag schwächer und, als euch ansieht, wirt es seiner l. lange anzutreiben unmöglich, tragen wir mit seiner l. ein sonder hertzlichs, freuntlichs mitleiden, als dem freunt, den wir ehren und lieben, zu Got vorhoffente und nit zweivelende, er werde das embsige, vleissige gebeth seiner glaubigen erhoren und dem frommen hern gemeinem fride und nutz zum besten lenger und gesuntheit vorhalten, unser freuntliche dienst und alles guts anzusagen und dieselb in irer kranckheit zu besuchen nit untherlassen.

Das Nibschitz von seiner bothschaft durch verenderunge abgedrungen, haben wir ungerne erfarn. Man muss aber Got dem almechtigen, der do weis, wie ehr ein itzlichs meine und vorordent, bevehlen.

Was aber euer schief, welchs zu Lubeck ist, und das wir euerm diener glauben geben sollen, belangt, haben wir demselben euerm diener unser gutduncken angezeigt, auch mit ime vorlassen, was er euch derhalben zuschreiben soll; auf solchem beruhen wir noch und was uns imer muglich, damit ir one schaden zu dem euern widerumb komen konnt, wollen wir keinen vleis sparen, wie wir dann bereit, vor unser person unserm gesandten auf jetzt angesetzte tagfart zu Hamburgk bei k.w. zu Dennemarck²⁾ etc. getreulich umb erledigung euers schiefs sampt ingehabter whar und zubehorunge zu handeln auferlegt. Allein wir wissen nit zu rathen, das ir so[l]cher gestalt, wie euer diener bericht, das gelt so ubel aussgeben sollt, und hetten euern diener vor geschickter angesehen. Doch wirt niemants die ursachen bass wissen, dann er, der die zeit also langk zu Lubeck gelegen und alle gelegenheit angemerckt.

Der capre und oliven halben, die uns zu gut kaufen und alher bestellen solt, sein wir zufrieden und hat uns zu solchen geursacht, das wir sie zu Crakaw befherner und schmackhafter gessen, dan das wir sie alhie im lande zu kauf uberkomen und sein hochlich erfreuet, das itzt ir hochgedachter ko.mt. rechnunge gethan, aller ding quitirt und gnediglich abgericht. Vorhoffen euer person werde nhu-mher auch bald bey uns sein.

Weill uns dann auch berurter euer diener berichtung vonwegen der muntz gethan, als hab wir ime, wes ehr bei ko.mt. diesfals suchen soll, unserm gnedigen rathe mitgeteilt, welchs wir nachmals getreulich rathen. Dann wiewol mhan itzunder durch die finger gesehen, so wils doch uns onhe das nit weiters gepuren.

Von neuen zeitungen wissen wir nichts sonderlichs, allein aus Denemargkenn noch das alte und das k.w. daselbst mit zutat und verleihung gotlicher gnaden neulicher vorgangener zeit die bede stette Warburg und Lanntzkronn erobert, etliche schief von veinden vorprennt, in grundt geschossen, auch zum theil etzliche sonst gewonnen, und steht itzundt in gutlicher handlung mit Ellenpogen und Kopenhagen. Was volgen wirt, Got mit der zeit auch geben. Desgleichen so haben abermals der churfurst zu Sachssen³⁾, lantgraf von Hessen⁴⁾, sampt den drein stetten Bremenn, Hamburgk und Luneburgk in den irrigen gebrechen zwuschen k.w. zu Denemargken und den von Lubeck gutliche und schoenliche unterhandlung. Der Almechtige, in des hande alle ding stehen und von dem allein das gut zu biten, vorleihe gemeiner wolfart zum bestendigem fride. Aus Littawenn wist ir besser, wes der orth fur zeitung, dann wir. Sonder was neues vorhanden, sein wir

von euch gewertig. Dies wolten wir euch auf euer schreiben in antwort gnediger meynung widerumb vormelden, dann euch und den euern gnedigen, fuerdlichen willen zu erzeigen, darzu sein wir gewogen. Datum, ut supra.

1) Petrus Tomicki.
2) Christianus III.

3) Ioannes Fridericus.
4) Philippus.

N. 1191.

E Regio Monte, 5.XI.1535.

Albertus dux in Prussia

Erasmio Eustachio, canonico Vilnensi, teloneatori Caunensi, pro Ioanne Ruckerling, subdito suo, qui a Senatu et civibus Caunensibus, praeter mandata regia hac in re data et eis ostensa, prohibetur mercenarios ad laborandum in nemoribus suis ducalibus pro mercede conducere, intercedit et rogat, ut apud Senatum Caunensem efficiat, quo ei id facere permittatur.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, f. 710.

N. 1192.

E Regio Monte, 5.XI.1535.

Albertus dux in Prussia

Senatui et civibus Caunensibus

pro Ioanne Ruckerling, subdito suo, intercedit et rogat, ne eum prohibeant mercenarios ad laborandum in nemoribus suis ducalibus Caunae pro mercede conducere, cum et mandata regia ad hoc impetrata habeat eisque exhibuerit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, f. 711.

N. 1193.

E Regio Monte, 14.XI.1535.

Albertus dux in Prussia

Lucae a Gôrka, palatino Posnaniensi,

litteras eius de episcopatu in Regno commutatione se accepisse nuntiat omnesque novos episcopos novis dignitatibus dignos esse censet; ipsi autem de palatinatus et filio eius [Andreae] castellanatus collatione gratulatur.

Cfr. El. XXXV, N. 450.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 712-713.

N. 1194.

E Regio Monte, 14.XI.1535.

*Albertus dux in Prussia
Andreae a Górká, castellano Posnaniensi,
de castellanatus Posnaniensis dignitate ei a rege concessa gratulatur.
(Latine)
Ostpr. Fol., vol. 49, f. 713.*

N. 1195.

E Regio Monte, 20.XI.1535.

*Albertus dux in Prussia
Bartholomaeo Nowomiejski
se archiepiscopo Gnesnensi, Andreae Krzycki (Cricio), noviter electo,
in causa sua (ut scilicet praefecturam clavis Skierniewicensis ob-
tinere possit) scripsisse nuntiat eumque diligenter commendasse,
ut voti compos fiat.
(Latine)
Cfr. El. XXXV, N. 451.
Ostpr. Fol., vol. 49, f. 714.*

N. 1196.

E Regio Monte, 20.XI.1535.

*Albertus dux in Prussia
Iosto Ludovico Decio
rogat, ut aliquot smaragdos, quos apud uxorem Caroli Kuczer et apud
aurificem reginae Bonae se vidisse ait, bene inspicere et scribere velit,
an similes lapillos sibi procurare possit.
(Germanice)
Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 226v-227.*

N. 1197.

E Regio Monte, 21.XI.1535.

*Albertus dux in Prussia
Andreae Krzycki, archiepiscopo Gnesnensi,
ob archiepiscopatus dignitatem ei oblatam gratulatur; Bartholomaeum
Nowomiejski commendat, ut ei praefecturam clavis Skierniewicen-
sis concedere velit.
Cfr. El. XXXV, NN. 451, 462 (schedula).
Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 714-716.*

Reverendissime in Christo Pater etc.

Videmus aequidem Illustrissimi Principis, Domini Ioachimi Mar-
chionis Brandenburgensis, Electoris etc., et nostram^{a)} pro Reverendis-
sima Paternitate Vestra intercessionem apud Sacram Regiam Maiesta-
tem Poloniae, Dominum nostrum clementissimum et avunculum cha-
rissimum, non inanem fuisse, imo tantum ponderis atque autoritatis

habuisse, ut Regia Sua Maiestas haud gravatim nostro nomine Reverendissimae Paternitati Vestrae Archiepiscopatus Sanctae Metropolitanæ Ecclesiae Gnesnensis honorem dignitatemque conferre sit dignata. Quae res, quantam nobis voluptatem attulerit, dici non potest. Neque enim ullum nuncium iam diu ita iucundum nobis fuit, quam quod Reverendissimam Paternitatem Vestram ad tantam dignitatem et gloriam evectam esse percepimus. Quam ob rem Reverendissimae Paternitati Vestrae multum et gratulamur et ut iste Archiepiscopatus Reverendissime Paternitati Vestrae sempiternae laudi sit, universaeque Reipublicae Christianae plurimum utilitati, Deum Optimum Maximum etiam atque etiam enixe praecamur.

Cum autem summorum virorum commendatio et promotio apud potentissimos Reges tantum momenti atque authoritatis habeat, non dubitamus et nostram intercessionem pro inferioris condicionis hominibus apud Reverendissimam Paternitatem Vestram multum valere. Qua occasione potissimum adducti, coacti nunc sumus hasce nostras literas ad Reverendissimam Paternitatem Vestram dare. Nam Reverendissimam Paternitatem Vestram ignorare nolumus, nobilem sincere nobis dilectum Bartholomaeum Novemiestzky nos humillime per literas suas obsecrasse^{b)}, quo illum Reverendissimae Paternitati Vestrae commendare dignemur atque pro eodem apud Reverendissimam Paternitatem Vestram ita intercedere, ut eadem illi praefecturae clavis Squernyoviensis ex innata hac sua gratia et liberalitate concedere haud gravatim vellet. Nos, quamvis hunc hominem ob singulares suas virtutes multum diligimus, eique operam hanc nostram ob aequam et honestam petitionem suam detrectare nequaquam possumus inprimisque promotum cupimus, tamen in memoria id habemus, nobis etiam ab illo Capitaneo, qui eandem praefecturam Squirnavicensem hodie adhuc tenet, multa beneficia in protectione nostra proxime Cracoviam versus suscepta, esse exhibita, quorum meminisse nos inprimis convenit. Quapropter praefatum Bartholomeum Novemiestzschky Reverendissimae Paternitati Vestrae ita commendamus, ut si unquam fieri queat, praedicta praefectura illi graciose a Reverendissima Paternitate Vestra concedatur. Nihilominus tamen alter etiam, si istic manere nollet, meliori vel simili praefectura provideatur, qua nulla neque meliori neque commodior nobis videretur quam Lovichensis. Si vero prenominate Bartholomeus id, quod cupit et optat, optatum ferre non posset, rogamus Reverendissimam Paternitatem Vestram fraterne et amice, ut eadem illi Lovicensem praefecturam clementer nostro nomine conferre, eique omnem favorem et clementem gratiam exhibere non dedignetur, quemadmodum Reverendissimam Paternitatem Vestram facturam non diffidimus, quo senciatur atque intelligatur, sibi commendationem hanc nostram multum profuisse et apud Reverendissimam Paternitatem Vestram plurimum momenti atque authoritatis habuisse. Daturi sumus^{c)} operam, ut Reverendissimae Paternitati Vestrae, uti fratri et amico nostro charissimo, in re longe maiori vicissim inserviamus. Datae e Regio Monte XXI Novembris. Anno etc. 35.

In initio epistolae in margine: Andreae Cricio Archiepiscopo Gnesnensi
XX Novembris.

a) in ms.: nostrum

b) in ms. obserasse

c) in ms.: summus

Albertus dux in Prussia

Ioanni Tarnowski, palatino Cracoviensi,

pro litteris gratias agit; non minorem amicitiam ei pollicetur, quam qua demortuum Christophorum Szydłowiecki, castellanum Cracoviensem, cuius laudat memoriam, olim prosecutus est; ob victoriam in Moscovia reportatam ei et regi gratulatur; regem ad pergendum bellum aperte exhortari se non posse nuntiat, sed sperat futurum, ut rex — re tota cum senatoribus bene deliberata — sui etiam consilii rationem habiturus sit.

Cfr. El. XXXV, N. 452.

Regestum in A.T. XVII, N. 574.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 716-719.

Magnifice et Generose.

Accepimus literas Magnificae Vestrae Dominationis. Agimus autem Magnificae Vestrae Dominationi amicas et benevolas gratias, quod nos amice literis invisere nobisque bene praecari dignata est. Cui vicissim ex animo omnem foelicitatem prosperrimosque ex animi sententia successus optamus.

Scribit autem Magnifica Vestra Dominatio plurimam spem eandem de nobis variis de caussis concepisse sibi que persuaderi nos Magnificae Vestrae Dominationi haud minore amore, favore, benevolentia et gracia adfuturos, atque addicti vita defuncto olim Illustri Domino Christophoro a Schidlowitz, Castellano Cracoviensi etc., fratri nostro, fuerimus etc.

Porro quem amice fratris naturalis loco dilexerimus, quanti fecerimus praeominatum Illustris Dominum Castellanum, non arbitramur operae precium esse in praesentiarum (cum sit in ore omni populo) declarare. Quod cum egregiae et praestantissimae eius virtutes et animi dotes exigerint²⁾, debemus profecto nedum omnes eidem sanguine iunctos amare, fovere et omni gracia prosequi, sed et omnes, qui vel honestam eiusdem fecerint mentionem, clementer observare et amare. Quare minime fallitur animus Magnificae Vestrae Dominationis tum propter affinitatem³⁾ demortui Illustris Domini Christophori, tum quia de Magnifica Vestra Dominatione ob innumeras eiusdem virtutes et laudes amice benemereri sedulam damus operam.

Persuadeat itaque sibi, petimus, Magnifica Vestra Dominatio nos ea omnia, quae pro honore, commodo et utilitate eiusdem esse putaverimus, sedulo et diligenter facturos, nihil plane de vicissitudine ad dubitantes. Magnificam Vestram Dominationem foeliciter et prosperissime hactenus in Muscovia contra hostes Regiae Maiestatis pugnasse gaudemus, congratulamur autem cum primis Sacrae Regiae Maiestati, Domino nostro clementissimo, deinde et Magnificae Vestrae Dominationi, tum quia Deus Optimus Maximus optatam dederit victoriam, tum quia Magnificam Vestram Dominationem sanam et salvam patriae re-

stituerit maioribusque et honoratoribus auxerit titulis. Quae omnia Magnificae Vestrae Dominationi non solum ex animo hactenus semper precati sumus et nunc tandem magno cum gaudio intelleximus, sed et si nostra opera Magnificam Vestram Dominationem ad singula et multo maiora promovere potuissemus, fuisset in eo toti et seduli.

Scribit praeterea Magnifica Vestra Dominatio eidem consultum videri, ut nostris scriptis apud Sacram Regiam Maiestatem pro ea, quam de nobis Magnifica Vestra Dominatio, nos autem minime agnoscimus, sibi persuadet^{b)} in rebus bellicis experientia, intercederemus. Quatenus Regia ipsius Maiestas collecta forciori manu et belli nervo instructiore hosti locum respirandi non daret, sed de hoc hoste et si praepotente celebrius nomen sibi conflaret etc., possumus equidem Magnificae Vestrae Dominationi pro nostro erga eandem amore et favore nostras illas ea de re diu cogitatas ineptias libere aperire, nos scilicet pariformiter haec omnia a principio huius belli in hunc hodiernum usque diem et adhuc ita, quemadmodum Magnifica Vestra Dominatio prudentissime scripsit, animo voluisse. Considerantes vero vulgatum et tritum consilium sapientis illius, non potuimus Regiae Maiestati mentem aperire nostram. Id quod et imposterum nobis faciendum esse credimus. Neque vero est dubium Magnificam Vestram Dominationem, tanquam callentissimam rerum bellicarum, qui et magna cum laude iam a multis annis cum adiutorio Dei supremus exercituum Regiae Maiestatis est dux, haec omnia et alia multa coram uberius prudentissime cum Sacra Regia Maiestate contulisse et disseruisse, firmiter credentes Regiam Maiestatem cum prudentissimis amplissimi Regni Poloniae proceribus et consiliariis, in quorum numero Magnifica Vestra Dominatio nequaquam postremas tenet, singula exactius et prudentissimo²⁾ praecogitasse, nihilque, quod ad reprimendas hostium vires faciat et conducatur, praetermississe.

Verumtamen quia Magnifica Vestra Dominatio haec a nobis proculdubio non abs re fieri cupit, cuius auctoritatem quanti faciamus, re ipsa declarare malimus quam literis exprimere, cupiamusque commodis Sacrae Regiae Maiestatis pro nostra tenuitate quam optime consultum, volumus dictum sapientis, cui hactenus audientes fuimus, aliquo modo reicere et Sacram Regiam Maiestatem nostris scriptis interpellare, consiliumque Magnificae Vestrae Dominationis in hanc sententiam eidem aperire. Nos a nonnullis non minimis Regni Poloniae primoribus monitos, ut hoc consilium Sacrae Regiae Maiestati, quo celebrius nomen eidem conflatur (quamquam a Regia ipsius Maiestate omnia prudentissime praecogitata et premeditata esse non dubitemus), pro nostra erga Sacram Regiam Maiestatem subdita coniunctione denovo ad animum reduceremus etc. Nam Magnificae Vestrae Dominationi nedum in hiis, sed aliis multo maioribus honestis et licitis, amice adesse percipimus... Datae e Regio Monte 2 Decembris. Anno etc. XXXV.

In initio epistolae in margine: Ioanni Comiti de Tarnaw, Palatino Cracoviensi, 2 Decembris.

b) in ms.: correctum ex: persuadeat

a) in ms.: affinitatum

N. 1199.

E Regio Monte, 3.XII.1535.

Albertus dux in Prussia

Philippo de Croy, duci de Arschot (in ms. Narsoth)

se certiozem factum esse nuntiat priores litteras suas, 29.VII. huius anni ad eum datas (cfr. N. 1165), earum portatori per Lubecenses vi, abreptas esse, ideoque illarum litterarum tenorem fere ad verbum hic repetit.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 720-722.

Illustris Princeps, amice et consanguinee charissime etc.

Dedimus nuper XXIX Iulii praesentis huius anni ad Illustritatem Vestram literas, in quibus sane multum nobis momenti videbatur positum esse. Commisimus enim in iis eo tunc tempore Illustritati Vestrae certa et ardua negocia, quae Illustritas Vestra nostro nomine apud Serenissimam ac Illustrissimam Principem et Dominam, Dominam Mariam, ex regia stirpe Castiliae natam, Ungariae ac Bohemiae Reginam, Sacrae Caesareae Maiestatis¹⁾ in Germania Inferiori Locumtenentem et Gubernatricem, Dominam nostram clementissimam, exequi amice ac promovere deberet. Nos vero certiores facti sumus easdem literas una cum aliis nostris scriptis adolescenti cuidam negociatori, qui sese in Inferiorem Germaniam una cum suis mercibus conferre voluit, per Lubicenses vi abreptus, adeoque et navi et omnibus suis bonis ac mercibus spoliatus. Et quamvis idem adolescens paucos ante dies nobis per literas significaverit, se spem haud modicam ad recuperandas eiusmodi literas atque ad loca debita transportandas concepissem, tamen nos in hodiernum usque diem adhuc ignari, nescientes, an Illustritas Vestra literas nostras acceperit nunc vel non, operae precium nos facturos iudicavimus, si priora nostra scripta vel paucissimis de integro repeteremus, quarum haec ferme sententia erat... (*Sequitur repetitio litterarum 29.VII. datarum, cfr. N. 1162.*)

In initio epistolae in margine: Duci de Narsoth III Decembris.

¹⁾ *Carolus V.*

N. 1200.

E Regio Monte, 8.XII.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Premisliensi [Petro Gamrat]

episcopatus Premisliensis in eum collatam dignitatem ei gratulatur; exponit ei (tanquam Ducatus Masoviae gubernatori) subditorum suorum querelas et rogat, ut negotium finium inter Ducatus Masoviae et Prussiae regundorum promoveat; articulum de restituendis profugis ei in memoriam revocat; queritur de gravaminibus subditis suis, ad nundinas in Masoviam se conferentibus, « contra inveteratam consuetudinem » impositis.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 722-725.

Reverende in Christo Pater.

Relatum est nobis Reverendam Vestram Paternitatem noviter dignitate pontificatus Premisliensis a Sacra Regia Maiestate, Domino nostro clementissimo, donatum, quod ut sit faustum, foelix et fortunatum

Reipublicae Christianae et Reverendae Vestrae Paternitati a Domino Deo petimus. Et cum non sit dubium Reverendam Paternitatem Vestram adhuc nomine Sacrae Regiae Maiestatis gerere administrationem Ducatus Mazoviae, voluimus haec paucula Reverendae Vestrae Paternitati perscribere, petentes, amico atque benevolo animo accipere Reverenda Vestra Paternitas dignetur.

Non dubitamus Reverendam Vestram Paternitatem in recenti adhuc habere memoria, quid superiori anno XXXIII in conventu Ianoviensi Sacrae Regiae Maiestatis et nostris commissariis in negotio limitum seu finium inter Ducatum Mazoviae et Borussiae, cum termini scilicet omnino diiudicari et disternari non possent, cautum atque statutum sit, nempe neutram partem debere parte illa terrae et nemorum, de quibus lis et contentio est, uti et frui sub certa et indicata pena, quoad tota illa tractatio iustum et debitum sortiretur finem. Hoc interdictum nostri firmiter in hanc usque horam servare non dubitaverunt. Porro quam altera pars memor illius sit interdicti, est in confesso, cum nemora penitus excidant terra, quotannis vi etiam utantur, parent novos agros, novas vias per agros subditorum nostrorum in Sablotz¹⁾ et alia pro lubitu contra edictum perpetrent, ex quibus an preter caedes et contentiones quid amplius emanare possit, non intelligimus. Quum autem homicidia, contentiones et iurgia inter utramque provintiam precavere sedulo studeamus, voluimus haec Reverendae Vestrae Paternitati, tanquam primati tocius Ducatus Mazoviae indicare, amicabilem petentes, Reverenda Vestra Paternitas dignetur benigne singula, in conventu Ianoviensi acta, ad animum revocare negotiumque ita peragere, quatenus edicta et interdicta commissariorum firmiter et inviolabiliter serventur, nostrisque nullae molestiae imposterum in nostro Ducatu fiant. Nihilominus et a Sua Regia Maiestate impetrare, quo tandem limites et termini inspicere et diiudicari quam primum demandentur.

Constitutiones a Sacrae Regiae Maiestatis et nostris commissariis in conventu Ianoviensi conditas iussimus cum notatis Eximii Domini Ioannis Apelli, olim nostri Cancellarii, conferri. Apparent autem, pluralitate fortassis negotiorum, in primo decreto de restitutione hominis profugi aliqua omissa. Nam praefatus noster Cancellarius notavit constitutionem illam in hanc sententiam: homo profugus vero suo domino cum omnibus bonis et rebus, ad detentatorem profugi allatis, restitui debet. Ceterum alia bona omnia, que post fugam alibi quam sub vero domino habitans, meliorando et augendo substantiam suam acquisivit, dominis, sub quibus melioratio facta est, remaneant. Si vero bona a vero^{a)} domino ablata a profugo in toto aut in parte consumpta et dilapidata sunt, preter hominem verus dominus nihil petere potest. Hanc clausulam constitutiones^{b)} per Reverendam Vestram Paternitatem nobis oblatae non continent, quae cum primis sit necessaria alicubi interseri, petimus, Reverenda Vestra Paternitas dignetur nobis aperire, quibus verbis et ubi interserenda sit, quo tocius huius constitutionis una et conformis sit dictio. Et secundum hanc clausulam erit quoque articulus de arestatione honorum a Reverenda Vestra Paternitate arctandus, qui expresse de omnibus rebus et bonis dicit. Ad haec articulus de reconventionem est secundum antiquas constitutiones per omnia servandus. Cuius mentionem faciendam esse credimus.

Postremo subditi nostri conqueruntur aliqua gravamina nunc noviter contra inveteratam consuetudinem hiis, qui nundinas in Mazovia petere et visitare solent, imponi. Ita quod precium, quod a mer-

catoribus pro loco aut etiam pro alia re antiquitus praestari solebat, bis, ter et quater eciam exigatur et vi accipiatur non ab una et eadem persona, sed a multis et variis. Cumque hunc¹⁾ ritum nedum contra naturalia et civilia iura, sed et contra initas utriusque terrae transactiones pugnare appareat, petimus in hac parte amicas Reverendae Vestrae Paternitatis operas, eadem dignetur singula pro sua prudentia ita temperare, quatenus subditi nostri ab omnibus hiis gravaminibus et exactionibus insolitis opera Reverendae Vestrae Paternitatis liberentur. Daturi sumus vicissim diligentem operam, ut eidem amice et officiose inserviamus. Datae e Regio Monte VIII Decembris. Anno etc. XXXV.

In initio epistolae in margine: Episcopo Premisliensi 8 Decembris.

a) in ms. vere
b) correctum ex: constituones

1) probabiliter Zabłoc vel Zabłocie, unus
ex pagis eius nominis in Masovia.

N. 1201.

E Regio Monte, 15.XII.1535.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I Regi Poloniae

post mortem Petri Tomicki, episcopi Cracoviensis et Regni vicecancellarii, dignitate cancellarii et vicecancellarii vacante, in defuncti locum in Cancellaria Regia habitum Ioannem Chojeński, episcopum Plocensem, proponit, qui a multis iam annis, «Cancellariam Regiam, etiamsi nomen desit, hactenus non sine magna laude rexerit».

Cfr. El. XXXV, N. 459.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 725-728.

Serenissime Rex.

Accepi Reverendissimum in Christo Patrem, fratrem et amicum meum charissimum, Episcopum Cracoviensem¹⁾, quem ob singulares suas animi dotes, prudentiam et eloquentiam^{a)}, et quia praecipua fere tocuis amplissimae Coronae Regni Poloniae columna erat, in qua a multis annis magna cum laude, quod nemo non intelligit, vixit, non fratris, sed patris naturalis amavi, colui et observavi loco, ex hac inopi et calamitosa mortalium vita e vivis discessisse. Cum autem infirmam nostram carnem ad mortem certissimo natam esse in confesso sit, nosque hoc pacto a tot et tantis erumnis et molestiis ad erumnarum requiem transire natura ita comparaverit, non est dubium Reverendam Suam Paternitatem, quum hic in terris sanctam et christianam tamquam christianus pontifex sedulo duxerit vitam, in Christo defunctam et cum Christo perpetuo gubernaturam. Quare nos, christiani, fatis cedere atque animae immortalis aeternam requiem precari diligenter debemus.

Quanquam autem mutatio officiorum et dignitatum nonnunquam alterationem quandam in Republica secum trahere soleat accidatque plerumque, ut illi ad magna officia aspirent, qui neutiquam officii respondere possint, attamen certus sum Regiam Vestram Maiestatem in administranda Republica peritissimum iam dudum, quid eidem hac-

tenus in hac parte experta sit, recollegisse, quidque faciendum sit clementer praecogitasse, ut penitus non sit necesse aut etiam deceat Regiam Vestram Maiestatem alicuius rei commonefacere.

Verum cum Regiam Vestram Maiestatem maioribus donis maiori- que prudentia et mansuetudine atque demortuum Episcopum Cracoviensem a Domino Deo donatum esse hactenus saepissime intellexerim, volui pro subdita mea coniunctione, quo vel saltem declarem nil mihi unquam maius in votis fuisse atque commoda Regiae Vestrae Maiestatis et amplissimae Coronae Regni Poloniae^{b)} foeliciter promoveri, hanc meam sententiam in hoc negotio subdite indicare, nihil addubitans Regiam Vestram Maiestatem haec nostra clementer aequi boni consulturam clementique accepturam animo. Compertum autem habet Regia Vestra Maiestas, nedum dignitatem episcopatus Cracoviensis, sed et dignitatem superioris et inferioris Cancellariae vacare. Neque ignorat Regia Vestra Maiestas plurimum interesse, quis huic oneri praeficiatur, considerantes eum debere hoc munere donari, qui prudentia, dexterritate ingenii, eloquentia, multarum rerum, praesertim autem Cancellariae, usu et consuetudine et mansuetudine, ut interim de iuribus, consuetudinibus et moribus Regni et aliis taceam, demortuo Episcopo non sit inferior. Quare cum Reverendissimus in Christo Pater, frater et amicus meus, Episcopus Plocensis²⁾, non parvos ad multos iam annos cum Vestra Maiestate habuerit labores, sedulusque et domi et foris in regiis negociis fuerit, arduissimas Regni caussas teneat et expertus sit, Cancellariam Regiam, etiamsi nomen desit, hactenus non sine magna laude rexerit negociaque omnia expediverit, videtur cum primis Regiae Maiestati Vestrae et amplissimae Coronae consulendum, ut hunc praestantissimum, expertissimum et humanissimum virum Regia Vestra Maiestas Cancellariae Regiae praeficeret.

Id quod non solum consulo, sed et enixe et subdite oro, ut autem maiori cum honore curiam Regiae Vestrae Maiestatis sequi possit, peto, si Regia Vestra Maiestas episcopatum Cracoviensem ad Plocensem addere noluerit, saltem Cracoviensem Domino Iohanni a Choiensky, Episcopo Plocensi, clementer donare non dedignetur. Haec subdite precor Regia Vestra Maiestas haudquaquam curiositati, sed fideli ac subdito meo officio, quum commodis Regiae Vestrae Maiestatis pro mea tenuitate et re et corpore consulere cupiam, clementer ascribere dignetur...

Datae e Regio Monte XV Decembris anno etc. XXXV.

In initio epistolae in margine: Regi Poloniae XV Decembris.

a) sequuntur duae litterae expunctae.

1) Petrus Tomicki.

b) sequitur una littera expuncta.

2) Ioannes Chojeński.

N. 1202.

E Regio Monte, 15.XII.1535.

Albertus dux in Prussia

Andreae Krzycki, archiepiscopo Gnesnensi

de nova honoris eius accessione gaudet; negotia quaedam in Comitibus Regni Petricoviensibus promovenda ei commendat, scilicet: 1) causam regundorum finium; 2) negotium feudorum Ioachimi electoris Brandenburgensis; 3) rogat etiam, ut sui ipsius (ducis Alberti)

in eisdem Comitii rationem habeat et ab adversariorum calumniis se defendat; 4) commendat negotium Ioannis a Werden.

Cfr. El. XXXV, N. 462.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 733-738.

Reverendissime in Christo^{a)} Pater et Domine honorande etc.

Archiepiscopatus dignitatem ei gratulatur (omittitur).

Dici enim non potest, quantam voluptatem ob novam illam Reverendissimae Paternitatis Vestrae honoris accessionem ceperimus, ita etiam, ut maiorem nunc spem habeamus Reverendissimam Paternitatem Vestram in rebus tam secundis et fortuna foelicissima, quam Reverendissimae Paternitati Vestrae ex animo favemus, nostri etiam interdum memorem futuram. Quae cum ita nobis de Reverendissima Paternitate Vestra firmiter persuadeamus, cupientes, ut eadem etiam istud ipsum sibi absque ullo dubio de nobis polliceatur, nolimus praetermittere, quin iam iterum Reverendissimam Paternitatem Vestram, tanquam amicam et fratrem nostrum charissimum, literis nostris inviseremus illique negocia quedam nostra^{b)} commendarem, amice ac fraterne rogantes, Reverendissima Paternitas Vestra dignetur talia in isto iam publico Conventu Petracoviae coram amplissimis Regni Poloniae Ordinibus promovere studiose. Nam cum satis pro certo compertum habeamus, Reverendissimam Paternitatem Vestram, tanquam supremum caput ipsorum Ordinum, huic Conventui propria persona interfuturam, magnamque spem ac fiduciam in Reverendissimam Paternitatem Vestram collochemus, commendamus primum omnium Reverendissime Paternitati Vestrae negotium illud totum regundorum finium inspiciendorumque limitum hoc modo, ut illa apud amplissimos Ordines ac Status Regni Poloniae tantum agere atque efficere velit, quo tandem post tot subditorum querelas dies ad vigesimam Ianuarii finibus regundis inspiciendisque statuatur. Quod ut Reverendissima Paternitas Vestra urgeat sedulo promoveatque, etiam atque etiam amice petimus.

Secundo quoniam non ignoramus Preclarissimos Ordines ac Status amplissimi Regni Poloniae pleraque de communibus feudis inter Illustrissimum Principem Dominum Ioachimum, Sacri Romani Imperii Electorem, Marchionem Brandenburgensem etc., consanguineum nostrum charissimum, et amplissimum Regnum Poloniae in hoc publico iam Conventu Petracoviae tractaturos esse, rogamus Reverendissimam Paternitatem Vestram amice ac fraterne, eadem dignetur hoc negotium non minori studio apud proceres Coronae ita promovere, quo praedictus Dominus Ioachimus Marchio talia feuda non tam in suam, quam tocius Regni utilitatem consequatur, et ut id, quod optat, optatum ferre queat.

Tercio hoc quoque silentio nequaquam pretereundum, sed tanquam in sinum fidelissimi amici, cui omnia nostra consilia credimus, effundendum duximus. Nam cum plerumque usu accidat, ut in amicorum colloquiis etiam absentium amicorum mentio fieri saepenumero soleat, Reverendissimam Paternitatem Vestram amice ac fraterne precamur, si forte in hoc publico Conventu et amplissimorum Ordinum colloquiis nostri mentio fieret, eadem dignetur apud eosdem nostri honestam et bonam, ac prout illa sibi a nobis fieri vellet, mentionem facere. Et si aliquid sinistre interpretatum iri aut contra nos moliri vel loqui

eosdem intelliget, quamvis futurum idipsum minime speramus, praesertim de nullo male simus meriti ac nobis ipsis optime conscii, tamen, cum varia nunc sint hominum ingenia et praesentium temporum status hoc secum ferat, ut nemo nunc sic vivere aut vitam suam instituire queat, quo omnibus placere ac recte vivere^{c)} possit, rogamus Reverendissimam Paternitatem Vestram iterum atque iterum, eadem velit tunc vices nostras sustinere et nos ab adversariorum calumniis, quantum unquam fieri queat, defendere, quemadmodum Reverendissimam Paternitatem Vestram facturam non dubitamus. Revocare autem interdum in animum auream illam Poetae^{d)} sententiam solemus: conscia mens recti, fama mendacia ridet.

Quarto et postremo, cum Deus Optimus Maximus creatorque omnium Reverendissimam Paternitatem Vestram ad nominis sui gloriam et tocium Reipublicae Christianae utilitatem, quod faustum sit et foelix, ad tantam dignitatem laudemque evexerit, plane id nobis nunc de Reverendissima Paternitate Vestra pollicemur, talem evectionem atque honoris dignitatem nobis etiam ac multo inferioris conditionis hominibus utilem futuram. Posteaquam ergo Reverendissimam Paternitatem Vestram in recenti adhuc memoria habere non dubitamus, quae nos preterita estate a Sacra Regia Maiestate Poloniae, Domino nostro clementissimo et avunculo charissimo, Magnifici et Generosi Domini Ioannis a Werden, Proconsulis et Burgrabii Gedanensis etc., nomine, Cracoviae subdite pecierimus, nempe ut Sacra Regia Maiestas Sua illi districtum Neuburgensem haereditario iure ad aliquot condiciones, quas Regiae ipsius Maiestati eo tunc tempore obtulimus, ex regia clementia et bonitate concedere graciose vellet. Condiciones vero iste sunt: petit praefatus Dominus Ioannes a Werden sibi districtum Neuburgensem hoc modo a Regia Maiestate clementer concedi, quatenus bona illi hypothecata, ex quibus profecto parvos aut omnino nullos accipit proventus, haereditario iure, aut si non haereditario iure, saltem iure feudi tam ad filias ex hac sua uxore, quam ad filios obtinere posset. Et si ex hac sua uxore nullam post se relinqueret prolem, tertia pars praecii, quo bona illa eidem hypothecata sunt, ad Suam Regiam Maiestatem veniret, reliqua vero pars rediret ad legitimos^{e)} haeredes.

Nos igitur cum intelligamus tocium huius negotii tractationem praefati Domini Ioannis a Werden a Sacra Regia Maiestate in celeberrimum tot amplissimorum Ordinum ac procerum Conventum, iudicium consiliumque dilatatum atque reiectum esse, rogamus proprio quidem motu Reverendissimam Paternitatem Vestram summis praecibus ac diligenter, ut eadem (si forte huius negotii aut tractationis inter amplissimos Ordines mentio fieret, aut Reverendissima Paternitas Vestra commodam sibi de eo loquendi et huius negotii mentionem faciendi occasionem summere posset) praefato Domino Ioanni a Werden nostro nomine haud gravatim operam suam prebere negotiumque illud ita promovere velit, quo tandem voti ac desiderii sui compos atque particeps reddatur.

Habito respectu, quod si Sacrae ipsius Regiae Maiestati aut amplissimo Regno Poloniae aliquid incommodi ac detrimenti promanare inde posset, eundem tantopere Reverendissimae Paternitati Vestrae et reliquis Ordinibus commendare neutiquam vellemus. Scimus autem id ipsum cum utilitate et commodo Sacrae Regiae Maiestatis amplissimique Regni Poloniae commode fieri posse, ideoque cupimus illum pre reliquis omnibus inprimis promotum. Nam cum homo sit prestanti prudentia et multis preclarissimis virtutibus inclite praeditus, quisque non

solum Reverendissimae Paternitati Vestrae, verum etiam Sacrae Regiae Maiestati ac universo Regno Poloniae optimo consilio, eloquentia ac prudentia sua singulari multum prodesse atque usui esse possit, dignum plane ipsum iudicamus, qui ab omnibus proceribus Regni Poloniae ametur promoveaturque, quemadmodum ille ob suas virtutes a nobis et amatur et promovetur. Non dubitamus, quin^o Reverendissima Paternitas Vestra talem se nunc in omnibus exhibitura sit, qualem plane confidimus et quemadmodum nobis de Reverendissima Paternitate Vestra pollicemur. Quod nos erga Reverendissimam Paternitatem Vestram una cum prenominato Domino Ioanne a Werden summo semper studio atque diligentia promereri studebimus. Datae e Regio Monte XV Decembris. Anno etc. XXXV.

In initio epistolae in margine: Archiepiscopo Gnesnensi, Domino Andree Cricio XV Decembris.

a) in Christo *repetitum et expunctum*
b) in ms. nostrae
c) in ms. iuvere

d) in ms. Poetam
e) in ms. legitimos
f) in ms. quia

N. 1203.

E Regio Monte, 15.XII.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]

Petri Tomicki, episcopi Cracoviensis, mortem dolet; rogat, ut — hac alteratione bene considerata — diligenter et vigilanter omnibus periculis Regno impendentibus suo maturo consilio obviam ire studeat; causam Ioannis a Werden commendat.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 728-730.

Reverende in Christo Pater.

Ex literis Reverendae Vestrae Paternitatis et aliorum intelleximus Reverendissimum olim in Christo Patrem, amicum ac fratrem nostrum, Dominum Episcopum Cracoviensem¹⁾ etc., extremum clausisse diem. Cuius obitum iure plurimum dolemus, quia et amicum haudquaquam vulgarem tocius Coronae Regni Poloniae et fratrem, naturalis dilectum loco, invida fata nobis ademerint. Verum quum natos ad mortem nos esse scimus, cedimus, quamvis summo cum animi merore^{a)}, superis. Ex obitu autem huius laudabilis et pulcherrimae columnae^{b)} amplissimae Coronae Regni Poloniae non parum multa nobis accurrunt. Considerantes nimirum plurimam et fere subitanam illam dignitatum, officiorum et potestatum, nedum huius, sed et aliarum mutacionem alterationem quandam secum quasi trahere solere, Dominum autem Deum enixe oramus atque obsecramus, is pro sua immensa misericordia et gracia velit Sacram Regiam Maiestatem, Dominum nostrum clementissimum, Reverendam Vestram Paternitatem reliquosque dignissimos Re-

gni ordines hiisce periculosissimis tempestatibus ad aeterni sui nominis gloriam et Regni Poloniae foelicissimos successus clementer longaevos in annos bona et prosperrima cum valetudine conservare, protegere atque defendere. Amice et fraterne petentes, Reverenda Vestra Paternitas dignetur magna cum vigilantia, pro singulari sua in gubernanda Republica dexteritate, omnibus periculis Coronae diligenter iusto et maturo consilio obviam ire. In quibus si nostra opera, studio et diligentia Reverendae Vestrae Paternitati (tamquam maior ex proceribus Regni Poloniae, quem et ad altiora, sic volentibus diis, breviter evehi firmiter speramus) amice et fraterne adesse possumus, pollicemur diligentes, amicas et fraternas nostras operas.

Posteaquam autem nobis certo constat, perquam plurimos honestissimos et magnae existimationis homines, qui et amplissimae Coronae Regni Poloniae ac Sacrae Regiae Maiestati quam optime esse cupiunt, fortunatissimos illos Reverendae Vestrae Paternitatis in episcopatu Plocensi successus eidem ex animo favere, naturaeque conveniat amicis ex omnibus amicorum fortunatis successibus, nedum voluptatem aliquam haurire eisdemque congratulari, sed et opera, gracia, favore, benevolentia et prosperis eventibus eorundem uti et frui solere, dici non potest, quantam de Reverenda Vestra Paternitate spem illi ipsi conceperint. Qua ut omnes illos minime falli nobis persuademus, ita libere opera Reverendae Vestrae Paternitatis implorare possumus. Non dubitamus autem Reverendam Vestram Paternitatem facile in memoriam revocaturam, quo studio quaque diligentia nomine Nobilis Domini Ioannis a Werden etc. nuper Cracoviae apud Sacram Regiam Maiestatem egerimus et ea, quae Sacrae Regiae Maiestati nequaquam incommoditatem aliquam, sed utilitatem, honorem et gloriam adferunt, peccerimus. Esse vero totum hoc negocium a Regia Maiestate in consilium procerum Regni Poloniae delatum percepimus. Ut autem nos, tanquam frater, et Dominus Ioannes a Werden, tanquam fidelis et obsequens servitor, maiorem spem et fiduciam in hunc Reverendae Vestrae Paternitatis foelicem successum collocare fructumque et utilitatem ex hiis accipere possimus, petimus amice et fraterne (non quod prefatus Iohannes a Werden haec a nobis petierit, sed quia omnibus, qui commoda Regiae Maiestatis promoveri cupiunt, clementer adesse cupimus), Reverenda Vestra Paternitas haud gravatim dignetur praelibatum Ioannem a Werden, tanquam diligentissimum Regni Poloniae servitorem, nostro nomine commendatum habere et accipere, quo districtum Neuburgensem haereditario iure, petitis Regiae Maiestati et Reverendae Vestrae Paternitati oblatis condicionibus, obtinere possit. Dabitur enim hiis Iohanni a Werden et aliis plurimis ansa diligentius Regiae Maiestati inserviendi^{c)} deduceturque eo res, ut si quando nomine Regiae Maiestatis apud eundem aliqua sollicitare deberemus, maiori cum oportunitate et audacia postulemus. Iterum atque iterum fraterne petentes, Reverenda Vestra Paternitas velit primam petitionem, noviter adactis iam honoribus, fraterne et benigne promovendam suscipere. Daturi sumus vicissim una cum Iohanne a Werden diligentem operam, ut omni studio, diligentia et obsequio singula diligenter promereamur. Datae e Regio Monte, anno etc. 35.

In initio epistolae in margine: Episcopo Plocensi XV Decembris.

a) in ms.: merorae
b) in ms.: calumne

c) sequitur expunctum: de
1) Petro Tomicki.

*Albertus dux in Prussia
episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]
gratias agit, quod negotium regis Suetiae sollicitaverit et promoverit;
sententiam hac in re Senatus Lithuanici (ad quem hoc negotium a
rege remissum est) se exspectaturum nuntiat; in negotio Coadiu-
tensi contra mentem regis et reginae se nihil vehementius contem-
dere dicit; rogat, ut diem inspiciendorum finium et limitum a rege
impetret; de pagis in confinio a regina constitutis miratur, sed vo-
luntati reginali se subiicit; limitibus inter Masoviam et Prussiam
inspiciendis diem 20 Ianuarii proponit.*

Cfr. El. XXXV, N. 454.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 731-733.

Reverendissime in Christo Pater.

Scribit Reverendissima Vestra Paternitas Senatum Ducatus Lithuaniae nihil hactenus in negotio Regis Suetiae¹⁾ statuisse, eandem autem, ubi resciverit mentem Senatus, singula significaturam etc. Agimus Reverendissimae Vestrae Paternitati primum omnium amicas et benevolas gracias, quia negocium illud diligenter, considerans proculdubio non abs re pacta iniri cum Rege Suetiae, sollicitaverit et promoverit. Expectavimus itaque posthac voluntatem tocus Senatus Lithuanici, qui si omnia contemnere porro voluerit, erit quibus subdito nostro officio erga Regiam Maiestatem in hac parte a nobis satisfactum esse declarare possumus.

Contra Regiae et Reginalis Maiestatis²⁾ mentem in bonis Coadiuten vehementius etiamsi ad caussa³⁾ nobisque in eam sententiam, quemadmodum Reverendissimae Vestrae Paternitati nuper scripsimus, Vilnae responsum sit, contendere nolumus, percipientes nos in omnibus eisdem tamquam obedientem Principem accommodare. Hoc autem sibi certo persuasum habeat, petimus, Reverendissima Vestra Paternitas, colonos omnes proventus et redditus retentos uno atque eodem⁴⁾ tempore persolvere ei, cui adiudicati fuerint, non posse. Nam aegre quottannis debitos proventus soluturos. Quae res an Regiae Maiestati, aut etiam nobis magnam⁵⁾ adferre queat commoditatem, relinquimus Reverendissimae Vestrae Paternitatis iudicio, amice et fraterne petentes, Reverendissima Vestra Paternitas haud gravatim velit a Sua Regia Maiestate impetrare diem inspiciendorum et disternandorum finium et limitum, quo tandem nos et subditi nostri ab eiuscemodi molestiis liberari possimus. Quae si indicta non fuerit, cogimur plane credere⁶⁾ nostrum incommodum ab aliquibus preter etiam Regiae et Reginalis Maiestatis voluntatem negocium limitum differri. Cum tamen et multo maiora expectemus et demeritis nos esse arbitremur, qui hactenus nihil non diligenter et magno cum gaudio subire dubitaverimus et imposte-
rum subire parati simus.

Consilium Reginalis Maiestatis, cur pagos in confinio constituerit, miramur. Nam tucius committi credimus ovem lupo atque hiis rusticis et colonis nemora, ut interim de furtis et aliis clandestinis maleficiis taceamus. Attamen quia sic videtur Reginali ipsius Maiestati, haud gravatim cedimus, sperantes Reverendissimam Vestram Paternitatem olim

percepturam²⁾ a predecessoribus nostris, non sine magno consilio, nullos pagos in confiniis constitutos esse nosque et nostros maiorem commoditatem ex clandestinis illis spoliis et furtis, atque Reginalem Maiestatem percepturos. Verum latere Reverendissimam Vestram Paternitatem nolumus Capitaneum³⁾ Reginalis Maiestatis, qui novos pagos undique collocat, aliquos nostros colonos profugos detinere. Cum autem sit contra inveteratas, antiquas et novas transactiones, iure a nobis repetuntur, neque dubitamus Reginalis Maiestatis iussu et voluntate eosdem minime detineri. Petimus itaque literas regias, ut si alicubi nostri coloni inventi fuerint, sine ulla mora nobis restituantur.

Pro limitibus inter Mazoviam et Prussiam inspiciendis et disternendis arbitramur commode diem 20 Ianuarii statui, eodemmet tempore et termini Lithuanici diiudicari et disternari (si Regiae Maiestati placeret) possent. Quae, si indicta et statuta ita fuerit, petimus, Reverendissima Vestra Paternitas dignetur Suam Regiam Maiestatem commonefacere, quo destinati illi consiliarii amplissimi Regni Poloniae nobis tanquam assistentes in negotio limitum cum Ducatu Lithuaniae adiungantur, literisque regiis illud ipsum eisdem iniungatur. Quid autem Sacra Regia Maiestas in toto hoc negotio limitum statuerit, petimus nobis indicari etc. Datae e Regio Monte XV Decembris. Anno etc. 35.

In initio epistolae in margine: Episcopo Plocensi XV Decembris.

a) in ms. eidem

1) *Gustavus I Wasa.*

b) in ms. magna

2) *Bona.*

c) *sequitur expunctum:* negotium limitum

3) *Stanislaus Szczepanowicz (Kuncewicz)*

d) *sic in ms.*

N. 1205.

E Regio Monte, 15.XII.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]

pro diligentia in negotiis suis apud regem expediendis adhibita gratias agit; rogat, ut apud regem efficiat, quo lacus Družno (Drausen), cum tempus locationis Elbingensibus factae elapsum sit, nemini alii quam sibi ipsi locetur.

Cfr. El. XXXV, N. 453.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 741-742

Reverendissime in Christo Pater etc.

Ex literis Reverendissimae Paternitatis Vestrae, Vilnae XVI Novembris anno 35 ad nos scriptis^{a)}, cognovimus singulare quoddam studium et diligentiam haud mediocrem Reverendissimae Paternitatis Vestrae in rebus ac negotiis nostris apud Sacram Regiam Maiestatem expediendis adhibitam, per quam sane nobis occasio videtur nunc^{b)} oblata esse non parva indies melius atque melius de Reverendissima Paternitate Vestra merendi. Agimus itaque pro tanto studio atque diligentia Reverendissimae Paternitati Vestrae ingentes gratias, nec omittemus, quin pro temporis oportunitate maiores olim referamus. Verum cum hoc tempore referendi nulla detur^{c)} nobis facultas, rogamus, ut boni consulere interim Reverendissima Paternitas Vestra propensum nostrum erga eandem animum atque voluntatem velit.

Scribit porro Reverendissima Paternitas Vestra de lacu Drausen, perstitisse scilicet Regiam Maiestatem, ut neget vel opus esse vel se daturam esse nobis cautionem, priusquam tempus locationis Elbingensibus factae dabatur. Nos cum aliter fieri nequeat, cogimur iis sic acquiescere. Nihilominus tamen Reverendissimam Paternitatem Vestram amice ac fraterne hortamur, eadem velit nostro nomine eam adhibere diligentiam tantumque apud Sacram Regiam Maiestatem efficere, quo primas preces obtinere queamus, neve praedictus lacus ullo alio, quam nobis clementer a Regia Sua Maiestate locetur. Dabimus operam, ut erga Regiam Suam Maiestatem, patrem et avunculum nostrum pientissimum charissimumque, vel hoc saltem nomine nunquam ingrati inveniamur. Quod vero ad Reverendissimam Paternitatem Vestram attinet, navabimus operam quam maximam, ut eidem par pari referamus et summo nostro studio omnique tempore inserviamus. Datae e Regio Monte XV Decembris. Anno etc. XXXV.

In initio epistolae in margine: Episcopo Plocensi XV Decembris.

- a) *in ms. scriptas*
- b) *in ms. nun*
- c) *sequuntur aliquot litterae expunctae.*

N. 1206.

E Regio Monte, 15.XII.1535.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Wolski, reginae Bonae curiae magistro, pro humanitate et benevolentia erga se et subditos suos, litteris declarata, gratias agit; de commendato sibi Benedicto, pennarum magistro, scribit eum non per se, sed per consules et Senatum civitatis suae Regii Montis in carcerem coniectum esse, sed cum palam factum esset eum omni culpa vacare, iam dudum liberatum et dimissum esse; regi et reginae se commendari petit.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, NN. 455, 460.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 738-739.

N. 1207.

E Regio Monte, 15.XII.1535.

Albertus dux in Prussia

Alberto Gasztold, palatino Vilmensi, M.D.L. cancellario, pro benevolentia erga venerabilem Venceslaum Jancknerum exhibita gratias agit; de aegritudine eius dolet; negotium regundorum finium et pagi Coadiutem (Koczyce) commendat.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 739-741.

N. 1208.

E Regio Monte, 15.XII.1535.

Albertus dux in Prussia

Martino Cromero

diligentiam eius in scribendo laudat; pro munere a se ei misso opus non fuisse tanta gratiarum actione scribit; rogat, ut negotia sua episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński] commendet.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 742-743.

N. 1209.

E Regio Monte, 15.XII.1535.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Radziwiłł, capitaneo Samogitiae,

ob felicem ex Moscovia reditum eius gaudet et gratulatur; de rebus novis, praesertim in Moscovia gestis, certior fieri cupit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 743-744.

N. 1210.

E Regio Monte, 15.XII.1535.

Albertus dux in Prussia

Stanislao Odrowąz, palatino Podoliae,

commendat negotium feudorum Ioachimi marchionis Brandenburgensis.

Cfr. El. XXXV, NN. 447, 464.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 744-746.

Magnifice et Generose, Frater nobis sinceriter dilecte.

Pro litteris et pro falconibus dono missis gratias agit (omittitur).

Indicavit postremo Magnificentia Vestra in suis literis eandem in hoc publico Conventu Petracoviae nunc futurum, pollicens nobis suam operam etc. Quoniam vero Praeclarissimi Ordines ac Status amplissimi Regni Poloniae pleraque de communibus feudis inter Illustrissimum Principem Dominum Ioachimum, Sacri Romani Imperii Electorem, Marchionem Brandenburgensem etc., consanguineum nostrum charissimum, et amplissimum Regnum Poloniae in hoc publico iam Conventu Petracoviae tractaturi sunt, rogamus Magnificentiam Vestram amice ac fraterne, eadem dignetur hoc negotium apud proceres Coronae ita promoveri, quo praedictus Dominus Ioachimus Marchio talia feuda non tam in suam, quam totius Regni utilitatem consequatur et ut id, quod optat, optatum ferre queat. Dabimus operam, ut hoc nomine erga Magnificentiam Vestram nunquam ingrati inveniamur.

Addit etiam in fine Magnificentia Vestra eandem exinde in Lithuaniam profecturam ac postea per Mazoviam redituram. Quare precamur Deum Optimum Maximum, ut is regat Magnificentiae Vestrae gressus... Datae e Regio Monte, XV Decembris. Anno etc. XXXV.

In initio epistolae in margine: Stanislae Odrowatz XV Decembris.

N. 1211.

E Regio Monte, 15.XII.1535.

Albertus dux in Prussia

Andreae a Górká, castellano Posnaniensi, Maioris Poloniae capitaneo, de felici eius ex Moscovia reditu gaudet; ob castellanatus Posnaniensis et capitaneatus generalis Maioris Poloniae dignitatem ei a rege oblatam gratulatur; negotium regundorum finium et causam feudorum Ioachimi electoris Brandenburgensis in Comitiiis promovendam ei commendat; rogat, ut nomen suum in Comitiiis ab adversariorum calumniis defendat; commendat causam Ioannis a Werden, ut ei rex districtum Neuburgensem (Novensem), si non hereditario iure, saltem iure feudi concedat; litteras a Ioanne Tarnowski de bello Moscovitico continuando se accepisse nuntiat et rogat, ut una cum patre [Luca a Górká] hoc negotium promoveat.

Cfr. El. XXXV, N. 456.

Iam ed.: A.T. XVII, N. 587.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 746-753.

N. 1212.

E Regio Monte, 15.XII.1535.

Albertus dux in Prussia

Lucae a Górká, palatino Posnaniensi, eadem negotia in Comitiiis promovenda ei commendat, « ut supra in filii literis, mutatis mutandis ».

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, f. 753.

N. 1213

E Regio Monte, 24.XII.1535.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

Ioanni Chojeński, episcopo Plocensi, et Nicolao Nibschitz, aulico regio, quaedam ardua negotia apud regem promovenda se commisisse nuntiat et rogat, ut eis rex ea referentibus plenam fidem adhibeat.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, f. 754.

N. 1214

E Regio Monte, 24.XII.1535.

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]

quaedam gravia et ardua negotia apud regem expedienda se Nicolao Nibschitz commisisse nuntiat et rogat, ut Nibschitz ea referenti fidem adhibeat eaque una cum illo apud regem promoveat.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 754-755.

N. 1215

E Regio Monte, s.d. 1535.

*Albertus dux in Prussia
episcopo Premisliensi [Ioanni Chojeński]
litteras regis Suetiae [Gustavi I] ad regem Poloniae transmittit et ro-
gat, ut eas, « quam primum commodum videbitur », regi reddendas
curet.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 49, f. 607.

1536

N. 1216

Spychowo (Poppen), 2.I.1536

Albertus dux in Prussia

Alberto Gasztold, palatino Vilmensi, M.D.L. cancellario, dilationem negotii regundorum finium parum aequo fert animo, regiae tamen obtemperat voluntati et rogat, ut negotium hoc apud regem promovere studeat; praefectos suos falso a rege accusari arbitrat, quasi iustitiam administrare recusent.

Cfr. El. XXX, NN. 138, 139.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 5-7.

De limitibus Lithuaniae.

Magnifice ac Generose, Amice nobis charissime.

Accepimus uno tempore binas a Sacra Regia Maiestate, Domino nostro clementissimo et avunculo charissimo, literas. Ex prioribus non sine maximo animi dolore percepimus diem regundorum finium inspicendorumque limitum hac instanti hyeme constitui non posse propter causas quasdam in regiis literis indicatas, quas Magnificentiam quoque Vestram ignorare nequaquam arbitramur. Et quamvis molestum nobis^{a)} sit vehementer summoque doleat, hoc negocium semper diucius differri atque procrastinari et id, quod summis precibus longo iam tempore flagitavimus summoque desyderio optavimus, optatum ferre neutiquam posse, tamen cogimur iis sic acquiescere, donec tempus magis oportunum et commodius Sacra Regia Maiestas nanciscatur. Rogamus tamen Magnificentiam Vestram, uti fratrem nostrum charissimum, amice ac fraternaliter, Magnificentia Vestra una cum reliquis Magni Ducatus Lithuaniae ordinibus dignetur tantum apud Sacram Regiam Maiestatem efficere, quo tandem totum illud negocium regundorum finium iustum suum finem sortiatur. Et ut nos quoque sentiamus Magnificentiam Vestram reliquosque ordines Magni Ducatus Lithuaniae adeo non invidere rebus ac commodis nostris, ut etiam illa summa diligentia promovere semper studeant cupiantque, quemadmodum hactenus a Magnificentia Vestra factum perspeximus et quod firmiter nobis adhuc de Magnificentia Vestra omnibusque proceribus Regni pollicemur.

In posterioribus literis indicavit et scripsit Regia Maiestas nonnullos praefectos^{b)} et iudices locorum Ducatus nostri remissiones esse ac difficiles et minus aequos in reddenda captandaque vicissim iusticia, et quodque servi et noxii^{c)} homines, qui in Ducatum nostrum profugiunt, extradi recusentur etc. Nos etsi facile credimus Sacram Regiam Maiesta-

tem a nonnullis sic falsa persuasione duci atque impelli ad credendum rem ita se habere, prout Sacrae ipsius Maiestati Regiae proponitur et narratur, tamen firmam spem habemus Regiam Maiestatem non temere omnibus figmentis et querelis fidem adhibituram. Nam cum divinae et humanae leges hoc doceant, ut altera etiam pars audiri debeat, iniquum plane iudicamus omnibus accusantibus facile fidem adhiberi, ut praefecti et iudices nostri ita culpentur, quasi ipsi iusticiam administrare recusent. Quod a nullo neque factum esse hactenus satis pro certo compertum habemus, neque etiam facile passi fuisset.

Cum autem saepenumero usu venire soleat, ut inter vicinos exoriantur controversiae et lites, quae tamen saepe non sine aliqua occasione alterius partis accidere solent, non videmus, cur causae tales verbis tantopere extolli debeant. Proinde rogamus Magnificentiam Vestram, eadem velit posthac curare, ut res ipsae clarius et planius cognoscantur, ne huiusmodi querelae amplius obstrepant^{d)} auribus regiis et nos amplius eiusmodi falsis quaerelis et figmentis^{e)} falso apud Sacram ipsius Maiestatem Regiam accusemur. Magnificentiam Vestram feliciter valere optamus. Datae Poppen II Iannuarii anno etc. XXXVI.

In margine in initio scripti: Adalberto Gastoldo

a) sequitur expunctum: non

d) in ms. obstreperant

b) in ms. prefectus

e) sequitur expunctum: haud

c) in ms. noxi

N. 1217

Spychowo (Poppen), 2.I.1536.

Albertus dux in Prussia

Stanislao Grabowski

pro Stanislao Korytko (Corytka), subdito suo, intercedit, ut ei promissam et nondum factam iustitiam administret et « misero huic homini nihil praeter aequitatem adimat, sed suum illi, quod optimo iure debetur, reddat ».

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 3.

N. 1218

Spychowo (Poppen), 2.I.1536.

Albertus dux in Prussia

Caspari Maciejowski, dapifero Sandomiriensi,

filium eius unicum, sibi commendatum, se libenter in aulam suam accepisse nuntiat; pro equo sibi dono misso gratias agit; de aegritudine eius dolet et medicum suum mittere pollicetur.

Cfr. El. XXXV, N. 449.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 7-8.

N. 1219

Ioannisburgi, 18.I.1536.

Albertus dux in Prussia

*episcopo Camenecensi (Petro Gamrat)**

*rogat, ut curare velit, quo subditi sui in Masovia a subditis regis
« quieti ac immolestati permanere queant, donec negotium illud re-
gundorum finium diiudicetur ».*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 8-9.

* *Revera Petrus Gamrat eo tempore iam ad
episcopatum Premisiensem translatus est,
sed usque ad annum 1538 junctus est mu-
nere gubernatoris bonorum regionum in
Masovia.*

N. 1220

E Regio Monte, 22.I.1536.

Dorothea dux in Prussia

Stanislaŏ Ławski, vexillifero Varsaviensi,

*se operam suam pro eo apud ducem consortem suum interposuisse
nuntiat, nihil tamen obtinere potuisse, nam consors suus iniquo fert
animo « te ea petere et requirere a Sua Illustriate, quae nullo iure
ad te pertineant ».*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 9-10.

N. 1221

E Regio Monte, 22.I.1536.

Albertus dux in Prussia

Stanislaŏ Ławski, vexillifero Varsaviensi,

*mirari satis non potest eum iterum bona Andrissowo repetere, quae
nullo iure ad eum pertineant, praesertim cum ad eiusmodi suppli-
cationem iam antea responsum suum ei dederit; aliam villam, quam
petebat, a dominiis suis abalienari non posse significat.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 10-11.

N. 1222

E Regio Monte, 22.I.1536.

Albertus dux in Prussia

Iosto Ludovico Decio

*pro felicitate Anni Novi auguriis sibi nuntiatis gratias agit; de felicitate eius
ex Silesia Cracoviam reditu gaudet; de morte Andreae Tęczyński,
castellani Cracoviensis, dolet; nova sibi mitti petit.*

(Germanice)

Cfr. El. XLVII, N. 174.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 229-229 v.

N. 1223

E Regio Monte, 27.I.1536.

Albertus dux in Prussia

Iosto Ludovico Decio

rogat, ut summam 2700 aureorum Rhenensium sibi Norimbergae debitorum nomine suo accipiat et sibi 2000 aureos hungaricales persolvat.
(Germanice)

Cfr. El. XLVII, N. 180.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 229v-230.

N. 1224

E Regio Monte, 29.I.1536.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

nobilem Appel Vitzthum (in ms. Vytzthumb) commendat et rogat, ut ei ad regem Romanorum litteras intercessorias dare velit, « quo tanto facilius et iustius ea quidem consequi possit, quae summo iure illi, uti refert, competunt, et ut dicto Vitzthumb aequitas et iustitia administrari possit ».

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 11-12.

N. 1225

E Regio Monte, 29.I.1536.

Albertus dux in Prussia

Hieronymo Łaski, palatino Siradiensi,

binas litteras eius sibi per Georgium Vitzthum (in ms. Fitzthum) red-ditas esse nuntiat; commendatum sibi Appel Vitzthum se nunc in aulam suam accipere non posse scribit, timere enim regis Romanorum indignationem (nam « esset periculum, ne sub hac specie Domini Fitzthum damnum aliquod nobis et subditis nostris inferri possit »); ubi tamen actio eiusdem Vitzthum honorifice composita fuerit, se eum libenter in Ducatum suum accepturum esse; ad componendam controversiam inter Georgium Vitzthum et Nicolaum a Minckwitz diem et locum constitutum iri nuntiat et rogat, ut ad ferendam hac in re sententiam ipse in persona vel per delegatum suum compareat.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, NN. 457, 458.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 12-14.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

dilationem negotii innovandorum finium inter Lithuaniam et Ducatum suum Prussiae, ob periculum Moscoviticum necessariam, se parum aequo animo ferre, voluntati tamen regiae obtemperare nuntiat; rogat, ut rex tandem diem certam ei negotio expediendo statuatur et pagum Coadiuten usque ad totius causae conclusionem se tranquille possidere permittat.

Cfr. El. XXX, NN. 131, 138.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 4-5.

Finium regundorum.

Si quid est in me prompti obsequii et benevolae voluntatis, id totum dedico Regiae Vestrae Maiestati, peroptans eam sanam et salvam et integram esse. Non sine magna animi perturbatione ex Sacrae Regiae Maiestatis Vestrae literis intellexi limites inter terras Magni Ducatus Lithuaniae et Borussiae Ducatus innovari atque reformari hyeme hac instanti nequiquam posse hanc potissimum ob causam, quod Sacra Regia Maiestas Vestra ex certis et non contemendis rumoribus acceperit Moschum, Maiestatis Vestrae Regiae hostem, moliri hac praesenti, ut praeterita hieme, in dominium Regiae Maiestatis Vestrae incursionem facere, ita ut eam ipsam nunc temporis hyberni commoditatem captet^{a)} sibi dictus hostis. Quae res et dilatio cum non tantum meis terris atque subditis magnum incommodum ac detrimentum cottidie adferat, verum etiam Regiae Maiestati Vestrae eiusdemque dominiis parum utilis esse videatur, mirum nemini videri debet me parum aequo animo eandem dilationem hactenus tulisse, quae si diutius differatur, facile pro summa sua prudentia estimare Regia Vestra Maiestas poterit, utriusque Ducatus subditis et hominibus graviora in futurum damna atque incommoda inde eventura.

Et quamvis longo iam tempore et saepe et enixe a me flagitatum sit, quo limites tandem inspici et disternari possent, malletque totum illud negocium hac praesenti magis hieme quam alio tempore^{b)} componi atque finiri, tamen ne per hoc et supra recitatam causam Sacra Regia Maiestas Vestra graviora damna sentiat, facile iis sic acquiesco facileque concedo, ut minus cedat maiori. Dii enim istud prohibeant, ut ex modica aliqua iactura rerum mearum Regia Vestra Maiestas intolleranda et irrecuperabilia^{c)} damna ac incommoda experiat.

Nihilominus tamen Sacram Regiam Maiestatem Vestram, tanquam Dominum meum clementissimum et avunculum charissimum, subdite precor, dignetur mei etiam ac subditorum meorum rationem aliquam habere, et quam primum id fieri queat, diem certam statuere, qua fines tandem inspiciantur disternanturque, ut utraque pars, quod iure antiquo et naturali unicuique conveniat debeaturque, quiete postmodum teneat possideaturque. Nam cum longo iam tempore, etiam Ordinis adhuc tempore, optimo iure pago Coadiuten usus sim et ad diciones meas pertineat, molestum est mihi vehementer me eo tandiu orbari. Itaque ut Regia Vestra Maiestas me dictum pagum Coadiuten tandiu et ad diiudicationem usque finemque totius causae in possessione habere, prout

antea semper habui, permittat, etiam atque etiam enixe oro, quemadmodum Regiam Maiestatem Vestram facturam non dubito. Quod ego una cum subditis meis erga Sacram Regiam Maiestatem Vestram summo semper studio promereri studebo.

Datae Poppen 2 Ianuarii anno etc. XXXVI.

In margine in initio scripti: Regi Poloniae II Ianuarii.

- a) *in ms.* captat
- b) *in ms.* tempori
- c) *in ms.* irrecupabilia

1227

E Regio Monte, 7.II.1536.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Radziwiłł, pincernae M.D.L., capitaneo Samogitiae, intercedit pro Alberto Zolner, subdito suo, qui bona sua et merces civi Regiomontano, Ioanni Vogler iuniori, hac conditione tradidit, ut se absente eas venderet obtentamque pro eis pecuniam sibi restitueret; ille vero, bonis et mercibus venditis, cum pecunia fugam dedit; rogat igitur, ut Albertus Zolner a debitoribus dicti Vogler in Samogitia habitantibus debitam sibi pecuniam, exhibito chyrographo, exsequi possit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 14-15.

N. 1228

E Regio Monte, 18.II.1536.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

transmittit exempla litterarum, sibi ex Germania et aliunde missarum, de variis et periculosis practicis in Germania structis.

*(Annexa: I. Copia litterarum Ioannis Dantisci, 1.II.1536. II. Respon-
sio ducis Alberti Ioanni Dantisco; III. Copia litterarum Georgii
marchionis Brandenburgensis, 15.XII.1535; IV. Ex litteris Georgii
Vogler, 14.XII.1535; V. Copia litterarum et novitatum, a Georgio
Klingenbeck transmissarum; VI. Copia litterarum Christiani III re-
gis Daniae ad ducem Albertum, 8.I.1536; VII. Copia litterarum Chris-
tiani III regis Daniae ad ducem Albertum, 2.X.1535; VIII. Copia
litterarum Ioachimi electoris Brandenburgensis ad ducem Albertum,
18.I.1536; IX. Copia litterarum Friderici comitis palatini Rheni, ad
Ioachimium electorem Brandenburgensem, 16.XI.1535; X. Ex litteris
Volfgangi Ketting, 20.I.1536; XI. Copia litterarum Christiani III regis
Daniae ad Fridericum comitem palatinum Rheni, 16.XI.1535; XII.
Copia litterarum reginae Mariae ad Christianum III regem Daniae,
27.VII.1535; XIII. Copia litterarum Friderici comitis palatini Rheni
ad Christianum III regem Daniae, 30.IX.1535).*

Cfr. EL. XXX, N. 140.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 16-19, 22-60.

*De negotio Domini Friderici Palatini cis Renum cum Rege Daniae^{b)} etc.
Serenissime Rex.*

Non est dubium Regiam Vestram Maiestatem in recenti adhuc habere memoria, quae nova et periculosa consilia ex Germania et partim ab Illustrissimo Principe charissimo meo fratre, Domino Georgio Marchione Brandenburgensi etc., mihi transmissa superioribus diebus eidem perscripserim et significaverim. Ad quae Regia Vestra Maiestas per Generosum Nicolaum Nipschitz respondere dignata est, quod hanc Suae Illustri-tatis diligentiam et providentiam Regia Vestra Maiestas laudaret et approbaret, clementer mihi iniungens, ut ad praefatas practicas tanquam vigilans diligenter animum adverterem meisque hoc negocium demandarem, ut si quid de hiis scrutarer, illico Regiae Vestrae Maiestati aperirem. Quare non potui non Regiae Vestrae Maiestati pro subdita et fidei mea erga Regiam Vestram Maiestatem coniunctione et observantia haec quantulacumque perscribere.

Reverendissimus in Christo Pater et amicus meus charissimus, Dominus Ioannes Episcopus Colmensis etc.,²⁾ qui commoda Regiae Vestrae Maiestatis amplissimae Coronae Regni Poloniae omniumque aliorum eidem incorporatorum dominiorum diligenter promotae esse, quantum ego intelligo, cupit, transmisit mihi ante paucos dies novitates et copias literarum Caesareae Maiestatis³⁾ Orathoris, Magnifici Domini Cornelii Scepteri, ad eum perscriptas. In quibus meum petiit consilium, quod eidem denegare pluribus rationibus, quantumvis etiam exiguum, nolui, quemadmodum Regia Vestra Maiestas ex hiis adiunctis litera A et B notatis^{a)}, quas eidem ex subdita et debita observantia transmittito, clementer percipiet. Si itaque Regiae Vestrae Maiestati consultum videbitur, quod Episcopus Colmensis aliquid in hoc negotio experiatur, dabit eadem ad praenominatum Episcopum hac de causa literas. Si vero et ego una cum Episcopo Colmensi huic tractationi interesse debeo, nihil supererit, quam Regiam Vestram Maiestatem iubere atque mandare, quod summa cum alacritate suscipere paratus sum.

Praeterea Illustrissimus meus frater, Dominus Georgius Marchio Brandenburgensis, scripsit mihi nunc secundo iisdem de practicis, quemadmodum Regia Vestra Maiestas ex hac copia litera C notata^{b)} intelliget, adiuncto fraterno suo consilio, ut Regiae Vestrae Maiestati quasi ex me vel per literas vel per nuntium aperirem, quod Regia Vestra Maiestas Caesareae et Regiae Romanorum⁴⁾ Maiestatibus hoc totum negocium^{c)} vel per orathorem vel per scripta indicaret, petentes²⁾, has practicas impedire vellent. Nam si haec consilia, quemadmodum Regia Vestra Maiestas intelligit, Ducatum Prussiae una cum aliis attingerent, non posset neque vellet Regia Vestra Maiestas, habita ratione iustitiae, aequitatis et transactionis etc., Prutenos deserere etc.

Et cum certus sim hoc consilium haudquaquam malum et contemnendum, quod Regia Vestra Maiestas in meliori forma (prout eadem ex singulari sua prudentia clementer modum statuere potest, ne apud praedictas Caesaream et Regiam Romanorum Maiestates potius timori quam sedulitati, diligentiae prudentiaeque atque providentiae asscribatur) ad Caesaream et Regiam Romanorum Maiestates aut mitteret, aut scriberet, nihilosecius tamen saniori et prudentiori Regiae Vestrae Maiestatis consilio singula relinquo.

Ut autem Regia Vestra Maiestas intelligat me, tanquam obedientem plane, nihil vel mali vel boni, prosperi et adversi, quod ego exploratum habeam, celare, precor, Regia Vestra Maiestas intelligere dignetur, nobilem et fidelem consiliarium meum Georgium Klingenberg, Capitaneum Mym-

melensem (quem ad Serenissimum atque Illustrissimum Principem et Dominum, Dominum Christiernum electum Regem Daniae etc., ad amicas et benevolas preces eiusdem, ut Suae Regiae Dignitati in praedicto Hamburgensi Conventu assisteret, ablegavi), paucis praeterlapsis diebus ex Schleswig, datis 8 Ianuarii, de variis consiliis et practicis mihi scripsisse. Ad haec praefatam Regiam Dignitatem peciisse, ut meas naves, quas hoc tempore in numero classis ipsius habeo, necessariis victualibus munire et providere vellem. Quarum rerum omnium Regiae Vestrae Maiestati in-presentiarum litera D et E notatas copias e Germanico in Latinum ideoma translatas mitto^{d)}.

Ex quibus omnibus Regia Vestra Maiestas intelliget, Regiam ipsius Dignitatem, etiamsi pax cum Lubicensibus et eorum confoederatis iniretur, armatam classem in Mari Orientali sive Baltico propter consilia Palatini⁵⁾, quae adiuvantibus Caesarea et Regia Romanorum Maiestatibus una cum Domo Burgundiana exequi conatur, ad tempus conservaturam, quo subitis et inopinatis incursionibus praelibati Palatini, pro ipsius aliorumque circumiacentium Regum et potestatum utilitate et commodo, mature atque armata manu obviam ire queat. Haec volui, tanquam subditus et obediens Princeps, secretius Regiae Vestrae Maiestati indicare, ut si quid haberet Regia Vestra Maiestas, quod arbitraretur ad haec omnia praecavenda et expediunda necessaria esse, diligentius id ipsum exequi mandaret. Regiam Vestram Maiestatem cum Serenissimis Domina Regina consorte⁶⁾, Domino Rege filio et regalibus liberis, Dominis meis clementissimis et consobrinis charissimis, bene valere exopto. Datae e Regio Monte XVIII Februarii anno etc. XXXVI.

Cedula ad Regem Poloniae.

Cum iam obsignassem literas, quibus Regiae Vestrae Maiestati varia consilia perscribo, misit ad me Illustris Princeps et consanguineus meus, Dominus Ioachimus Elector Brandenburgensis etc., necnon et Cancellarius Suae Illustritatis, Doctor Wolfgangus Kettingk, literas, quas cum augere omnia memorata consilia palam et in confesso sit, arbitratus sum operae precium esse et earum copias Regiae Vestrae Maiestati transmittere. Transmitto igitur eas Regiae Vestrae Maiestati litera F notatas^{e)}. Porro copiam literarum Illustris Marchionis Georgii etc. ad Illustrem Electorem Brandenburgensem, de qua in literis Illustris Electoris fit mentio, non transmittito, quia earum tenor de verbo ad verbum concordat cum ea, quam Regiae Vestrae Maiestati litera C notatam transmittito. Datae ut supra in literis.

In margine in initio scripti: Regi Poloniae XVIII Februarii.

a) <i>in margine alia manu:</i> A quere fol. abhinc 3. B quere folio abhinc 4.	z) <i>sic in ms.</i>
b) <i>in margine alia manu:</i> C quere folio abhinc 10. E quere folio abhinc 14.	1) <i>Christianus III.</i>
c) <i>sequitur expunctum:</i> pe	2) <i>Ioannes Dantiscus.</i>
d) <i>in margine alia manu:</i> D quere folio abhinc 10. E quere folio abhinc 14.	3) <i>Carolus V.</i>
e) <i>in margine alia manu:</i> F quere folio abhinc 16.	4) <i>Ferdinandus I.</i>
	5) <i>Fridericus, comes palatinus Rheni.</i>
	6) <i>Bona.</i>

Annexum I (ff. 22-24):

Copia literarum Episcopi Culmensis etc.¹⁾ ad Illustrissimum Principem Ducem Prussiae etc. litera A notata.

Illustrissime Princeps, Domine et Amice nobis charissime.

Obsequia nostra et animum inserviendi promptissimum.

Ultima Decembris proxime praeteriti ablegavimus hinc cum certis quibusdam negociis nostris atque commissis ad Illustritatem Vestram fratrem hunc nostrum germanum. Quae quidem commissa ipse in Illustritatis Vestrae absentia apud eiusdem Thesaurarium in scriptis reliquit. Itaque posteaquam intelleximus Illustritatem Vestram salvam ac incolumem in Regium Montem domum rediisse, ablegavimus eundem iam iterum ad Illustritatem Vestram atque illi copiam literarum una tradidimus, quas amicus noster percharus Cornelius Sceperus, Caesareae Maiestatis²⁾ Consiliarius, ex Bruxella VI Decembris nuper praeteriti ad nos scripsit, ex qua copia non parum Illustritas Vestra negocia omnia Regni Daniae cognoscet atque intelliget, praesertim autem quanto studio et labore Illustrissimus Princeps Dominus Fridericus Palatinus Rheni, Bavariae Dux etc., (propter coniugem suam ac ipsius sororem, quae ex Daniae Regno tanquam Regis filiae pro dote, quae merito illis debetur, nihil hactenus acceperunt) ius suum, quod ipse praetendit habere, quaerat, quemadmodum etiam ex prioribus copiis literarum Domini Corneli Illustritas Vestra percepit, qui nos summis hortatur precibus, quo in componendo hoc negotio nostras quoque vices interponere vellemus.

Quam ob rem amice rogamus, Illustritas Vestra velit hanc copiam diligenter legere ac bene secum animo perpendere ac pro alta hac sua et innata ducali sapientia ad animum revocare. Ad proximiores literas dedimus illi pro mediocri nostro iudicio responsum, in hac permanentes sententia, quod filiae, vivente adhuc^{a)} patre, nullum ius ad Regnum Daniae, quod liberam electionem habet, quemadmodum alia libera Regna, habere queant. Ad posteriores illas et ultimas has suas literas nihil illi in praesentia respondere voluimus^{b)}, dum indicat se pro impetranda pace componendoque negotio apud Ducem Fridericum Palatinum Rheni aliquid ponderis habere ipsiusque animum flectere posse, donec Illustritatis Vestrae voluntatem hac in re atque consilium cognosceremus.

Quidquid ergo Illustritas Vestra nunc voluerit, quod per nos illi in Regiae Dignitatis Daniae³⁾ commodum responderi debet, cupimus per Illustritatem Vestram plane certificari, praebebimus nos, ut antea semper, in eo diligentes atque studiosos. Si ullo modo, causa iusta aliqua pensione, aut alias amice componi posset, profecto satius esset multo atque melius istud, quam si novum aliquod bellum exinde et, ut dicitur, aliud ex alio malum oriretur, quemadmodum haec omnia germanus hic frater noster (cui nostro nomine fidem adhibere Illustritas Vestra dignetur) clarius et copiosius indicabit. Datae ex arce nostra Lebaw⁴⁾ I Februarii anno etc. XXXVI.

a) in ms. ad

b) in ms. noluiimus

1) Ioannes Dantiscus.

2) Carolus V.

3) Christianus III.

4) Lubawa (Löbau).

Annexum II (ff. 24-34):

Responsio Illustrissimi Principis et Domini, Domini Alberti Marchionis Brandenburgensis etc. ad literas Reverendissimi Domini Ioannis Episcopi Colmensis^{a)1)} et transmissa ab eodem scripta Magnifici Domini Corneli Scepperi, Consiliari Caesareae Maiestatis etc., litera B notata.

Principio post salutacionis et benevolae oblacionis graciaram actionem indicari debet: Illustrissimum Ducem Prussiae, clementissimum meum

Dominum, ex Reverendae Suae Paternitatis scriptis intellexisse, Reverendam Suam Paternitatem fratrem eius germanum ultima Decembris cum nonnullis instructionibus in negotiis Reverendae Suae Paternitatis, quam per Dominum Magistrum Camerae, cum abesset eo tempore Sua Illustritas, ad Illustritatem Suam deferri voluisset, ablegasse etc. Non dubitaret autem Illustritas Sua Reverendam Suam Paternitatem ex literis Illustritatis Suae, quas statim, ubi domum reversa erat, ad eandem dederat, intellexisse Illustritatem Suam a praefato suo Magistro Camerae instructionem et scripta accepisse. Et cum Illustritas Sua nonnullis suis consiliariis haec negocia iam dudum expediunda demandasset, peteret Reverendam Suam Paternitatem, velit eandem hoc tempore penes se excusatam habere et accipere, quod eadem in praesentiarum ad singulos articulos illius instructionis non responderet. Nam et pluralitas negotiorum nimiaque celeritas et festinantia, quominus responderetur, impedimento esset.

Porro quia Illustritas Sua videret Reverendam Suam Paternitatem finem negociis illis imponi cupere, Illustritas autem Sua domi se non contineret, sed in venatione, careretque transmissa instructione, peteret Illustritas Sua, Reverenda Sua Paternitas velit aequo animo parvulam illam moram et dilationem accipere.

Nam quamprimum Illustritas Sua Regium Montem ventura esset (quo mirum in modum festinaret), vellet eadem praefatam instructionem recollere atque videre, et si quid esset, quod responsum exigeret, esset Illustritas Sua proprio cum nuntio missura. Deinde scriberet Reverenda Sua Paternitas, ubi eadem percepisset Illustritatem Suam Regiomontem se recepisse, voluisset nunc secundo praefatum germanum eius fratrem ad Illustritatem Suam ablegare, transmittentes²⁾ copiam literarum, quas Magnificus Dominus Cornelius Sceperus, Romanorum Caesareae Maiestatis Consiliarius, ex Brusel datis 6 Decembris ad Reverendam Suam Paternitatem perscripsisset. Ageret autem cum primis Illustritas Sua Reverendae Suae Paternitati immensas gratias pro amica illa transmissione novitatum.

Et cum animus Reverendae Suae Paternitatis erga noviter electam Regiam Dignitatem in Dacia²⁾, Suae Illustritatis Dominum sororium et fratrem, tum erga Illustritatis Suae personam eiusdemque dominia et subditos, amicus et benevolus ex hiis clareret, non posset Illustritas Sua aliquo pacto praetermittere, quin hunc benevolum et amicum animum praefatae Regiae Dignitati, quemadmodum et antea factum esset, suo tempore indicaret, minime addubitantes, Regia ipsius Dignitas esset haec omnia clementer compensatura. Id quod et Illustritas Sua amice promereri sedulo conatura esset.

Intellixisset tercio Illustritas Sua ex transmissis illis scriptis, quod ad negocia Regni Daciae pertinet, quo studio quaque diligentia et arte Illustrissimus Princeps et Dominus, Dominus Fridericus Palatinus Rheni etc., ius filiae Christierni olim Regis, consortis ipsius, ad praefata Regna investiget etc. Quare praefatus Cornelius Reverendam Suam Paternitatem pro firmanda et statuenda pace et dote, ut diligentiam adhiberet, vehementer adhortaretur^{b)}. Quapropter poteret Reverenda Sua Paternitas, Illustritas Sua dignaretur scriptum Domini Corneli diligentius legere, relegere et ad animum revocare una cum responsione, quam Reverenda Sua Paternitas praefato Cornelio ad alias suas literas non inepte suo iudicio dedisset, quemadmodum literae Suae Reverendae Paternitatis lacius testantur.

Ad haec responderet Illustritas Sua eandem hoc et aliud scriptum non sine magna animadvertentia vidisse, legisse et intellexisse, admitte-
retque, quod Illustris Palatinus Rheni consortis ipsius iura ratione con-
stituendae dotis urgeret, aliquo modo iure fieri, si modo hoc pacto id
ipsum fieret, quo huiuscemodi et similes caussae iure peti et exequi de-
berent. Illustritas Sua arbitraretur responsum Suae Reverendae Pater-
nitatis, quod iam antea Cornelio didisset²⁾, oportunum. Neque vero esset
iniustum ea filia dari, quae tanquam femineam personam, vivente adhuc
parente, de bonis paternis habere debere iura disponunt²⁾. Illustritas enim
Sua vellet et haec, quemadmodum Reverenda Sua Paternitas scripsit, adde-
re filiam in Regno Daniae, cum haereditarium non sit et filia particeps
feudi esse non³⁾ possit, parum iuris ad talia Regna habere et praetendere
posse.

Quod autem Reverenda Sua Paternitas ad has literas Domini Cor-
nelii respondere nollet, propterea quod Cornelius scriberet se facile
recepturum Illustrem Ducem Fridericum ad aequas condiciones per-
trahere et a bello eciam avertere, nisi prius eadem Illustritatis Suae
sententiam et opinionem didicisset, adiuncta petitione Reverendae Suae
Paternitatis revelare vellet, quid eadem pro commodo Regiae Dignitatis
respondere deberet, attendentes Reverendam Suam Paternitatem hacte-
nus semper officiosam fuisse. Nam si tota illa tractatio iusta aliqua pen-
sione, aut etiam alias, amicabiliter componi posset, esset commodius id
ipsum accipere, quam novas expectare tragedias etc.

Non dubitaret Illustritas Sua (quemadmodum eadem saepissime Re-
verendam Suam Paternitatem affectam esse vidisset) eandem intellige-
re, quod munus eidem et cuilibet episcopo ratione officii conveniat, id
quod et literae Domini Cornelii aliquo modo asserent, et Illustritatem
Suam hactenus semper pacem maluisse et a Deo petiisse, quam bella et
sanguinis effusionem, denique nedum Regiae Dignitati, sed et saepe
dicto Domino Palatino, amico et consanguineo suo, Illustritatem Suam
serviendi desiderio teneri. Quare non posset Illustritas Sua ineptias suas
Reverendae Suae Paternitati (quamvis Illustritas Sua certo sciret Re-
verendam Suam Paternitatem etiam sine Suae Illustritatis consilio, quid
in hoc negotio faciendum sit, statuisse) denegare vel maxime propter-
ea, quod id ipsum Reverenda Sua Paternitas constanter peteret. Illustri-
tas autem Sua amice eidem inservire cuperet. Nollet itaque Illustritas
Sua (etiamsi eadem non dubitaret Reverendam Suam Paternitatem haec
omnia Regi Poloniae, Domino et avunculo suo clementissimo, indicasse
consiliumque a Sua Maiestate petiisse) Reverendam Suam Paternitatem
celare, Illustritatem Suam arbitrari, quod Reverenda Sua Paternitas in
hanc sententiam Domino Cornelio responderet, Reverendam Suam Pa-
ternitatem amicas et secretissimas ipsius literas diligenter legisse et pon-
derasse et tanquam Episcopum, qui ratione sui muneris mallet pacem
quam bella, easdem accuratius in animo volvisse. Posteaquam autem
Reverenda Sua Paternitas Illustrissimo Domino Palatino libenter com-
modaret, similiter vero Regi Daciae, et patriae pacem cuperet, ad quam
conservandam summo conatu adjuvaret, Cornelius autem scriberet minime
clam esse Reverendae Suae Paternitati et alios navibus, pecunia et milite
partes Holsatiae⁴⁾ aluisse, quare non admodum magnas gracias apud
Palatinos meriti essent etc., quemadmodum haec copiosius in literis etc.

Cogeretur Reverenda Sua Paternitas admittere in variis et peregrini-
nis locis varia et non undequaque vera dici atque indicari. Verum quod

Dominus Cornelius negotium intelligeret, id ipsum undique excusaret et Serenissimum Regem Sigismundum incredibili prudentia praedicaret etc., faceret Sua Magnificentia rem plane se dignam dixissetque id, quod res est. An autem Illustris Princeps Borussiae Dux ex hiis aut eciam aliis caussis Regi Daniae, tanquam Suae Illustritatis consanguineo, sororio et fratri, opem et auxilium ex innata et alias inita necessitudine tulisset, non esset vitio vertendum.

Posteaquam autem in principio literarum Domini Cornelii legitur Danos, Holsatas et Lubicenses sibi metuentes, ad Illustrem Ducem Palatinum Rheni³⁾ respicere, et ob id brevi essent orathores suos ibidem habituri, et quod Romanorum Caesarea Maiestas⁴⁾ Principem tam bene meritum de Romano Imperio et cui neptem suam credidisset, in suo iure nequaquam esset ope et auxilio derelictura. Et ut Reverenda Sua Paternitas intelligeret, quo in statu res essent, et vicinis suis habita occasione referre queat. Verum esset, quod tractatus factus esset inter Caesarem et Ducem Holsatiae⁵⁾ etc. Serenissima Regina Maria⁶⁾ etc. obtulisset se mediatricem ad componenda dissidia parcium, recusasset autem Dux Holsatiae, Caesar ex Aphrica et Sicilia scripsisset, darent operam, ut amice componerentur omnia, quam recusaret alter voluntariam oblationem, quid superesset, nisi ut alter experiatur, quid aequitate caussae, amicis, opibus et favore possit.

Quid enim magis indignum, quam duas Regis Danorum filias ita nudas esse eiectas, ipsarum patrimonium detineri, neque velle ad aliqua pacis media intendere cum aliis de parente etc. Quae omnia Reverenda Sua Paternitas repetere nollet. Quapropter ipse Dominus Cornelius admoneretur, ut pacem procuraret, atque hanc hiis mediis Reverenda Sua Paternitas esset vicinam²⁾ Principi potenti et affinitate coniuncto Illustrissimo Christierno, qui se vocaret Regem Danorum. Neque esse inconsultum, suaderetur, ut tuta et certa in mediocritate praeferret summis et incertis etc., nondum esset principium malorum, quae innumerent ex hac causa, nisi tempore occurratur, neque fieri alio pacto posse nisi per bonos viros. Item quod Dominus Cornelius facile in se reciperet Illustrem Ducem Fridericum ad aequas condiciones protrahere et a bello avertere, si quis modo esset, qui adversum ipsius partem eadem promoveret. Ea esset via, per quam nonnulli sibi Caesareae Maiestatis gratiam et Imperii favorem consequi possent, vix unquam alias securitatem sibi aut liberis suis paraturi. Haec Dominus Cornelius Reverendae Suae Paternitati amice et sub fiducia scripsisset, nam omittere non posset, quin de bonis rebus per literas cum Reverenda Sua Paternitate ageret, adiuncta petitione, ut scriberet ad praefatum Cornelium, quid spei haberet de hoc negotio, neque esset pratermissurus pacem suadere, quoad honesta ea haberi poterit etc. Reverenda Sua Paternitas ageret imprimis Domino Cornelio amice gratias laudaretque Deum, quod eadem cum Sua Magnificentia de hiis negociis commentari possit. Et cum de facto tractatu, quod scilicet ille hic apud nos aliter praedicetur etc., item de Serenissima Regina Maria, quod se mediatricem obtulisset, et Caesarea Maiestas tam benemeritum Principem adiutura esset etc. scribitur, non dubitaret Reverenda Sua Paternitas Caesaream Maiestatem in omnibus illis initas transactiones, passim apud nos notas, consideratam et ita ope et auxilio, tanquam prudentissimus et iustus Caesar, adfuturam, quo aliis quam plurimis occasio praebeatur potius eandem postulandi, quam abominandi.

Posteaquam autem peteretur Reverenda Sua Paternitas, operam adhibere velit, si quo pacto amice negotium componi posset, data adhuc tractatum^o via et modo, quam Sua Paternitas laudaret, non potuisset Reverenda Sua Paternitas praetermittere hanc Domini Cornelii opinionem Illustrissimo Principi Prussiae (a quo Reverenda Sua Paternitas semper intellexisset, quod magno tenetur desiderio Duci Friderico amice inserviendi, quo Illustritas Sua talia media indagaret, quibus noviter electa Regia Dignitas et Dominus Palatinus amice per amicabilem tractationem componi possint) indicare et revelare. Quare transmisisset Sua Illustritas exemplar literarum, quid scilicet Palatinus ad Regiam Dignitatem scripsisset et quid eadem ad illius literas responderit, quarum tenorem Reverenda Sua Paternitas Domino Cornelio transmitteret. Cum itaque ex hiis appareat voluntas Regiae Dignitatis, et quod Regia ipsius Dignitas Romanorum Caesareae et Regiae Maiestatis, aliorum minime suspectorum Electorum et Principum sententiam ferre posset, consensisset Illustrissimus Princeps Prussiae proprium nuntium hiis de causis ad Regiam ipsius Dignitatem mittere et Regiae ipsius Dignitati quasi ex proprio motu indicare, Illustritatem Suam invitam plane et magna animi cum molestia percipere, si praefatus Dominus Palatinus Rheni ratione putativi iuris consortis ipsius cum Regia ipsius Dignitate ad aliquas, haudquaquam amicas, tractationes venire deberet, annexa amabili petitione. Posteaquam et Regia ipsius Dignitas et Dux Fridericus Illustritati Suae sanguine et affinitate iuncti essent, eadem Regia ipsius Maiestas vellet admittere, ut Illustritas Sua in hoc negotio amicabilem susciperet et tentaret tractationem. Vellet enim Illustritas Sua eas operas adiuvante Deo adhibere, ut si Illustritas Sua huic negotio satis esse per se non possit, saltem alii Principes et Domini, qui utiles essent huic negotio, adessent. In quo tractatio^o polliceretur Illustritas Sua Duci Friderico hanc diligentiam, ut maiorem et diligentiorum in rebus propriis adhibere non posset. Hoc autem peteret Illustritas Sua, Reverendus Episcopus Colmensis velit talia media quaerere et a Duce Friderico indagare, ut si amicabilem tractationem Regia ipsius Dignitas admiserit, ne penitus vacui ad tractationem venirent, sed talia media voluntate Ducis Friderici proponerentur, ut si Regia ipsius Dignitas unam viam accipere nollet, mediatores possent facile de una ad aliam transire nihilque intentatum relinquere, ne tota actio sine fructu ac commodo dilaberetur^o, et quod fiducia in Reverenda Sua Paternitate in hoc negotio poneretur, vellet enim Illustritas Sua neque laboribus neque sumptibus parcere. Ita tamen, quod sub illo tempore, dum hoc negotium Regiae Dignitati indicatur, eius mens et voluntas indagatur, per praefatum Dominum Palatinum nihil tale tentetur, quod amicitiam irritam facere posset. Nam si id fieret, posset totam tractationem aliquo modo impedire adversamque partem ad maiorem defensionem urgere.

Scriberet praeterea Dominus Cornelius ad hanc tractationem viam esse posse, per quam nonnulli sibi Caesareae Maiestatis gratiam et Imperii favorem consequi possent. Vellet autem saepedictus graciosus meus Dominus Dominus Episcopus Colmensis nominatum Cornelium admonere, ut laboraret, quatenus hiis voluntariis oblationibus pro huiusmodi serviciis a Caesarea et Regia Romanorum Maiestate Imperio et Palatino, quemadmodum scripsisset, satis fieret. Nam quemadmodum Dominus Cornelius suaderet pacem, et quod temperantia in victoria summe opus esset paucique essent, qui victoria scivere sequi etc., pedi-

bus sane iret Reverenda Sua Paternitas in sententiam Cornelii laudaretque pacem, petens et suadens, ut hiis suis consiliis et scriptis sequi vellet, ne aliqui haudquaquam per amicabiles tractationes et actiones ea quaerant, quae amicabiliter absque aliquo tumultu citius quam alias adipisci possunt, aliique vicissim ad alia compellantur. Atque hiis vellet Illustritas Sua, quod attinet ad statum caussae, Reverendae Suae Paternitati non solum respondisse, sed etiam Suae Illustritatis pueriles inepitias aperuisse, relinquens nimirum singula saniori et prudentiori Reverendae Suae Paternitatis consilio et meliorationi, quo pax et concordia iniri et conservari possit.

Quod autem attinet ad ea, quod saepedictus Cornelius scribit de inito et facto tractatu inter Caesaream Maiestatem, Domum Burgundianam et Ducem Holsatiae, et quod Serenissima Regina Maria mediatricem se obtulisset et electa Regia Dignitas noluisset eandem accipere etc., mitteret Illustritas Sua Reverendae Suae Paternitati secretius sententiam omnium illorum tractatum, quantum potuit angustia temporis ferre et Illustritas Sua in memoria retineret. Nam literae non potuissent tam cito quaeri et^{z)} inveniri. Nempe Illustritas Sua per fide dignum virum et qui coram praesens eo tempore, quo huiusmodi tractatus inirentur, fuisset, accepisse. Quod tractatus ille claris verbis exprimeret, si Regnum Daciae aut Holsatia bello molestaretur, quae auxilia Caesarea Maiestas ratione Domus Burgundianae cuilibet parti mittere deberet et vicissim. Item Caesarea Maiestas ferre posset, [ut] Serenissimi Regis Friderici piae memoriae filius unus in Regem Daciae eligeretur acceptareturque. Item Caesarea ipsius Maiestas ad annuum stipendium noviter electae Regiae Dignitatis eo tempore Duci Holsatiae quattuor millia florenorum promississet. Et si ille in Regem Daciae eligeretur, quod frater eius senior huiusmodi nominatum stipendium quottannis habere et accipere deberet. Ad haec transmitteret Illustritas Sua Reverendae Suae Paternitati copias literarum Ducis Friderici et Serenissimae Reginae Mariae ad Regiam Dignitatem scriptas, similiter quid Regia ipsius Dignitas cuilibet parti responderit. Ex quibus Reverenda Sua Paternitas intelligeret, quid iam antea factum esset. Haec voluisset Illustritas Sua Reverendae Suae Paternitati, cui amice semper inservire cuperet, ad scripta sua respondisse etc. Datae.

a) in ms. Colmensi

b) in ms. adhorteretur

c) sequitur expunctum: non

d) in ms. Holsatae

e) in ms. tractatum

f) in margine pro expuncto in textu: labaturaretur

g) sequitur expunctum: non

z) sic in ms.

1) Ioannes Dantiscus.

2) Christianus III.

3) Fridericus.

4) Carolus V.

5) Christianus III.

6) regina Hungariae, locumtenens in Inferiori Germania.

Annexum III (ff. 34-37):

Copia literarum Illustrissimi Principis et Domini, Domini Georgii Marchionis Brandenburgensis, littera C notata.

Scripsimus iam dudum Illustritati Vestrae de variis practicis, quas hoc tempore a plurimis fabricari et aliquo modo adversus Illustritatem Vestram esse posse certum est. Iam autem secrecius retulit nobis magnae fidei et aestimationis homo, Fridericum Palatinum Rheni servitorem suum, nomine Wolfgang Affenstein, ad Lubicensis in legatione misisse,

opem et auxilium ab eis petens, qui incontinenti petita sunt polliciti. Cum autem ad alias civitates venisset eademque petiisset, nolissent quidquam in hoc negotio statuere. Verum brevi essent Conventum celebraturi. Quid ibidem essent conclusuri, nosset ille, qui nil ignorat. Ad haec Sacra Caesarea Maiestas pollicita esset Palatino per integros sex menses sex millia, aut per tres menses duodecim millia bonorum militum Suae Maiestatis stipendio alere. Palatinus Rheni bona spe fovetur a nobilibus ex Dania, qui sunt ex parte Lubicensium. Praeterea ferebatur a quibusdam Regnum Daniae non esse haereditarium. Respondebatur: verum quidem, sed si aliquis Regnum armata manu superaret, tum esset haereditarium. Eadem persona rogata est a Palatino, ut eidem ad tres menses serviret. Et esse timendum, ne omnia illa consilia sub principium veris, nisi aliquid, quod plane ignoratur, id ipsum impediatur, inchoentur. Porro certo ad nos perfertur servitores Domini Palatini undique apud Comites et Dominos multa agere et sollicitare. Arbitramur autem omne stipendium, ut supra dictum est, a Caesarea Maiestate dari. Palatinus Rheni iussit Nurenbergae aliquod²⁾ multos currus longarum hastarum pro pedestre milite parari, in quorum numero Magister Ordinis Teutonicorum¹⁾ tres currus habet. Haec omnia faciunt indicium non esse penitus de nihilo, quae undique feruntur etc. Datae die Mercurii post Luciae, anno etc. 35.

Cedula

Cum iam clauderemus literas, oblatae sunt nobis literae Georgii Vogelers, quas Illustritati Vestrae transmittimus. Quapropter videtur nobis consultum, Illustritas Vestra indicaret haec et alia eiusmodi consilia secretius Regi Christiano, quae scilicet undique dicantur, Palatinum Rheni sub principium veris fortassis aliquid conaturum. Si itaque ea omnia evenirent, quid Illustritas Vestra spei de Sua Regia Dignitate sibi concipere debeat. Indagaret procul dubio hiis et similibus alia et³⁾ maiora. Neque esset inconsultum, quod Regiae Suae Dignitati Illustritas Vestra consuleret, quod Regia Sua Dignitas haec et alia quotidie sese apertius aperientia consilia Caesareae et Regiae Romanorum Maiestatis revelaret et summa diligentia easdem rogaret, clementer huic causae adesse velint, quo nemo de suo iure, nisi iusta praecedente examinatione et diiudicatione, deiciatur. Quae si accipi noluerint, cogeretur plane Regia Sua Dignitas opem et auxilium, ubicumque posset, quaerere et petere taliaque conari, quae res ipsa exigeret postularetque.

Posset praeterea Regia Sua Dignitas in hiis suis scriptis indicare, si qui essent, qui aliquod ius se contra eandem habere arbitrentur, vellenteque id ipsum exequi, vellet Regia Sua Dignitas coram omnibus Electoribus, Principibus et Ordinibus Regni, aut etiam coram Electore Saxoniae²⁾ et Landgravio Hassiae³⁾, finaliter et sine aliqua contradictione amicabilem aut etiam iudiciariam tractationem lubens cum eo suscipere.

Postremo quod Illustritas Vestra, quasi ex proprio motu, Regem Poloniae, quemadmodum et antea scripsimus, vel per nuntium vel per literas interpellaret, quatenus Regia Sua Maiestas in hoc negotio ad Romanorum Caesarem et Regiam Maiestates scribere dignaretur, quo talia consilia impedirentur protraherenturque. Nam si haec consilia, de quibus vulgo fertur, contra Prussiam inita et conclusa essent, non posset non Regia Sua Maiestas, habita ratione aequitatis, iusticiae et transactionis, Prussiam defendere, quemadmodum Illustritas Vestra hiis omni-

bus modum facere commodius poterit. Haec contemni vel hac de causa non debent, quia certo comperimus, si Fridericus Palatinus Rheni Regna Daniae adeptus fuerit, eundem conaturum unum ex fratribus suis, Ducem Wolfgangum, in Prussiam pro Magistro Ordinis Teutonicorum statuere etc.

a) *supra lineam.*

2) *Ioannes Fridericus.*

1) *Valterus a Cronberg.*

3) *Philippus.*

Annexum IV (ff. 37-38):

Ex literis Georgii Voglers, datis 14 Decembris, anno etc. 35, ad Illustrissimum Principem, Dominum Albertum Marchionem Brandenburgensem.

Intellexi a fide dignis personis, qui^{a)} Illustrissimae Vestrae Dominationi quam optime consultum cupiunt, attamen quia adversae parti propius^{b)} habitant et adsunt, nolunt nomina eorum nota^{c)} esse. Certissimum esse consilium illud, quod Dux Fridericus Palatinus etc., gener expulsi Regis Christierni, praenominatum suum socerum, adiuvante Romanorum Caesarea et Regia Maiestate^{d)}, et Magistro Ordinis Teutonicorum, e captivitate liberare, se ipsum pro Rege Danorum statuere et Ordinem Teutonicum in Prussiam contra Illustrissimam Dominationem Vestram restituere velit, et haec^{d)} dixit non minimus Princeps Germaniae cuidam magnae existimationis nobili, qui mihi eadem postea secretius revelavit. Existimant aliqui, si Dux Mediolani²⁾ hoc tempore mortuus non esset et hac de caussa Romanorum Imperator incursiones Regis Gallorum³⁾ in Ducatum Mediolanensem metueret, quod hoc futuro tempore veris maximae copiae in Regna Daciae ducerentur. Quare arbitrantur nonnulli, qui Illustrissimae Vestrae Dominationi benevolunt, et ego, haec omnia contemni non debere. Et quod ante omnia Illustrissima Vestra Dominatio finaliter et certo intelligat, quid Regia Maiestas et Ordines amplissimae Coronae Regni Poloniae apud Illustrissimam Dominationem Vestram sint acturi etc. Potremo percepi magni nominis Capitaneum ex Datia hiisce diebus per Norenbergam versus Inferiorem Germaniam profectum esse. Verum non possum scrutari, quae sit eius tractatio et actio etc.

a) *error pro: quae*

1) *Carolus V et Ferdinandus I.*

b) *in ms. proprius*

2) *Franciscus II Sfortia.*

c) *in ms. nato*

3) *Franciscus I.*

d) *sequitur expunctum: non*

Annexum V (ff. 38-45):

Copia literarum et novitatum, quas nobis noster consiliarius et servitor Georgius Klingenberg, prout in literis indicavimus, transmisit. Litera D notata.

Illustrissimam Vestram Dominationem latere nolo, posteaquam Illustrissimae Vestrae Dominationi prorogationem Dietae Hamburgensis perscripsissem, contigit, ut eadem Dieta a proxime praeterlapsis feriis Nativitatis Christi in octavam Trium Regum statueretur vel hac de caussa, quod nuntius et legatus Lubicensium, quantumvis salvum haberet conductum, in Coppenhagen detineretur, qui tum post adpulit, ita quod Lubicensibus citra fidei et fidelitatis iacturam sine aliorum praesentia et responsione agere difficile erat, praetendentes apud Illustrissimum

Ducem Luneburgensem¹⁾, Dominum meum gratiosissimum, magnas excusationes, adnexa petitione, quatenus diem prorogare dignaretur. Nam periculum est, cum antiqui Lubicensium Senatores, qui omnino, aut magna saltem ex parte, existimantur partes Burgundiae fovere, restituti sint, ne pars caesareana eorum ope et auxilio in mari Baltico aut Orientali magna et potens brevi esse possit. Id quod non solum amplissimae Coronae Regni Poloniae, sed et in omnibus aliis circumiacentibus civitatibus maritimis, quas vocant Hansehe, Regnis et dominiis, communibus, ordinibus et civitatibus non minus parum multa gravamina et varias cogitationes ad animum revocare potest.

Augere autem potest suspicionem profectio et legatio Consulis ex Copenhagen, Ambrosii Buchbinder, et Ottonis Stichsen nobilis ex Dania, Comitis de Oldenburgk Capitanei, ad curiam Burgurdianam²⁾, ad quae omnia Ordo Teutonicus in Livonia graviter et re et consilio opem fert. Consideratur itaque aliquos circumiacentes Principes, potestates et ordines, quid haec omnia secum adferant et in quem haec faba cadataur, persentire.

Caesaream Maiestatem³⁾ futura aestate recta per Italiam in Germaniam venturam vulgo fertur. Cuius consilia bona et mala tempus revelabit. Certo hic dicitur Caesaream Maiestatem Hispanos, Italos et Germanos superiores exercituum duces et Capitaneos in Germaniam designasse, omnemque exercitum Germanorum militum in quattuor partes et potestates, optima et validissima bene provisum munitione bellica, ad bellum contra Ducem Geldriae³⁾, Regnum Daciae et Suetiae etc. ordinasse et conscripsisse. Quorsum autem haec omnia tendant, quive sub hiis existimentur et cum quo bellica illa actio finiri possit, opus non esse reor scienti intelligentique narrare et explicare.

Ut autem hiis atque aliis similibus obviam eatur, habita est a magnis et parvis ordinibus, superioribus diebus congregatis, magna, longa et varia consultatio, tractatio et actio, diligenterque cum Lubicensibus, prout necessitas exigit, ea de re tractatum est, quo bona pax et concordia citius et firmiter ineatur et contrahatur. Ex qua bona spes est, civitates, quas vocant Hansehe et alias, ope et auxilio adfuturas, quo vis et incursio partis adversae fortius et tucius arceatur propellaturque. Et cum pro certo non a minimi Ducis exploratore secretius exploratum sit, Caesaream Maiestatem statim post ferias Nativitatis Christi de Liga illa Italica, octo Capitaneos cum omni militia et militari munitione versus Inferiorem Germaniam et octo Capitaneos cum triginta, ut vocant, vexillis Germanorum militum et decem et octo magnis bombardis, quas Augustae absque omni mora diu noctuque fabricari³⁾, quo iidem milites Germani eadem bellica tormenta accipere et uti possint, mandatum est, ordinasse et conscribi demandasse, ad debellanda scilicet praefata Regna et Palatinum Rheni in Regnum Daniae pro Rege statuendi Maiestatique Suae hoc pacto in mari Baltico sive Orientali pedem firmandi. Posset esse Caesaream Maiestatem ad haec tentanda hiis inductam: nempe facile Regna, ditiones et dominia hoc tempore superari posse, utpote Daciam, Suetiam, Norwegiam et Holsatiam etc., quibus superatis, Dominus maris Baltici et Orientalis, non secus atque Occidentalis futurus esset Ordinemque Teutonicum in Prussia restitueret etc.

Consequentiam autem harum rerum omnium prudentioribus investigandi relinquo. Quare summe necessarium esse arbitror circumiacentes Reges, potestates et Dominos singula bene perpendere et praecogitare

debere, quorsum haec tota actio sit evasura etc. Verum Dominus Deus iam dudum quaelibet suo collocavit ordine, in quo et perseverare necesse est, huic committere totum negotium aequum est etc.

In futura Dieta in Hamburg inter Regem Daniae⁴⁾, Lubicenses et eorum confoederatos aderunt Burgundiani, Regis Galliae⁵⁾, Regis Angliae⁶⁾, Electoris Saxoniae⁷⁾, Braunschwitzensis⁸⁾, Landgravii Hassiae⁹⁾ et Luneburgensis et aliorum multorum Dominorum et civitatum, partim cum pleno mandato legati et orathores, partim vero in propria persona, suntque tractaturi de pace, quam Regia Dignitas, si modo tollerabilibus condicionibus composita fuerit, acceptura est. Consilarii et orathores Electoris Saxoniae et Landgravii Hassiae iam sunt in Czell, qui de conditionibus pacis consultant, graviora et maiora huius totae²⁾ tractationis bene perpendunt, quod in conventu et citius et celebrius res conponatur. Nam ferrum iam calet, quare summe opus habet fabricatore. Esse enim dissidium aliquod inter Lubicenses et Coppenhagenses certo asseritur, et est possibile praefatam illam legationem in aulam Burgundianam nonnihil in caussa esse. Et quamvis aliqui in Lubeca caesareanis optime consultum cupiant, credo tamen neque Lubicensibus, neque aliis civitatibus, quas vocant Hansehe, neque etiam aliis circumiacentibus Regnis et dominiis hunc Burgundiensem^{b)} conatum in mari Baltico sive Orientali aliquo modo placere aut commodo esse.

Lubicenses scripserunt Duci Lunenburgensi, sive veniant Dux Mechenburgensis¹⁰⁾ et Comes sive non, nihilosecius volunt statuto et prorogato die pleno cum mandato comparere. Cum aliis civitatibus similiter agunt, quo sequi vellent Lubicenses, enumerando a Dominis et bonis amicis certo eosdem comperisse mediatores sive amicabile composi-
tores totae huic causae optime consultum velle et cupere.

Anteaquam obsignarem has literas, venit ad me magnae existimationis et fidei vir, enumerans Illustrissimum Ducem Henricum Branschwicensem, Dominum meum gratiosissimum, hic habuisse nuntium, qui et datis habuit audientiam et in consessu consiliariorum pauca generalia retulerit. Verum post cum Regia Dignitate, semotis omnibus aliis, multa contulerit, indicans Ducem Henricum in propria persona fuisse apud Wollenweber¹¹⁾ in Rotenburgk, qui in profesto Nativitatis Christi quaestionibus et torturis subiectus, miranda et stupenda confessus esset, adeo ut praenominatus Dux Henricus abiens a^{c)} praefato^{d)} Wollenweber, mirandi et demirandi finem facere non potuisset, dicendo: nunquam me hercle potuissem adduci, ut crederem tanta et talia in hoc homine mala et perversa consilia fuisse etc. Quid rei autem sit, nondum liquet, et hac de caussa misisset nuntium ad Regiam Dignitatem rogans, quatenus Regia Sua Dignitas ad Albim (id quod alias proficiscendo ad Dietam fieri necesse est) ad locum mihi penitus ignotum, ubi coram multa de negotio dicti Wollenwebers et aliis conferre vellent, venire dignaretur etc.

Dux Henricus Branschwicensis statim, ubi audierat dicta praelibati Wollenweber, posta ad Landgravium Hassiae profectus est, hac potissimum de confessione. Ex quibus facile apparet talia consilia in opere fuisse et adhuc esse, quae Regibus, Electoribus, Principibus et aliis Dominis multa minarentur; insuper per quem et quorum ope et opera, singula expediri deberent etc. Quae omnia sine dubio Reges, Electores, Principes, Dominos et vicinos in unum cogent, ut pari ope et auxilio

consiliis et practicis illis resistent. Si quid imposterum scrutatus fuero, curabo Illustrissimam Vestram Dominationem citius certiolem fieri etc.

Dominus Bernhardus²⁾ a Milen dixit mihi inter caetera, saepedictum Wollenweber iam dudum in Lubeca pessimum prae manibus habuisse consilium. Hoc nempe conclusisset cum suae farinae hominibus: omnem militem extra civitatem in campum ducere eosque ibidem relinquere et cum congregatis civibus aliqua agere. Haec autem fuisset tota tractatio, quod primum in aedes civis nomine Brembs et aliorum relegatorum irruere et omnia, quae potuissent, diripere et in publicum forum coram collocare, furcam, rotam et alia in eodem loco erigere, magnum vas impletum aqua iuxta ordinare voluisset, ut si qui essent, qui omnem eorum substantiam statim et incontinenti non conferrent, paterenturque Sacrum Baptisma reysterari, ultimo supplicio iam iam vitam finirent. Hoc pacto voluit sequi Monasterienses. Consilium autem, de quo iam dixi, intellexit Dominus Bernhardus a Milen hac via.

Quidam integerrimus praelibati Wollenwebers consiliarius venit circiter secundam horam noctis ad hospitium et in cubile Domini Bernardi, coepitque eidem secrecius revelare consilium, amice rogans, ut huic totae actioni et tragediae remedium quaereret. Quod ubi intellexisset, ivit statim Dominus Bernhardus ad iam demortuum Comitem Iohannem de Hoyge, enumerando totam causam, et concluderunt nullum militem debere extra civitatem proficisci, imo vellent adiuvantibus militibus stipendiariis conatum dicti Wollenwebers impedire. Wollenweber voluit iam deliberatam et conclusam causam ad effectum deducere militesque signo dato in locum, nominatum Clingenperg, convenire, ut postea extra civitatem exirent et portas civitatis³⁾ forte clauderet, ne redire in civitatem possent. Verum Dominus Bernhardus iam ante convenerat cum Capitaneis, qui polliciti erant nullo modo extra civitatem militem proficisci debere. Cum autem Wollenweber cum civibus in uno atque altero cimitherio congregati essent, existimantes omnia alia procul dubio cum militibus acta esse, quo commodius extremam manum consilio addere potuisset, venit illi et civibus obviam Barnhardus²⁾ a Milem²⁾ cum militibus. Quos ubi videret Wollenweber, cepit in hanc sententiam verba facere: Optimi cives, ite nunc domum, nimium tardavimus, ubi in posterum vos vocavero, videte ut adsitis. Atque ita nihil effecit etc.

Ex hiis atque aliis facile coniecturam facere licet, quas practicas Wollenweber prae manibus habuerit, et maxime quare Illustrissimus Dux Braunschvicensis posta ad Landtgravium Hassiae profectus sit demirandique finem facere non potuerit etc.

a) *correctum ex: fabricare*

b) *sequuntur duae litterae expunctae.*

c) *supra lineam.*

d) *verbum correctum.*

e) *in ms. civitates*

z) *sic in ms.*

1) *Ernestus.*

2) *Carolus V.*

3) *Carolus de Eymont.*

4) *Christianus III.*

5) *Franciscus I.*

6) *Henricus VIII.*

7) *Ioannes Fridericus.*

8) *Henricus.*

9) *Philippus.*

10) *Albertus.*

11) *Georgius Wullenweber*

Annexum VI (ff. 45-48):

Copia literarum electi Regis Danorum¹⁾ ad Illustrissimum Principem Ducem Prussiae etc., litera E signata.

Nolumus Illustritatem Vestram latere, posteaquam tota nostra bellica actio, ad quam a Lubicensibus et aliis eorum confoederatis, nos plane immeriti et innoxii, compulsi sumus (diis gracia hactenus non sine foelici eventu successerit), a Dominis et amicis nostris ad amicabilem tractationem et compositionem, quae pro futuro festo Purificationis Mariae in Hamburg finaliter inchoari debet, cum adversariis nostris directa est, quod in ea componenda a Dominis et amicis nostris Electoribus, Principibus et aliis ordinibus non parum sudatum sit. Habita consideratione, quod nedum nobis, Regnis, dominiis et adversariis nostris, sed et omnibus circumiacentibus Regnis, dominiis et omnibus civitatibus, quas vocant Hansehe, imo et cuilibet mercatori, si haec bellica tractatio, prout inchoata est, longius exerceri deberet, incomparabile damnum inde emanare posset. Quare deliberavimus, imo certo et firmiter apud nos statutum habemus, quemadmodum hucusque semper habuimus et nolumus, nos nihil penitus, quod ad bonam vicinitatem et amicitiam conservandam, christianam²⁾ unionem confirmandam atque impediendam christiani sanguinis effusionem faciat, si modo tolerabiles conditiones propositae fuerint, quantumvis etiam pociorem et maiorem partem Regni in nostra potestate habeamus, aliquo pacto praetermissuros. Unde alimur bona spe, sic volente Deo Optimo Maximo, tolerabiles transactiones inter nos, Lubicenses et confoederatas civitates iniri posse, quo quiete Regna Daniae habeamus atque possideamus.

Ut autem res sese habeat, habemus tamen pro exploratissimo amicum et consanguineum nostrum, Illustrissimum Fridericum Palatinum Rheni etc., non parvas hoc tempore fabricare practicas, quibus nos in Regnis nostris, quae sic volentibus diis per iustam electionem accepimus, turbare et expellere seque citra ius et fas intrudere contendit et praesumit. Quae omnia ut facilius expediat apud Romanorum Caesarem²⁾ et Regiam³⁾ Maiestates, Dorum Burgundianam nonnullosque alios Electores, Principes et ordines, opem desideret et postulet, tenemus^{b)}. Et quamvis haec omnia, attendentes^{c)} iustam et honestam nostram causam, admodum timere non possimus, sperantes nimirum omnem vim et incursionem cum adiutorio Dei et nostrorum amicorum facile propelli posse, decrevimus tamen nihilominus, cum etiam minima contemni nequaquam debeant, ad omnia et singula diligenter, in quancumque etiam partem totus ille futurus conventus Hamburgensis, vel ad pacem vel ad bellum, ceciderit, animum adversuros omnemque nostram et Illustritatis Vestrae classem bene armatam non solum pro nostra nostrorumque Regnorum, sed et omnium aliorum Regnorum, dominiorum^{d)} et communitarum necessitate et utilitate in mari conservare. Si quid periculosi et adversi, quod minime futurum^{e)} speramus, in mari Baltico seu Orientali Regnis et dominiis nostris contra nos et nostros praticari apparuerit, nos tanquam vigilans Princeps, cum adiutorio Dei et hac bene armata classe et milite, publicam et optimam pacem omnibus circumiacentibus Principibus, Dominis et communi mercatori fortius tueri et defendere vimque arcere atque propellere possimus.

Ad quam bene armandam, quamvis Dominus Deus (cui sit laus et gloria) Regnis et dominiis nostris quaevis ad victum necessaria abunde

largitus sit, est tamen fere impossibile ad principium veris (cum primum scilicet navigari potest) victualia et alia necessaria pro tota classe commode, prout necessitas exigit et expostulat, parari et ordinari posse, quare amicabiliter petimus, Illustritas Vestra dignetur pro nostro, sui ipsius, aliorumque vicinorum commodo et utilitate, suas decem naves, quas in numero nostrae classis habemus, ad tres aut quattuor menses cum omnibus necessariis victualibus providere et huc transmittere seque in hiis minime difficilem exhibere. Id quod iusta cum compensatione, restitutione et solutione et alias pro nostra virili amice promereri diligenter studebimus. Quidquid autem in hoc nostro negotio actum atque tractatum fuerit, curabimus Illustritatem Vestram citius certiore fieri. Datum Schleswig, die Sabbati post Trium Regum, anno XXXVI.

a) additum in margine.

z) sic in ms.

b) sic in ms. error pro: *timemus?*

1) *Christianus III.*

c) *partim in margine pro expuncto: attentus*

2) *Carolus V.*

d) in ms. *Dominorum*

3) *Ferdinandus I.*

e) in ms. *futurarum*

Annexum VII (ff. 48-50):

Copia literarum Regis Danorum¹⁾ ad Illustrissimum Principem Ducem etc. Prussiae scriptarum anno etc. 35.

Obsequia nostra amica et quidquid grati praestare possumus.

Illustris Princeps, Domine, Affinis et Frater nobis charissime.

Accepimus hodie Illustritatis Vestrae literas, undecima Septembris ex Cracovia ad nos scriptas, una cum adiectis exploratis cognitionibus de Palatino Rheni²⁾ eiusque proposito. Agimus autem primum omnium Illustritati Vestrae pro tanta hac sua diligentia, in hac caussa habita, ingentes gratias, daturi operam, ut istud erga Illustritatem Vestram studiose semper promereamur. Et quoniam Illustritas Vestra inter alia indicat, quod eadem existimet aliquam medii intercessionem inter Palatinum Rheni et nos quaeri, adiecta petitione, quo Illustritati Vestrae ea de re animum nostrum aperire haud gravatim vellemus. Ad hoc Illustritatem Vestram ignorare nolumus, quod Domina Maria Hungariae Regina etc., Gubernatrix Inferiorum Terrarum, paucos ante dies ad nos quoque scripsit, amicam transactionem a nobis petens, sed Palatini ipsius Rheni nullam prorsus mentionem fecit, quemadmodum Illustritas Vestra ex inclusa copia percipiet.

Cui ad hanc ferme sententiam respondimus: Animum nostrum multo magis ad pacem quam bellum inclinatum ac propensum esse, ideoque dum sciremus nullum hominem amplius in hac vita esse superstitem, cui melius ius, quam nobis ad Regna Daniae competeret, nos facile pati posse, ut medio aliquo suo et quidem amico interveniret, necnon et tempus et locum ita indiceret, ut eo nostros etiam Dominos et amicos auxilii loco adducere possemus. Ad has nostras literas nullum hactenus responsum a Regia ipsius Dignitate accepimus. Elector Imperii, Saxoniae Dux³⁾ etc., ex impulsu Comitum de Nassaw nostrum quoque iam animum aliquo modo tentavit, an non amicas condiciones atque transactiones cum Palatino Rheni recipere vellemus ac pati possemus, inprimisque certior a nobis fieri voluit de iis, quae ipsa eius rei gratia ad nos scripserit. Dedimus praefato Electori etc. tale responsum: Nos in iis, quae dicta Regina ad nos scripserit et nos in^{a)} responsis dederimus,

simili modo, ut supra indicatum est, sic acquiescere ac in ea sententia permanere velle. Datae in castris nostris, die Saturni post Michaelis etc. anno MD3V²⁾.

a) sequitur expunctum: pre

2) Fridericus.

z) sic in ms.

3) Ioannes Fridericus.

1) Christianus III.

Annexum VIII (ff. 50-51):

Copia literarum Illustrissimi Principis et Domini, Domini Ioachimi Electoris Brandenburgensis etc., ad Illustrissimum Principem Prussiae Ducem, datarum Berolini die Martis post Antonii anno 36, litera F signata.

Quid et quae Illustrissimus Princeps Dux Fridericus, Palatinus Rheni etc., scripserit et quaesiverit, deinde et Illustrissimus Princeps consanguineus noster, Illustritatis Vestrae frater, Dominus Georgius Marchio Brandenburgensis etc., sub fiducia nobis significaverit, intelliget Illustritas Vestra ex hiis inclusis copiis. Transmisimus autem haec omnia Illustrissimo Principi Domino Christiano, electo Regi in Dacia, consanguineo nostro charissimo, et fideliter suademus, cum eiuscemodi inimicorum suorum potestas augeri incipit, penes quam Romanorum Caesareae Maiestatis¹⁾ opera aderit, posset fortassis esse, quod Sua Dignitas, tanquam ex longa belligeratione fessa, has novas et potentes incursiones non sine molestia et periculo diutius ferre possit, ita quod cogeretur postea minime commodam accipere transactionem. Quare cogitaret, quibus mediis illa repelli tolerabilibusque condicionibus negocium comode componi, ut Regna Daciae, praesertim autem munita illa loca, utpote Coppenhagen et Ellenbogenn, nancisci possit, ex quibus se defendere hostemque arcere queat.

Quapropter petimus Illustritatem Vestram, cui et suademus, ea velit praefatae Suae Regiae Dignitati in hiis diligenter consilium suum communicare et similiter, cum ex Illustrissimi Georgii Marchionis scriptis appareat Magistrum Ordinis²⁾ Teutonicorum in Palatini ope et auxilio esse, ut eadem undique diligenter omnia animadvertat adiuvetque potius hostem in Dacia propellere, quam in Prussia excipere impetum etc.

1) Carolus V.

2) Valterus a Cronberg

Annexum IX (ff. 51-53):

Copia literarum Illustrissimi Principis et Domini Frederici Palatini cis Rhenum et Ducis Bavariae etc. ad Illustrissimum Ioachimum Electorem Brandenburgensem, datarum Amberg 16 Novembris anno etc. 35.

Non est dubium Illustritatem Vestram scire Romanorum Caesaream Maiestatem¹⁾, clementissimum nostrum Dominum, nobis suam neptem, nostram charissimam consortem Dominam Dorotheam, Regnorum Daciae, Norwegiae et Suetiae heredem etc., in matrimonium credidisse et collocasse, quare et superioribus diebus nuptias solenniter Haydelbergae celebravimus. Neque etiam ignorat, quomodo Illustrissimus noster Dominus et socer²⁾ etc., a Duce Holsatiae³⁾ et eius confoederatis inique captivus detinetur. Deinde Regna Daciae quotidianis bellis, inimicis et incursionibus gravantur et molestantur hac

de caussa, quod heredes naturales patrimonii et iure naturali iniusta vi et potentia priventur. Id quod loco nostrae charissimae consortis videre et pati nobis perquam molestum est. Quare nos hiis consilio, auxilio et ope Romanorum Caesareae Maiestatis (quemadmodum et id inita sponsalia volunt et expetunt) et nostrorum fratrum, Dominorum et amicorum, quantum fieri potest, obviare volumus, quemadmodum hactenus nihil pro oportunitate temporis a nobis praetermissum est. Cum autem Illustritas Vestra praenominatae nostrae consorti sanguinis necessitudine (ad ea, quod et nobis sit affinis) coniuncta sit, ita quod minime dubitemus Illustritatem Vestram liberationem eiusdem patrimonii, iuris et iustitiae^{b)} desiderare et cupere, petimus amice, Illustritas Vestra dignetur neque praelibato Duci Holsatiae eiusdemque confoederatis (quemadmodum futurum minime haesitamus) in eorum iniquis, iniustis et propria auctoritate inchoatis actibus et tractatibus, neque etiam aliis eidem adhaerentibus aliquod auxilium et consilium praebere, sed potius tempore necessitatis Caesareae Maiestati, nobis et nostrae charissimae consorti ad liberationem dicti nostri soceri et recuperationem Regnorum Daciae se benevolum amicum et auxiliatorem ostendere. Id quod Caesarea Maiestas procul dubio, postulante nimirum aequitate, clementer ad animum olim revocatura est, nos autem una cum nostra consorte dabimus operam, ut erga Illustritatem Vestram, cui omnem foelicitatem optamus, singula promereamur.

Quamvis autem huiuscemodi contracta sponsalia et caussas bellicas Regni Daciae iam dudum eidem apertam²⁾ esse conveniebat, attamen non praetermissa sunt hucusque sine magno consilio, hoc nimirum, quod ante paucos dies, quemadmodum supra memoratum est, nuptias celebraverimus et postea Romanorum Caesarea et Regia⁴⁾ Maiestates et nos nostros orathores ad civitates maritimas et Hansehe transmiserimus pro indaganda maiori et pleniori omnium rerum noticia, quorum reditum indes expectamus. Quare petimus, Illustritas Vestra velit haec haud aliorum, atque necessitas causae postulet, facta esse accipere et intelligere. Quamquam autem nos et consors nostra charissima nobis plane nihil de Illustritate Vestra, tanquam de sanguine nobis iuncto amico, nisi amicas operas polliceamur, petimus nihilominus hoc nostro cum nuntio Illustritatis Vestrae responsum. Datae Amberg 16 Novembris, anno etc. 35.

- a) in ms. secor
- b) in ms. iustitiae
- 2) sic in ms.

- 1) Carolus V.
- 2) Christianus II.
- 3) Christianus III.
- 4) Ferdinandus I.

Annerum X (ff. 53-54):

Ex literis Domini Wolfgangi Ketingk, Doctoris et Cancellarii, datae²⁾ Berolini in die Fabiani et Sebastiani, anno etc. 36, ad Illustrissimum Principem Prussiae etc.

Quid Dux Fridericus Palatinus Rheni, cum Christierni olim Regis Daciae filiam matrimonio sibi iunxerit, conetur, percipiet Illustrissima Vestra Dominatio ex literis Illustrissimi Principis Electoris Brandenburgensis¹⁾ etc., Domini mei clementissimi. Et cum in literis Illustrissimi Principis Georgii, Marchionis Brandenburgensis, inter cetera continea-

tur Magistrum Ordinis Teutonicorum²⁾ tres currus longarum hastarum pro pedestre milite in numero Ducis Friderici habere, est timendum, ne una cum praefato Palatino aliquid in bello Regni Daniae conetur, et ne si omne negocium ex animi eorum sententia succederet, Regnaque illa, quod Deus avertat, superarent, aliquid contra Illustrissimam Dominationem Vestram eiusdemque dominia et subditos tentaret. Quare minime dubito Illustritatem Vestram hiis periculosis consiliis in tempore praecogitare, praevenire et sua bene munire, ut haec omnia ope et auxilio Serenissimi Regis Poloniae, noviter electae Regiae Dignitatis in Dacia³⁾ aliorumque suorum Dominorum et amicorum in tempore praecaveantur et impediuntur. Est enim consultius aut sui vicini aedes incendio iam flagrantis restinguere^{a)}, quam sui ipsius estuantes tueri etc.

a) in *ms.* restringere

1) *Ioachinus II.*

z) sic in *ms.*

2) *Valterus a Cronberg.*

3) *Christianus III.*

Annexum XI (54-56):

Copia literarum Serenissimi Danorum Regis¹⁾ ad Illustrissimum Principem Dominum Fridericum, Palatinum Rheni, Ducem Bavariae etc.

Obsequia nostra amica.

Illustris Princeps, Consanguinee chare.

Illustritatis Vestrae literas, caussa Regnorum nostrorum Daniae ad nos scriptas, in quibus eadem a nobis desiderat, ut bellicum hunc nostrum apparatus dimittere ac Dominum Christiernum²⁾, olim Regem Daniae, ex captivitate liberare eundemque pristinae suae libertati ac possessioni restituere vellemus, accepimus perlegimusque. Nos vero non dubitamus, quin non solum Illustritati Vestrae, verum etiam universo pene Orbi Christiano optime cognitum sit, quomodo Dominus Christiernus primum ad suscipiendum hoc bellum non solum Domino Friderico pia memoriae, Danorum Regi, Domino et parenti nostro charissimo, verum etiam aliis multis hominibus permagnam occasionem praebuerit, et cur dictus iam Dominus et parens noster pia memoriae hoc bellum per integrum iam ferme decennium continuum et ad nostrum usque regimen eam ob causam gesserit. Praeterea qua ratione idem Dominus Christiernus captivitati et, ut Illustritas Vestra asserit, miserrimae (quod tamen re vera minime ita se habet, sed christiano, regio ac Principum more sustentatur) traditus sit, nemo non novit.

Ad quam possessionem Regni ac bonorum omnium Dominus genitor noster foelicis memoriae optimum ius habuit. Porro etiam talis caussa bellica primum ad ordinarium Caesareae Maiestatis³⁾ Camerae ac Imperiale Iudicium in Germania devoluta ac ibi agitata atque discussa est, in quo indecisa adhuc pendet, ita ut nos postmodum primum eo referre, quantum iuris ac aequitatis ratione nobis convenit, plane cupiamus. Postremo hoc quoque libenter concedimus et in eo facile quidem sumus contenti, ut caussa haec coram utrisque Romanorum Caesarea et Regia⁴⁾ Maiestatibus atque coram Maiestatum Suarum Imperiali Iudicio, necnon et coram aliis minime suspectis Electoribus ac Principibus, ordinibus ac civitatibus Regni, amice transigatur componaturque.

Haec pro responso Illustritatem Vestram ignorare nolimus, plane

sperantes Illustritatem Vestram iusto hoc nostro responso contentam fore. Et si qua alia in re Illustritati Vestrae amice inservire poterimus, faciemus hoc summo studio atque diligenter. Datae in arce nostra Gottdorff, die Martis post festum Martini anno etc. 1535.

1) *Christianus III.*

3) *Carolus V.*

2) *Christianus II.*

4) *Ferdinandus I.*

Annexum XII (ff. 56-57):

Copia literarum Dominae Mariae Ungariae Reginae ad Serenissimum Danorum Regem¹⁾ scriptarum XXVII Iulii anno 35.

Nos Maria, Dei gratia Regina Hungariae etc., Gubernatrix Inferioris Germaniae, iubemus Illustrum Principem Christianum, Ducem Sclawicensem et Halsatiae²⁾ etc., nostrum amicum, amice salvere.

Illustris Princeps, Amice charissime.

Posteaquam Illustritas Vestra in Regnis Daciae et Norwegiae etc. cepit bella movere et eadem per aliquot²⁾ tempus sustinuerit, ex quo non parva damna et incommoda tam Illustritas Vestra eiusdemque dominia et subditi, quam praenominata Regna accepere; ad haec caussas omnium mercatorum negociatio et navigatio detrimento communis boni hiis impedita est; cum autem Sacra Caesarea Maiestas²⁾, noster Dominus et frater, et nos Illustritati Vestrae clementer et bene addicti simus, nolimus Illustritatem Vestram celare, quod (considerantes et ad animum revocantes ea omnia, quae secretarius Illustritatis Vestrae, Franciscus Trebaw, nobis indicavit) arbitremur bonum et utile esse, Illustritas Vestra pateretur hos bellicosus actus amicabilem componi, et quidem variis de caussis, quas supervacaneum existimamus in praesentiarum ordine numerare, ne scilicet Illustritas Vestra maius incommodum (quod sane nollemus) percipiat³⁾. Si autem Illustritas Vestra nos tanquam mediatricem in amicabile tractatione ferre potest, non gravabimur ex re et utilitate tum Illustritatis Vestrae, tum communis boni, operas nostras adhibere, sperantes nos totum negocium ita composituras, quo maiora praecaveantur incommoda, quemadmodum haec praefato Illustritatis Vestrae secretario, ut Illustritati Vestrae referret, latius indicavimus. Id quod Illustritatem Vestram amice latere nolimus, postulantes ad haec Illustritatis Vestrae responsum in scriptis. Datae Mechilinae 27 Iulii, anno etc. 35.

a) *sequitur expunctum: percipiat*

1) *Christianus III.*

z) *sic in ms.*

2) *Carolus V.*

Annexum XIII (ff. 57-60):

Copia literarum Domini Friderici Palatini Rheni, Bavariae Ducis etc., ad Serenissimum Danorum Regem¹⁾ scriptarum ultima Septembris anno MDXXXV.

Obsequia nostra amica.

Illustris Princeps, Consanguinee noster chare.

Illustritatem Vestram ex amico animo certiore facimus (id quod iam antea Illustritatem Vestram²⁾ ignorare haud arbitramur) Romanam Caesarem²⁾ ac Regiam³⁾ Maiestates et Dominos nostros clementissimos,

Maiestatum Suarum consanguineam, Illustrissimi Principis Domini et soceri nostri charissimi, Domini Christierni Danorum Regis etc., seniore[m] filiam, Dominam Dorotheam, nobis paucos ante dies matrimonio coniunxisse atque etiam contractum matrimonii super hoc constituisse, eandemque coniugali thoro nobis traditam ac nuptias nuper secundum ritum ac morem christianum celebratas esse. Et quoniam per hoc matrimonium imprimis nos decet atque convenit (prout talis contractus etiam secum fert), nos etiam plane in animo habemus ea omnia, quae ad liberationem praedicti Domini Christierni Danorum Regis, Domini et soceri nostri charissimi, in miserrima captivitate detenti, necnon et quae ad recuperationem iusticiae atque iuris, quod divino iure ad haeredes ipsius pertinet, faciunt, una cum ambabus Caesarea et Regia Maiestatibus et aliis isti causae adhaerentibus, nostris quoque cum Dominis et amicis, parare atque instituere velle, quo tandem medium ac viam aliquam inveniamus.

Et quoniam pro certo ad nos relatum est (prout istud ipsum palam et omnibus aliis satis bene cognitum esse nemo ignorat) Illustritatem Vestram eiusdemque adhaerentes atque auxiliarios, praeter priora damna atque incommoda, saepius dicto Domino Christierno Danorum Regi^{b)} eiusdemque naturalibus haeredibus, consorti iam nostrae charissimae illata, necnon et praeter expulsionem et captivitatem ipsius, sine ullo iusto titulo inceptam, multo alia adhuc maiora moliri et cottidie adhuc in incepto opere sic permanere, nempe eandem in animo habere, quod velit eosdem haeredes non modo pro suo arbitrio cogere, sed etiam illis ipsis (si ex Illustritatis Vestrae sententia omnia succederent et non impedirentur) iura sua et omnem iusticiam adimere. Quae omnia ab Illustritate Vestra ita fieri iniquo admodum animo ferimus, nec satis mirari istud ipsum possumus. Neque enim ex supra recitatis iustis rationibus et necessitatibus illud perferre diutius nobis convenit.

Quam ob rem Illustritatem Vestram amice vehementerque rogamus et ab illa desyderamus, velit bellicum hunc suum apparatus, quo eadem hoc tempore provisus est, sine ulla mora dimittere, seque ab improbo hoc suo et hactenus iniuste quaesito proposito abstinere, digneturque ad liberandam praefati Domini et soceri nostri charissimi captivitatem, post recuperationem et restitutionem naturalium haeredum iurium, quae ipsi ad Regna Daniae habent, nullam aliam turbationem aut impedimentum praesumere. Praeterea etiam Illustritas Vestra velit eisdem haeredibus arces, civitates, oppida et colonos ademptos (prout aequitas et ius suadent) eaque omnia, quae Illustritas Vestra ad ipsos pertinentia detinuit et possedit, haud gravatim iterum restituere. Faciet procul dubio Illustritas Vestra utrisque, tam Caesareae quam Regiae Maiestatibus, in eo rem plane gratissimam. Et nos ad praecavendum maiora, istud ipsum erga Illustritatem Vestram promereri studebimus. Haec omnia pro necessitate nostra Illustritati Vestrae celare noluimus^{c)}. Quod quamvis Illustritatem Vestram denegaturam nobis minime credimus, tamen eandem rogamus amice, velit nos cum praesenti hoc nuntio nostro certo aliquo responso dignari. Datae Heydelbergae, ultima Septembris anno etc. 35.

a) sequuntur 2 litterae expunctae.

b) in ms. Regis

c) in ms. voluimus

1) Christianus III.

2) Carolus V.

3) Ferdinandus I.

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]

promissam eius operam in causa lacus Družno (Drausen) « amice et fraterne » accipit; negotium regis Sueciae commendat; sententiae reginae Bonae de pago Coadiuten, quamquam invitus, acquiescit; de officialibus reginae, modum repetendi rusticos hactenus observatum non observantibus, queritur; de die inspiciendorum limitum cum Masovia nondum statuto dolet; causam Ioannis a Werden commendat; mortem episcopi Cracoviensis dolenter se ferre ait.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 19-22.

De transfugis rusticis. De pago Coadiuten. De limitibus.

De morte Episcopi Cracoviensis¹⁾

Reverende in Christo Pater, Amice nobis charissime etc.

Reverenda Vestra Paternitas scribit se diligenter nostris in negociis apud Sacram Regiam Maiestatem, Dominum et avunculum nostrum clementissimum, annixum esse, de quo Reverendae Vestrae Paternitatis studio ut hactenus nunquam dubitavimus, ita singulis fere diebus re ipsa id ipsum comperimus. Quare fit, ut penitus rationes²⁾, quibus pares rependere vices possimus, plane nesciamus. Deum itaque Optimum Maximum oramus et obsecramus, is magno cum cumulo cumulativissimus remunerator esse dignetur.

Pollicitas Reverendae Vestrae Paternitatis operas de lacu Drausen amice et fraterne accipimus, nihil addubitantes eandem nacta occasione pro viribus laboraturam et importunis precibus aliquid a Sacra Regia Maiestate impetraturam.

Negocium Regis Suetiae²⁾ (quamvis vulgo feratur eandem Suam Dignitatem vita defunctam, quod tamen certo asserere nolumus) iterum atque iterum Reverendae Vestrae Paternitati commendatum cupimus, quo veniente tempore veris primo quoque nunctio tota illa tractatio Sacrae Regiae Dignitati aperiri possit et ad finem deduci.

Reginalem Maiestatem³⁾ firmiter in sua sententia de pago Coadiuten et de novis pagis condendis perstare inviti percepimus. Verum quia sic superis visum est, cedendum esse credimus, in Dominum Deum sperantes, iusticiam et veritatem, quae perpetuo comprimi non potest, olim suum cuique tributuram. Quia vero hoc anno termini inspicere et diiudicari non posse arbitratur Regia Maiestas, eciam si hoc anno tempora adeo fuissent apta et idonea, ut penitus dubitemus, an in aliquot multis annis aequae se commoditas offerre possit.

De transfugis rusticis Reverendam Vestram Paternitatem literas a Reginali Maiestate ad officiales impetrasse gaudemus, addidit autem Reginalis Maiestas colonos, qui e bonis Suae Maiestatis ad nos profugissent et nunc redirent, non esse reddendos, sed etiam repetendos etc. Hunc articulum aliquo modo pugnare cum iuratis et sigillatis transactionibus noviter confectis palam est, quia hii coloni tantum^{b)} sunt reddendi et repetendi, qui a tempore contractus, non autem qui ante celebratum contractum aufugerint, prout Reverenda Vestra Paternitas

ex hoc articulo contractus clare percipere dignabitur. Quare minime dubitamus Reginalem Maiestatem contra eosdem nullo pacto aliquid conaturam, sed eundem firmiter in omnibus conservaturam. Quod et nos facturos pollicemur. Modus autem repetendi rusticos, hactenus observatus, ab officialibus Reginalis Maiestatis non observatur. Nam irrequisitis Capitaneis et officialibus nostris, irruunt vi et armata manu in Ducatum nostrum et abducunt rusticos, nulla habita ratione contractus et pacis perpetuae, quod cum occasionem multarum controversiarum praebere potest, voluimus Reverendae Vestrae Paternitati indicare, amicablem et fraterne petentes, eadem velit et hic amicas suas operas adhibere, ne tale quid imposterum temere et vi ab hiis in Ducatu nostro fiat. Qui si pergere porro ceperint, et officiales nostri iure naturali vim arcerent atque propellerent, non esset caussa, quare vehementer illis irascereur.

Diem inspiciendorum limitum communium cum Mazovia statutum non esse dolemus. Nam qua ratione tantis iurgiis, controversiis et homicidiis inter utriusque partis subditos occurri, nisi haec unica via possit, non videmus. Praeteritis enim diebus voluerunt aliqui ex Mazovia vi et armata quasi manu ligna^{c)} in loco illo, ubi controversia est limitum, contra edictum utriusque partis commissariorum cedere; quod cum nostri prohiberent, ventum est ad arma et ex utraque parte unus interemptus et aliquot vulnerati. Quae res an ad hominum conciliandos animos faciat, iudicio Reverendae Vestrae Paternitatis relinquimus. Ut autem haec et alia quam plurima e medio tollantur, petimus, ita Reverenda Vestra Paternitas negotium apud Sacram Regiam Maiestatem peragere dignetur, quatenus statim post festum Paschatis, nam hoc tempore aequae atque tempore hybernali inspicere commode possunt, dies inspiciendorum limitum instituatur. Locus autem est in districtu nostro Neydenburg incipiendo usque ad fines Lithuanie, quemadmodum Reverendus Episcopus Dominus Petrus Premisliensis, Administrator Mazoviae etc.⁴⁾, superioribus annis iussu Regiae Maiestatis inspicere atque disterninare ceperat.

De opera et studio Reverendae Vestrae Paternitatis in caussa nobilis Ioannis a Werden, ut nunquam dubitavimus, ita certissimas et quidem diligentissimas nobis pollicemur.

Mortem Reverendi Episcopi Cracoviensis non iniuria dolenter fert Reverenda Vestra Paternitas, siquidem dignus erat, qui perpetua frueretur vita. Sed quia ad mortem nati sumus^{d)}, mori necesse est diisque omnia committere. Porro non erat necesse tantas Reverendam Vestram Paternitatem agere gracias, quia haec quantulacunque exigua variis de caussis facere nos debere arbitrati sumus, quare petimus, Reverenda Vestra Paternitas dignetur sibi alia et multo maiora de nobis pro nostra amicitia et fraternitate polliceri. His Reverendam Vestram Paternitatem optime valere percupimus. Datae e Regio Monte XVIII Februarii anno etc. XXXVI. *In margine in initio scripti:* Episcopo Plocensi.

a) *in ms.* rationem

b) *in ms.* tamcum

c) *in ms.* lingna

d) *sequitur expunctum:* mori

1) *Petrus Tomicki.*

2) *Gustavus I.*

3) *Bona.*

4) *Petrus Gamrat.*

N. 1230

E Regio Monte, 18.II.1536.

Albertus dux in Prussia

Alberto Gasztoid, palatino Vilnensi, M.D.L. cancellario,
negotium regundorum finium praeter omnem spem ac opinionem suam
a rege procrastinatum esse nuntiat et rogat, ut apud regem efficere
studeat, « quo tandem post tot subditorum querelas omnes lites ac
controversiae, limitum caussa subortae, bona cum gratia componan-
tur finianturque »; de novis rebus, imprimis « de captivo illo ex
Moschoviae proceribus uno » [Theodoro Ovčina], certior fieri cupit.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 468.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 60-61.

N. 1231

E Regio Monte, 18.II.1536.

Albertus dux in Prussia

Martino Cromero

litteras eius, « ob singularem eruditionem » in eis contentam, gratas, ob
res novas, quas afferebant, gratiores sibi fuisse nuntiat et rogat, ut
crebrius scribat.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 61-62.

N. 1232

E Regio Monte, 18.II.1536.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Wolski, reginae Bonae curiae magistro,

rogat, ut apud regem tantum efficiat, quo negotium regundorum finium,
recens a rege dilatum, post tot subditorum querelas tandem expediatur
finiaturque; de rebus novis, praesertim ex Moscovia allatis,
certior fieri cupit.

Cfr. El. XXXV, N. 467.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 62-63.

Finium regundorum.

Magnifice ac Genereose, Amice nobis multis nominibus dilecte.

Salutem et quidquid est in nobis grati officii.

Grato admodum animo accepimus Magnificentiae Vestrae literas,
plenas videlicet veteris humanitatis atque benevolentiae. Nihil autem
opus fuisset tanta apud nos gratiarum actione uti pro literis nostris,
quibus Magnificentiam Vestram, tanquam amicum nostrum charissimum,
invisere interdum solemus. Nos, quamvis arduis saepe et gravissimis
negociis occupati simus nimium, non libenter tamen aliquam ad Magni-
ficientiam Vestram scribendi occasionem intermittimus.

Caeterum Magnificentiam Vestram ignorare haud arbitramur, negotium illud totum regundorum finium inspiciendorumque limitum a Sacra Regia Maiestate Poloniae, Domino nostro clementissimo et avunculo charissimo, praeter omnem spem ac opinionem nostram procrastinatum et in aliud tempus dilatum esse. Quod cum ita se habeat, eaeque res non nostris tantum, verum etiam Sacrae ipsius Maiestatis Regiae subditis magnum detrimentum ac incommodum adferat, permultum Magnificentiam Vestram, tanquam amicum nostrum charissimum, rogamus, dignetur hoc in negotio haud gravatim nobis operam suam praebere atque apud Sacram Regiam Maiestatem tantum efficere, quo tandem post tot subditorum quaerelas omnes lites ac controversiae, limitum causa subortae, bona cum gratia componantur finianturque.

Novae res eaeque memoratu dignae nullae iam apud nos extant, quam primum vero aliquas easdemque certas habebimus, non celabimus Magnificentiam Vestram. Cupimus autem nos per Magnificentiam Vestram de rebus novis^{a)}, praesertim de captivo illo ex Moscoviae proceribus uno¹⁾ et saepissime et copiosissime certiores fieri. Si qua in re vicissim Magnificentiae Vestrae gratificari poterimus et benevolentiam^{b)} nostram exhibere, dabimus operam, ut studiose istud a nobis fiat atque diligenter. His Magnificentiam Vestram in Christo Iesu foeliciter valere valde cupimus. Datae e Regio Monte, XVIII Februarii anno etc. 36.

In margine in initio scripti: Nicolao Volsky.

a) in ms. nobis

b) in ms. benolentiam

1) dux Theodorus Ovcina

N. 1233

E Regio Monte, 18.II.1536.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Radziwiłł pincernae M.D.L., capitaneo Samogitiae,

litteras eius 30.XII.1535 anni datas et nova de proceribus quibusdam Moscovitis continentes se accepisse nuntiat et rogat, ut crebrius scribat et res novas significet.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 63-64

N. 1234

E Regio Motne, 29.II.1536.

Albertus dux in Prussia

Iosto Ludovico Decio

de tempore et modis pecuniae, Norimbergae depositae, sibi suppeditandae.

Cfr. El. XLVII, N. 180.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 230-231 v.

An Jobsten Ludwigen den 29 Februarii 1536.

Unsern gonstigen grus genedigen willen zuvorn.

Edler und erenhvester rathe und lieber getrewer.

Wir haben auss eurem schreyben, des datum Presslaw den 9 Februarii gegenwertigs jahrs, waran es sich gestossen und die irrung gewesen,

domit die zweytausent gulden hungarisch in golde nicht auf bestimpte zeyt, vormug unsers derhalben schreybens, alhie erlegt werden koennen, ferner seyenes inhalts notturftiglich eyngenommen. Warauf fugen wir euch genediger meynung wissendt, das wir dem hochgepornen fursten, unserm freuntlichen, lieben brudern, herren Georgen, margraffen zu Brandenburgk etc., bey auch unsers geliebten bruders, herren Wilhelms, der ertzbischofflichen kirchen Riga coadiutors und postulirten herren zu Osel, margraffen zu Brandeburgks etc., secretarien, Anthonio Lecka, geschrieben, mit freuntlicher, bruderlicher bith, ime solche summa gelts, als zweytausent und siebenhundert gulden reynisch in golde zu behendigen lassen, welcher bevelch, dieselbig summa von euertwegen, wen ir zu Nurnbergk namhaftigk macht und anzaigt, auf ernente zeyt zu uberantworten. Dieweyl aber befunden und ir ungewyss gewesen seyth, ob die zweytausentsiebenhundert gulden reynisch in golt oder muntz gefallen, und bey wem sie zu Nurnbergk niderlegt, so geben wir euch hiemit zu erkennen, das dieselbig summa, wie itzt berurt, entweder zu Mitfasten, oder zwischen hie und Ostern bey Wilhelmen Weydoltten, ko.mt. zu Polan dienern, in Nurnbergk gewisslich an rheynischem golde erlegt, ob doneben solchs eurem begern nach, aufs eilentzste ehrn Sigmunden Buchern, rathmannen zu Presslaw, durch gemelten Anthonien Lecka kunth gethan werden sollen. Demnach ist unser gar genedigs begern und gutlich bith (dieweyl uns an solchem gelt nicht wenigk gelegen und zu uns umb gefhar und ferne des weges willen, lauts unsers vorigen schreybens, nicht wol sicher prengen koennen, desgleychen ir uns gern dient), ir wollet unbeschwert seyn, nachdem wir auf dietzmal zu unsern obligenden gescheften zweytausent hungarische gulden in golde bedurfen, ir wollet verschaffen, domit wir eyn solche summa hungarischs goldes auf Mitfasten oder kurtz darnach alhie durch euere factores gewysslich bekommen mogen, und wes an dem gelde zu Nurnbergk als an den zweyen tausent und siebenhundert rheynischen goltgulden zu erfullung der zweytausent hungarischen gulden in golde zu erstatten mangelt, sol auch alhie zu voller genuege und gutem danck erlegt werden. Und im fhals, das wir uns doch nicht verstehen oder vormueten, wan solch gelt zu Nurnbergk nicht in rheynischem golde, sonder muntz erlegt, so wollen wir doch euch fur eynen iden rheynischen goltgulden so viel muntz, als er imer ganckhaftigk und wirdig, entrichten lassen, euch in dem uns zu gefallen und viel daran gelegen, whilferig und dermassen, wie unser genediger vertrauwen zu euch steht, beweysen. Das wollen wir in danckbarem gemueth zu behalten und in sondern gnaden zu erkennen nit vergessen. Datum, ut supra.

N. 1235

E Regio Monte, 1.III.1536.

Albertus dux in Prussia

Alberto Gasztold, palatino Vlnensi, M.D.L. cancellario, intercedit pro Iacobo Grolock, servitorem suum in Lithuaniam mittente, ut « extantia sua liquida debita, nempe quindecim sexagenas Lythuanicas a debitore suo consequi possit », et rogat, ut dictum eius servitorem in hoc negotio expediendo ope et auxilio suo adiuvet.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 64-66.

N. 1236

E Regio Monte, 3.III.1536.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

pro vidua Melchioris Glaubitz, praejecti olim Marienburgensis, iterum intercedit, ut praedium Marcushoff dictum (quod marito suo ad dies vitae a rege concessum erat) ad duodecim annos vel ad dies vitae obtinere et possidere possit.

(Latine)

Cfr. El. XXX, N. 141

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 66-67.

N. 1237

E Regio Monte, 12.III.1536.

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]

eum, tanquam pacis et concordiae amatorem, rogat, ut apud regem efficiat, quo lites, controversiae et inimicitiae inter Achatium Czema, castellanum Gedanensem, et Stanislaum Kostka a Stangenberg (Sztemberk), thesaurarium terrarum Prussiae, subortae, « minime augeantur, sed bona potius cum gratia componantur atque in gratiam pristinam concordiamque... redigantur ».

(Latine)

Cfr. El. XXXV, NN. 470, 474.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 67-68.

N. 1238

E Regio Monte, 12.III.1536.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Nibschitz

de regis iunioris aegritudine dolet; mittit exempla litterarum suarum ad regem, una cum novis Hamburgo acceptis; de die matrimonii [inter regem iuniorem et Elisabeth Austriacam] ineundi ad festum s. Iacobi statuto; de negotio Coadiutensi cum episcopo Plocensi tractando; de pace cum Moscovitis ineunda; de libero transitu per Samogitiam Livonibus a rege non permittendo, et alia.

(2 schedulae)

Cfr. El. XLVII, N. 183.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 231v-234v.

An Nyckel Nyptschitz den XII Marcy.

Unsern grus und genedigen willen zuvor.

Erbar und erenvester, lieber, getrewer.

Wir haben von dir ein schreiben, das geben ist zu Cawen Mitwochen vor Matthe gegenwertiges jahrs, pald nach der Vasnacht bekommen und doraus vorstanden, das du mit uns Vasnacht zu halten willens, welchs

wir gantz gern gesehen und erfreuet weren gewesen, domit du unser freuntlichen, lieben gemahel¹⁾ cammerjunckfrauen, Anna Eysacks, zu iren ehren den ehelichen beyschlaf hettest mogen helfen bewirten. Weil wir aber aus solchem deinem schreiben vorstanden, aus was ursachen du dich zuruck, darob wir nichts anderst dan deynen dinstlichen willen gegen unser person spuren, begeben, so thun wir uns desselbigen hochlichen bedanken in genaden und allem gutten gegen dir hinwider zu gedecken. Und ist uns ko.mt. zu Polan etc., unsers freuntlichen, geliepten jungen herren und oheims, schwachheit ein treuhertzigs mitleiden; wiewol du uns von kinderpocken meldest, so werden wir gleichwol von andern, das seine ko.mt. am fieber krank gelegen sein solle, bericht. Hierumb seintemal uns berurter ko.mt. schwachheit gantz hochlich mitleident und bekummerlich, wollen wir an dich mit genaden begert haben, du wollest dieselb vonunsertwegen gantz untherdeniglich besuchen mit beclagung der krankheit volgens bevelhung gewonlicher zuentbietung und gepurlicher gehorsamer dinstertpietung, nichtsweniger solchs gleichfals bey der alten herschaft und freulein Isobella aufs peste aussrichten, wie wir dan in dem, als dem geschickten, kein mass gestellt wollen haben.

So du uns dan ferner anzaigest, das Fabian von Whona von kay. mt. hoff wider anheims kommen und der hoffmeister Opolnitzky³⁾ etc. weck, auch egemelter Fabian villeichts nachziehen werde mit angeheffter deinem gutbeduncken, das wir nunmehr ko.mt. in unsern sachen schreiben mochten, hierauf schicken wir dir copien zu, wie wir derselben schreiben, doneben neue zeitung von Hamburg belangende den ausgerichteten friede zwuschen erwelther ko.w. zu Denmarcken⁴⁾ etc. und denen von Lubeck, genediglich sinnende, du wollest, wie wir wissen, du uns das untherdeniglich zu thun geneigt, dieselben schriften wol einnemen und bey ko.mt., auch unserm geliepten freunde, dem von Plotzky⁵⁾ etc., den vleis nicht sparen, ob muglich, das wir in allem genediglich erhoret, desgleichen auch die schriften an die von Dantzic erhalten werden mochten.

Wes du uns der cleidung, auch des beschlus der herren auf Jacobi halben geschrieben, sein wir mit dir deines gutwilligen erpietens des musters wol zufriden und wer die frenkisch oder ander rock ein muster anzusaigen von unnoeten. Sonder du magst dir die cleidung deynes gefallens machen lassen, allein die farb und muster in ermeln von unsertwegen fhuren.

Vonwegen des beschlus auf Jacobi wissen wir selbst, wie dein bericht mitprengt, die karckheit, es wer auch nicht umb den furwitz zu thun. Weil aber demnacht solchs und dergleichen genad und frucht geporen mocht und koent, so wollen wir deinem hohen verstanth heimgestellt, ob in der sachen weiters zu handeln und doneben Gotts willen, was nutz und gutts darin zu bescheen, demselben und unser herschaft bevolhen haben.

Das wir auch an ko.mt. das schreiben, die paurn zu Coadiuten betreffende, zu thun nicht vergessen wollen, ist es bey nechster post an unsern freunt von Plotzky etc., darauf wir noch nicht beantwort, beschehen. Derhalben magst du auf solche unsere schriften bey hochgedachter ko.mt. und dem hern bischoffen von Plotzky etc. uns so viel dest vleissiger anhalten. Eyns bitten wir aber, nachdem du mit herren Gastalten, auch dem heuptman in Samaiten wol enig und Coadiuten ein lithawische sachen, du wollest bey denselben fur dich selbst mit allem glimpf durchstehen, damit uns, ob die handlung in lithawischen rathe gedeihen

und kommen, ein nachparliche, pillige freuntschaft durch iren rathe begegnen mochte, auch uns denselben mit freuntlichen, genedigem zuentbieten und erpieten bevelhen. Wolt es auch gerathen sein, unsern freundt, den herren bischoffen zur Wilnna⁶⁾, in solchem zu geprauchen, stellen wir, wes zu thun oder zu lassen, in dein bedencken. Und ubersenden dir hiebey einen gulden becher, den wollest unserm geliepten freund und bruder, dem herren bischoffen von Plotzky tc., in seine neue erpesse- rung der wiriden und bistumb von unsertwegen zu einem seligen neuen jhar schencken und sein lieb damit verehren. Weil du aber waist, das wir egemelten von Plotzky vor einem jahr neben einem becher auch hundert gulden geschenckt, als wollest uns verstendigen, ob es nachmals auch itzunder vonnoeten und woe in rathe befunden, das es furtreglich, wollest uns solchs aufs eilendest zuschreiben und dich den becher also lang zu uberantworten enthalten, biss wir dir das ander hinnachsicken; und sein wol zufriden, das du uns hernachmals vermag deines anzaigens weiters in dem, das auf dietzmal nachgelassen, beantwortest.

Der sackpfeifen, dorumb du anregest, warten wir alle tag und stunde, dan der pfeifer und meister zu Dantzig und uns zugeschrieben, diese Vasnacht dieselb zu prengen. Dieweil es aber verplieben, haben wir dar- nach abermals geschrieben und sobald sie ankommen, sol dir dieselb zugeschickt werden.

Ferner ubersenden wir dir hiemit abschriften eines getreuen hertzen und dieners gegen ko.mt. und der Cron Polan etc. von zeitungen, die er uns zuschreiben und doneben anschlege derselben zum besten vermelden thut, wie du dan aus solchem zu vornemen. Dieweil dan gleichwol dieselben anschlege unsers erachtens nicht so gar zu vorwerfen und in fhäl, ob man schon mit dem Moschkowither⁷⁾ in gutlichem handel stunde, ein erheblichers zu erlangen ursachen mochte, auch ko.mt. unsers versehens diese furgeschlagene wege zu erhalten, angesehen wan frid mit erwelther ko.w. zu Denmarcken und denen von Lubeck allenthalben gemacht, het dieselb zu solchem krigsvolck umb soviel dest besser und leichter zu- kommen. Dach wollen wir in dein bedencken gestelt haben (nachdem wir wissen, das ko.mt. zu Polan etc. nicht gern mit frembden volck kriegt), wes derselben von solchen anschlegen anzusaigen sey, dan unsern schuldigen pflichten, auch blutsverwandtnus nach, sehen wir jhe gern, das ko.mt. dermassen ire sachen mit dem Moschkowither und andern erhielten, domit sich hernachmals derselben shoene, unser gnedi- ger, junger konig, so viel mehr sicherheit und frides bey den umbligen- den nachparn zu getroesten.

Wie wir auch in erfahrung kommen, das die stende in Leiflant ein statliche, ansehliche botschaft bey ko.mt. in kortz haben werden, unther anderem auch der meynung, den ewigen fride zwuschen Lithawen und Leifflant zu verneuern, deucht uns nutzlichen sein, das bey hochgedach- ter ko.mt. verhandelt wurd, das die Leifflander keinen durchzug oder pass durch Samaithen hinter irer mt. wissen, zulas oder willen nicht durch sie selbst gesucht und furgenommen, auch andern vorzunemen von inen nicht gestat wurde.

Nachdem vormutlich, wie wir auch erfahren, das die Leifflender in irer botschaft velleicht nicht vergessen mochten bey ko.mt. anzuhalten, damit sie ire grenitz, wie sie die itzund inen haben, behalten koenten, so zweifeln wir nicht, ko.mt. und die lobliche stende des grosfursthumbs Litthauen haben sich zu erindern, wes vergangener zeit irer deshalben von uns

vermelt. Dieweil aber vilfeltige gescheffte derart furfallen und vorvilheit derselbygen unser und anderer bericht wol nicht allenthalben in frischem gedechtnus blieben, sehen wir nicht fur ungerathen an, das ko.mt., unser freundt von Plotzky und andere des von dir erindert wurden.

Letzlich lassen wir uns duncken, das du mit beschlussung deiner brief auf dietzmal, sofern sie nicht anderst, als sie uns uberantwort^{a)} worden, zugemacht gewesen sein, nicht so gar fursichtig umbgangen, dan wir befinden, das der briff geofent und die bede zedel nurt hinein gesteckt, die zedel durchgefallen und gantz wol von vielen lesen beschmiert. Derwegen magst du dich wol selbst erindern, wan du die brief geben und wie die zedel eingemacht und ob es von unsern underthanen beschehen, uns des darnach zu fragen und den grundt zu erkundigen, vorstendigen, auch hinfuro die briff mit dem sigeln und zedel einstecken, besser verwharen, nichts weniger die briff allenthalben an gepurende orter uberantworten und vleis vorwenden, domit wir bey ko.mt. dieser unser bethe allenthalben genediglich und freuntlich gewheret mochten werden, doneben unsern genedigen, gonstigen willen Gotzschen, Terlein^{b)}, Niclagky^{c)} und andern gutten, ehrlichen gesellen, die unser im besten gedancken, ansagen und von unsertwegen grussen. Das alles wollen wir in danckbarem gemueth behalten und umb dein person in sondern genaden zu beschulden nicht vergessen. Datum Konigsperg, ut supra.

Cedula

Dieweil uns dan auch her Johan von Werden unther anderem anzaigt, das dein alter schreiber sich zu dir zu begeben waigern sol, uns dein schriftlich antwort, der er alhie erwarten wil, das wir dan bedenckens haben, jnen derhalben alhie aufhalten lassen, hierumb so magst du ime deines gemuts meynung bey diesem unsern diener zuschreiben. Datum, ut supra in literis.

Cedula

Dieweil diser knab den becher itzund nit mitfuren hat konnen, haben wir jnen so lang bey uns behalten wollen, aber denselben bey deinem schreiben oder sunst gewiser potschaft auf das ehest ubersenden etc.

Alia^{b)} cedula

Wir schreiben auch hiemit an ko.mt. zu Polan etc. vonwegen der armen wietbfrauen Melchior von Glaubitz nachgelassene wietbwen. Hierumb wollest in ansehung irer verlassenheit das beste bey der sachen thun und ir ein genedige antwort erlangen, den lohen von Got nemen. So beschulden wir es in allen gnaden. Datum, ut in literis.

a) *in ms.* uberantwortwort

b) *in ms.* allare

1) *Dorothea.*

2) *Carolus V.*

3) *Petrus Opaliński.*

4) *Christianus III.*

5) *Ioannes Chojeński.*

6) *Ioannes e ducibus Lithuaniae.*

7) *Ioannes IV Basilides.*

8) *Gabriel Tarlo.*

9) *Nicolaus Wolski?*

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

suadet, ut ad praecavenda pericula ex practicis et conatibus Ordinis Theutonicorum in Livonia oritura Livoniensibus in perpetuum prohibeatur per Lithuaniam et Samogitiam exercitum ducere: rogat, ut rex Petro Opaliński, in negotiis Regni ad imperatorem ablegato, etiam negotium Pruthenicum demandet.

(Schedula: nova de Lubecensibus et de Hollandis).

Cfr. El., XXX, N. 140.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 68-72.

De orathoribus Livoniensibus ad Regiam Maiestatem in negotio limitum et reiterandarum transactionum. Deinde de Hollandis scribit, postremo nova.

Serenissime Rex.

Non arbitror operae precium esse Regiam Vestram Maiestatem memorem, quod dicitur, monere, quas Ordo Theutonicus in Livonia haud ita pridem cum Muschovitis, Regiae Vestrae Maiestatis hostibus, conventiones et pacta inierit et pepigerit, et quid contra Regiam Vestram Maiestatem in hiis adversus Muschovitas bellicis actionibus moliri ope, consilio et auxilio ausus sit. Deinde quam se benevolum et officiosum in negotio Reverendissimi et Illustrissimi Principis, fratris mei charissimi Domini Wilhelmi, Coadiutoris Rigensis etc., exhibuerit, cum sub hac specie quasi singula ex voluntate Domini Coadiutoris componenda esse adfirment, ad tale compromissum suscipiendum redactus sit, ut Regiae Vestrae Maiestatis et omnium suorum amicorum et propinquorum consilio, ope et opera uti et non debeat et nequeat. Postremo quid adversus me meosque subditos Livonienses a multis annis conati sint, Regiae Vestrae Maiestati satis certo scio optime^{a)} in memoria esse, ut penitus supervacaneum esse credam eandem^{b)} cantilenam iterum atque iterum ad nauseam usque repetere.

Cum autem habeam pro exploratissimo Livonienses a hactenus fabricatis consiliis et practicis minime abstinere, praesertim autem contra me et in negotio Lubicensi, de quibus cum soliti sint vehementer hucusque inficiari, nunc tandem, cum res componi debeat^{c)}, cupiunt et ipsi ea transactione tanquam confederatis provideri et consuli, id quod a meis, qui coram omni tractatui interfuerunt, certo mihi significatum est, intelligamque Livoniensium orathores caussa renovandorum foederum inter Magnum Ducatum Lithuaniae et Livoniam ad Regiam Vestram Maiestatem iam dudum designatos et fortassis iam adpulisse, duxi Regiae Vestrae Maiestati, etiamsi^{d)} alias satis perspectum habeam eandem nihil, quod ad rem faciat, tanquam prudentissimum et circumspectissimum Regem, una cum prudentissimis suis proceribus et consiliariis Regni praecogitasse, haec obiter ad animum revocanda esse.

Ducatum Prussiae aequae Regiae Vestrae Maiestatis esse. Quare summe, stantibus hiis practicis et consiliis, necessarium esse reor aliquo modo et via eas excludere. Quod fieri posse credo, si haec clausula in transactionem perpetuam interseri posset: Livonienses nullum debere per Lithuaniam et Samagithiam citra expressam Regiae Vestrae Maies-

tatis voluntatem et consensum exercitum ducere, aut quid aliud adversi contra Regiae Vestrae Maiestatis subditos aliquo modo per Samagithiam et Lithuaniam fabricare etc. Quae tamen prudentissimo Regiae Vestrae Maiestatis consilio relinquo, nihil addubitans Regiam Vestram Maiestatem, etiam me non monitore, omnes Suae Maiestatis Ducatus et subditos clementer et bene a quovis malo prudenti suo consilio liberaturam.

Ad haec intellexi Generosum Dominum Oppolinsky¹⁾ etc. in negotio Regiae Vestrae Maiestatis ad Caesaream Maiestatem profectum esse. Neque est dubium Regiam Vestram Maiestatem negocia Ducatus Prussiae apud Caesaream Maiestatem expediunda et promovenda eidem demandasse. Verum cum consilia contra me et subditos meos indies magis magisque augeri Domini et amici mei mihi revelent et consulere nequaquam desinant, ut hiis maturo consilio praevenire^{e)} cogitem, esse mei officii credo ea omnia Regiae Vestrae Maiestati indicare, firmiter sperans si Domino Oppolintzky negotium Prutenicum hactenus demandatum non est, Regia Vestra Maiestas, considerata summa et extrema fere necessitate, eidem citius omne negotium imponi est demandatura. Quod ut facere Regia Vestra Maiestas haudquaquam gravetur, etiam atque etiam subdite supplico etc. Datae e Regio Monte, XIII Marcii anno etc. XXXVI.

Cedula

Paucis praeterlapsis diebus perscripsit mihi nobilis ac fidelis consiliarius meus Georgius Klingenbeck, Capitaneus Mimelensis, nova quaedam ex civitate Hamburg, quarum copiam Regiae Vestrae Maiestati in praesentiarum subdite transmitto. Ex quibus apparet cum Lubicensibus omne^{a)} negotium compositum. Verum quia aliquae civitates a Lubicensium initis conditionibus pacis dissenserunt terminumque deliberandi acceperunt, esse nonnihil consiliorum prae foribus periculum est, praesertim cum Illustrissimo Domino Palatino Rheni^{b)}. Ad haec accepi hac eadem hora literas ex Gedano, quibus scribitur quendam ex Lubeca navi ibidem appulisse et referre pacem publice in Lubeca de suggestu et in foro proclamatam et promulgatam. Deinde civitatem Ellenbogen ab exercitu Serenissimi Regis Daciae²⁾ vi expugnatam.

Porro cum Hollandos Gedani aliquas naves emere velle certum^{b)} sit, nesciatur autem, an iidem partes et negotium Illustrissimi Domini Palatini promoveri cupiant, multumque intersit futura aestate secure et libere navigare et mercaturam maritimam exercere, arbitror ex re et utilitate Sacrae Regiae Vestrae Maiestatis esse, ut Hollandis, stantibus adhuc illis practicis et consiliis, naves emere interdicatur, Gedanensibus mandetur, naves bene armatas in promptu ut habeant, ut si quando aliqui locum illum maritimum, quem vulgo vocant Sund, occupare in detrimentum communis boni vellent, parati essent una cum aliis, urgente nimirum et postulante id necessitate, vi etiam eosdem abigere et propellere liberamque navigationem, quam possit fieri fortissime, defendere et retinere. Quod tamen prudentiori Regiae Vestrae Maiestatis consilio cogitandum subdite relinquo. Datae ut supra in literis.

Cum iam clauderem literas, accepi a magnae existimationis viro literas, quibus inter cetera scribitur Reginam Mariam³⁾ severiter interdixisse, ne aliquis subditorum, nisi praeterlapso medio Mayo, ex Inferiori Germania navigaret. Deinde nomine Sacrae Caesareae Maiestatis⁴⁾ circiter triginta maximas bombardas aut pixides^{c)}, ut vocant, Coloniam missas esse, quae in Germaniam Inferiorem ocius transmitti deberent. Id quod Regiam Vestram Maiestatem celare nolui, si quid fortassis eadem pro sua singulari prudentia ex hiis atque aliis olfacere posset. Datae ut supra in literis etc.

a) *correctum* ex: omnem
b) *sequitur expunctum*: est
c) in *ms.* *bixides*
1) *Fridericus.*

2) *Christianus III.*
3) *regina Hungariae, locumtenenes in Inferiori Germania.*
4) *Carolus V.*

N. 1240

E Regio Monte, 13.III.1536.

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]

pro diligente eius opera in expediendis negotiis suis apud regem interposita gratias agit; transmissam sibi copiam legationis regiae ad imperatorem sibi placere nuntiat; negotium pagi Coadiuten et rusticorum « paululum deliberandum esse » censet.

(Schedula: rogat, ut a rege impetret, quo Ioanni Rottenberg, aulico regio, promissa pecuniae summa persolvatur).

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 72-73.

N. 1241

E Regio Monte, 14.III.1536.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

gaudet, quod rex litteras suas de Cruciferorum conspirationibus accepit; pro Petro Opaliński oratore ad imperatorem misso et pro sui et suorum in hac legatione habita ratione gratias agit.

(Schedula: pro Ioanne Rottenberg, aulico regio).

Cfr. El. XXX, N. 140.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 73-74.

Agit gratias, deinde pro Rottenbergk.

Serenissime Rex, Domine Clementissime.

Intellexi ex Sacrae Regiae Maiestatis Vestrae literis, eandem et literas^{a)} meas accepisse et ex illis cognovisse Cruciferorum et aliorum quorundam conspirationes et consilia. Quod autem tanto studio atque diligentia Sacra Regia Maiestas Vestra tales conatus ad animum revocaverit ac insuper Magnificum ac Generosum Dominum Petrum Opalinsky legatum ad Romanam Caesaream¹⁾ ac Regiam²⁾ Maiestates eam ob causam ablegaverit, dici non potest, quanto me gaudio id ipsum adfecerit. Agoque

Sacrae Regiae Maiestati Vestrae, uti Domino meo clementissimo et avunculo charissimo, immortales gracias, quod mei meorumque omnium talem rationem habere dignata est. Video enim salutem et incolumitatem meam Regiae Vestrae Maiestati vehementer curae esse. Summo itaque desiderio nunc expecto Maiestatum Suarum responsum, quod Maiestatis Vestrae Regiae oratori, Domino Opalinsky, dabunt. Ex quo cognoscere licebit, quo animo ipsarum Maiestates erga Sacram Regiam Maiestatem Vestram eiusdemque dominia ac subditos, praesertim autem infeudatum Ducatum meum Prussiae sint affectae. Haec pro debita obedientia responsi loco Sacram Regiam Maiestatem Vestram celare nolui. Quam diu foeliciter valere et ad Nestoreos usque annos vivere vehementer opto. Datae e Regio Monte, XIIIII Marcii anno etc. XXXVI.

Cedula

Non est dubium Regiam Vestram Maiestatem in recenti habere memoria, Maiestatem Vestram Regiam nobili Ioanni Rotenberg, aulico Maiestatis Vestrae Regiae, summam quandam pecuniarum ad subditas meas praeces pollicitam esse, quam cum intelligam hactenus solutam non esse, peto, Regia Vestra Maiestas haud gravatim velit eam rem clementer in memoriam revocare, quo praefatus Rotenberg intelligat me nihil aliud eidem dixisse, quam quod Regia Vestra Maiestas clementer et ex gracia polliceri dignata est. Daturus sum diligentem operam, ut Regiae Vestrae Maiestati vicissim subdite inserviam.

In margine in initio scripti: Regi Poloniae, XIIIII Marcii

a) *sequitur expunctum:* nostras

1) *Carolus V.*

2) *Ferdinandus I.*

N. 1242

E Regio Monte, 14.III.1536.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Wolski, reginae Bonae curiae magistro, pro diligentia in expediendis negotiis suis adhibita gratias agit; negotium regundorum limitum commendat; ad querelas reginae de notario Insterburgensi respondet et accusationes contra eum refutat; in causa mittendarum serpentinarum rogat, ut magnitudinem globorum et longitudinem bombardarum sibi perscribat; de armis cataphractis nihil rescire potest.

Cfr. El. XXXV, N. 467.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 75-77.

De regundis finibus, de notario Insterburgensi, de bombardis, de armis cataphractis.

Magnifice et Generose.

Redditae sunt nobis literae Magnificentiae Vestrae, ex quibus animi Magnificentiae Vestrae erga nos officiosum et benevolum perspeximus. Cuius nomine cum antea Magnificentiae Vestrae diu clementer

addicti fuerimus, nunc plane cogimur Magnificentiam Vestram plurimum amare et colere. Adeo enim Magnificentia Vestra se paratum, promptum et diligentem in omnibus nostris negociis apud Sacras Regiam et Reginalem¹⁾ Maiestates expediendis²⁾ exhibuit, ut penitus ignoremus, an quis alius maiori dexteritate, diligentia et studio laborare potuisset. Quare summo iure Magnificentiae Vestrae summas et maximas agimus et habemus gratias, relationem haudquaquam, nacta occasione, pro nostra erga eandem affectione dimissuri³⁾. Neque vero est dubium Magnificentiam Vestram in ea erga nos animi propensione firmiter perseveraturam. Et quia negocium limitum adhuc pendet, petimus, Magnificentia Vestra in hoc celeberrimo procerum conventu negocium limitum per occasionem Sacrae Regiae Maiestati in memoriam revocare non gravetur.

Scribit praeterea Magnificentia Vestra, iussu et mandato Reginalis Maiestatis quattuor colonos Prutenos alios quattuor colonos Samogitas in villa Kotzitze vi expulisse etc. Nomen huius villae plane non tenemus, multo minus in quo districtu sit sita. Unde commodum hiis de rebus responsum dare nescimus. Quare cupimus nobis apertius negocium omne, et in quo districtu res gesta sit, perscribi, quo edocto curabimus iusticiam administrari.

Deinde scribit Magnificenita Vestra factorem Iurgenburgensem Reginali Maiestati scripsisse, notarium nostrum Insterburgensem nescio quid incendio in Samagithia vi conflagrasse, pecuniam, pecora et alia abstulisse etc. In hoc negotio petimus, Magnificentia Vestra haud gravetur haec paucula accipere. Factor Iurgenburgensis, aut etiam eius officiales, aliquos vi in districtum Insterburgensem irruere et rusticos, non requisitis prius officialibus nostris, abigere non dubitaverunt. Quod cum animadverteret officialis noster, dedit nonnullis in mandatis, ut si quando redirent eademque tentarent et auderent, ut hii vim commode arcerent aliosque rusticos defenderent. Iurgenburgenses, explorato eo mandato, semel atque iterum redierunt noctu, aedes eorum, quibus negocium erat demandatum, obstruebant, ne possent illis impedimento esse, et pro libitu quaevis gerebant. Quod ubi denuo tentarent, forte fortuna advenit notarius et advocatus noster, et viderunt Lithuanos abducentes et abigentes rusticos et pecora. Notarius arbitrabatur rem plane iniquam eos perpetrasse et est eos secutus, et circiter ora et fines Ducatus Prussiae comprehendit abductos rusticos, bona ablata et pecora, quae tanquam nostra secum domum reducere volebat.

Contra vero Iurgenburgenses armata manu conabantur propositum nostri notarii impedire. Unde cepit noster notarius bona mobilia rusticorum nostrorum, quae alias commode secum abducere nequiverat, incendio et igne comburere. Sunt itaque bona nostrorum rusticorum, non autem Reginalis Maiestatis, exussa. Et cum hanc vim factorem Iurgenburgensem et suos officiales sine mandato, quod satis certo scimus, Reginalis Maiestatis temere perpetrare palam sit, petimus, Magnificentia Vestra haud gravetur huic negotio ita adesse, quo tales incursiones contra transactiones ab eo non fiant, sed vi abducti et alias profugi rustici, quemadmodum ius et iusticia expostulat, nobis restituantur. Qui si pergere porro ceperit vi irruere, haudquaquam iniurium esse credimus, ut a quavis vi nostros debito modo defendamus.

Magnificentia Vestra petit, quatenus nostro bombardarum magistro demandemus, ut eidem decem serpentinas ferreas fabricaret etc. Magister ille noster ante paucos dies extremum clausit diem. Verum haud grava-

bimur, ut bombardae illae fabricentur, alibi expedire. Est autem necesse, ut Magnificentia Vestra magnitudinem globorum, item longitudinem bombardarum, absque ligno, nobis transmittat. Quod ubi fecerit, dabimus operam, ut Magnificentia Vestra et bonas bombardas et pulchras habeat.

De armis cataphractis nihil rescire^{d)} possumus, quia nullus unquam fuit hic magister eius nominis, erit igitur summe necessarium, ut Magnificentia Vestra nobis nomen illius magistri bene aperiat et quis sit. Quo edocto, nihil unquam, quod in nobis erit, praetermitteremus. Hiis Magnificentiam Vestram optime valere cupimus. Datae e Regio Monte, XIII Marcii anno etc. XXXVI.

In margine in initio scripti: Nicolao Volscky.

a) *in margine.*

b) *in ms. expidiundis*

c) *verbum correctum.*

d) *in margine.*

1) *Bona.*

N. 1243

E Regio Monte, 15.III.1536.

Albertus dux in Prussia

Adalberto Gasztołd, palatino Vileni, M.D.L. cancellario, pro promissione negotium regundorum finium promovendi et pro novis Moscoviticis gratias agit; rogat, ut negotium marchionis Gulielmi oratoribus Livoniensibus commendet; in tractationibus cum legatis magistri Livoniae vigilantiam commendat, ne ditionibus regis quid inique adimatur; de practicis ab Ordine Livoniensi struendis eum admonet.

Cfr. El. XXXV, N. 468.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 77-81.

Scribit de renovandis finibus inter Livoniam et Lithuaniam, deinde de reiterandis transactionibus.

Salutem et benevolentiam nostram.

Magnifice ac Generose, Amice nobis charissime.

Accepimus Magnificentiae Vestrae literas, ex quibus primum intelleximus brevi conventionem generalem futuram, eandemque pro Dominica Reminiscere indictam esse. Quod autem Magnificentia Vestra pollicetur se negotium illud regundorum finium apud optimates Magni Ducatus Lithuaniae summa diligentia promoturam, agimus pro eo et habemus Magnificentiae Vestrae ingentes gratias, daturi operam quam maximam, ut istud omni tempore erga Magnificentiam Vestram studiose promeremur. Facit autem nobis Magnificentia Vestra rem non ingratham, quod nos in literis suis de rebus novis, praesertim autem de captivo illo Duce Fedorio Owczina, ex proceribus Moscoviae uno, certiores reddit, quo nihil gratius nobis nec acceptius auditu extitit, agimusque pro eo Magnificentiae Vestrae non minores gratias. Nam pro hoc studio aliquando etiam referre maiores studebimus.

Scribit porro Magnificentia Vestra de legatione illa, quam Magister Livoniae¹⁾ in proxime²⁾ praeterlapsis temporibus³⁾ apud Sacram Regiam Maiestatem Poloniae, Dominum nostrum clementissimum et avunculum

charissimum, habuit, additque Magnificentia Vestra Magistrum Livoniae scripsisse se omnem illam controversiam, inter Illustrissimum Principem Dominum Guilielmum, Coadiutorem Archiepiscopatus Rigensis, Marchionem Brandenburgensem, fratrem nostrum charissimum etc., et Archiepiscopum Rigensem²⁾ omnemque nobilitatem Livoniensem subortam, non cum paucis suo labore in bona iam conditione stabilivisse, ad multum honorem et commodum Suae Illustritatis.

Nos autem, quibus gratissimum hoc nuncium fuit, Magnificentiam Vestram ignorare nolumus praedictum Dominum Guilielmum etc., fratrem nostrum charissimum, has condiciones cum illis accipere coactum ac per compromissum eo compulsus esse, ut Sacra Regia Maiestas Poloniae caeterique amici ac sanguine coniuncti Illustritatis Suae omnes exclusi sint. Quae quidem condicio nobis omnium iniquissima videtur. Cum ergo compromissum in istis periculis temporibus, in quibus multae ac variae passim practicae quaeruntur insidiaeque struuntur, nullum locum iam habeat, permultum veremur, ne non cum nostro quoque fratre charissimo male actum Livonienses velint. Itaque cum Magnificentia Vestra ultro sese nobis offerat ac gratificandi obsequendique studium suum nobis promittat, rogamus Magnificentiam Vestram, uti amicum et fratrem nobis charissimum, velit primum negocium dicti Domini Marchionis Guilielmi tanto, quanto unquam fieri potest studio, oratoribus Magistri Livoniae commendare, atque ita etiam, ut sciamus Magistrum Livoniae talem factis se praebere, qualem verbis promittit, erga universam Domum Marchionum Brandenburgensium.

Addit postremo Magnificentia Vestra in suis scriptis eundem Magistrum Livoniae peccasse diem, ad quam deberet suos legatos ad Sacram Maiestatem Regiam mittere ob reformandos et innovandos limites inter Ducatum et Livoniam, eamque ob rem datam et assignatam esse diem, nempe festum proximum Annunciationis Virginis Mariae. Proinde si quid vellemus Magnificentiae Vestrae committere ad agendum in nostris ac fratris nostri charissimi negociis, aut cum ipsis legatis Livoniensibus, aut etiam coram Sacra Maiestate Regia in ipsorum praesentia, facturam esse Magnificentiam Vestram haec omnia diligenter etc. Nos plane in eo agnoscimus singularem quandam amorem ac studium Magnificentiae Vestrae erga nos, et ut supra in principio fecimus, ita nunc quoque Magnificentiae Vestrae permagnas agimus gratias, nec omittemus, quin hoc beneficium Magnificentiae Vestrae a nobis cum foenore reddatur.

Quam ob rem cum talis dies innovandorum limitum sit constitua et pro certo saepius ad nos relatum Livonienses multum dicionum Sacrae Maiestati Regiae detraxisse, rogamus Magnificentiam Vestram amice ac fraterne, velit hoc in negotio totis viribus incunbere, ne quid Maiestati ipsius Regiae iniuste aut praeter aequitatem adimatur, et ut ea pars terrarum, quae antea ipsius Regiae Maiestati iniuste adempta est, restituatur. Nam non minori studio Sacrae Regiae Maiestatis res, ac nostras proprias, promovere cupimus.

Ad haec pro certo comperimus Magistrum Livoniae per hanc quoque legationem a Sacra Regia Maiestate Poloniae etc. petere antiqua illa foedera inter Magnum Ducatum Lithuaniae et terram Livoniae iam de integro renovari. Quod cum ita se habeat et nostra quoque provintia infeudata sit universo Regno Poloniae ac non minus ad Sacram ipsius Regiam Maiestatem pertineat, quam Magnus Ducatus Lithuaniae et Samogithiae, rogamus Magnificentiam Vestram amice³⁾ ac fraterne, velit nostri quoque

Ducatus in renovandis foederibus mentionem facere, quo ille quoque addatur ad dictas iam ambas provincias hoc modo, ne ullum exercitum per Magnum Ducatum Lithuaniae aut Samogithiae^{d)} in perniciem ac detrimentum Ducatus nostri aliarumque terrarum Maiestatis ipsius Regiae Livonienses ducant.

Nam Magnificenciam Vestram ignorare haud arbitramur, Ordinem Livoniensem multas practicas struxisse atque adhuc quaerere adversus nos ac provincias nostras. Id ipsum hoc modo facile praecaveri poterit, et ut Magnificencia Vestra hoc negocium diligenter expediat, etiam atque etiam vehementer desyderamus.

Postremo quoniam Magnificencia Vestra nostri quoque negocii coram Amplissimis Magni Ducatus Lithuaniae Ordinibus in hoc tam celeberrimo conventu mentionem sese facturam pollicetur, precamur eandem summis precibus^{e)}, dignetur ob singularem amiciciam nostram, iam dudum inter nos initam atque confirmatam, tantum nunc nostro nomine elaborare, quo hoc negocium tandem ad finem iustum traducatur. Sed de fide et diligencia Magnificenciae Vestrae nihil quicquam dubitamus, imo maximam spem concipimus eam haec omnia, quae in hisce nostris literis a Magnificencia Vestra petimus, expedituram esse diligenter. Nos etiam Magnificenciae Vestrae pollicemur summum nostrum studium in omnibus, quae ad amplificandam augendamque ipsius cum dignitatem, tum utilitatem faciunt. Magnificenciam Vestram in Christo Iesu foeliciter valere vehementer optamus. Datae e Regio Monte, XV Marcii anno etc. XXXVI.

In margine in initio scripti: Adalberto Gastoldo.

a)-b) *in margine.*

c) *in ms. amicae*

d) *correctum ex:* Samogithiam

e) *in ms. praecibus*

1) *Hermannus a Brüggenei.*

2) *Thomas Schöning.*

N. 1244

E Regio Monte, 15.III.1536.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Nibschitz

pro litteris 1.III.1536 ad se datis gratias agit; de regis iunioris meliore valetudine gaudet; pro negotii sui Petro Opaliński, ad imperatorem legato, commendatione regi et episcopo Plocensi gratias agere iubet; arma venatoria (Waidmesser) mittit; rogat, ut negotium fratris sui Gulielmi Alberto Gasztold commendet; de pecunia a Livonibus in Imperium transportanda timores suos profert et censet insolitas vias in Lithuania, quibus Livones furtim uti solent, a rege prohibendas esse; de avenae caritate queritur, nihilominus tamen quattuor equos Petri Okuń Ragnetae tenere consentit; de negotio Pauli Fechter latius respondet.

Cfr. El. XLVII, N. 183.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 234v-238.

An Nyckel Nyptschitzen den XV Marcy.

Unsern grus und genedigen willen zuvor.

Erbar und erenvhester rathe und lieber, getreuer.

Wir haben daynen briff, geben zu Wilna am Aschermitwochen gegenwertigs jhars, als das ander schreiben geschlossen und hinweggefertigt

hat wollen werden, bekommen und allerley erstlich aber daraus verstanden, wes dich am herabzuck mit uns Fassnacht zu halten, wider umbzuckeren vorursacht. Dessgleichen, das bede ko.mt., unser genediger junger her¹⁾ und freulein Isabella, uns viel genediges freuntlichs willens und alles guts zu entbieten, auch das sich irer ko.mt. kranckheit in besserung wendet. Nichtsweniger, das von alter ko.mt., unserem genedigsten herren und freuntlichen, lieben oheme, hern Opolnitzky²⁾ sich von derselben wegen vor bebstlicher heiligkeit³⁾ und kay. mt.⁴⁾ wider Leiflandt und andere creutzherren irer vorhabenden practicen halben zymblicher weis zu beschweren, wie dan zuvorn unser begeren gewesen, bevolhen. Des alles thun wir uns in untherdenigkeit hohes, freuntlichs vleys gegen deiner person mit genaden bedancken und sein hochlich erfreuet, das ko.mt. des jungen herren gesuntheit, nachdem wir dir in anderem unserem schreiben ko.mt. in schwachheit von unsertwegen zu besuchen mit beclagung irer kranckheit volgents untherdeniger, gepurlicher dinstentbietung und zuentbietung, welchs du sonder zweifels mit gutther geschicklichkeit, darin wir dir kein mass zu setzen wissen, anbringen und ausrichten wirst. Doch wollest mit anhencken, das wir Got, den almechtigen, umb seiner ko.mt. langwirige gesuntheit embsigk zu biten nicht untherlassen wollen, und dieweil solchs gedachtem Opolnitzky uns zugut durch furdernus unsers freundts von Plotzky⁵⁾ etc. zu werben auferlegt von unsertwegen untherdenige und seyner lieb hohe, freuntliche dancksagung thun mit bevelhung als sichs gepurt. Und wollen uns gegen unser freuntlichen, lieben gemahel, die one das freulein Isabelle mit aller freuntlichkeit wilferig zu seyn geneigt ist, bearbeiten, domit die form oder muster von den kreutzen, so ir lieb an der vergangenen hochzeit zu Crockaw getragen und gefurt, hernachmals aufs furderlichst imer muglich, dan es viel arbeith niembt und bedarf, uberschickt.

Das sie aber^{a)} allein von schlechtem zwirn und garn lauts deines schreibens zugericht sollen werden, wil sich jhr nicht finden, sonder wil dannacht mit gepurlicher gezirde gescheen, und wollen wol auf wege gedennen, dardurch sie fuglich und unvormarckt hochgedachter freulein^{b)} Isabelle durch unser gemahel neben den wulsten, so die frauen unther dem hauptbund tragen, und wie man sie in unserem frauentzymer tregt und gebraucht, ubersendt werden, wie wir gleichsals gegen ko.mt. unserm gnedigsten jungen herrn mit den waidmessern thun. Soviel nun dieselben betrifft, schicken wir dir zwey waidmesser. Die wollest deinem selbstgutduncken nach neben herren Nicklasch⁶⁾ gegen den andern waidmesser, so von Beyern und Pfaltz vorhanden, probiren und abstehen. Und wen ir befindet, das wir erlich bestehen und faren sollen, so wollest sie mit gepurlicher reverentz und musterworten, wye^{c)} ir dan wol zu thun wist, uberantworten. Woe aber nicht, so wollest das spitzige waidmesser, welchs unsers erachtens nicht undinstlich, und ein where fur eyne prelaten sein solt, unserm geliepten freund von Plotzky in massen, wie oben geschehen, het sollen zu handen stellen und das ander uns widerumb alher fertigen.

Und wiewol wir herren Gastalten⁷⁾ etc. auf sein schreiben mit dancksagung vonwegen seyner erpietens in sachen die grenitzen zwuschen Lithawen und Preussen, unsern brudern, maggraffen Wilhelm etc. bey der leiflendischen potschaft zu bedencken und anders mehr belangende, widerumb geantwort, so wollest doch vonwegen unser person auch zu thun. Doneben des nach bey ime zu furdern nicht untherlassen, sonderlich wo

er mit der konigin⁸⁾ wurde der grenitzen und ander handlung halben rede halten, sich darin als ein guther freundt, wie unser vertrauen zu ime steht und er sich auch erbeuth, beweisen, domit wir einesmals dasjenige, so uns aus pilligkeit zukoembt, mit ruhe besitzen mochten. Und wollen umb deiner bith willen den jungen bey uns zu hoff und in genedigem bevelch erhalten und sein gereith die briff alle nach lauth der titel^{d)} an gepurende orter bestell werden^{d)}.

Und verhoffen, das die person, davon wir dir zuvorn in unserem schreiben meldung gethan, ob dieselb zu solchen botschaften und hendeln zu brauchen moglich oder tuglich were etc. nicht mehr, dan soviel man sie selbst verdecktigk helt, verdecktig sein solt. Woe aber solche person gemeinen nutz dinstlich sein mocht, wirdt ungezweifelt der Almechtig nach seynem gotlichen willen die wege schicken, das die frauen, auch andere, bey welchen dieselbe person in verdacht, wol leiden mogen, das sie zu solcher handlung gezogen und gepraucht.

Das du aber ferner anzaigest, was die durchfarth des geldes aus Leiflanth ins Reich belangt, wie ko.mt. wol leiden mocht, das jemants so geschickt der gelt und bothen aufhuebe, desglichen²⁾ das nach ime rathe und unbeschlossen, ob man uns oder unsern zweyen heuptleuthen Memel und Rangneth derhalben briff, das mans in Samaithen nicht irren, sonder vielmehr hilfflich und retlich derwegen erscheinen thet, zuschicken werden, macht uns dasselbig allerley bewegnus. Wollen ime aber weiters nachdencken und wes uns alsdan furfelt, domit weiterung, soviel muglich, vorkommen, dir genediglich mittheilen. Uns deucht aber nicht ungerathen sein, so ko.mt. diss und anders verkommen haben wolt, das die lithawischen ungewonliche strassen, dardurch sich Ordens kaufleuthe und andere person heimlich durchstelen und nuhemehr das sie itzundt gemeinlich gepraucht, nicht heimliche, sonder gemeyne wege wolgement mogen werden, gantz und gar verpothen. Also musten sie wol auf diese strassen kommen. Wes alsdan ko.mt. darin gefele, koent demselben wol mit guther geschicklichkeit nachgegangen werden, allein weder uns, oder unsern heuptleuthen noch zur zeit disfals keyne briff uberschickt worden.

Dem herren Okun⁹⁾ etliche ross auf unserem schlos Rangneth ein zeitlang futtern zulassen, wiewol wir ime und allen guthen gesellen mit gnaden gern whilfaren wolten, macht uns diese bedencken. Thun wir es dem, mochten wir von andern mehr gleichfals angelangt werden. So ist der habern derorth zu Rangneth nicht zu wolffel; müssen denselben meisttheils erkeuffen, und ist ubel, soviel wir des gern zur notturft hetten, umbs gelt zu bekommen. Hierumb domit wir nicht zuviel auf uns laden und bey andern, so dan auch bey uns, ansuchung thun mochten, nicht undanckbarkeit schoepften und uns gleichwol gegen egemelten ehrn Okun nicht gern gantz abschlegig beweisen wolten, so sein wir zufriden, das du ein vier pferde des Okuny, als gehorenten sie dir und in deinem nomen Rangneth, ein zeitlang doselbst in futter zu halten, schicken thust, doch niemants nennen, als dienten wir andern, sonder dir allein als unserem getreuen diener, wie du dich dan in dem wol der gepur wirdest wissen zu halten.

Wie du uns ferner schreibest mit vermeldung, wes her Georg Schabken, vicecancler in der Cron Behem etc., an dich vonwegen Paulen Fechters geschrieben und wes derhalben deine bedencken, hierauf wissen wir dir nicht zu vorhalten, das wir uns gegen demselben herrn Schabken auf

sein schriftlich ansuchen in Paulen Fechters, sowol als in andern sachen dermassen mit genaden erzeigt, do wir vorhoffen, so er dasselbig bey sich bedenckt, er selbst urtheilen muss, das wir ime soviel zimlich in seinen sachen und bitten mit genaden whilferig erschienen und dieselben gern gefurdert und vertragen gesehen. Und noch haben aber, wie dir auch zuvorn unsers versehens zugeschrieben mit demselben Paulen Fechter also viel vorfuegt, so ime ein genuegklich und ungeverlich gleith durch den Schabken von romischer, hungarischer und behemischer ko. mt.¹⁰⁾ zu eyner stelle in derselben konigreichen vhelich abe- und zuzuraisen gegeben und zugeschickt, das er sich auf solchs zu herren Schabken verfugen, dorumb er auch also auf solch gleith teglich warten und in willen ist, so ime dasselbig gleith zukommen wurde, das er sich, wie erzelt, zu ime, Schabkenn, begeben wolle. Dieweil er dan unser unthersas, ehe und zuvorn wir von seyner handlung, die er mit dem herrn Schabken zu thun, wissenschaft gehabt, geworden, das seine unther uns nider und angelegt, als andere in diesen und andern furstenthumb sich niderzulassen und zu thun pflegen, wie dan diese stete und landt der meisten von auslndern besetzt und bewhonet werden und er sich zu vertragen, im fhäl auch so der vertrag (des er doch nicht verhofft) entstunde, alsdan alhie fur uns einem idern gepurlichs rechtens zu gestehen sich erbeuth, so haben wir solch sein erpieten, domit wir nicht andern unsern getreuen underthanen, so sich hinter uns gesast, nachdencken geben, als das wir uber denen, welche gepurlichs rechtens fur uns leiden wolten, nicht halten thetten, nicht fur unzymblich geacht und inen weiter biss auf Michaelis konftig, auf das er sich mitler zeit, so ime gleith, wie oben gemelt, ausgepracht und behendigt, vertragen mocht, verglaithen lassen. Woe aber ein solchs binnen der zeit nicht geschehe, so wollen wir abgedachten herrn Schabken, oder wer zu demselben Paulen Fechtern rechtlich zuspruche zu haben vermeint zu einem leib habe oder guthern gepurlichs rechtens gestaten, welchs unsers erachtens jhe herren Schabken oder andern nicht ungelegen, sonder nutzlicher sein solte, weder so wir jnen ungelait mit dem seinen, welchs wir ime mit fuegen nicht wol aufzuhalten wissen, von uns kommen lassen, do man gutlichs vertrags oder rechtens bey ime oder seinen guthern alsdan villeicht nicht⁹⁾ zu finden wurd wissen, des wir also herren Schabken domit genedigen willen zu beweisen fur das beste angesehen und haben dir solchs neben zuschickung seines, des herrn Schabken, an dich gethan schreiben, nicht untherlassen wollen zu entdecken, auf das du jnen damit zu beantworten und unseren wolmeynigen gnedigen willen zu vorstendigen, auch darneben anzuzai gen, das er nurt ein genugsam, wie oben gemelt, gleith dem Paulen Fechtern zuschicke, so sol er dohin gewiesen werden, sich zu gestellen und umb vertrag zu handeln. Woe aber dasselb von ime, Paulen Fechtern, alsdan vorplieben, so wollen wir, wie zuvorn gemelt, nach verfllossenem gleith gepurlichs rechtens ime, herrn Schabken, nach niemants uber Paulen Fechtern wegen etc., das unser und unser freuntlichen, lieben gemahel¹¹⁾ gesuntheit diese Vasnacht bey gros und clein, mit wein und meth wol begessen und unser im besten gedacht, das du nicht verhoffst, uns schwach zu sein. Nun geraicht uns unser herren, freunden und erlichen, gutten gesellen wolgemeynende zunaigung, sofern es nurt mit irer gesuntheit beschehen, zu angenehmen, sonderem, freuntliche, guttem gefallen in freuntschaft und allen gnaden widerumb zu beschulden. Und lass dir es nicht frembde sein, das man von unser schwachheit am koniglichem hoff geredt (das Got lob

nicht ist), dan wir in glaubwürdige erfahrung gekommen, das man uns zu Lubeck, Hamburg und andern umbligenden orten auch fur tode gesagt, zudem ein new geschrey von uns in Polen, als solten wir in der Fasten von einem gebratenen rephun gessen haben und daran erworgt sein. Und ist nicht one. Wir haben zu dieser zeit von rephunern gessen, aber sein uns wol bekommen. Und hetten wir nur viel derselben, sie solten uns in der Fasten, Got gebe, das wir sie mit dancksagung brauchen, sowol als in Ostern schmecken. Verhoffen zu dem Almechtigen, diets alles sol unser lang leben sein, genediglich begerende, du wollest in allem dem, so wir an dich siennen thun, moglichen vleis nicht sparen, doneben uns sampt unser freuntlichen, lieben gemahel und jungen tochter¹²⁾ ko.mt. alles theils untherdeniglich und freuntlich bevelhen, nichts weniger herren und guthen gesellen, die es freuntlich und treulich mit uns meynen, in meliori forma grussen und selige wolfarth wunschen, zudem und beschlislich uns unsers nichtschreibens eigener handt, desgleichen das wir den nicht untherschrieben, dan es beides, das wir eilentz in unsern gescheften nach der Mymel auf gewesen, verplieben. Das wollen wir zusampt dem andern in danckbarkeit und sondern genaden gegen deyner person abzunehmen nicht vergessen. Datum Konigspergk, ut supra.

a) *supra lineam*

b) *in ms. feulein*

c) *sequitur expunctum*: aber nicht

d) *bis scriptum*

e) *bis scriptum*

1) *Sigismundus Augustus.*

2) *Petrus Opaliński.*

3) *Paulus III.*

4) *Carolus V.*

5) *Ioannes Chojeński.*

6) *Nicolaus Wolski?*

7) *Albertus Gasztold.*

8) *Bona.*

9) *Petrus Okuń.*

10) *Ferdinandus I.*

11) *Dorothea.*

12) *Anna Sophia.*

N. 1245

E Regio Monte, 20.III.1536.

Albertus dux in Prussia

Iosto Ludovico Decio

de morte episcopi Cracoviensis [Petri Tomicki] et castellani Cracoviensis [Andrae Tęczyński] dolet; sperat pacem inter landgravium Hassiae ducem Wirtembergensem et comitem palatinum Rheni futuram.

(Germanice)

Cfr. El. XLVII, N. 186

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 238-238v.

N. 1246

E Regio Monte, 22.III.1536.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Nibschitz

causam Ioannis a Werden, cum Ioanne Luzjański, palatino Culmensi, de arce Rheden (Radzyn) ei intercedentem, commendat.

(Schedula de eadem re)

Cfr. El. XLVII, N. 190.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 238v-240.

An Nyptschitzen dem 22 Marcy.

Unsern grus und genedigen willen zuvorn.

Erbar und erenvester, lieber, getreuer.

Inligendt hastu vertrauter genediger meynung, welchs wir auch also bey dir in der geheimb vertreulich zu halten mit genaden begeren thun, wie sich die handlung zwuschen dem colmischen woiwoden Johan Lusien¹⁾, heuptman auf Reden, und Johan von Werdenn, burggraffen und burgermeistern zu Dantzig, heuptman auf Neuburgk, vonwegen etlichs anlehens belangende dasselbig gepiet Reden, begeben hat, desgleychen, wes egemelter Johan von Werden etc. an uns bithen thut, genugsam zu vornemen. Dieweil uns aber die handlung dermassen ansehen thut, als wolte letztlich aus solchen und dergleichen practicen und zunotigung nicht viel guts, welchs wir dan auss schuldiger gehorsamer pflicht, domit wir ko.mt. zu Polan etc., unserm gnedigsten herren und freuntlichen, lieben ohemen, derselben hochloblichen Cron verwanth, auch diesen gemeynen landen zum besten, unsers hochsten vormogens gern vorkommen wolten, erfolgen und befinden, doneben gleichwol das demselben von Werden (dem wir umb seiner erbarkeit und treuhertzigen, untherthenigen gemuth gegen hochgedachter ko.mt. zu Polan etc. willen mit besonderen genaden gewogen) aus anderer leuth abgoenst und anraitzung solchs zugericht wirdt, zudem thut er unsers ermessens, seinem bericht nach, nichts ungleichs bitten und sich zu unserem freund und brudern, dem herrn bischoffen zu Plotzky²⁾, alles genedigen willens seiner lieb gegen ime, den von Werden, oftmals boschehenem erbieten nach, hochlichen vortrosten, so ist hierumb unser ganz gnedigs begeren, du wollest bey itzt genantem unserem freundt von Plotzky etc. (doch alles in gutem vertrauen) vleissig und mit guther geschickligkeit, wie du dan wol zu thun waist und der sachen notturft erfordert, umb unsertwillen und dem genedigen vertrauen nach, so der von Werden in sein lieb trostlich setzt, vorfurdern helfen, und bitten, auf das durch seiner lieb vorsichtigkeit und untherpauung also viel verhandelt, damit hochgemelter ko.mt. ob solcher sachen keinen ungenedigen willen gegen berurters Johan von Werden etc. in erwegung angezaigten ursachen und seyner treuhertzigen, underthenigen, wolmenenden gemuets, so er zu ko.mt. tregt, schoepfen, sonder viel mehr mit koniglichen genaden seyner bith stathgeben moge. Und besorgen uns, das nicht der schreiber von Marienburgk Ludovicus, dorvon des von Werdenn schriften meldung thut und itzund in kurtz zu ko.mt. geschickt ist worden, des diener sey, durch welchen diets und anders (wie du dan zuvorn aus unsern briefen zum theil bericht empfangen) viel zugericht wirdt, daraus, entlich, woe nicht gut zeitlich, verkommung beschicht, hochberurter ko.mt. zu Polan beschwerung, unruhe und des argen mehr, den gutes entstehen mecht, nicht zweifelende, du werdest an deinem moglichen vleis, als der, welcher dem von Werdenn auch gern dient, neben unserem freundt von Plotzky, doch gleichwol alles wie oben erzelt, vortrauter weiss nichts erwinden lassen und das darbey thun, das der sachen dinstlich sein und der von Werden seyner zimlichen bith gnediglich erhoret werden mocht. Das garnicht uns von dir zu sonderem dencklichem gefallen in gnaden widerumb zu erkennen. So wirt es ungezweifelt offtgemelter Johan von Werdenn etc. in allem guten gegen dir zu vorgehen und zu vordinen nicht vorgessen. Datum Konigsperg, ut supra.

Cedula

Und wiewol wir gar nicht zweifelen, du werdest solche handlung lauts unsers begerns bey dir vertraut pleyben lassen und in der geheim vorstellen, so wollen wir doch nachmals an dich mit allen genaden gesonnen haben, du wollest solchs umb villerley ursachen und bedenckens willen wie du dan, als ein hochverstendiger, leichtlich zu ermessen, keyner andern gestalt, dan wie gebeten, vortreulich handeln und unser, desgleichen oft gedachts von Werden schreiben in der geheym bey dir behalten. Wollen dir aber gleichwol doneben dich dest bas darnach wissen zu richten, genediger meynung nicht bergen, das wir auf anlangen benents von Werdenn ko.mt. zu Polan und unsern freundt von Plotzky derhalben mit unsern schriften undertheniglich und freuntlich auch ersuchen. Vorhoffen, sie sollen ime, dem von Werdenn, nicht undinstlich, dir mit genaden sein wir gewogen. Datum, ut in literis.

1) *Ioannes Luzjański.*

2) *Ioannes Chojeński.*

N. 1247

E Regio Monte, 22.III.1536.

Albertus dux in Prussia

Iosto Ludovico Decio

Gregorium Nussdorffer (Nossdorffer). fratrem Friderici Nussdorffer architecti, mittit et commendat, ut ei in arte caedendi lapides apud aliquem bonum lapididam ediscenda adsit.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, f. 240.

N. 1248

E Regio Monte, 23.III.1536.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

refert controversiam inter palatinum Culmensem [Ioannem Luzjański] et Ioannem a Werden exortam, qui cum dicto palatino Culmensi convenit, ut ei summam quandam pecuniae mutuo daret, ipse vero reciperet mediam partem districtus Rhedensis; ad quam conventionem servandam consensus etiam regius ab episcopo Culmensi [Ioanne Dantisco] impetratus erat; rogat igitur, ut rex sententiam suam hac in re nunc mutare nolit et totum negotium episcopo Varmiensi [Mauritio Ferber] et episcopo Culmensi, adiunctis aliquot aliis, decidendum et componendum demandet.

(Latine)

Cfr. El. XXX, N. 142 et El. XXXV, N. 472.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 81-84

E Regio Monte, 26.III.1536.

Albertus dux in Prussia

Gregorio Gregorii Ościkowicz (in ms. Hostichovitz), incisori regio, pro Venceslao Jancknero, concionatore arcis Memelensis, controversiam cum eo habente, intercedit, ut pro iniuria sibi illata « condigno aliquo pretio absolvi queat ».

*(Latine)**Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 84-85.*

E Regio Monte, 29.III.1536.

Albertus dux in Prussia

Alberto Gasztold, palatino Vlnensi, M.D.L. cancellario, pro salvo conductu Venceslao Jancknero, concionatori arcis Memelensis, controversiam cum Gregorio Gregorii Ościkowicz habenti, praeterito anno a rege impetrato gratias agit eumque iterum commendat, ut ei consilio et auxilio suo adsit.

*(Latine)**Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 85-86.*

E Regio Monte, 2.IV.1536.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Kuncewicz, capitaneo Georgenburgensi, accusationes eius contra notarium suum Insterburgensem refutat et ipse officiales eius accusat; de falsis delationibus in damnum suum reginae factis et de transfugis non restitutis queritur.

*Cfr. El. XXX, N. 144.**Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 87-90.*

De notario Insterburgensi. De pago Coadiuten. De transfugis colonis. Nobilis et Generose.

Oblatae sunt nobis Dominationis Vestrae literae, quibus eadem scribit notarium Insterburgensem et alios unum atque alterum rusticum e Reginalis Maiestatis¹⁾ dominiis, cum tota suppellectili, equis, pecoribus, pecunia et aliis rebus, abduxisse. Insuper et igne aedes et alias res domesticas subditorum Reginalis Maiestatis conflagrasse. Quare petit Dominatio Vestra iusticiam administrari, notarium in^{a)} confiniis coram sisti et ablata^{b)} restitui etc. Equidem si res ita, ut Dominatio Vestra indicat, gesta esset, esset quod iure notario nostro succenseremus. Verum negocium totum multo aliter atque narratum Reginalique Maiestati indicatum est, actum esse pro exploratissimo nobis constat. Quod ut Dominatio Vestra intelliget, cupimus paucis accipi.

Officiales et alii Dominationis Vestrae servitores non dubitaverunt a paucis praeterlapsis temporibus saepius in Ducatum nostrum, non

requisitis prius Capitaneis et officialibus nostris, vi irruere et rusticos nostros cum omnibus eorum bonis mobilibus abducere. Insuper aedes eorum, quibus cura rusticorum demandata erat, noctu obstruebant, ut postea liberius et tucius quaevis perpetrare possent. Quae res an sigillatis et iuratis transactionibus conveniat faciatque ad bonam vicinitatem conservandam, cum sit in confesso, urgere nolumus. Cum autem forte fortuna notarius noster aliquos pagus²⁾ visitaret, contigit vestros id ipsum, quod olim facere ausi erant, denuo peragere. Hoc temerarium factum noster notarius prohibere contendebat, invasores insequendo. Quos ubi in ipsissimis³⁾ confiniis et oris deprehendisset, non arbitratus est ita dimittendos, quinimo captivos et abductos nostros rusticos una cum bonis ablatis redemit, quos noluit secum domum reducere. Verum quia Regiae Maiestatis subditi concurrerant impedireque volebant propositum nostri notarii, erat fere impossibile singulas res ablatas domum secum reducere⁴⁾, et cum nolisset eas invasoribus relinquere, igne comburendas esse censuit. Ita se rem habere et non aliter, neque quicquam praeterea notarium egisse certum est.

Unde apparet, uter deliquerit et quam vera Reginali Maiestati bonus ille vir, quisquis ille tandem sit, indicaverit. Cumque maiorem esse noxam ex parte Dominationis Vestrae nemo non intelligat, resque nostrorum subditorum ablatae et conflagratae sint, non videmus, qua de causa notarius⁵⁾ in confiniis iudicio sese sistere debeat. Quare negotium omne ad conventum utriusque partis, tam Regiae Maiestatis, quam et nostrorum commissariorum, differendum¹⁾ esse censemus. Qui perspecta veritate iusticiam indilatam fieri cuilibet parti demandabunt. Cupimus autem, quia tales et similes incursiones nedum contra transactiones, sed et contra omnia iura mundi fiunt, Dominatio Vestra velit suis mandare et severiter interdiceret, ne in posterum tale quid conentur. Nam si pergere porro ceperint, haud iniurium esse credimus nostros a quavis incursione et vi defendere. Id quod nostris, ut diligenter faciant, in mandatis daturi sumus.

Porro quod attinet ad excusacionem Dominationis Vestrae, nolumus eandem ignorare Sacram Reginalem Maiestatem haud ita pridem nobis perscripsisse, eidem indicatum esse nos antiquos colonos de quadam villa expellere, aliosque et quidem novos intrudere velle. Quod cum aliter se habeat, mirari satis nequimus, unde et a quo tales minime sic se habentes delationes ad Reginalem ipsius Maiestatem fiant. Non enim erubescimus coram Reginali ipsius Maiestate ad quaevis nostra mandata respondere. Verum cupimus vicissim, ut hii, qui talia scribere audent, vera Reginali ipsius Maiestati, si quid referre velint, indicent. Et quia accepimus antiquos colonos a Dominatione Vestra depulsos, petimus clementer, quemadmodum et aliis nostris literis postulavimus, Dominatio Vestra patiatur antiquos colonos in eorum bonis permanere vel saltem quoad proximum commissariorum conventum, quibus postea diiudicandi libera erit facultas, utra pars male negotium narraverit⁶⁾, h⁷⁾causam suspendere etc.¹⁾.

Scriptis nobis haud ita pridem Sacra Reginalis Maiestas, ipsius Maiestatem omnibus officialibus in mandatis dedisse, ut transfugos rusticos sine aliqua ulteriori dilatione secundum depactas transactiones restituant. Hanc Reginalis Maiestatis voluntatem adimpleri aequitas et ratio exposulat. Et quoniam multi ex districtu Insterburgensi coloni in Lithuaniam transfugerunt, scriptum est ea de re saepissime ad Dominationem Vestram.

Verum hactenus nihil quicquam impetratum est, quod an regiis mandatis iuratisque et^{h)} sigillatis transactionibus conveniat, aliorum iudicio relinquimus.

Porro quod iam recens malum suboriatur, tacere nolumus, clementer petentes, Dominatio Vestra^{k)} velit eas adhibere operas, ne quid temere contra nos et nostros inchoetur. Compertum enim habemus multos nostros colonos ad Dominationem Vestram transfugere. Hos imprimis petimus nostris restitui. Deinde est quidam transfuga penes vos nomine N., qui cum saepissime sit vocatus, nunquam autem restitutus, tandem talia proferre ausus est: se nolle redire hac conditione in patriam. Verum ita esset olim rediturus, ut aliquos rusticos nostros in eorum aedibus noctu obstrueret et postea incendio conflagraret etc.

Haec dicta et facta non facere ad conservandam bonam vicinitatem palam est. Cupimus itaque, Dominatio Vestra velit suos hoc pacto erudire et castigare, ne talia conentur et dicant. Nam si facta dictis aequata fuerint, pares rependere vices nostrosque defendere cogemur. Clementer postulantes, eadem velit talia cum suis, quae ad bonam vicinitatem conservandam et augendam pocius, quam dirimendam faciant, conari et peragere. Id quod nos et nostros officiales diligenter et sedulo facturos esse pollicemur. Dominationem Vestram valere cupimus. Datae e Regio Monte, 2 Aprilis anno etc. XXXVI.

In margine in initio scripti: Domino Iwan Kuntzewitz, Capitaneo Georgenburgensi.

a) <i>supra lineam.</i>	g) <i>sequitur expunctum:</i> ecc.
b) <i>in ms. oblata</i>	h)-i) <i>alia manu.</i>
c) <i>in ms. ipsissimis</i>	j) <i>sequitur expunctum:</i> sillg
d) <i>correctum ex:</i> ducere	k) <i>sequitur expunctum:</i> Do
e) <i>sequitur expunctum:</i> noster	l) <i>Bona.</i>
f) <i>in ms. differendam</i>	

N. 1252

E Regio Monte, 3.IV.1536.

Albertus dux in Prussia

episcopo Premisliensi [Petro Gamrat]

intercedit pro subditis suis districtus Ioannisburgensis in confinibus cum Masovia habitantibus, sibi de vicinis eorum Masovitis conquerentibus, qui antiquos limites mutare ausi sunt aliasque iniurias et violentias eis inferunt; rogat, ut dictos Masovitas ab eiusmodi propositis coerceat.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 480 (schedula).

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 90-91.

Albertus dux in Prussia

castellano Lanciensi [Ioanni Kościelecki]

de clandestinis consiliis, quae aliqui contra se et subditos suos struere conantur et quae ex re et utilitate regis et Regni Poloniae irrita facere necessarium est.

Ostpr. Fol., vol. 49, ff. 766-767.

Salutem et benevolentiam nostram.

Magnifice et Generose.

Quamquam hactenus de officioso Magnificentiae Vestrae erga nos animo pulcherrima et quidem quam plurima habuerimus documenta, attamen quia Magnificentia Vestra nobis per affinem suum, Stanislaum de Lasko, militem et Castellatum etc., officiosa sua servicia offerri voluit, non potuimus non id ipsum, quod dudum antea certo comperimus, certissimo nobis polliceri. Cum vero Magnificentiae Vestrae ad haec officia^{a)} sua servitia nullam penitus praestiterimus occasionem, coniecturam facere possumus haec omnia haud aliunde, quam quia Serenissimo Regi Poloniae, Domino et avunculo nostro clementissimo, coniuncti simus, emanare. Quo nomine minime falli debet Magnificentia Vestra, nos haud alio atque clementissimo erga Magnificentiam Vestram animo clementer, ut hactenus semper, ita nunc percipere affectam esse et perseveraturam Nihil plane addubitantes Magnificentiam Vestram in ea animi sui officiosi promptitudine longevos in annos permansuram. Porro non est dubium Magnificentiam Vestram percepisse, quae clandestina^{b)} consilia aliqui contra nos nostrosque subditos conentur, quae irrita fieri tam ex re et utilitate Sacrae Regiae Maiestatis amplissimaeque Coronae Regni Poloniae, quam ex nostra esse certum est. Unde clementer petimus, Magnificentia Vestra velit, si quid hiis in rebus boni una cum aliis praestare et facere, de quo minime dubitamus, poterit, faciet in eo rem gratissimam, nosque omni gratia et clementia adiunctis etiam honestis premiis remunerare clementer studebimus. Quod ut sedulo diligenterque faciat, etiam atque etiam clementer petimus. Magnificentiam Vestram sanam et salvam esse cupimus. Datae e Regio Monte, 4 Aprilis anno etc. XXXVI.

Commissio Principis propria
Cancellarius.

In margine in initio scripti: Castellano Lanciensi.

a) error pro: officiosa

b) in ms. clandestina

Albertus dux in Prussia

Nicolao Nibschitz

copiam contractus inter Christianum III regem Daniae et Lubecenses initi atque confessionem Georgii Wullenweber transmittit et rogat, ut haec scripta regi et episcopo Plocensi perlegat et latine convertat;

causam suam et subditorum suorum, banno imperiali in se edito etiam subiectorum, regi commendari petit.

(Schedula: mittit nova ex Norvegia et Holsatia accepta)

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 241-242.

An Nyckel Nybschitz den 6 Aprilis.

Unsern gruss zuvorn.

Ernvester, lieber, getreuer.

Nachdem uns verruckter zeit abschriften des vertrags zwischen unserm freuntlichen, lieben herren ohem, schwager und brudern, herren Cristian, jtzigem erwelten konig zu Denmarcken etc., und denen von Lubeck, der denischen biss her erhaltener rhede halben aufgericht, desgleichen die urgicht des Wollenwebers¹⁾ zukommen, weren wir gantz wol geneigt und begirig gewesen, solchs allenthalben ins latein zu bringen und transferiren zu lassen und alsdan ko.mt. zu Polan etc., unserm gnedigsten freuntlichen, lieben herren und ohemen, zuzeschicken und nicht zu vorhalten. So sein wir doch jtzundt mit so vil mancherley teglichen obligenden gescheften beladen, das wir solchs nicht haben beybringen konnen, aber dennacht nicht undterlassen wollen, dir des abschriften deutzsch, in massen unz solchs zukommen, hiemit zu uberschicken, gnediglich begerende, du wollest solchs ko.mt., dieweil dieselb teutsch vorstehen, vorlesen, nichts weniger auch unserm besondern lieben freunde und bruder, dem herren bischoffen von Plotzky²⁾, sovil moglich, vertolcken etc.

Und nachdem in der urgicht des Wollenwebers etliche namen allein mit N V N und nicht aussdrucklich gesetzt und solchs auch also an uns gelangt, on zweifel der ursach und mit sonderm rath namhaftig einzuleiben verplieben, das diejhenigen, so deshalb auch bezechtiget sein mochten, irer gepurlichen straff ungewarnet und unversehens nicht entgehen werden, ist demnach unser gnedigs synnen an dich, du wollest ko.mt., desgleichen den von Plotzky etc., underthenigs und freuntlich vleiss bitten, uns deshalb gnediglich und freuntlich entschuldigt zu wissen, angesehen das wir denselben solchs nicht anders, dan es an uns gelangt, zuschicken haben khonnen, im fhal aber, das solchs hernachmals mit aussdrucklichen namen und worten an uns gereichen wird und durch ko.w. zu Denmarcken im rath dermassen ausgehen zu lassen befunden, sol alsdan hochgenanten ko.mt. und dem von Plotzky solchs auch unvorhalten pleiben.

Zum andern ist uns von den advocaten des kayserlichen camergerichts ein schrift darinnen vormeldt wurd, welcher massen prelaten, ritterschaft, adel, stend und stedt unsers hertzogthumbs Preussen in die acht verfolgt und publicirt sein sollen, ubersandt worden, davon wir hochgenanter ko.mt. zu Polan abschriften, in latein verfast, hiemit zugeschickt haben mit angehefter undertheniger bith, sein ko.mt. wollten gnediglich daran sein und vorfurdern helffen, damit solchem furnehmen mit zeitlichen und reiffen rathe, wie dan sein ko.mt. aus hohem verstandt wol zu thun wurde wissen, schleunige und furderliche vorkommung bescheen mochte. Damit nu solchs alles nach gepurender notdurft vort und in khein vorgessen gestellt werde, so wollen wir dir gnediglich bevolhen haben, du wollest jtzgemelts handels halben bey ko.mt. und obgedachtem unserm gelieptem freunt und bruder, dem herren bischoff von Plotzky,

undterthenige und vleissige anregung und erinnerung ze thun und mit hochstem getreuen vleiss zu sollicitiren nicht underlassen. Daran thustu unser meynung gnedigs guts gefallen in gnaden widerumb zu erkennen. Datum Konigspergk, ut supra.

Cedula

Wir überschicken dir auch hiemit norwegische^{a)} zeitungzen boess teutzsch, welche wir sobald in das latein nicht haben pringen können lassen. Ist derhalben an dich unser gnedigs begern, du wollest dieselben ko.mt. auch mitteylen, damit ie sein ko.mt. zu ersehen, das gleichwol allerley practicken des pfaltzgrafen halben vorhanden. Wir wollen aber zu Got verhoffen, das al ir anschlag zuruck sol gehen.

Wollest auch dem bischoff von der Wild³⁾ die holstenischen zeitungzen, als den vertrag, auch mitteylen und sonst keyne. Daran thustu unser genedigs gefallen. Wir überschicken dir auch hiemit eynen briff, den wir des Rottenbergers halben an ko.mt. geschrieben, darauf du hinten seyner namen finden wirst. Derhalben, wo es dich und jnen deucht gerathen sein, mag man denselben ko.mt. uberantworten. Datum, ut in literis.

a) *sequitur expunctum*: boess

1) *Georgius Wullenweber.*

2) *Ioannes Chojeński.*

3) *agitur de Ioanne e ducibus Lithuaniae*

(qui 15.III.1536 ad sedem Posnaniensem translatus est) potius quam de Paulo Holszański, qui ei successit.

N. 1255

E Regio Monte, 8.IV.1536.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

sudet, quid et quomodo rex iudici et assessoribus Iudicii Imperialis Camerae in negotio banni contra se, feudatarium principem et vasallum regis, et subditos suos lati scribere debeat etc.

Cfr. El. XXX, NN. 145, 146.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 93-97.

De banno imperiali contra incolas Prussiae etc.

Serenissime Rex.

Noviter electa Regia Dignitas Daciae¹⁾ transmisit mihi ante paucas dies copiam initi et depacti contractus inter Regiam ipsius Dignitatem et Lubecenses et confessiones Marci^{a)} Wollenwebers. Quae omnia Regiae Vestrae Maiestati offerenda nobili Nicolao Nipschwitz, regio aulico etc., transmisi. Porro Regiam Vestram Maiestatem subdite latere nolo, quomodo in iudicio Imperialis Camerae contra me meosque fideles status et subditos cum imperiali banno ultra ea omnia, quae hactenus contra me anticata sunt, iam denuo processum et actum sit, quemadmodum Regia Vestra Maiestas ex copiis literarum, Latino idiomate redditis^{b)}, ad me meosque subditos ea de causa perscriptis^{c)}, clementer percipere dignabitur. Et cum ex hiis manifestissime appareat, quid a malevolis cupiatur et quae pericula inde excipere me meosque subditos praesumi queat, Regia autem Vestra Maiestas superioribus annis, cum eadem fere ageretur et Regiae Vestrae Maiestati indicassem, mihi inhiberit et mandaverit, ne in iudicio Imperialis Camerae^{d)} comparerem meque in hac causa

aliquomodo ibidem intromitterem. Nam haec caussa tam Regiam Vestram Maiestatem, quam me meosque subditos respiceret attingeretque, et quod Regia Vestra Maiestas, tanquam clementissimus Rex et feudatarius, me, suum fidelem vasallum^{c)}, clementer defendere et protegere vellet, quemadmodum lacius haec omnia in Regiae Vestrae Maiestatis responso continentur.

Horum omnium ut hactenus semper subditas gracias agere non destiti, ita summam spem et fiduciam in eam ponere non cessavi, nec imposteorum cessabo, mandatis regiis fideliter in omnibus obtemperando. Erat autem bona spes, quandoquidem Sacra Regia Vestra Maiestas tanta scriptis suis et aliis apud Romanorum Caesaream et Regiam Maiestates^{d)}, Electores et Principes Imperii Romani in hac caussa fecerit in negotio banni (quemadmodum per aliquot^{e)} tempus factum est) contra me meosque status et subditos, ulterius procedi non debuisset. Verum quia in iudicio Imperialis Camerae ultra ea omnia proceditur, quod pocius sedulis et arduis Ordinis Teutonicorum eiusdemque^{f)} confoederatorum Regiae Vestrae Maiestatis et meorum malevolorum practicis et sollicitationibus, quam Romanorum Caesareae et Regiae Maiestatis iussu et voluntate fieri, mihi persuasum habeo, et Regia Vestra Maiestas, tanquam clementissimus Rex, hanc causam iam olim pro sua (quemadmodum esse certum est) acriter defendendam clementer suscepit, Romanorum Caesaream Maiestatem haud ita pridem per suum oratorem in hoc negotio interpellando. Quo nomine iterum atque iterum subditas Regiae Vestrae^{g)} Maiestati ago gracias. Certissime mihi persuadeo Regiam Vestram Maiestatem pro undique decantata sua regia prudentia, quid imposteorum necessario faciendum et quibus mediis hiis omnibus occurri debeat, clementer cogitaturam et suum regium consilium, cui obtemperare me meosque subditos et obsequi aequum est, mihi meisque subditis clementer communicaturam.

Nihilominus tamen Regiae Vestrae Maiestati volo meas ineptias in hoc negotio (salvo tamen meliori Regiae Vestrae Maiestatis iudicio) subdite pro ingenii mei exiguitate, quas tamen valde factu necessarias credo, indicare. Si fortassis placeret, quod Regia Vestra Maiestas iudici et assessoribus Imperialis iudicii Camerae in hanc fere sententiam scriberet: Regiam Vestram Maiestatem rescivisse, qualiter et quomodo contra Regiae Vestrae Maiestatis subditum et infeudatum Principem Ducatus Prussiae a iudicio Camerae agatur, me, Regiae Vestrae Maiestatis subditum Principem, iam dudum antea et nunc noviter et Regiae Vestrae Maiestatis fideles subditos, incolas terrarum Prussiae, mandatis et citationibus ad iudicium ipsorum vocasse etc. Cum autem Regiae Vestrae Maiestati, utpote Domino feudatario meo et meorum subditorum, ferendum non sit, ut ego et subditi mei coram aliquo alio iudice, quam coram Regia Vestra Maiestate eiusdemque iurisdictione, cuius scilicet plenum ius, superioritas et directum dominium terrarum Prussiae et praeterea nullius esset, comparere deberent, dedisset Regia Vestra Maiestas mihi et subditis meis ea de caussa iustas, ne compareant^{h)} coram eo iudice, qui aliquod imperium in eos non haberet, inhibitiones etc. Adduci vero Regia Vestra Maiestas, intercedente nimirum tam amica et vicina necessitudine inter Regiam Vestram Maiestatem et Romanorum Caesaream et Regiam Maiestates, ut credat, non posset, haec omnia, quae ab ipsis contra Regiae Vestrae Maiestatis subditum Principem et eius subditos

gesta essent, iussu et mandato Caesareae et Regiae Maiestatis facta esse et adhuc fieri.

Quare clementer postularet Regia Vestra Maiestas, a tali processu contra me meosque subditos cessarent, et quae hucusque gesta essent, retractarent et cohiberent. Nam Regia Vestra Maiestas certo sciret, si Romanorum Caesarea et Regia Maiestas contra Regiam Vestram Maiestatem, suum infeudatum Principem eiusdemque subditos aliquid, quod agerent, haberent, essent sine dubio Regiam Vestram Maiestatem, tamquam eum, cuius esset iurisdictio et directum dominium, in eo negotio interpellaturae, ubi honestum et licitum Regia Vestra Maiestas Romanorum Caesareae et Regiae Maiestatibus responsum amice esset datura.

Sin vero minus, cogeretur Regia Vestra Maiestas suum Principem et subditos suos defendere etc., et ut hic adiiceretur eadem fere sententia, quae Magnifico Domino Oppolintzky³⁾ ad Romanorum Caesaream Maiestatem perferenda²⁾ in commissis est data etc. Persuasum enim habeo hiis atque similibus et melioribus pro arbitrio Regiae Vestrae Maiestatis scriptis plurimum apud iudicem et assessores imperialis iudicii effici, executionem suspendi et impediri posse. Si itaque Regiae Vestrae Maiestati operae precium videtur in hanc vel aliam sententiam ad iudicium Camerae scribere, erit necesse literas illas cum proprio nuncio eo transmittere. In quo si Regia Vestra Maiestas gravabitur, haudquaquam erit molestum meum in hoc negotio ablegare nuntium, quamvis credamus oportunius Vestrae Maiestatis veredario singula expediri.

Postremo videtur valde necessario aliquibus confederatis Principibus Germaniae significandum esse, quo iure quave iniuria contra Regiae Vestrae Maiestatis subditos processus in iudicio Imperialis Camerae inchoatus sit et sententia contra regias vestras inhibitiones super directo Regiae Vestrae Maiestatis dominio lata, bannum imperiale declaratum et denunciatum sit etc., clementer petentes, velint amicas et quidem eas adhibere operas, ne sententia executioni contra Regiae Vestrae Maiestatis subditos mandetur, imo potius hucusque gesta retractentur et cohibeantur. Nam si iudicium Camerae eo, quo cepit¹⁾, modo contra omnem aequitatem procedere praesumpserit, cogetur Regia Vestra Maiestas summis et extremis viribus suum ius et suos defendere, quod bonam vicinitatem, tranquillitatem et pacem Christianae Reipublicae turbare necesse esset etc.

Haec omnia in sinum Regiae Vestrae Maiestatis reponere volui, nihil plane addubitans Regiam Vestram Maiestatem talia cum prudentissimis Amplissimae Coronae proceribus et consiliariis acturam, quibus nos nostrisque subditi a quavis impugnatione liberi et quieti esse possimus etc. Datae e Regio Monte, VIII Aprilis anno etc. XXXVI.

In margine in initio scripti: Regi Poloniae.

a) recte: Georgii

b) in ms. redditus

c) in ms. perscriptas

d) sequitur expunctum: Camere

e) in ms. vasellum

f) in ms. eisdemque

g) in ms. Vestri

h) in ms. compareant (error pro: compareant vel comparerent)

i) verbum correctum.

z) sic in ms.

1) Christianus III.

2) Carolus V et Ferdinandus I.

3) Petrus Opaliński.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Wolski, reginae Bonae curiae magistro,

pro studio et diligentia in negotiis suis et gravaminibus reginae proponendis gratias agit; de aulico reginae ad investigandum haec damna et iniurias misso contentum se declarat; petitas ab eo serpentinas, postquam confectae fuerint, Caenam se missurum esse promittit; de armis cataphractis a Nicolao Nibschitz edoceri poterit.

Cfr. El. XXXV, NN. 471, 476.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 91-93.

De notario Insterburgensi et fabricandis bombardis.

Magnifice ac Generose, Amice nobis multis nominibus dilecte.

Salutem et quidquid est in nobis grati officii.

Accepimus Magnificentiae Vestrae literas, penultima Marcii praesentis huius anni ad nos scriptas, quae nobis fuerunt gratissimae. Ex iis enim cognovimus, quanto studio atque diligentia Magnificentia Vestra negocia nostra omnia ac gravamina apud Sacram Reginalem Maiestatem¹⁾ proposuerit promoveritque. Pro quo^{a)} Magnificentiae Vestrae ingentes agimus gracias, daturi operam quam maximam, ut istud omni tempore erga Magnificentiam Vestram studiose promereamur.

Quod Magnificentia Vestra scribit Reginalem Maiestatem ad investigandum de iis damnis et iniuriis aulicum suum, Paulum Podskarbsky, ut de iis omnibus inquisitionem faceret et Suam Maiestatem certiolem redderet clarius, misisse, vehementer id gratum nobis fuit, fuissetque tanto gratius nobis, si paulo ante id ipsum scivissemus. Nam et nostros Capitaneos eo ablegare nobis in animo fuisset, qui haec omnia diligentius et clarius praefato Reginalis Maiestatis aulico demonstrare atque indicare potuissent. Non dubitamus autem Reginalem Maiestatem, cognitis iis omnibus, istud facturam, quod aequitas et iusticia suadeant. Petimusque, ut Magnificentia Vestra, quamprimum ille redierit, et ut se res habeat, cerciores nos haud gravatim reddat.

Caeterum quod nobis Magnificentia Vestra de serpentinis scripsit, quas praeparari cupit, atque a nobis peccit, ut hac in parte Magnificentiae Vestrae gratificari dignaremur, nolumus Magnificentiam Vestram ignorare, nos eidem hac in parte libenter gratificaturos tantumque curaturos esse (praesertim cum ad nos Magnificentia Vestra perscripserit, quanti ponderis, longitudinis ac staturae esse debeant), quo eadem voti ac desiderii huius sui compos efficiatur. Missuri ergo eas sumus, postquam praeparatae fuerint, Caenam, non dubitantes, quin Magnificentia Vestra iustam pro eis solutionem factura sit et hanc nostram erga eandem benevolentiam grato acceptura animo. Cui non solum in iis, verum etiam multis et aliis et maioribus rebus inservire ac gratitudinem nostram exhibere cupimus.

Postremo addit Magnificentia Vestra in suis literis quaedam de armis cataphractis, indicans se nomen istius, apud quem sint deposita, hactenus perquirere non potuisse. Nos, qui hac quoque in parte Magnificentiae Vestrae libenter gratificati sumus, eandem ignorare nolumus, id quoque nos expedivisse et nomen istius, apud quem deposita sunt, investigasse. Vocatur autem Nicolaus Jhon et est civis ac subditus noster in Regio

Monte. Ille idem significavit nobis, se de iis armis et quomodo ad ipsum pervenerint, copiosius ad Magnificum ac Generosum Dominum Nicolaum Nipschitz, aulicum regium, perscripsisse. Poterit itaque haec omnia Magnificentia Vestra ab eodem clarius cognoscere. Haec omnia Magnificentiam Vestram^{b)} pro singulari nostra erga eandem gracia ad literas suas celare nolumus. Quam in Christo Iesu foeliciter valere optamus. Datae e Regio Monte, VIII Aprilis anno etc. XXXVI.

In margine in initio scripti: Domino Nicolao Volsky etc.

a) *supra lineam.*

b) *sequitur expunctum:* ab eodem

1) *Bona.*

N. 1257

E Regio Monte, 8.IV.1536.

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]

negotia sua, de quibus ad regem latius se scripsisse nuntiat, commendat

(« nam illa consilia contra nos nostrosque subditos minime cessant »).

(Schedula: de statuendo die inspiciendorum limitum inter Ducatum Masoviae et Ducatum Prussiae, et inter Magnum Ducatum Lithuaniae et Ducatum Prussiae).

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 97-98.

N. 1258

E Regio Monte, 8.IV.1536.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Radziwiłł, pincernae M.D.L., capitaneo Samogitiae,

res novas sibi saepius mitti expetit; nuntiat de certa et perpetua pace inter regem Daniae [Christianum III] et Lubecenses constituta.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 99.

N. 1259

E Regio Monte, 8.IV.1536.

Albertus dux in Prussia

Alberto Gasztold, palatino Vilnensi, M.D.L. cancellario,

pro diligentia in rebus suis promovendis adhibita gratias agit; rogat, ut negotii sui et subditorum suorum mentionem apud legatos Livonienses faciat; de adversa regis valetudine (« aegritudine podagrica ») dolet; de rebus novis, « praesertim autem quid legatus Moschoviticus attulerit », certior fieri cupit; non dubitat in proxime futuris Comitibus sui etiam mentionem eum esse facturum.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 468.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 90-100.

N. 1260

E Regio Monte, 8.IV.1536.

*Albertus dux in Prussia
Ioanni Rottenberg, aulico regis Poloniae,
iuxta eius petitionem se iam prius ad regem et episcopum Plocensem
[Ioannem Chojeński] scripsisse eosque rogasse nuntiat, ut debitum
salarium ei persolvi faciant.*

*(Schedula: transmittit exemplar litterarum ad regem in negotio eius
scriptarum).*

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 240-240v.

N. 1261

E Regio Monte, 9.IV.1536.

*Albertus dux in Prussia
Sigismundo I regi Poloniae
causam Ioannis Rottenberg, aulici regii, iterum commendat et rogat, ut
debitam illi pecuniae summam ei solvere velit.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 101.

N. 1262

E Regio Monte, 10.IV.1536.

*Albertus dux in Prussia
episcopo Vileni [Ioanni e ducibus Lithuaniae]*
valde miratur, cur per tam longum iam temporis intervallum nullas ab
eo acceperit litteras, et rogat, ut de valetudine sua et rebus novis se
certiorem faciat et crebrius scribat.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 102.

**) mense Martio 1536 ad episcopatum Posna-
niensem translatus.*

N. 1263

E Regio Monte, 16.IV.1536.

*Albertus dux in Prussia
episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]
litterarum exhibitorum commendat et rogat, ut causam eius apud regem
promoveat.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 103.

E Regio Monte, 16.IV.1536.

*Albertus dux in Prussia**Nicolao Nibschütz**exhibitorum litterarum commendat et rogat, ut negotium eius apud regem promoveat.**(Germanice)**Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 242-242v.*

E Regio Monte, 23.IV.1536.

*Albertus dux in Prussia**Sigismundo I regi Poloniae**consilium regium, quid sibi in negotio imperialis banni faciendum et suscipiendum sit, expectat; etiam nomine procerum, statum et ordinum Ducatus sui rogat, ut rex oratori suo, apud imperatorem et regem Romanorum nunc degenti, de negotio eiusdem banni scribat; suadet, quomodo rex ad Iudicium Camerae Imperialis de banno contra subditos suos edito scribere debeat etc.**Cfr. El. XXX, N. 146.**Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 103-108.*

De banno imperiali contra incolas Prussiae.

Serenissime Rex.

Haud ita multis praeterlapsis diebus dedi ad Regiam Vestram Maiestatem literas ac copias literarum^{a)} Procuratoris iudicii Imperialis Camerae transmissi. Ex quibus Regia Vestra Maiestas sine dubio intellexit iudicium Imperialis Camerae ad instantiam adversariorum Regiae Vestrae Maiestatis et meorum contra Regiae Vestrae Maiestatis feudum, me et fideles meos subditos sententiam tulisse et postea cum praetense banno ac declaratione eiusdem solenniter contra me, status et ordines Ducatus Prussiae processisse. Quod cum fieri debere minime persuasum haberem (considerans nimirum, quid Regia Vestra Maiestas, cum superioribus annis pariformiter in meam personam procederetur, ea de causa apud Romanorum Caesaream et Regiam Maiestates^{b)}, Electores, Principes, potestates et civitates Imperii Romani clementer agere dignata sit, et nunc denuo per orathorem regium, Magnificum Dominum Opolintzky etc.^{c)}, ad Romanorum Caesaream Maiestatem perferri voluerit. Quorum omnium, ut hactenus saepissime, ita nunc et imposterum subditas ago gratias) et a Regia Vestra Maiestate consilium, auxilium et alia, quemadmodum haec omnia laciis in literis continentur, subdite pecierim, firmiter credo Regiam Vestram Maiestatem pro regia sua prudentia et clementia, quid in hoc negotio suo proprio me meosque subditos suscipere et facere necessitas, ius et aequitas expostulet, prudenter et bene iam dudum cogitasse, statuisset et conclusisset. Quod regium consilium mihi communicatum iri persuasum habeo et subdite expecto.

Cum autem praeterea consultum videretur, praecipuos huius Ducatus Prussiae proceres, status et ordines statuto et certo die comprimis^{d)} con-

vocandos esse, ut quid a iudicio Imperialis Camerae actum esset, scirent, sibi a venientibus et occurrentibus adversitatibus caverent, et quid in hoc negotio necessario faciendum esset, consultarent, et communi consensu concluderent, concussit profecto hoc negotium eorum animum. Nam si huic periculoso imperialis iudicii processui^{b)} et aliis clandestinis consiliis a Regia Vestra Maiestate mature regio consilio non praeveniretur, esset metuendum hunc Ducatum Prussiae, praesertim autem negociantem et peregrinantem mercatorem, et re et corpore perquam plurimas adversitates et pericula excipere posse. Et quamvis eisdem indicassem, quid haud ita pridem ad Regiam Vestram Maiestatem scripsissem, a qua clemens regium consilium et responsum de die in diem expectarem, noluerunt tamen, tanquam solliciti, sine Regiae Vestrae Maiestatis consilio quicquam in hoc negotio concludere. Venit enim eisdem in mentem, quid Regia Vestra Maiestas in principio mutationis status cum regio mandato, ut me Principem Prussiae agnoscerent et colerent et observarent mandaretur, perpetuam pacem et antiquas transactiones acciperent et iuramento confirmarent, praesertim cum Regia Vestra Maiestas clementer inhibitionem contra mandatum executoriale non ita dudum publicatum transmisisset, iterum atque iterum pollicita esset, ea adiuncta certissima regia promissione, Regiam Vestram Maiestatem velle, si ab aliquo hac de causa molestarentur, suos clementer totis viribus et armis defendere et protegere, neque aliquo modo eisdem regio consilio et auxilio defuturam.

Quare enixe a me efflagitaverunt, Regiae Vestrae Maiestati eorum nomine scriberem et suppliciter supplicarem, quatenus Regia Vestra Maiestas clementer hanc causam non minus ad eandem, quam ad me et subditos meos pertinentem, ad animum regium revocare dignaretur, et si ita eidem consultum videretur, quemadmodum illi summopere factu necessarium esse credunt, ut ad orathorem suum, qui nunc apud Romanorum Caesaream et Regiam Maiestates Regiae Vestrae Maiestatis nomine agit, quid nunc noviter a iudicio Imperialis Camerae actum esset, scriberet, eidem in mandatis in eam fere sententiam quemadmodum nuper dedisset, constanter et magna cum diligentia sollicitandi daret, quo tandem iniquus ille imperialis iudicii processus retractetur annihilaturque.

Similiter, ut Regia Vestra Maiestas, pro arbitrio et melioratione Regiae Vestrae Maiestatis, ad iudicium Imperialis Camerae quam primum scribere et proprio cum nuntio literas transmittere demandaret in hanc fere sententiam: Regiam Vestram Maiestatem rescivisse, quo modo contra me meosque subditos praeter ea, quae iam dudum contra me, Regiae Vestrae Maiestatis infeudatum et subditum Principem, egissent, iudiciali processu, denuntiatione et banno processissent. Quem Regia Vestra Maiestas haudquaquam aequo ferret animo. Nam Regia Vestra Maiestas aliquam iurisdictionem in Ducatu Prussiae ipsis aut^{c)} alicui alteri nequaquam^{d)} concederet, sed sibi ipsi optimo iure plenum ac directum dominium^{e)} assereret, quod adiuvante Deo Optimo Maximo, exigente necessitate, defendere iam dudum statuisset Regia Vestra Maiestas. Quapropter dedisset Regia Vestra Maiestas mandata et inhibitiones ad me meosque subditos, ne eorum iurisdictioni, mandatis et citationibus aliquo modo obtemperarent, aut etiam comparerent. Si quidem parata esset Regia Vestra Maiestas, si ex huiusmodi intollerabili processu et declaratione aliquid contra priorem inhibitionem, mihi

et meis subditis legitime transmissam, et hanc regiam vestram denunciationem inchoaretur, in contrarium haudquaquam silere, sed omnimodo pares rependere vices.

Quae res an hiis nostris periculosissimis tempestatibus christianae religioni aliquo pacto conduceret, relinqueret Regia Vestra Maiestas eorum iudicio, et ut Regia Vestra Maiestas pro regia sua prudentia plures et maiores sui directi domini et pleni iuris causas adduceret, et quae mala olim ex parvis hiis principiis oriri possint, enumeraret cumulareque. Quare postularet Regia Vestra Maiestas, integrum huius negotii processum retractarent eumque imposterum cohiberent etc. Ad haec ut ad omnes circumiacentes Electores, Principes, potestates et civitates, quemadmodum antea factum est, aut etiam alia meliori pro Regiae Vestrae Maiestatis arbitrio forma, Regia Vestra Maiestas nunc denuo scribere demandet, hac adiuncta clausula, ipsi processum imperialis iudicii retractarent.

Deinde si qui futuri essent, qui considerato hoc praetenso imperiali banno contra Regiae Vestrae Maiestatis feuda et meos subditos, in ipsorum Regno, Ducatu et dominio, aliquid conari et facere, liberam negotiationem et mercaturam¹⁾ exercentibus prohibere, usum privilegiorum et iurium impedire vellent, id ipsum nequaquam permetterent, quemadmodum Regia Vestra Maiestas haec ab omnibus, consideratis illis necessitudinibus et optimis vicinitatibus, fieri debere sibi polliceretur, clementer cupientes hoc nunctio responsum in scriptis dare non dedignarentur, quo Regia Vestra Maiestas vicissim, quid faciendum siet, statuere queat etc. Quae omnia meliori et prudentiori Regiae Vestrae Maiestatis consilio et meliorationi subdite submitunt.

Cum autem hanc meorum subditorum petitionem et opinionem non minus licitam, quam necessariam esse existimem, neque pro mea tenuitate huic aliquid addere possim, petitionemque honestam subditorum respuere durum videatur, suppliciter et subdite et meo et meorum subditorum nomine supplico, Regia Vestra Maiestas non gravetur hanc meorum subditorum petitionem clementer assumere, neque alia de causa, quam urgente et instante iam necessitate factam esse intelligere, necnon haec scripta ad sua loca transmittere, et si quid aliud Regia Vestra Maiestas pro regia sua prudentia cumprimis factu necessarium esse maiorique cum fructu fieri posse arbitratur, id ipsum clementer facere et praestare, negotium hoc totum tanquam proprium defendendum assumere, promovere et exequi, me meosque subditos clementer exaudire et defendere, quo ego et ipsi a periculis et adversitatibus liberati, quieti patrios lares possidere possimus. Id quod a Regia Vestra Maiestate clementer futurum certo nobis persuademus. Dabimus autem omnes diligentem operam, ut vicissim tanquam fideles et subditi erga Regiam Vestram Maiestatem omni inserviendi studio parati et prompti inveniamur. Datae e Regio Monte, XXIII Aprilis anno etc. 36.

In margine in initio scripti: Regi Poloniae, XXIII Aprilis.

a) in ms. literum

b) in ms. processu

c) supra lineam.

d) in margine alia manu.

e) sequitur expunctum: optimo iure

f) in ms. mercuraturam

z) sic in ms.

1) Carolus V et Ferdinandus I.

2) Petrus Opaliński.

Albertus dux in Prussia

Alberto iuniori, marchioni Brandenburgensi,

rogat, « ne animum suum a bonarum literarum studiis per malos seductores... abalienari permittat », et ad colendas virtutes, praesertim temperantiam et sobrietatem, eum exhortatur.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 108-111.

Litterae suasoriae.

Illustris Princeps, Fili ac Patruae nobis charissime.

Salutem et quidquid grati praestare possumus.

Accepimus Illustritatis Vestrae literas, quae nobis fuerunt omnium gratissimae. Cognovimus namque ex illis Illustritatem Vestram una cum tota familia Brandenburgensi foeliciter adhuc valere, quod sane vehementer gratum nobis fuit. Vestram quoque Illustritatem caelare nolumus, nos cum charissima Domina consorte¹⁾ suavissimaque filia nostra²⁾ prosperrime omnino ac foeliciter adhuc ex divina clementia valere. Erit autem Deus Optimus Maximus exorandus nobis, ut nos omnes hac sua clementia porro respicere non dedignetur. Ceterum, quod nos Illustritas Vestra³⁾ in suis literis patrem appellare dignata est, agnoscimus in eo singularem Illustritatis Vestrae amorem ac benevolentiam erga nos, nec eam ob causam praetermittendum duximus, quin et nos etiam filii nomen nunc adderemus, quod nullam aliam ob causam, nisi ex propenso animo et flagrantissimo quodam amore nostro erga Illustritatem [Vestram] factum esse Illustritas Vestra existimet, vehementer optamus atque cupimus.

Quantam autem voluptatem nobis Illustritatis Vestrae litterae propria manu ad nos scriptae attulerint, dici non potest, praesertim illud non mediocri gaudio nos adfecit, quod ex illis perspeximus Illustritatem Vestram priores nostras literas et admonitionem, in Illustritatis Vestrae ac totius familiae Brandenburgensis commodum, utilitatem et honorem factam, tam diligenter in memoriam revocasse, sperantes non mediocrem laudem nobis etiam exinde proventuram, qui arbitrati sumus Illustritatem Vestram eum Principem futurum, qui speculum, decus atque ornamentum universae familiae Brandenburgensis esse possit. Itaque Illustritatem Vestram iam iterum amice rogamus, ne animum suum a bonarum literarum studiis per malos seductores aut instigatores abalienari permittat, neve locum det illis, qui suadent non oportere aut necesse esse Illustris Principis, Domini Georgii Marchionis Brandenburgensis, fratris nostri charissimi (quem scimus haud male cum Illustritate Vestra agi velle), consilium sequi. Multo minus per pravos homines, malam vitam agentes, corrumpi se sinat. Nam hoc vicium, cui mundus eiusque complices plerumque operam dare solent^{b)}, non solum in christianos, verum etiam in ethnicos minime quadrare videtur, considerato, quod praedecessores et sapientes semper mundum ab huiusmodi et similibus viciis dehortati sint ac omnibus illis mundi viciis pulcherrima exempla praescripserint, non dubitantes, quin Illustritatis Vestrae praeceptor eiusmodi exempla iam dudum ante oculos perlegenda eidem proposuerit. Nihil autem magis laudaverunt veteres ac sapientes, quam^{c)} has duas

virtutes, temperantiam videlicet et sobrietatem, per quas administratores Reipublicae et Imperii idonei conservari, memoria eorum in rebus bene gerendis confirmari potest. Et econtra per intemperantiam et ebrietatem maxima interdum Regna pessundatum eunt. Unde plerumque accidere solet, ut tales postea homines, nempe his imbuti viciis, nec sibi nec aliis usui esse aut prodesse aliquid possint.

Quapropter cum Illustritas Vestra nos in suis literis, ut supra indicatum est, non solum patruum, verum etiam patrem esse voluit ex singulari fraterno amore, quo Illustritatis^{d)} Vestrae Domino genitori pia memoriae³⁾, fratri nostro charissimo, copulati et coniuncti fuimus, et nunc etiam ex maxima quadam fiducia praefati Illustritatis Vestrae Domini genitoris, qui tanto studio atque diligentia amice etiam ac fraterne Illustritatem Vestram nobis commisit, ea indicare coacti sumus, quae ad Illustritatis Vestrae commodum et utilitatem spectare videntur, ac ab eo dehortari, quod eidem incommodum aliquando adferre possit, amice petentes, Illustritas Vestra velit has nostras literas aequi bonique consulere ac eo a nobis animo, quo scriptae sunt, nimirum candidissimo fidelissimoque, accipere. Ac quidquid statuet aut apud animum suum proponet Illustritas Vestra, rogamus, ut istud cum consilio, scitu atque consensu praedicti Domini Georgii Marchionis Brandenburgensis, fratris nostri charissimi, tanquam senioris et maioris natu agat, nec sese per mundum decipi sinat, sed omnia bene, praemeditate praecedenteque consilio dicti iam Domini fratris nostri^{e)}, necnon et praeceptoris, diligenter consideret ac apud animum suum perpendat, an utilia sint et honesta, quae agat etc.

Nunc nihil aliud restat, nisi ut Illustritati Vestrae omnia nostra amica obsequia et quidem promptissima hoc modo obferamus, ut eadem firmiter sibi persuadeat ac istud de nobis polliceatur nos illud sedulo diligenterque facturos, quod ad Illustritatis Vestrae dignitatem et augendam et amplificandam momentum aliquod habere videatur. Deum quoque Optimum Maximum orare non desinemus^{f)}, ut is corporea praesentia aliquando nos coniungat, quo videre adinvicem et amicos sermones conferre liceat. Quod propria manu ad Illustritatem Vestram iam non scripsimus, impedimento fuere maxima ac ardua illa negocia, quibus hoc tempore ut plurimum occupati fuimus. Rogamus igitur, ut eam ob causam Illustritas Vestra ita excusatos nos habere nec omittere velit, quin et copiosissime et saepissime propria manu Latine ad nos scribat. Dabimus operam, ut par pari referamus ac istud erga Illustritatem Vestram studiose promereamur. Datae e Regio Monte, XXIII Aprilis anno Domini etc. 36.

In margine in initio scripti: Illustri Principi Domino Alberto Marchioni Brandenburgensi etc., filio ac patruo suo.

a) *supra lineam.*

b) *in ms. solet*

c) *correctum ex: quass*

d) *in ms. Illustatis*

e) *sequitur verbum expunctum.*

f) *in ms. desinemus*

1) *Dorothea.*

2) *Anna Sophia.*

3) *Casimirus.*

N. 1267

E Regio Monte, 4.V.1536.

Albertus dux in Prussia

Iosto Ludovico Decio

mandat, ut ex summa 2000 aureorum Rhenensium, a Fuggeris Cracoviae nomine suo deposita, mille aureorum sibi Regium Montem mittat, mille vero adhuc Cracoviae retineat.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 242v-243.

N. 1268

E Regio Monte, 11.V.1536.

Albertus dux in Prussia

Caspari Maciejowski, dapifero Sandomiriensi,

cum ipse curandae adversae valetudinis causa huc venire non possit, medicum suum, licet invitum, ei mittit et sperat eum sine iusta remuneratione dimissum non iri.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 488.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 111-113.

N. 1269

E Regio Monte, 13.V.1536.

Albertus dux in Prussia

Bonae reginae Poloniae

notarium suum Insterburgensem defendit et accusationes contra eum factas refutat; ius suum ad pagum Coadiuten probat ac defendit; restitutionem profugorum in Lithuania latitantium expostulat.

Cfr. El. XXX, N. 146.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 113-117.

De notario Insterburgensi. De pago Coadiuten. De transfugis rusticis Serenissima Regina.

Literas Reginalis Maiestatis Vestrae, die vigesima tertia mensis Aprilis Vilnae datas, cum summa qua debeo reverentia accepi. In quibus eadem Reginalis Maiestas Vestra mecum praeter morem suum expostulare videtur. Quam tamen affectionem ipsius animo non asscribo, sed potius literis ipsis in Cancellaria sua confectis, cum mihi mutuae necessitudinis vinculum, tum innata sua clementia et ipsa ethimologia Maiestatis Suae nominis, quae plerumque in maximis hominibus plurimum energiae certumque ingenii specimen prae se ferre solita est, longe aliud

persuadeant. Equidem Reginalis Maiestatis Vestrae subditos iniuriam a meis officialibus, subditis ac complicitibus eorum passos esse non existimo. Nam ea, quae scriba Insterburgensis iuxta fines Prussiae egit, non usque adeo Reginalis Maiestatis Vestrae subditos atque nostros contingunt, quia bona illa, quae ab loco scriba secum domum deduxit, nostrorum rusticorum, qui ex Ducatu nostro ad Reginalis Maiestatis Vestrae dominia transfugissent et alia mala perpetrassent, fuisse nostri nobis indicaverunt. Verum utcumque se res habeat, sinistre^{a)} Reginalem Maiestatem Vestram informatam esse, quod iusticiam administrare voluerimus videtur. Quia iusticiam hactenus nulli denegatam esse asserere possumus, et in hoc casu notarii Insterburgensis non denegatam, sed ad plenam et iustam causam ab utriusque partis^{b)} ad eam rem deputatorum commissariorum examinationem dilatam, prout id ipsum nostrae prae se ferunt literae. Propterea quod neque aequitas, nequa iuris ordo paciatur, quemquam, nisi iure convictum, condemnari. In quo conventu si notarium nostrum, aut quemvis alium, modum excidisse^{c)} legitime probatum fuerit, summere^{d)} de singulis debitas poenas non obmittemus, firmiter sperantes Reginalem Maiestatem Vestram pro innata sua regia clementia, benignitate et bonitate cum suis iudicii aequalitatem omnibus modis mandaturam. Et quamvis Reginalis Maiestas Vestra speculatorem certum, hominem probum, ab aula sua ad ipsum controversiarum locum miserit ad veritatem causae penitus explorandam, per quem certam^{d)} se de singulis rebus factam esse existimat, videtur tamen hoc modo veritatem, quae undecumque suspicione carere debet, meo iudicio minime disci posse, praesertim vero ubi ordo iudiciarius in examinandis testibus, parteque, in cuius praedictum agitur, praesente, habitus non fuerit. Quare suadente aequitate consultum videtur, quod etiam obnixè petimus, de commo tempore ad hoc negotium bene considerandum, explorandum atque inspiciendum conveniendum esse. Ubi me ad quaevis, quae aequitati iusticiaeque consona videbuntur, Reginalis Maiestas Vestra reperiatur promptissimum.

Reginalis Maiestas Vestra scribit mihi nullum ius ad pagum Kotzicze competere etc. Ego vero aequè nullum ius Reginali Maiestati Vestrae ad pagum illum esse constanter assevero, tum quod titulus possessionis Dominorum Cruciferorum id ipsum Reginali Maiestati Vestrae demat, tum quia transactiones et pacta limitum et granitiorum, antiquitus inter utriusque partis dominia facta et hactenus bene observata, nobis Ducatuique Prussiae id ipsum clare tribuant. Quare hactenus constanter et sine intermissione subdite commissarios ad fines et limites inspiciendos, renovandos et diiudicandos petii. Qui cum variis de causis ordinari non potuerint, subdite peto, Reginalis Maiestas Vestra dignetur, quo tandem finis litium esse queat, clementer ad hoc negotium commissarios, viros non minus prudentes, quam et iustos, clementer quam primum delegare. Ubi informatores^{e)} Reginalis Maiestatis Vestrae non per omnia certa et firma eidem indicasse manifestabitur, imo etiam usque adeo aliqua a veritate discrepare, atque clarissimo soli luna par esse nequit^{f)}, aperieturque, utri nostrum iniuria illata siet vel quis sibi aliter, quam par est, a suis persuaderi permiserit, quo denique pacto officialibus meis iniunctum sit vim et iniuriam arcere et propellere. Nam haec nostra minime fuit opinio cuiquam vim et iniuriam inferri. Sed si quis ante causam tocus examinationem meis vim vel iniuriam inferre praesumeret, hanc ex hiis iniuncto officio arcerent prohiberentque, cum id iure fieri permit-

tatur et concedatur. Subdite et enixe petentes, Reginalis Vestra Maiestas clementer dignetur negocium pro regia sua prudentia altius considerare penitiusque introspicere, quid in negotio pagus^{z)} factu necessarium esse velit, atque id secum perpendere: pagum illum in praesentiarum ex regia clementia Reginalis Vestrae Maiestatis esse. Quod si^{g)} ad alias manus (quemadmodum mutari animus Regum plerumque solet) devenerit, an satius esse posset amplissimae Coronae Regni Poloniae (quam Reginalem Maiestatem Vestram clementer commendatissimam apud se habere pro explorato nobis constat) in suo iure et feudo minime aliquid etiam in minimo detractum et derogatum^{h)} atque alia eidem minime incorporata dominia praeter aequitatem aucta esse. Id quod Reginalem Maiestatem Vestram, ut altius pro sua prudentia, atque ego pro mea tenuitate exprimere queo, consideraturam esse certus sum, ita id ipsum eandem nolle minime mihi persuasum habeo, sed potius ius Coronae Regni Poloniae auctum et dilatatum cupere.

Quod in fine subnectit Reginalis Maiestas Vestra rusticos quam plures in Ducatum Lithuaniae, propterea quia ab officialibus nostris nimium graventur, transfugisse, verum sub Reginalis Vestrae Maiestatis officiali non esse etc., mirari nequeo, quae illa possint esse gravamina, sciens nostros occasionem querulandi minime habere. Hos omnes petimus enixe, Reginalis Maiestas Vestra ad postulationem nostrorum officialium, ubicumque etiam sint (quos plerosque in noviter Reginalis Vestrae Maiestatis constituta civitate et pagu^{z)} esse debere a nostris nobis indicatum est), nostris restitui demandare haud gravetur. Id quod ut vicissim fiat, diligenter curabo. Datae e Regio Monte, XIII Maii, anno etc. 36.

In initio scripti in margine: Reginae Poloniae nomine Illustrissimi Principis Alberti.

a) correctum ex: sinistri

b) sic in ms., error pro: ab utraque parte

c) correctum ex: excedisse

d) sequitur expunctum: de

e) in ms. informatoris

f) in ms. nequid

g) supra lineam.

h) sequitur expunctum: et

z) sic in ms.

N. 1270

E Regio Monte, 13.V.1536.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo Augusto regi Poloniae iuniori

pro litteris et pro «splendidissimis et regiis muneribus» sibi missis et per Hieronymum Chodkiewicz, regium aulicum, allatis gratias agit; obsequia offert.

(Latine)

Cfr. El. XXX, N. 147.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 117-118.

Albertus dux in Prussia

episcopo Posnaniensi [Ioanni e ducibus Lithuaniae]

supervacaneum esse putat ei, eius rei non ignaro, de banno imperiali nunc latius scribere et rogat, ut negotium apud regem ita promoveat, ut rex id, quod ex re Regni et subditorum suorum esse possit, «cogitet, faciat et promoveat»; petit, ut animum benevolum erga Ioachimium electorem Brandenburgensem servare pergat.

Ostrpr. Fol., vol. 50, ff. 118-120.

Gratulatur de noviter adaucta dignitate et scribit de banno imperiali etc.

Reverende in Christo Pater etc.

Nunctius et orathor Illustris Principis, consanguinei nostri charissimi, Domini Ioachimi Electoris et Marchionis Brandenburgensis etc., retulit nobis ea omnia, quae Reverenda Vestra Paternitas eidem in commissis dederat, obtulitque literas, ex quibus animum Reverendae Vestrae Paternitatis fraternum^{a)} et amicum intelleximus. Agimus porro eidem pro omnibus fraternas et amicas gracias, petentes, ut Reverenda Vestra Paternitas sit sana, salva, incolumis et omnis voti compos, fruaturque prosperrimis successibus. Cum vero Deus Optimus Maximus Reverendam Vestram Paternitatem ad eum locum dignitatis evehere dignatus sit, quem Reverendae Vestrae Paternitati et Reipublicae Christianae foelicem, faustum et fortunatum esse precamur, est minime dubium Reverendam Vestram Paternitatem iam dudum percepisse, quo modo iudicium Imperialis Camerae contra nos nostrosque subditos nunc denuo paucis praeterlapsis diebus proscriptione et banno, ut vocant, processerit, et quid ea de caussa a Sacra Regia Maiestate petierimus, ut plane supervacaneum esse credamus Reverendam Vestram Paternitatem hiis obrui debere. Petimus itaque, cum negocium hoc totum non usque adeo nostrum, atque Sacrae Regiae Maiestatis et amplissimae Coronae Regni Poloniae esse in confesso sit, Reverenda Vestra Paternitas haud gravatim velit id ipsum apud Sacram Regiam Maiestatem diligenter pro sua innata prudentia promovere atque ita negocium temperare, quatenus Regia ipsius Maiestas id, quod ex re tum aplissimae Coronae nostrorumque subditorum esse possit, cogitet, faciat et promoveat.

Quod attinet Reverendae Vestrae Paternitatis animum benevolum erga Illustrum Electorem, petimus, Reverenda Vestra Paternitas velit eum ita, quemadmodum cepit, servare, firmiter sibi persuadens, si Reverenda Vestra Paternitas vel Electori vel nobis aliqua praestiterit officia, non uni nostrum, sed toti^{b)} domui Brandenburgensi exhibita esse. Qui omnes grato animo compensare non sunt obmissuri, quemadmodum haec omnia latius, ubi Reverenda Vestra Paternitas ad locum dignitatis devenerit, aperturi et declaraturi sumus, amicabiliter et fraterne petentes, Reverenda Vestra Paternitas dignetur nos hic in nostris aedibus et feudo Sacrae Regiae Maiestatis, cum iter versus Posnaniam ceperit, invisere, quo Reverendam Vestram Paternitatem in nostris videre eique variis de rebus verba facere possimus. Quod ut haud gravatim faciat, iterum atque iterum petimus. Reverendam Vestram Pa-

ternitatem sanam, salvam et quam optime valere cupimus. Quae nos nostraque omnia Regiis et Reginalibus Maiestatibus commendare non dedignetur, postulamus etc. Datae e Regio Monte, XIII Maii anno etc. 36.

In margine in initio scripti: Episcopo Posnaniensi, XIII Maii.

a) *in ms.* fratrem

b) *in ms.* tote

N. 1272

E Regio Monte, 13.V.1536.

Albertus dux in Prussia

Alberto Gasztold, palatino Vilmensi, M.D.L. cancellario, pro novis de rebus Livoniae sibi missis gratias agit; civitatem Ellenbogen (Malmö) in Dania (hodie in Suetia) a rege Daniae expugnatam esse nuntiat et bonam spem esse eum brevi toto Regno Daniae et Norvegiae potiturum esse.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 120-121.

De negociis Livoniensium. Nova.

Magnifice et Generose.

Superioribus diebus accepimus literas Magnificentiae Vestrae, quibus Magnificentia Vestra negocium Livoniensium, quid egerint et petierint a Sacra Regia Maiestate, Domino et avunculo nostro pientissimo, deinde et quale responsum obtinuerint, postremo quid Magnificentia Vestra per se cum oratoribus Livoniensibus de negotio Illustris fratris nostri Marchionis Wilhelmi, Coadiutoris Rigensis etc., contulerit, abunde et dilucide nobis explicare dignata est. Quae ut libenter vidimus et legimus, ita fraternas et amicas agimus gratias, daturi diligentem operam, ut in maioribus Magnificentiae Vestrae vicissim commodemus. Et cum Generosus ac Nobilis Iheronimus Kothkewitz, aulicus Regiae Maiestatis, nobis Magnificentiae Vestrae nomine plurimas salutes, omnia felicia, bona et fausta precaretur, non potuimus non animum Magnificentiae Vestrae amicum et benevolum, iam dudum satis nobis perspectum, iterum atque iterum intueri. Quare vicissim eidem non minores salutes precamur, a Deo petentes Magnificentiam Vestram sanam, salvam, incolumem longaevo in annos conservari et in fortunatissimos successis evehi.

Hoc tempore apud nos haec sunt nova. Serenissimum Regem Daciae¹⁾ civitatem Ellenbogens, quam per aliquod^{a)} tempus non sine magno Regis sumptu obsederunt milites, in potestate Regis esse, atque bonam spem esse Regiam ipsius Dignitatem brevi totum Regnum Daciae et Norvegiae quiete et pacifice possidere debere. Quod ut Deus Optimus Maximus bene secundet, petimus. Si quid porro praeterea ea de re nobis concredidum fuerit, dabimus operam, ut Magnificentia Vestra citius cercior fiat, petentes, quid apud vos de negotio Muschovitico et alias agatur circumferaturque, nobis communicari. Datae e Regio Monte, XIII Maii anno etc. 36.

In initio scripti in margine: Adalberto Gastoldo.

a) *in ms.* aliquot

1) *Christianus III.*

Albertus dux in Prussia

Nicolao Wolski, reginae Bonae curiae magistro,

rogat, ut in « sedando et mitigando » regis animo operas suas adhibeat; variarum bombardarum longitudes et pretia describit et scire cupit, cuiusmodi bombardas habere desiderat.

Cfr. El. XXXV, N. 481.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 121-123.

De notario Insterburgensi. De bombardis conficiendis.

Magnifice et Generose.

Literas Magnificentiae Vestrae reddidit nobis Generosus ac Nobilis Iheronymus Kothkewitz, similiter et retulit ea, quae Magnificentia Vestra ad nos perferri voluit. Porro de officialibus et servitoribus utriusque partis scripsimus mentem nostram Regiae Maiestati, firmiter sperans²⁾ Regiae ipsius Maiestatis animum pro innata et regia sua bonitate, benignitate et gracia multo aliter se habere, atque prae se ferunt literae. In quo sedando et mitigando Magnificentia Vestra operas suas ut adhibeat, etiam atque etiam petimus. Nolumus enim nostrum scribam vel iuste vel iniuste aliquid egisse, ipsumque neque nocentem neque innocentem iudicare, nisi prius totum hoc negotium ab utriusque partis iudicibus bene indagatum et scrutatum fuerit.

Illud, quod Magnificentia Vestra scribit, ne facile servitoribus fidem daremus, iam dudum in memoria fuit et sedulo observavimus, atque utinam ab omnibus aequae par ratio in omnibus prae oculis haberetur, esset fortassis, quo maior, melior et arctior vicinitatis necessitudo inter utriusque partis subditos conservari possit.

Bombardas illas, quas Magnificentia Vestra vocat serpentinas, iam dudum confici demandavissemus, nisi error in nomine, in notata longitudine, incidisset, quo nos liberare Dominus Iheronimus non potuit. Vocamus enim serpentinas vulgariter bombardas parvas, quas aliqui falcones vocant. Hi non sunt eius longitudinis, cuius vult Magnificentia Vestra bombardas esse, sed eius, ut videt Magnificentia Vestra hoc filo longissimo a ligno signatas, habent globum illum minimum, unius librae. Recte autem appellantur serpentinae illae bombardae, quae eius sunt longitudinis, cuius cupiebat Magnificentia Vestra, et hoc integrum filum prae se fert. Hae maiores habere solent globos, quia media serpentina habet globum maximum VII librarum, et una comparatur quinquaginta marcis. Rursus alia bombardas, quam vocant terciam partem serpentinae, habet globum IIII librarum et emitur quadraginta marcis. Postremo alia bombardas, quam appellant quartam³⁾ partem serpentinae, habet globum II librarum et venditur triginta marcis. In precio tamen quam potest fieri diminutionem maximam, ac si res nostra propria esset, faciemus, quemadmodum hos globos omnes Magnificentiae Vestrae, quem ex eis habere malit, videndos in praesentiarum transmitto. Eligat itaque Magnificentia Vestra globum nobisque illum transmittat, et daturi sumus diligentem operam, ut bombardas quam certissime habeat.

Porro intelligere haudquaquam possumus, qualem bombardam Magnificentia Vestra signo longitudinis Domino Iheronymo dato, ut nobis offerret, fieri cupiat. Credimus autem Magnificentiam Vestram talem

velle, qua globum ex lapide, et non ex ferro vel blombo, iaculetur. Hanc si vult, erit alia difficultas. Nam camera, ut vocant, nimium est magna, quia vix poterit quattuor libras pulveris impleri, ad tantum autem pulveris requiritur globus XX aut XXV librarum. Quare et hic cupimus Magnificentiae Vestrae mentem, quo scrutato nulla penitus erit difficultas, quin et citius et quam potest fieri optimas habeat bombardas. Nummos a Domino Iheronimo accepimus et reservari mandavimus. Ubi scrutati mentem Magnificentiae Vestrae fuerimus, curabimus ocyus bombardas fieri. Datae e Regio Monte, XIII Maii anno etc. 36.

In margine in initio scripti: Nicolao Volsky.

a) in ms quartem

z) sic in ms.

N. 1274

E Regio Monte, 13.V.1536.

Albertus dux in Prussia

Alexandro Chodkiewicz, marsalco regio, capitaneo Brestensi, litteras eius sibi per filium eius Hieronymum allatas esse nuntiat; de restituta eius valetudine gaudet.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 123-124.

N. 1275

E Regio Monte, 13.V.1536.

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]

pro opera in causa tollendae proscriptionis adhibita regi et ipsi gratias agit; rogat, ut iterum apud regem instet, quo litterae ad iudices Imperialis Camerae, electores, principes et status Germaniae per regium veredarium mittantur; pro benevolentia in negotio Ioannis a Werden praestita gratias agit.

Cfr. El. XXXV, N. 477.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 124-126.

Agit gracias pro expeditis^{a)} negociis banni^{b)} iudicii^{c)} Imperialis Camerae. Reverende in Christo Pater etc.

Literas Reverendae Vestrae Paternitatis una cum aliis Sacrae Regiae Maiestatis, Domini et avunculi nostri charissimi, et exemplari, in quam sententiam Sacra Regia Maiestas ad iudicem et assessores iudicii Imperialis Camerae de tollenda proscriptione scribere dignata^{d)} est, accepimus. Agimus porro cum primis Sacrae Regiae Maiestati [maximas] quas possumus gracias. Deinde et Reverendae Vestrae Paternitati, qui in hoc negotio prae ceteris omnibus honorem, utilitatem et commodum amplissimae Coronae considerans, promovere causam non desiit, amice

et fraterne petentes, Reverenda Vestra Paternitas haud gravetur Sacrae Regiae Maiestati nostro nomine subditas et officiosas ea de causa agere gratias. Et quoniam haud ita pridem consilio nostrorum subditorum aliqua paucula ad Sacram Regiam Maiestatem per eandem apud iudicium Imperialis Camerae necessario promovenda et expediunda perscripsimus, petimus amice et fraterne, Reverenda Vestra Paternitas dignetur operas suas amicas et fraternas interponere, quo in eam sententiam Sacra Regia Maiestas per suum veredarium (ut scilicet facilius quaevis suspitio excludatur) petita apud imperiales iudices, Electores, Principes et status Germaniae urgeat et promoveat. Daturi sumus vicissim diligentem operam, ut erga Reverendam Vestram Paternitatem omni in-serviendi studio amice et fraterne sedulo parati et prompti simus.

Porro nunctius Illustris Principis Ioachimi Electoris etc., consanguinei nostri charissimi, retulit nobis Reverendae Vestrae Paternitatis nomine ea, quae in commissis a Reverenda Vestra Paternitate habuit, quo nomine eidem amicas, fraternas et officiosas gratias agimus, vicissim precantes, ut omnia Reverendae Vestrae Paternitati pro voto et ex animi sui sententia succedant eveniantque.

Quod in negotio nostro Reverenda Vestra Paternitas propria nostra manu ad eandem exarata et Iohannis a Werden se amicum, fratrem et benevolum exhibuerit, et imposterum se facturam pollicetur, agimus itidem amicas et fraternas gratias. Nam quicquid in negotio Ioannis a Werden Reverenda Vestra Paternitas egerit, haud aliter, atque si in nostro proprio gestum siet, putabimus. Est enim homo cum prae ceteris eximiae prudentiae, auctoritatis et probitatis, tum in negotiis amplissimae Coronae Regni Poloniae pro sua tenuitate adprime sollicitus et vigilans, ut merito ab omnibus bonis amari et observari debeat.

Non erat necesse Reverendam Vestram Paternitatem tantas facere pro transmissio parvulo illo amoris et fraternitatis pignore gratias, siquidem res digna non erat et Reverenda Vestra Paternitas maiora de nobis merita esset. Quae cum compensare ipso facto nequeamus, animo grato, fraterno et amico quaevis in^e) nos Reverendae Vestrae Paternitatis nomine suscipere non dubitamus. Reverendam Vestram Paternitatem quam optime valere cupimus, cui nostra amica et fraterna officia offerimus, petentes nos Regiis et Reginalibus Maiestatibus subdite commendare. Datae e Regio Monte, XIII Maii anno etc. XXXVI.

In margine in initio scripti: Episcopo Plocensi.

a) *verbum correctum.*

b) *sequitur expunctum:* apud

c) *verbum correctum.*

d) *in ms. digna*

e) *sequitur expunctum:* nos

N. 1276

E Regio Monte, 13.V.1536.

Albertus dux in Prussia

Gregorio Chodkiewicz

per fratrem eius Hieronymum equum dono mittit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 124.

N. 1277

E Regio Monte, 15.V.1536.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Kuncewicz (in ms. Iwano Hunkowitz), tenulario Jurborgensi, pro Ioanne Rickerling, servitore suo, a quo aliqui subditi regii districtus Jurborgensis summam argenti, ut ei laborarent, acceperunt, sed non confectis laboribus aufugerunt, intercedit et rogat, ut ei iustitia administretur.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 126-127.

N. 1278

E Regio Monte, 16.VI.1536.

Albertus dux in Prussia

episcopo Premisliensi [Petro Gamrat]

rogat, ut dies s. Mariae Magdalenae (22.VII.) constituatur et designetur conventui utriusque partis commissariorum, qui fines inter Ducatus Masoviae et Prussiae inspicere determinareque debebunt.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, NN. 480, 482, 487.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 127-128.

N. 1279

E Regio Monte, 20.V.1536.

Albertus dux in Prussia

Iosto Ludovico Decio

de pecunia marchioni Gulielmo destinata in manus suas (ducis Alberti) persolvenda.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 243-243v.

N. 1280

E Regio Monte, 23.V.1536.

Albertus dux in Prussia

palatino Cracoviensi [Petro Kmita]

litterarum exhibitorem, Ioannem Clementem, commendat et rogat, ut eum in numero servitorum suorum reputare velit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 128-129.

N. 1281

E Regio Monte, 25.V.1536.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Nibschitz

Ioannem Feyerabendt, civem Regiomontanum, commendat rogans, ut ei in recuperanda cera ex Lithuania per navim missa et in negotio, quod cum Andrea Maćkowicz ei intercedit, expediendo adsit.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 243v-244.

N. 1282

E Regio Monte, 26.V.1536.

Albertus dux in Prussia

Alberto Gasztołd, palatino Vilnensi, M.D.L. cancellario,

intercedit pro Ioanne Feyerabendt, cive Regiomontano, qui sibi conquestus est « eundem ingens incommodum ob hoc, quia quidam mercator apud praedictum nostrum subditum petiam cerae, defraudato theloneo, deposuerat, passum esse ».

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 129-130.

N. 1283

E Regio Monte, 28.V.1536.

Albertus dux in Prussia

episcopo Premisliensi [Petro Gamrat]

responsivas eius litteras, negotium limitum inter terras Masoviae et Prussiae concernentes, se accepisse nuntiat et rogat, ut publicae tranquillitatis causa negotium ipsum tandem promoveatur et transigatur.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, NN. 480, 482, 487.

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 130.

N. 1284

E Regio Monte, 28.V.1536.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Nibschitz

de fascia ad ornandum caput a consorte sua [Dorothea] reginulae Isabellae missa ab eaque grate accepta et de uxoris suae hanc ob rem gaudio.

(Germanice)

Cfr. El. XLVII, N. 194.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 244-245.

N. 1285

E Regio Monte, 29.V.1536.

Albertus dux in Prussia

Adamo Hanuszewicz (in ms. Hanusszovitz)

pro sacerdote Ioanne Thorthylovitz (Tortyłowicz?), « pastore quondam ecclesiae Szyleycensis », qui ut « liberiore Deo spiritu servitutum impenderet », in Ducatum Prussiae confugit, cui nobilis Stephanus Witkowicz certam pecuniae summam ei mutuo datam debet et restituere recusat, intercedit et rogat, ut dictum nobilem, in ditone sua degentem, ad solutionem debiti adigat.

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 131.

N. 1286

E Regio Monte, 3.VI.1536.

Albertus dux in Prussia

Lucae a Górká, palatino Posnaniensi,

nobilem quendam Witkowski (in ms. Withkawsky), qui fortuito casu alium nobilem interfecit, sibi a Iacobo Brzozowicz, commendatore Posnaniensi, commendatum, commendat et rogat, ut ei salvum conductum concedere velit.

(Sub textu: In simili forma scriptum Andreae de Gorckau).

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 479

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 132.

N. 1287

E Regio Monte, 3.VI.1536.

Albertus dux in Prussia

Iacobo Brzozowicz, commendatori Posnaniensi,

pro commendato sibi ab eo nobili Witkowski se litteras intercessorias ad Lucam et Andream a Górká dedisse nuntiat.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 479

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 132-133.

N. 1288

E Regio Monte, 3.VI.1536.

Albertus dux in Prussia

Henrico Gotsch ab Herdtwigswaldt

eum, a rege et ordinibus Regni in suspicione quadam habitum, consolatur et suadet, ut tranquillus maneat et auxilium suum hac in re exspectet.

Cfr. El. XLVII, N. 196

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 245-245v.

An Heinrichen Gotzschnen den 3 Juny.

Unsern grus und genedigen willen zuvorn.

Edler und erenvester, besonder, lieber.

Wir wyssen euch gnediger meynung nicht zu vorhalten, das uns euer

ander schreiben, belangende wes der hochgeborn furst, unser lieber vetter und bruder, der churfurst zu Brandenburg etc.¹⁾, von euch gereth sol haben, darin ir uns, wie zuvor auch geschehen, umb unsern rat und furderliche beantwortung bitten thut, behendet worden. Nu wolten wir eurem begern, als dem wir mit sondern gnaden gewogen, gern wilfaren, wie wir dan uns zuvor auch erbotten und dir vormeldung gethan, dem handel, wes zu eurem pesten hirin vorzunemen, mit gutem bedacht nachzudencken und alsdan euch unser gnedigs wolmeynen zu eroffen. So haben wir doch bis anher des handels notturft, dieweil es nicht ein gering wichtiger handel ist, des genugsam nicht entschliessen kunen und daran etwas mangel, derwegen ist unser gnedigs begern, gutduncken und wolmeinender radt, ir wollet euer gemut in solchem handel zufriden stellen und euch nichts bekomern lassen, in bedrachten, weil ir von ko. mt. und den vornembsten stenden des verdachts, wie dein schreiben meldet und wir es vor uns auch darvor halten frey, das euch auch niemants anders er wol den unnotturftigs hierin suchen zur eil mit billigkeit zu weiterung geburlich nit anregen, noch des verzugs vordencken sol noch moge. So vorhoffen wir hierneben nach genugsamen nachdencken und wes wir zu disem handel vor nottorftig befinden, euch in kortz alsdan zu beantworten und dir dorauf retlich zu erscheinen, daraus ir^{c)} unsern gnedigen und wolmeinlichen willen zu erspuren haben sollet. Bedancken uns auch des freuntlichen und dinstlichen zuentpietens unser freunt und der gutten gesellen in eurm schreiben vormelt mit gnedigem beger, du wollest denselben geburlich dancksagung thun mit erzellung, wo wir inen freuntlichen dinst und gnedigen willen erzaigen und geleisten kenen, das wir des gentzlichen gewilt und dir vor dein person sein wir auch mit gnaden gewogen. Datum Konigsperg, ut supra.

a) *correctum ex*: du

1) *Ioachimus II.*

N. 1289

E Regio Monte, 6.VI.1536.

Albertus àux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

consilium regium in negotio Ducatus Opoliensis et Ratiboriensis Georgii marchionis Brandenburgensis expetit; quaerit, quomodo se gerere debeat erga Georgium a Walde, magistri Livoniae secretarium, a rege Romanorum per Borussia in Livoniam redeuntem.

Cfr. El. XXX, N. 149.

(Adest versio germanica eiusdem scripti cum dato 1.VI.1536 in: Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 246v-247v).

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 133-135.

Consilium petit in negotio Georgii Marchionis et Georgii a Walde, secretarii Livoniensis.

Serenissime Rex.

Posteaquam ab Illustrissimo Principe et Domino, Domino Georgio Marchione Brandenburgensi, fratre meo charissimo, paucis praeterlapsis diebus aliqua scripta, nonnullas novitates et periculosa quorundam consilia accepi, quae Regiae Vestrae Maiestati communicanda cumprimis necessarium esse arbitrabar, scripsi et iniunxi Generoso, nobili ac

erudito Nicolao Nipsichtz²⁾ Regiae Vestrae Maiestatis aulico, et Ioanni Lomoller, consiliariis et servitoribus meis, ut singula ad Regiam Vestram Maiestatem subdite deferant, subdite petens, Regia Vestra Maiestas dignetur hiis, ac si coram ipse praesens essem, plenam adhibere fidem, necnon regium suum consilium ad haec omnia mihi communicare.

Et cum frater meus charissimus inter cetera significet, Romanorum Regiam Maiestatem¹⁾ Ducatum Oppeln et Ratibarn a Sua Illustritate nunc redimere secundum pacta debuisse, quare Illustritas Sua consiliarios suos ad locum designatum ablegasset, nullus autem, qui pacta³⁾ et conventiones adimpleret, comparuisset, item Romanorum Regiam Maiestatem Suae Illustritati clementer concessisse, quatenus bona sua in Ungaria vendere queat, petit a me Illustritas Sua in hiis negociis meum consilium. Quod cum inscia Regia Vestra Maiestate transmittere nequaquam voluerim, suppliciter supplico, Regia Vestra Maiestas dignetur mihi clementer, quid in hiis negociis Illustrissimo meo fratri factu necessarium sit, quod Suae Illustritati primo quoque^{b)} tempore transscribam, pro regia sua prudentia consulere. Mihi autem videtur, posteaquam Illustrissimus Princeps et Dominus, Dominus Ioachimus, Sacri Romani Imperii Archicamerarius, Marchio Brandenburgensis, frater et consanguineus meus charissimus, divina sic volente gracia, matrimonio Illustrissimam Regiae Vestrae Maiestatis filiam²⁾, neptim ex sorore Ioannis Regis Ungariae etc.³⁾, sibi iunxerit, quod praefatus frater meus cum Illustrissimo Electore Brandenburgensi de praenominatis bonis conveniret, acceptaque aliqua summa omne ius Illustrissimo Electori cederet, nihil dubitans Illustrissimum Electorem, tanquam socerum, possessionem bonorum facile a Rege Ioanne, in cuius manu omnia esse in confesso^{c)} est, impetraturum. Nihilominus tamen haec omnia Regiae Vestrae Maiestatis prudentiori submitto iudicio.

Georgium a Walde, nobilem ex Pomerania, secretarium Magistri Livoniensis⁴⁾, qui nunc egit aliquandiu apud Romanorum Regiam^{d)} Maiestatem in Isprugk, quemadmodum praelibati consilarii^{e)} et servitores mei Regiae Vestrae Maiestati sine dubio subdite retulerunt, si fortassis per Borussiae Livoniam petere voluerit, an retinere, literas et alia ab eo accipere debeam, ex quibus quid egerit sollicitaveritque in Germania resciri possit, quidve aliud mihi faciendum siet, peto^{f)} Regiae Vestrae Maiestatis consilium et voluntatem. Neque esset inconsultum, quandoquidem tales plerumque per Regiae Vestrae Maiestatis dominia et Magnam Ducatum^{g)} Lithuaniae clanculum sese in Livoniam subducere consueverunt, Regia Vestra Maiestas velit clementer Gedani, Thoroniae et in Mazovia, ut illius secretarii diligenter curam habeant, demandare, quemadmodum hiis omnibus Regia Vestra Maiestas pro regia sua prudentia prudenter modum facere et statuere potest mihique Vestrae Regiae Maiestatis mentem in hoc aperire. Quod erga Regiam Vestram Maiestatem, tanquam subditus et obediens Princeps, subdite promerari perpetuo studebo. Datae e Regio Monte, 6 Iunii anno etc. 36.

In margine in initio scripti: Regi Poloniae, VI Iunii.

a) in ms. pacto

b) in ms. quoquo

c) in ms. consesso

d) correctum ex: Regem

e) in ms. consillari

f) supra lineam.

g) sequitur expunctum: siet

z) sic in ms.

1) Ferdinandus I.

2) Hedvigis.

3) Barbara Zápolya.

4) Hermannus a Brüggenei.

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]

Nicolaum Nibschitz et Ioannem Lohmüller in negotiis Georgii marchionis Brandenburgensis ad regem mittit et petit, ut eis fidem adhibeat negotiumque ipsum ad regem promoveat.

Cfr. El. XXX, N. 149.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 135-136.

Pro Illustrissimo Principe Domino Georgio Marchione Brandenburgensi.

Reverende in Christo Pater etc.

Illustrissimus Princeps et Dominus, Dominus Georgius Marchio Brandenburgensis etc., frater noster charissimus, transmisit nobis aliquas novitates perscripsitque nonnulla, in quibus a nobis consilium nostrum sibi communicari postulat. Quae omnia Generoso, nobili ac erudito Nicolao Nipschitz, regio aulico, et Ioanni Lomoller, consiliariis et servitoribus meis, quatenus singula Regiae Maiestati, Domino et avunculo nostro pientissimo, et Reverendae Vestrae Paternitati nostro nomine aperirent, in praesentiarum transmisi, amice et fraterne petentes, Reverenda Vestra Paternitas velit hiis nostris consiliariis plenam adhibere fidem negotiumque^{a)} apud Sacram Regiam Maiestatem ita peragere, quatenus in hiis haudquaquam parvipendendis negotiis regium consilium Regia ipsius Maiestas nobis communicare non gravetur. Quod ut Reverenda Vestra Paternitas haud gravatim subeat, etiam atque etiam amice et fraterne petimus. Daturi sumus vicissim diligentem operam, ut Reverendae Vestrae Paternitati pro nostro erga eandem fraterno amore et studio officiose inserviamus. Datae e Regio Monte, VII Iunii anno etc. XXXVI.

In margine in initio scripti: Episcopo Plocensi, VII Iunii.

a) sequitur expunctum: apud

Albertus dux in Prussia

Nicolao Nibschitz et Ioanni Lohmüller

nova quaedam sibi missa transmittit et rogat, ut ea regi porrigant et episcopo Plocensi, idiomatis germanici ignaro, latine tradant.

Ostpr. Fol., vol. 42, f. 246.

An Nickel Nibtschitz und Johan Lohmuller semptlich den VII Juny im 36.

Beyligende habt yr euch zu ersehen, wes fur neue zeitung uns zugeschickt seindt worden. Ist darauf unser gnedigs begeren, ir wöllet semptlich dieselben an ko.mt. zu Polan etc., unsern gnedigsten herrn und freuntlichen, lieben ohemen mit guther geschickligkeit, wie yr dann sonder zweifel wol ze thun wisset, gelangen lassen und seiner ko.mt. rhat und gutduncken (dyeweil dennoch solche zeitungen allerlei be-

denckens auf sich haben) von unsertwegen unthertheniglichen bitten und begeren etc. in massen, wie dan seiner ko.mt., wie ir euch hiebei liegendt zu ersehen, deshalben auch geschrieben, nichtsweniger unserm besondern lieben freundt, dem hern bischoff von Plotsky¹⁾, dem wir hiemit auch geschrieben, nachdem sein lieb nicht teutsch khonnen, solche zeitungen zu erkennen geben und seiner lieb rhats geprauchten und, so es vonnott, ir, Lohmuller, ins latein pringen. Nachdem auch Johan Pein in ko.w. zu Dennmarcken²⁾ gescheften abgefertigt, so haben wir jnen, als ein koniglicher gesanter, mit dyesen werbungen und gescheften nicht beladen wöllen. Wöllet aber nichts destminder ime diese zeitungen mittheilen und seins raths darinne auch geprauchten. An dem thut yr unser meynung etc. Datum Königsperg.

1) *Ioannes Chojeński.*

2) *Christianus III.*

N. 1292

E Regio Monte, 9.VI.1536.

*Albertus dux in Prussia
Sigismundo I regi Poloniae
Ioannem a Werden iterum commendat, ut partem districtus Rhedensis
obtinere possit.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 139-140.

N. 1293

E Regio Monte, 9.VI.1536.

*Albertus dux in Prussia
episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]
negotium Ioannis a Werden de districtu Rhedensi iterum commendat.*

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 472

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 140-141.

N. 1294

E Regio Monte, 9.VI.1536.

*Albertus dux in Prussia
Stanislao Odrowąz, palatino Podoliae,
matrimonium cum Anna duce Masoviae initum faustum et felix ei pre-
catur; animos regios, nunc in eum minus benevolos et abalienatos,
in melius mutatum iri sperat.*

Cfr. El. XXXV, N. 475.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 136-138.

Precatur sibi faustum et foelix matrimonium.

Magnifice et Generose.

*Lectis Magnificentiae Vestrae literis, intelleximus Magnificentiam
Vestram cum Illustrissima Mazoviae Duce, cognata nostra charissima,*

praeterlapsis temporibus nupcias celebrasse etc. Precamur itaque hoc matrimonium tam Magnificentiae Vestrae, quam et Illustrissimae nostrae cognatae, saluberrimum, faustum et foelicissimum. Porro Magnificentiam Vestram tantas nobis, quod primus autor huius connubii^{a)} fuimus, agere gratias necesse nequaquam erat. Animus enim est Magnificentiae Vestrae, quam prae ceteris pulcherrimis et optimis donis ornatam et fulgentem animadvertimus, clementer in maioribus commodare. Quare si in eo rem gratam eidem praestitimus, est quod summo pere gaudeamus, Deum Optimum Maximum precantes, is pro sua immensa misericordia et gratia gaudium hoc Magnificentiae Vestrae solidum, firmum et perpetuum constituere dignetur.

Magnificentia Vestra scribit non usquequaque eandem a Serenissimis Dominis Coronatis gratiam habere, quantumvis etiam sine eorum scitu nihil attentaverit, sed potius timendam^{b)} esse indignationem, cum agant modo persuasionibus, modo pollicitationibus et aliis eiusmodi consiliis, quibus urgeant potissimum Magnificentiam Vestram, pauca summa pro integra sorte paternae et maternae iustitiae et omnibus aliis iuribus, sola dote contentam et abdicatam in perpetuum esse debere etc. In quo negotio nostrum consilium nostrasque operas desiderat Magnificentia Vestra etc.

Dici profecto non potest, quam hos Magnificentiae Vestrae non per omnia foelices successus perturbato plane accepimus animo. Est enim regius animus clementissimus adeo nobis cognitus et perspectus, ut haec aut similia de ipsius Regia Maestate nobis nequaquam persuadere debuissimus. Quae ut nequaquam firmiter permansura credimus, ita certissimis argumentis didicimus regios animos vel pluralitate arduissimorum negotiorum, vel etiam accedente aliquo sinistro amico, non fideliter negotium Regibus narrante, facile mutari, eum tamen, perspecta iusta et vera explanatione causae, remissiore fieri. Quod et apud Regiam ipsius Maestatem fortassis fieri metuendum est. Unde nequaquam animus despondendus, imo potius assumendus est, causam diligenter trutinando et Regiis Maestatibus inculcando, minime addubitantes id, quod in praesentiarum Magnificentia Vestra sibi in contrarium esse arbitratur, maxime pro se futurum et ex inclementi clementissimum percepturam Regem.

Quibus autem mediis et viis negotium aggredi oporteat, quidve nobis in hoc negotio factu necessarium et utile videatur, libenter Magnificentiae Vestrae, tum quia eidem tanquam ex maioribus Regni Poloniae, quibus pro nostra tenuitate clementer adesse et debemus et solemus, clementer commodare cupimus, tum quia cognatam nostram, consortem Magnificentiae Vestrae, urgente sanguinis necessitudine, consilio et auxilio, quantum possumus liciteque et honeste permittatur, adiuvare debeamus, hoc tempore aperiremus. Verum aegre fieri vel Magnificentia Vestra iudice [perspici] potest. Nam nisi bene penitusque introspereris causam diligenterque singula rimatus fueris, oleum et operam in consulendo perdes. Quare si nobis merita causae narraverit Magnificentia Vestra, pro nostro erga eandem et suam consortem studio et amore, pro nostra tenuitate, ineptias nostras in omnibus licitis et honestis aperire nequaquam cessabimus.

Terlo, affinem Magnificentiae Vestrae, mittere non potuimus, quia ad Sacram Regiam Maestatem transmissus erat, et si adfuisset, nescimus, an satis tuto pueris huiusmodi ardua negotia facile concedi

debeant. Proinde bene consideratura est Magnificentia Vestra, cui negotium suum concedere^{c)} voluerit, ne si clanculum agi negotium arbitretur, res in ore sit omni populo. Hiis cupimus Magnificentiam Vestram foelicem, sanam et salvam nestorios in annos vivere. Datae e Regio Monte, 9 Iunii anno etc. 36.

In margine in initio scripti: Domino Stanislao Adrovatz.

a) *in ms.* connubi

b) *correctum ex:* timendum

c) *in ms.* concredeve

N. 1295

Cleipodiae, 12.VI.1536.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

rogat, ut Nicolaum Nibschitz ad fratrem suum, marchionem Gulielmum, ad statutum diem in Livoniam mittere velit.

Cfr. El. XXXV, N. 483.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 141-142.

Pro Illustrissimo Principe, Domino Wilhelmo Marchione etc.
Serenissime Rex.

Reverendissimus et Illustrissimus Princeps et Dominus, frater meus charissimus, Dominus Wilhelmus Marchio Brandenburgensis, Coadiutor archiepiscopatus Rigensis et postulatus Oziliensis etc., scripsit mihi a Regia Vestra Maiestate Illustritatem Suam petiisse, quatenus Regia Vestra Maiestas ad statutum diem 9 Iulii anni currentis clementer Generosum ac Nobilem Nicolaum Nipschicz, consiliarium et aulicum Regiae Vestrae Maiestatis, aut Dominum Achacium Czema, Castellanum Gedanensem, ablegare, quo Suae Illustritati assisteret in suis arduis negociis, dignaretur. Id quod futurum Illustritas Sua certo sibi persuadet^{a)}.

Verum cum mihi constet Dominum Czema a Regia Vestra Maiestate alio brevi ablegari posse, suppliciter peto, Regia Vestra Maiestas velit Dominum Nipschitz clementer ad Illustrissimum fratrem meum, ut statuta die istic in Livonia compareat, ablegare. Nam adfuturos et alios variorum Principum orathores et legatos percepi. Neque vero videtur inconsultum legato regio eadem ipsa, quae Regia Vestra Maiestas haud ita pridem nobili Steinkirch in Livoniam perferenda in commissis dederat, et nunc denuo dari, quo mentem et animum^{b)} Regiae Vestrae Maiestatis in iisdem firmiter permanere aperte perspicere queat. Datae Mimmele, 12 Iunii anno etc. XXXVI.

In initio scripti in margine: Regi Poloniae.

a) *verbum correctum.*

b) *in margine: sequitur expunctum:* minus

Albertus dux in Prussia

Nicolao Nibschitz, Ioanni Pein et Ioanni Lohmüller

nova ab Achatio Czema sibi missa transmittit et rogat, ut ea regi perferenda curent.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 247v-248.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Nibschitz

nova a marchione Georgio accepta mittit et rogat, ut ea regi tradat.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, f. 248.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Nibschitz

eum a rege legatum in negotio marchionis Gulielmi nominatum esse nuntiat et rogat, ut eiusmodi iter in Livoniam faciendum suscipere et statuto die (9.VII.1536) ibi comparere non gravetur.

Cfr. El. XXXV, N. 483 et El. XLVII, NN. 198, 199.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 248-248v.

An Nybschitzenn den XV Juny.

Wir khommen durch schriften unsers freuntlichen, lieben bruders, des marggrafen Wilhelms, coadiutors etc., in erfahrung, wie dieselb an ko.mt. zu Polan etc., unsern gnedigen herrn und freuntlichen, lieben ohmen, kurtz verruckter tag gesonnen und mit genaden begert haben, ir ko.mt. wolten obgedachtem unserem geliepten bruder koniglichen, genedigen beistandt auf den angesetzten neunden tag July jtzigis laufenden jahrs in irer sachen thun und leisten, bevorab umb dein person, das dich hochbenente ko.mt. bemeltem unserem bruder zum beystandt solchen zugk in Leiflandt genediglich wolten ziehen lassen. Demnach und dyweil du derselben sach gut wiessen tragst, dich auch zu solchem handel fur nutzlichen und furtreglichen achten, so ist unser genedigs siennen und gutlich begern an dich, du wollest unbeschwert sein solchen weg und reyse unserem freuntlichen, lieben bruder zum beistandt auch in ansehung, das der handel in sich etwas wichtig, auf sich nhemen und auf den oberurten angesetzten tag erscheynen. Doneben auch bey ko.mt. mit vleis anhalten, das ir ko.mt. dir in bevelch gleichformig, wie dem Steinkirche kurtz verruckter tag beschehen, in Eiflandt an die hern compromissarien vonwegen irer ko.mt. an sie ze werben genediglich mitgeben wolten, domit der handel unserem lieben bruder umb

so viel dest mehr fruchtbarlicher bescheen und ir endtschaft erreichen moge. Dich in dem allem, wie wir dan nicht zweifeln, gut und dinstwillig erzeigen, dan uns die sache nicht minder als unseren vielbenenten freuntlichen, gelipten bruder antreffen thut. Das seint wir hinwiderumb umb dein person in sondern genaden zu erkennen und zu beschulden erputig. Datum Mymel, ut supra.

N. 1299

E Regio Monte, 18.VI.1536.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Nibschitz

rogat, ut pro benevolo responso sibi dato et benevolentia fratri suo, marchioni Georgio, in negotio Ducatum in Silesia demonstrata regi gratias agat; non inconsultum sibi videtur, ut rex oratores suos in negotio marchionis Georgii ad imperatorem mittat; rogat, ut Ioan-nem Chojeński secreto accurate de rerum statu in Dania certiore reddat.

(Schedula: de litteris a marchione Georgio acceptis).

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 249-251v.

An Nickel Nyptschitz den XVIII Juny.

Uns ist von ko.mt. zu Polan etc., unserem genedigsten herren und freuntlichen, lieben ohemen, ein schriftlich, desgleichen von unsern geschickten muntlich antwort einkommen, wie du dan des gutten bericht und ungezweifelt noch in frischen gedechtnus unvorgessen hast. Derhalben und dieweil wir fur notwendig achten, das hochgedachte ko.mt. widerumb zu beantworten, so ist an dich unser genedigs begern, du wollest furnemblich ko.mt. von unsertwegen und in unserem nomen untherdenige gantz freuntliche und dinstliche dancksagung thun (wie du des deiner geschicklichkeit nach guthe form und mass waist) des koniglichen und genedigen erbietens, des sich seine ko.mt. vernemen haben lassen, wan wir von dem Orden oder jemants angefochten, wes ir ko.mt. jha auch mit zusetzung irer eigenen person bey uns thun und mit hielf, trost und beystanth keineswegs verlassen wolten, wie wir uns des jhe und alwegen zu seyner ko.mt. trostlich versehen und noch furder disfals auch keynen zweifel in dieselb stellen.

Als auch hochgedachte ko.mt. wes derselben gutbeduncken und wolmeynen des hochgepornen fursten, unsers freuntlichen lieben herren Georgen, marggraffen zu Brandenburk etc., sachen halben belangende die abloesung beder furstenthumb in Schlesien, desgleichen die hungarische guther anzaugung gethan, wollest auch seyner ko.mt. vonwegen seyner 1. gepurliche dancksagung thun mit vermeldung, das wir derselben rathe genedigs und koniglichs bedencken, berurten unserem lieben brudern, marggraffen Georgenn etc., zuschreiben und eroffnen wollen, nichts zweifelende, sein lieb werde solchs zu freuntlichem whilferigen danck von irer mt. annemen und derselben, wes auf solchs seyner lieb weiter vonnoten, im vhal der notturft ferner ercleren und raths geprauchen.

Was aber dein leiflendischen secretarien sampt seyner vorhabenden practicen betrifft, haben wir ko.mt. derhalben bedencken angehort und

seintemal sein mt. auf solchem beruhet, müssen wir es darbey pleiben lassen, wiewol wirs darfur geacht (nachdem der Ordenn und alle anhangende practicen also clar augenscheinlich und am tag, das man sich nicht viel anders wan des theglichen angriffs, woe sie solchs nurt dohin prengen koennen, zu vormueten), das es demnocht unschedlich ob dieselben, so solchs furdern und treiben, auch verhindert, die practicen dardurch verkurtzt und den vheinden ir vorhaben abgehalten werden mocht.

Nachdem auch seyne ko.mt. uns weiter heimhelt, welcher massen wir an romische key. mt.¹⁾ etc. auf rathe hochbenents unsers lieben bruders, marggraffen Georgens, schreiben oder beschicken sollen, betrachten wir, dieweil wir hinfur und in ehezeiten, auch mit vorbereit seiner ko.mt., ordentliche und grundliche entschuldigung an hochberurte kay. mt., desgleichen konig, chur und fursten sampt anderen stenden des romischen reichs und sonsten durch den druck ausgehen haben lassen, darob unser entschuldigung offen war und unverborgen, darauf wir dan bey kay. mt. nicht gross frucht vormercken, so bedencken wir, das weiter anregen durch uns wenig fruchtbarkeit oder nutz brengen mocht. Wan aber seine ko.mt. als der konig und lehenher derselben orathorn, so sie itzo bey kay. mt. haben, solche vorhabende geschwinde practicen vormelden und doneben bevelhen thetten, dieselben bey kay. mt. zu widertreiben, achten wir, es solt one frucht nicht abgehen, jo, dem handel zum wenigsten nicht schedlich sein. Welchs wir in seyner ko.mt. hochvorstendig koniglichen weiter bedencken, wes hirin guth zu thun und zu lassen sein solt, heimgestellt haben.

So wir dan aus solcher koniglicher antwort vermerckt, mit was koniglichem wolgefelygen willen und gemuth seine ko.mt. unsern untherdenigen, dinstlichen vleis mit ubersendung derselbigen erfarener kuntschaft und practicen angenommen, begerende, wes wir des weiter in erfahrung kommen, solchs auch seyner ko.mt., wie bishere beschehen, zu erofnen. Als haben wir demselben nach kurtz verruckter tag und eben da erwelte ko.w. zu Denmarcken³⁾ gesandter und unserer orleyschiff oberster amaral, rathe und lieber getreuer Johan Pain etc., bey ko.mt. zu Polan etc. vonwegen derselben botschaft weis gewesen und seine auferlegte gewerbe ausgericht und widerumb alhie ankommen, etliche kuntschaft von schriften bekoemmen, die wir also ko.mt. derselben begern und unser pflicht nach auch nicht zu vorhalten gewust, wie du dich dan hiebeiligent neben dem, so wir aus dem teutschen von wort zu wort ins latein haben prengen lassen, notturfichtig zu ersehen. Haben aber dorumb die originalia in massen uns dieselben von ko.w. zu Denmarcken etc. zukommen, domit man sich der sachen dest gruntlicher und eigentlicher zu erlernen, schicken wollen. Dieweil aber an solchem handel, woe die burgundischen mit diesen iren geschwinden anschlegen (do Got gnediglich vorsey) furtfaren solten, hochgemelter ko.mt. und der loblichen Cron zu Polan etc. sampt derselben zugehörigen landen und lehen nicht wenig gelegen, so ist unser gnedigs begern, du wollest geschickter weis, wie wir dir als einem vorstendigen in dem kein mass nach ziele zu setzen wissen, sonder der sachen notturfirt selbst zu margt bringen und dich lernen wirdt solche handlung den erwirdigen unser besondern lieben freundt und brudern, herren Johan, bischoffen zu Plotzky⁴⁾ und des konigreichs Polan obersten secretarien etc., neben uberantwortung der latenischen und teutschen schriften gruntlich und

deutlich berichten und von unsertwegen freuntlich bitten, das er dieselb an ko.mt. in der geheimb und dermassen, wie unser freuntlich vertrauen zu seyner lieb steht und die unvormeidliche ehafft erfordert, gelangen lassen und neben dir furdern helffen wolle, domit viel benente ko.w. zu Denmarckenn etc. mit whilferiger, furderlicher hulffe von ko.mt. vorsehen und des sich darauf zu getroesten und zu verlassen, one seumen beantwort werden mocht, in dem deinen getreuen, moglichen vleis, wie du dan ohne das jhe und alwegen zu thun gesindt und mit der that, so viel an dir ist gewesen, bewiesen furwenden, doneben uns alle handlung, wie wir dir die uberschickt, widerumb wol verwait und versiegelt bey diesem unserem bothen zu senden. Das wollen ko.w. zu Denmarckenn etc. und wir gegen deyner person in sonderm genaden und allem guten zu erkennen unvergessen behalten. Datum Konigsperg, ut supra.

Cedula

Auch geben wir dir gnediger meynung zu vornemen, das uns inligendt schreiben von dem hochgebornen fursten, unserem freuntlichen, lieben brudern, herren Georgenn, marggraffen zu Brandenburg etc., zukommen. Wiewol solchs vast vorlangst datirt und ausgangen, so ist es doch uns allererst gestriges tags behendigts worden. Und haben dir dasselbig neben der translation ins latein zu uberschicken fur notwendig, damit du ko.mt. zu Polan etc. und unsern freunt von Plotzky etc. zu berichten, wes dannocht allerley practicen und sonderlich des Teutzschen Ordens vorhanden und das in summa nichts zu vorachten, desgleichen erwelther ko.w. zu Denmarcken etc. umb so viel destatlicher zu helfen vonnoten, dan wir verhoffen, woe derorth rath geschafft, das dem Orden und andern mit götlicher hulff ir furnemen und practiciren wol und leichtlich zu prechen sein werde. Wir haben auch doneben in solcher post ein brief, an dich lautende, erfunden, den wir dir hiemit zufertigen. Datum ut in literis.

- 1) *Carolus V.*
2) *Ferdinandus I.*

- 3) *Christianus III.*
4) *Ioannes Chojeński.*

N. 1300

Cleipodiae, 20.VI.1536.

*Albertus dux in Prussia
episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]
cum Achatius Czema ad statutum diem in Livonia comparere non possit,
rogat, ut eius loco Nicolaus Nibschitz vel Fabianus Damerau a rege
illuc mittatur.*

*Cfr. El. XXXV, N. 483 et XLVII, NN. 198, 199, 200.
Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 142-144.*

Quod^{a)} Dominus Czema^{b)} 9 Iulii Livoniae comparere^{c)} non possit. Quare petit Nipschitz aut Damerau.

Reverende in Christo Pater etc.

Notum^{d)} facimus, quod hodie datis ad nos ab Generoso ac Nobili Domino Achacio de Czema, Castellano Gedanensi, litterae venerunt,

quae^{e)} continebant sibi a Serenissima Regia Maiestate, Domino et avunculo nostro clementissimo, iniunctum esse^{f)}, coram Reverendissimo iuxta ac Illustrissimo Principe et Domino, fratre nostro charissimo, Domino Wilhelmo, Coadiutore^{g)} episcopatus Rigensis etc., ut arduis suis negociis assisteret, 9 Iulii Livoniae comparere. Quod lubens egisset, si literae Reverendae Vestrae Paternitatis adeo tarde, nempe in die Corporis Christi, non advenissent. Idcirco simul et per negocia sua propria impeditus, quo mandatis regiis iam condescendere nequit^{h)}, petiitque eum tam erga Sacram Regiam Maiestatem, Dominum nostrum clementissimumⁱ⁾, quam charissimum fratrem nostrum meliori, qua poterimus^{j)}, forma excusatum habere. Et quamvis lubens vidissemus, ut ipse ob honorem fratris nostri charissimi (quo sibi serviret, nec minus perfuturus) se istic contulisset, tamen coram nobis decrevimus sibi impossibile fore statutum diem consequi. Nec haesitamus, Reverenda Vestra Paternitas sit memor, quid nos Reverendae Vestrae Paternitati superioribus diebus fideliter scripsimus.

Cum autem dictus Dominus de Zcema a Sacra Regia Maiestate, ut ad locum quendam ablegaretur, admonitus, necnon in mandatis habeat^{k)} ea, quae in commissis accepit, quemadmodum nunc actum (posteaquam^{l)} non omnia literis commendanda essent) transmitteret, quod nobis pergratum extitit, et lubens vidimus, ut negotio illo^{m)} famularetur. Eam ob rem Reverendam Vestram Paternitatem amice et fraterne efflagitamus, Reverenda Vestra Dominatio velit haec Sacrae Regiae Maiestati nostri causa humiliter revelare petereque, ut Regia Sua Maiestas hanc abnegationem Domini a Zcema nequaquam aegre ferre, sed potius regia clementia annuere [velit] etc., non minus obnixae fideliterque rogare, quo Regia Sua Maiestas Generosum ac Nobilem Nicolaum Nibschitz, consiliarium et aulicum Regiae Vestraeⁿ⁾ Maiestatis, ad statutum diem gracie ablegare dignaretur, necnon eundem Nibschitz alloqui, ut in honorem^{o)} fratris^{p)} nostri charissimi coram assistere atque^{q)} condescendere velit. Si autem is quadam aegritudine, ut non speramus, molestus fuerit, Reverenda Vestra Paternitas velit tunc temporis, et non prior, coram Regia Maiestate auxilio esse, quo Nobilis ac Generosus Dominus Fabianus a Dameraw, (qui^{r)} Germana lingua^{s)} et hiisce negociis peritus) ad statutum diem loco amborum praefatorum constitueretur, ita ut Praestancia Sua sese ex tunc itineri accingere velit. Cum tamen commissarios nostros modo istic ablegavimus. Demum Reverendam Vestram Paternitatem summopere rogatam habere volumus, velit se in his scriptis nostris nequaquam gravatum^{t)} exhibere. Datae Mymele, 20 Iunii anno etc. 36.

In margine in initio scripti: Episcopo Plocensi.

a) sequitur expunctum: ut

b) correctum ex: Szema

c) correctum ex: compareret

d) correctum ex: Notumque

e) supra lineam.

f) supra lineam pro verbo expuncto.

g) in ms. Coadiutoris

h) in ms. nequid

i) sequitur expunctum: clementissimus

j) supra lineam pro verbo expuncto.

k) verbum correctum.

l) sequitur expunctum: cum

m) sequitur expunctum: nobis

n) correctum ex: fratrisque

o) sequitur expunctum: nobis

p) in ms. quae

r) in ms. ligua

z) sic in ms.

*Albertus dux in Prussia
Nicolao Wolski, reginae Bonae curiae magistro,
de conficiendis bombardis et de earum pretiis.*

Cfr. El. XXXV, NN. 481, 484, 485.

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 144.

De bombardis^{a)}.

Magnifice et Generose.

Posteaquam ex hoc Magnificentiae Vestrae servitore exploravissimus, quales eadem cuperet bombardas, dedimus operam, ut eas Magnificentia Vestra et bonas et quam citissime haberet. Habebit autem Magnificentia^{b)} Vestra XVI bombardas illius magnitudinis, cuius eadem volebat, et unam magnam, quemadmodum Magnificentia Vestra ex suo servitore, qui undique praesens interfuit, percipiet. Intelliget itidem ex eo Magnificentia Vestra magnitudinem globorum, ut plane necessarium esse non credamus pluribus hiis immorari. Hae bombardae erunt paratae circiter festum sancti Dominici.

Porro unam bombardam XV marcis emptam esse sciat Magnificentia Vestra. Sunt autem solutae centum marcae, supersunt itaque solvendae adhuc centum et quinquaginta. Minoris enim has bombardas emere^{c)} nequaquam potuimus. Id quod servitor vester, qui undique coram praesens interfuit, enumerabit. Si itaque in hiis Magnificentiae Vestrae rem gratam fecissemus, esset quod plurimum gauderemus, in aliis omnibus, quibus possumus, Magnificentiae Vestrae clementer operas nostras clementes administraturi. Datae e Regio Monte ut supra.

In margine in initio scripti: Domino Volsky, 24 Iunii.

a) *iuxta alia manu: Caspar Platner*

b) *supra lineam.*

c) *sequitur littera expuncta.*

*Albertus dux in Prussia
Nicolao Nibschütz*

sententiam suam profert de terris Prussiae Regalis a periculo protegendis et de auxilio regi Daniae ferendo; de Achatio Czema in negotio marchionis Gulielmi in Livoniam non projecto queritur; Ioanni a Werden a rege et episcopo Plocensi satisfactum iri sperat etc.

Cfr. El. XLVII, N. 197.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 251v-254v.

An Nyckel Nyptschitzen den 29 Juny.

Wir haben dein schreiben, des datum Wilna am tag sant Johannis Babisty, dis lauffenden sechsunndreissigsten jars gestrigs tages als den 28 tag Juny empfangen, uberlesen und inhalts eingenomen. Thun uns erstlichen deynes gehabten vleisses, den du in unser sachen und sonst

alwegen furgewandt, in gnaden bedancken und nachdem wir aus solchem deinen schreiben im ersten artickel diese folgende wort, waran furnemblich gelegen, zudem, was die von Dantzig bewegen, an ko.mt. zu Polan etc., unser gnedigsten herren und freuntlichen, lieben ohemen, tragen haben lassen vermerckt. Nemlich « man wil aber sagen, das man vil neuer zeitung anzaigt, man schreibet und bith, man wolt es nicht vorachten, man bith auch umb rath und hulff und zeigt nicht an, was man beegert²⁾. Der hertzog und die stende in Preussen, zusampt den von Dantzig, solten ein furnemen zusammen haben und ko.mt. anzeigen, was den landen Preussen zugut und womit man doch helfen solt. Sopaltdt man aber sagt, das geldt vonnoten sey, so schweiget meniglich stil etc. ».

Darauf wollen wir dir genediger meynung herwiderumb nit unangezeigt lassen, das unsers erachtens jhe durch koniglicher w. zu Denmarcken¹⁾, unsers freuntlichen, lieben herren, ohemis, schwagers und bruders, gesandten, den ervesten unser orleyschieffen obersten amaral, rath und lieben getreuen Johann Pain, heuptman zu Insterburg, deutlich genug ist angezeigt worden, was mit erwelther ko.w. etc. geholffen koent werden, als myt schieffen sampt derselben aller zugehorungen oder gelt, welchs jhe unsers ermessens gruntlich und nach notturft genug ausgedruckt und genent ist worden. Das aber solchs ins werck gepracht und den geferlickayten, so diesen landen vor augen begegnet, auch erwelther ko.w. geholffen, solchs muss einmhal aus bevelch ko.mt. zu Polan etc., als des oberherren herfliessen. Dan obwol wir mit denen von Dantzig gern derhalben verneinen zusammen haben wolten, so koent doch ohne seyner ko.mt. zulass und bevelch nichts fruchtbars beratschlaget oder furgenhomen werden. Derhalben so liessen wir uns noch duncken, das es nit ungeraten, das hochgemelte ko.mt. nochmals den furnembsten stenden und staten koniglichs theils ein furderlich, schleunig zusamen dieser sachen halben (nachdem die wichtigkeit desselben keynen vorzug erleiden kan) zu halten und aldo zu beratschlagen die weiss und wege zu suchen, auf das dasjhenige aufpracht, damit erwelther ko.w. geholffen und ko.mt., der loblichen Cron und diesen landen konftiger nachteil verhuet mocht werden, bevelch auferlegen. Dan wir zweifeln gar nicht, hochgemelte ko.mt. zu Polann etc. sampt meniglich dieser landt Preussen etc., auch andere, tragen gut wissen, wes wir erwelther ko.w. zu Denmarcken in diesen sachen des denischen krigs halben mit leuten, gelt, schiffen, geschutz sampt aller anderer zugehoriger notturft, biss anhere, soviel in unserm vermogen, zu hilff kommen. Auch derhalben, domit wir solchs umb soviel destatlicher zuwegen bracht, unser empter versatzt und uns dadurch erschaefft, auch uns unsers vorraths nicht wenig von unsern heusern und boden emploest. Welchs alles wir nicht allein oft berurter ko.w. zu Denmarcken, sonder auch zum besten angewant und dargesetzt, wo nu ko.mt. aus irem eigenen als der Cron Polan etc., dieweil solcher geschwinder sorglicher handel seine ko.mt. und derselben konigreichen eben sowol und nichts weniger, dan erwelthe ko.w. zu Denmarcken etc. und diese landt Preussen belangt, etwas darbey zu thun, sich auch vernemen lissen, so mocht destatlicher der sachen gerathen. Dan unpillig ist es nit das gute fursichtigkeit gepraucht, das der koniglichen stadt Dantzig einwhonern schaden und nachteil irer schief und gueter halben verhuet, so ist doch unsers erachtens auch noch viel notturftiger neben dem

auch des gantzen landes fhar und konftig beschwerung zu bedencken und demselbigen vormittelst gotlicher hulff verkomung zu thun. Welchs, wie wir glauben, durch kein andere und bequemere wege (nachdem es uns allein zu thun unmöglich), dan wie oben gemeldt, so man mit ernst und vleis darzu thun wil, vorkomen werden mocht, als wir noch gern, wie wir dan teglich im werck one rhumb befunden, soviel sich unser vermogen erstreckt, vermerckt worden, und das unser gern darbey thun wolten.

Sovil unsern freuntlichen, lieben brudern, herren Wilhelm, marggraffen zu Brandenburg und coadiutorn des ertzstiefts Riga etc., und des edlen und ernvesten, unsers besondern lieben Achatio Zemen, dantzker castellan, erbling zu Kirssburg und heuptman uff Stum, zuck nach Leifflandt belangt, haben wir gantzlich gehofft, es solt bey ko.mt. zu Polan etc., unser bith stadt erlangt haben. Dweil aber solchs nit hat zuraichen mogen, muss es dem Almechtigen bevolhen sein. Koennen aber bey uns nit befinden, das gemelter ehr Zeme etc. diesen tag und ernente malstadt in Leifflandt kurtz halben der zeit erraichen koenne. Haben derwegen der sachen zum besten berurten ehrn Zemen unser gutduncken ungeverlich auf nochvolgende mass nit unangezeigt wollen lassen. Dweil ehr numehr den tag nicht erreichen koenne, haben^{a)}, und damit unsern bruder hochgenant nichts verseumbt, das er durch ein eilende post an die herren compromissarien in Leifflandt schreibe, seines nicht erscheynens mit etlichen ursachen sich endtschuldigt und zu mehrem glauben sein credentz und instruction, sofern er sie der sachen furtreglich zu ubersenden vormeinth, mit uberschickt und als ein georderter zu diesem zugk in namen ko.mt. neben seyner entschuldigung bethe, damit die compromissarien in die sachen dermassen einsehen wolten, dieselben also beilegen und entscheiden, das ko.mt., desgleichen oberurten unsern lieben brudern, dem coadiutorn, sampt allen desselben herren verwandten und freunden erlich, leidlich und annehmlich wehre, wie sich dan des die herrn aus Leifflandt mermal gegen ko.mt. haben vernemen lassen.

Ehrn Hansenn von Werdens halben etc. wollen wir nicht zweifeln, ko.mt. werde sich als der vorstendige von Goth hoch begnedygte konig disfals der gepur und mit koniglichen genaden unwandelbar erzaigen, desgleichen unser freundt von Plotzky²⁾ etc., das seine auch darbey thun, dorumb egemelter von Werden eigentlich danckbar erfunden werden wirdt. Wir wollen auch gern fur uns selbst zu solcher genediger verfurderung, sovil uns zimblich und thuelich, ursach geben. Sein nichts weniger selbst angesehen, das es an der person nicht vergebentlich angelegt, die sachen im besten vortustellen genediglich gewogen.

Vonwegen der hengst horn wir gern, das junge ko.mt. uns bey ir, wie dein schreiben mitprengt, lest entschuldigt sein. Wollen uns auch mit vleis darnach bekommern und trachten, auf das wir ko.mt. mit etwas gutts und rechtschaffens dienen koennen. Dits alles haben wir dir in antwort auf dein schreiben nicht verhalten wollen mit gantz gnedigem begern, du wollest den ersten artickel betreffende die denische hulff mit allem vleis an den erwardigen in Got unsern besondern lieben freundt und brudern, herren Johan bieschoffen von Plotzky etc., gelangen lassen und sein lieb von unsertwegen freuntlich und aufs vleissigsts bitten, s. l. wolten als der vorstendige prelath diese sachen mit allem vleis bedencken und allssdan bey ko.mt. verfurden helfen und vorstellen, damit in diesen hochwichtigen hendeln mocht rath gefunden werden,

doneben sein lieb freuntlich von unsertwegen bitten, das uns dieselb des vilfeltigen ersuchens aus ursachen, das der handel gelegenheit des keinen umbgang haben mogen und wir uns zu seyner 1. freuntlicher furderung versehen, gutwillig entschuldigt wissen. Das seint wir in gnaden zu erkennen genaigt. Datum Konigsperg, ut supra.

a) *sequitur expunctum*: derwegen der sach

1) *Christianus III.*

2) *Ioannes Chojeński.*

N. 1303

E Regio Monte, 1.VII.1536.

Alvertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]

pro studio in promovendis negotiis suis adhibito gratias agit et rogat, ut Nicolao Nibschitz, cui alia quaedam negotia commiserat, consilio et auxilio adesse velit.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 144-145.

Agit gratias et petit amicas ipsius operas.

Salutem plurimam ac benevolum semper mutuo complacendi affectum.

Reverende^{a)} in Christo Pater, Domine et Amice plurimum charissime.

Literas Reverendae Dominationis Vestrae, XXII Iunii Vilnae datas, accepimus, quae fuerunt nobis longe gratissimae. Ex quibus quidem literis in primis quam avidissime intelleximus, Regias Maiestates Poloniae, Dominos nostros clementissimos, recta adhuc valetudine consistere, quod ut Deus Optimus Maximus longe concedere perpetuareque dignetur, summopere cupimus. Deinde licet alias semper studium, amorem et benevolentiam Reverendae Vestrae Paternitatis erga nos in negociisque nostris, tum nuperrime eadem multa praedicatione ex Ioanne Pen, electi Domini Regis Daniae¹⁾ orathore, et Ioanne Lomuller, consiliariis nostris fidelibus dilectis, tum quoque ex praedictis literis percepimus. Pro quo Reverendae Vestrae Paternitati plurimas et maximas habemus gracias, relaturi semper eadem, occasione nobis^{b)} sese offerente, rogantes nihilominus diligenter, Reverenda Vestra Paternitas, quam alias scimus esse occupatissimam, velit tam assiduam nostram interpellationem boni consulere idque non insolentiae nostrae, sed tempori et ingruentibus istis necessitatibus asscribere. Commisimus praeterea alia adhuc negocia Domino Nicolao Nipschitz mediante Reverenda Paternitate Vestra Regiae Maiestati communicanda, iterum rogantes, Vestra Reverenda Paternitas non velit gravari eidem consilio et auxilio adsistere. Quod quidem nos erga Reverendam Vestram Paternitatem, quam Altissimo foeliciter et semper valituram commendamus, summa animi propensione et gratitudine recompensaturi sumus^{c)}. Datae e Regio Monte, 1 Iulii anno etc. 36.

In margine in initio scripti: Episcopo Plocensi.

a) *correctum ex*: *Revende*

c) *in ms.* *summus*

b) *correctum ex*: *vobis*

1) *Christianus III.*

Albertus dux in Prussia

Ioanni Radziwiłł, pincernae M.D.L., capitaneo Samogitiae, pro Urbano Jagenteuffel, Veteris Oppidi in Regio Monte cive, cui civis quidam ex oppido Kiejdany, Stonel Jordan nomine, « mercatoriam fidem non servavit », nam « fraudulenta cinerum venditione » non modico damno eum affecit et dolo circumvenit, intercedit et rogat, ut ei iustitia administretur.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 145-147.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

de iniuriis a quibusdam subditis regis subditis suis illatis conqueritur et rogat, ut provideat, ne in posterum huiusmodi iniuriae committantur deque earum patratioribus debita animadversio sumatur.
Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 147-149.

Petrus Coberze, Capitaneus Neidenburgensis, conquestus est nobis a Foelici Srzensky iniuriam sibi illatam.

Serenissime Rex.

Quae haud dudum nomine Magnifici ac Generosi Domini Foelicis Srzensky de Socolowo, Palatini Plocensis Marienburgensisque Capitanei, in meam iniuriam gesta nuperque mihi per Capitaneum meum in Neidenburgk, consiliarium fidelemque dilectum Petrum Koberse, ex debito^{a)} officii sui gravi cum querela exposita sunt, Regia Maiestas Vestra ex inclusis scriptis intelliget. De quo merito me non parum gravatum repereo²⁾, quandoquidem haec contra Regiae Maiestatis Vestrae feudum, me meamque superioritatem, necnon concordiam, constitutionem inter Ducatus Mazoviae ac Borussiae factas tendere videntur. Quare persuasum habeo haec praeter consensum et mandatum Regiae Maiestatis Vestrae esse praesumpta.

Rogo itaque quam diligentissime, Regia Maiestas Vestra pro sua innata clementia et amore iustitiae singulari dignetur graciose providere, ne in posterum huiusmodi iniuriae a quoquam committantur, debitaque animadversio de ipsis praevicatoribus sumatur, ad optatum illud bonum Reipublicae, pacem et tranquillitatem mutuo inter officiales atque subditos utrimque conservandam, discordiarumque semina aliaque incommoda vitanda et resecanda. Si vero quid adversi alicui parcium utrarumque contigerit^{b)}, id ut iuxta tenorem et continenciam concordiae constitutionisque praedictarum illic, ubi oporteat, intententur, et quod ratio, aequitas idemque tenor concordiae postulabit, servetur.

Quantum vero attinet ad temeraria illa dicta, quae ipsi patratores iniuriarum minus consulte de Reginali Maiestate¹⁾, Domina mea clementissima, effuderunt, de cuius Reginalis Maiestatis, pro ipsius prudentia

ac solercia singulari, longe aliud habeo persuasum. Quare non esset abs re, imo maxime consentaneum, ut in huiusmodi aucthores iniuriarum debita poena animadverteretur, ipsorum audacia in ipsos^{c)} refrenaretur, redderenturque posthac tam verbis, quam facto cauciores. Quod quidem ego pro mea summa in Regiam Maiestatem Vestram observantia erga eandem Regiam Maiestatem Vestram (quam Altissimo longe foeliciterque valituram commendo) summis viribus promereri studebo. Datae e Regio Monte, XVIII Iulii, anno etc. 36.

In margine in initio scripti: Regi Poloniae, 15^{d)} Iulii.

a) in ms. debita

z) sic in ms.

b) in ms. contigerint

1) Bona,

c) sequitur expunctum: potentatus

N. 1306

E Regio Monte, 18.VII.1536.

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]

de iniuriis, ab officialibus Felicis Srzeński de Sokółowo, palatini Plocensis et capitanei Marienburgensis, subditis suis illatis, per Petrum Kobersehe, capitaneum Neidenburgensem, sibi relatis, queritur et rogat, ut apud regem instet, quo rei debito modo puniantur, «tenor concordiae et constitutionis servetur» et, seminibus discordiarum semotis, pax et tranquillitas utrinque constituatur.

(In margine: et episcopo Premisliensi [Petro Gamrat] mutatis mutandis).

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 497.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 149-150.

N. 1307

E Regio Monte, 18.VII.1536.

Albertus dux in Prussia

episcopo Premisliensi [Petro Gamrat]

litteras eius 6.VII.1536 datas se accepisse nuntiat et censet diem commissariis de limitum differentiis tractaturis ad festum s. Laurentii (10.VIII.) proxime futurum designatum iam nimis vicinum («non longe a foribus») esse et totum negotium ad aliud commodius tempus, scil. ad proximum ver (ad diem 9.IV.1537) differendum esse existimat.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 487.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 150-151.

N. 1308

E Regio Monte, 20.VII.1536.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Kościelecki, castellano Calissiensi,

rogat, ut res subditis suis ob non solum teloneum retentas restitui mandet (« fatemur etenim ingenue illos, qui sic publicas constitutiones teloneorum defraudare student, noxa non carere, tamen id saepe accidere ab aurigis, inscientibus, imo vitantibus dominis et proprietariis »).

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 151.

N. 1309

E Regio Monte, 20.VII.1536.

Albertus dux in Prussia

Andreae Maćkowicz, tenentario Volkinicensi et Lepunensi,

ad litteras eius, quibus rogavit, ut filium eius Martinum, in aula sua morantem, destinari curaret « ludo literario, ut tandem peritiorum grammaticae, quam Latinae linguae aliarumque bonarum artium » fieri posset, respondet filium eius Martinum iam dudum eidem ludo esse addictum.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, N. 259.

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 152.

N. 1310

E Regio Monte, 23.VII.1536.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

litteras regias, continentes querelas Ioannis Hlebowicz, palatini Polocensis, « de quibusdam incolis oppidi Taurogi transfugis, necnon aliis praetensis iniuriis » subditis eius a subditis suis illatis, se accepisse nuntiat, et officialibus suis scripsisse, ut dicto palatino eiusque subditis iustitiam debitam administrent.

(Sub textu: Mutatis mutandis scriptum est Duci Schlucensi [Georgio Olelkowicz], Palatino Vilnensi [Alberto Gasztold] et Iohanni Hlebowitz).

(Latine)

Cfr. El. XXX, NN. 139, 151.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 152-153.

N. 1311

E Regio Monte, 25.VII.1536.

*Albertus dux in Prussia
Henrico Gotsch ab Herzigswalde
rogat, ut regem de adventu doctoris Georgii a Pampelberg, oratoris Phi-
lippi landgravii Hassiae, certiolem faciat.*

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, f. 254.

N. 1312

E Regio Monte, 26.VII.1536.

*Albertus dux in Prussia
teloneatori Posnaniensi
indignabundus queritur de officialibus eius, qui non attenta libertate
sua, qua ex concessione regis per ditiones regias libere transeundi
et res ad usum suum domesticum sine ulla telonei solutione trans-
vehendi utitur, res suas per factorem suum Norimbergensem, Geor-
gium Sculteti, ex Germania in Prussiam transportandas, « licet in
certis vasis seclusae compactaeque essent », dissolverunt ipsaque
vasa aperuerunt in non parvam ignominiam suam et rerum suarum
non modicum dispendium; postulat, ut deinceps eiusmodi iniuriae non
praesumantur.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 153-154.

N. 1313

E Regio Monte, 1.VIII.1536.

*Albertus dux in Prussia
Sigismundo I regi Poloniae
mittit nova ex Dania de civitate Hafnia in potestatem electi regis Daniae
[Christiani III] redacta.*

Cfr. El. XXX, N. 152.

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 155.

De rebus novis^{a)} transmissis ex Dania.

Serenissime Rex.

Rediit ad me hac die quidam^{b)} Capitaneus et servitor classis meae maritimae ex Dania, novum certe laetumque et iam diu optatum nuncium referens eorum, quae nuper illic gracia et adiutorio Altissimi gesta sunt, quibus scilicet modis ipsa civitas Copenhagensis, post diuturnam obsidionem, in dicionem Regis electi Daniae, consanguinei, soceri ac fratris nostri charissimi, redacta est. Quae quidem Sua Regia Dignitas commiserit Ioanni Peyn, Suae Regiae Dignitatis consiliario, praefectoque classis nostrae praefato supremo, ad me transscribenda. Quae quidem similiter Regiam Maiestatem Vestram ex debito officii mei, necnon ob

singularem animi propensionem, quam Regia Maiestas Vestra erga dictum Regem ob mutuam amicitiam et vicinitatem gerit, minime celandam^{a)} putavi, quae^{b)} Regia Vestra Maiestas ex inclusis scriptis clementer intelliget, haud diffidens Regiam Maiestatem Vestram huiusmodi foelicibus successibus eiusdem Regis congratulaturam. Cum his Regiam Maiestatem Vestram Altissimo ad nestoreos annos quam foelicissime valituram commendo. Datae e Regio Monte, 1 Augusti anno etc. 36.

Sub textu: In simili modo scriptum est Episcopo Plocensi¹⁾.

In margine in initio scripti: Regi Poloniae, III²⁾ Augusti.

a) sequitur expunctum: nobis

d) sequitur expunctum: igitur

b) in ms. quidem

z) sic in ms.

c) correctum ex: colauda

1) Ioannes Chojeński.

N. 1314

E Regio Monte, 1.VIII.1536.

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]

servitorem suum ad iudicium Camerae Imperialis cum litteris regii missum iam rediisse nuntiat, nullum tamen responsum, « praeter quam inclusam schedam », retulisse.

Cfr. El. XXXV, N. 497.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 154-155.

Responsum Imperialis Camerae transmittit.

Reverende in Christo Pater etc.

Quando nobis praesens tabellarius obtigit, familiaris scilicet Generosi Domini Achatii Zceme, Capitanei Stummensis etc., quem ipse Vilnam versus expediverat^{a)} ad adventum suum pro hac vice apud Regiam Maiestatem excusandum, eo quod illum aegre ex oculis laborare constat, obque id pro remedio ac consilio apud nostros medicos sollicitasse, non potuimus dimittere, quin Reverendam Paternitatem Vestram nostris quoque literis inviseremus, notificantes eidem servitorem nostrum, quem cum Regiae Maiestatis literis nuper ad iudicium Camerae Imperialis misimus, domum rediisse nihilque responsi, praeter quam inclusam schedam, retulisse.

Rogamus itaque Reverendam Paternitatem Vestram peramice, ut id quoque Regiae Maiestati, Domino et avunculo nostro clementissimo, velit significare ac praeterea omnem foelicitatem singulis Regiis ac Reginali^{b)} Maiestatibus quam officiosissime nostro nomine precari, servitiae nostrae offerre, et denique Reverenda Vestra^{b)} Paternitas sua solita benevolentia et amore nos prosequi^{c)}, cui vicissim in omnibus gratificari studebimus, quodque semper salvam et incolumem fore^{d)} affectamus. Datae e Regio Monte, 1 Augusti anno etc. 36.

In margine in initio scripti: Episcopo Plocensi.

a) correctum ex: expediverit

d) in ms. foro

b) in ms. abbreviatio: R loco: V

1) Bona.

c) in ms. presequi

N. 1315

E Regio Monte, 2.VIII.1536.

Albertus dux in Prussia

Henrico Gotsch ab Herzigswalde

novitates bonas ex Dania allatas mittit et orat, ut eas cum aliis dominis et cum Nicolao Nibschitz communicet; utriculos (sackpfeifen) duos Nicolao Nibschitz dono mittit.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, f. 255.

N. 1316

E Regio Monte, 3.VIII.1536.

Albertus dux in Prussia

Alberto Gasztold, palatino Vilnensi, M.D.L. cancellario,

commendatos sibi duos pueros, filios Nicolai Kuntz, «vicesgerentis et capitanei Vilnensis», se libenter in gratiam suam recipere nuntiat, ut iuxta optata parentis eorum «hic Monte Regio instituantur»; mittit nova ex Dania sibi allata, praesertim de civitate Hafnia (in ms. Copenhagen) post longam obsidionem a rege Daniae [Christiano III] expugnata.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 156.

N. 1317

E Regio Monte, 14.VIII.1536.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Russocki, castellano Biechoviensi, capitaneo Lanciensi,

litteras eius, «tam singulatim, quam insimul una cum... Stanislai de Lasco» ad se datis litteris, se accepisse et ei coniunctim cum «dicto Domino Castellano» [Stanislao Łaski] abunde respondisse nuntiat.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, NN. 493, 494, 508.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 156-157.

N. 1318

E Regio Monte, 14.VIII.1536.

Albertus dux in Prussia

Stanislao Łaski et Nicolao Russocki

pro auxilio oratori regis Daniae in aula regis Poloniae praestito gratias agit; Martinum Gadowski (vel Chodowski) ad instantiam eorum in

gratiam recipit; nuntiat civitatem Hafniam a rege Daniae post longam obsidionem in ditionem receptam esse.

Cfr. El. XXXV, N. 494.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 157-158.

Agit gratias et recipit Martinum Gadowsky in gratiam et scribit nova. Magnifici ac Generosi, Amici nobis plurimum amandi.

Affectum Magnificentiarum Vestrarum plenum videlicet fidei, integritatis et officii erga nos cum ex ipsarum literis, tum ex relatione Generosi Domini Martini Gadowsky nomine Magnificentiarum Vestrarum gratanter accepimus, eo quod Magnificentiae Vestrae insimul necessitatem, nobis iurique Regni Poloniae Prutenico ingruentem, et cum hoc machinas adversariorum ad Regiam Maiestatem, Dominum et avunculum nostrum clementissimum, retulerint, remque Serenissimi Regis Daniae¹⁾, affinis, consanguinei ac fratris nostri charissimi, nostramque communem, ad instantiam oratoris²⁾ ipsius Regis suffragiis suis in consilio regio iuverint, seque una cum necessariis suis ad nobis inseriendum, tam vita quam bonis, offerunt. Pro quo eisdem Magnificentiis Vestris habemus gratias longe gratissimas. Recepimus quoque dictum Dominum Martinum cum ad commendationem Magnificentiarum Vestrarum, tum ad sui ipsius benevolam oblationem, in nostram gratiam albumque eorum, quibus ex animo bene cupimus et volumus.

Credimus insuper ad noticiam Magnificentiarum Vestrarum pervenisse Deum Optimum Maximum, pro sua immensa misericordia, qua in se confidentes bonaque iusticia suffultos nunquam deserit, adversarium nostrorum conatus et insidias aliquantulum repressisse impedivisseque, eo quod praefatum Regem, adversariis alias aliis rebus occupatis, universa possessione dicti Regni Daniae potiri fecerit, civitate tandem Copenhagensi post longam^{a)} et erumnosam obsidionem in ditionem recepta. Quid vero deinceps futurum sit, id quoque miserentis Dei dispositioni committimus, rogantes impense, ut eadem Magnificentiae Vestrae nihilominus in eo proposito et propensione voluntatis suae erga nos persistere velint. In quibus profecto non vulgarem ponimus fiduciam, eamque oblationem benevolentiae servitiorumque suorum usui nostro, occasione id exigente, nobis semper fiducialiter reservantes. Magnificentiae Vestrae ex adverso sibi de nobis habeant persuasum, ubi eisdem opera, consilio et commendatione nostra prodesse poterimus, nos nunquam defuturos. Habemus insuper gratias Magnificentiis Vestris pro communicatione novarum rerum nobis facta, rogantes singulariter^{b)} Dominum Stanislaum de Lassko, ut nos de singulis rebus novis, quae ei contigerint, velit reddere certiores, ^{c)}admonere velit^{d)}. Quas Magnificentias Vestras diu et foeliciter valere exoptamus. Datae e Regio Monte, XIII Augusti 36.

In margine in initio scripti: Ad Magnificos Dominum Stanislaum de Lasko et Dominum Nicolaum, Capitaneum Lontzicensem.

a) in ms. longum

b) sequitur expunctum: vos

c)-d) in margine alia manu.

1) Christianus III.

2) Ioannes Pein.

Albertus dux in Prussia

Hieronymo Łaski, palatino Siradiensi,

de quibusdam adversariis regis Daniae et suis varias insidias contra eundem regem et se ipsum struentibus; de civitate Hafnia a rege Daniae post diuturnam obsidionem in potestatem redacta nuntiat; quod se servitio regis Romanorum addixerit, ei gratulatur, et sperat id Regno Poloniae utile futurum.

Cfr. EL. XXXV, N. 489.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 158-160.

Agit gratias et gratulatur, quod servitio Romanorum Regis sit ascitus etc.

Salutem plurimam graciousque ad quaevis beneplacita affectum. Magnifice ac Generose, Amice nobis singulariter amande.

Literas Magnificentiae Vestrae, solitae fidei, integritatis et officii in nos plenas, 15 die Iulii datas, cum Generoso Domino Martino Godawssky accepimus, quae nobis fuerunt acceptissimae. Nolumus itaque eandem Magnificentiam Vestram latere non deesse profecto quosdam, qui in primis Serenissimo Daniae Regi¹⁾, affini, consanguineo ac fratri nostro charissimo, et deinde nobis, varias insidias struere non cessant, quo quemlibet nostrum deturbare penitus Regnumque Poloniae iure suo Prutenico in perpetuum privare possent. De quo quidem nos dudum, pro debito officii nostri in Regias Maiestates ac Regnum Poloniae, easdem Maiestates, quas pro defensione iuris sui ac nostri clementissimas reperimus, reddidimus cerciores. Quas quidem machinas Altissimus Deus modo pro sua immensa clementia, qua in se sperantes bonaque iusticia suffultos nunquam deserit, aliquantulum fregisse impediisque visus est, eo quod praefatum Regem, adversariis alias aliis rebus²⁾ occupatis, universa possessione dicti Regni Daniae potiri fecerit, civitate tandem Copenhagensi post diuturnam obsidionem in dedicionem recepta. Quid vero deinceps futurum sit, id quoque misericordiae Altissimi committimus. Quare habemus Magnificentiae Vestrae pro illa sua propensissima in nos voluntate et oblatione suorum servitiorum gratissimas gratias, nimirum in eandem Magnificentiam Vestram non vulgarem semper ponentes fiduciam, et ut in eodem³⁾ proposito persistere velit, impense rogamus.

Ceterum congratulamur Magnificentiae Vestrae, quod se servitiis Serenissimi Romanorum Regis²⁾ addixerit, haud diffidentes id ipsum in rem Regni Poloniae nostramque communem esse futurum, rogantes Magnificentiam Vestram, ut nos negociaque nostra sibi apud eundem Romanorum Regem ipsamque Caesaream Maiestatem³⁾, si quando illam quoque invisere vel coram vel literis contigerit, velit habere diligenter commendata³⁾, adversariorumque Regni Poloniae nostrorumque communium machinas pro sua virili, prudentia et dexteritate reprimere ipsorumque Maiestatibus persuadere nos, praeter laesionem dicti Regni Poloniae, tam commode eisdem Maiestatibus inservire posse, atque Ordo ille, cum sua⁴⁾ exemptione, Teutonicus, nosque de singulis, quae illic nostro nomine geri comperiet, sive quae Magnificentia Vestra in rem nostram gesserit, sive quid novarum rerum scituque dignum eidem oc-

currerit, continuo reddere velit certiores. Magnificentia Vestra ex adverso sibi de nobis persuasum habeat, ubi eidem commendatione, consilio atque opera nostra prodesse poterimus, nos nunquam defuturos. Insuper habemus Magnificentiae Vestrae pro communicatione novarum rerum in ipsius literis gratias. Quam denique diu semperque et foeliciter valere exoptamus. Datae e Regio Monte, XIII Augusti anno etc. 36.

In margine in initio scripti: Domino Ieronymo de Lasko.

a) sequitur expunctum: op	1) Christianus III.
b) in ms. eadem	2) Ferdinandus I.
c) verbum correctum.	3) Carolus V.
d) in ms. suo	

N. 1320

E Regio Monte, 20.VIII.1536.

Albertus dux in Prussia

Gabrieli Tarlo

rogat, ut sibi equos ad venationem exercendam aptos emat et mittat.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 255-255v.

N. 1321

E Regio Monte, 20.VIII.1536.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Kościelecki, castellano Calissiensi,

pro animo erga se suosque subditos officioso gratias agit; rogat, ut res mercatori cuidam retentas litterarum exhibitori restitui faciat.

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 160.

N. 1322

E Regio Monte, 22.VIII.1536.

Albertus dux in Prussia

consulibus et Senatui civitatis Posnaniensis

litteras eorum sibi per Henricum Storch (in ms. Storig) redditas esse nuntiat, ex quibus calamitatem et iacturam ex conflagratione civitatis Posnaniensis se cum dolore intellexisse et iuxta optata eorum regi scripsisse significat.

(Latine)

Cfr. El. XLV, NN. 16, 18.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 169-170.

N. 1323

E Regio Monte, 24.VIII.1536.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Nibschitz

Felicem Stang ab Allen (Alden) commendat et rogat, ut negotia eius apud regem promoveat.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 255v-256.

N. 1324

E Regio Monte, 25.VIII.1536.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

de incendio Posnaniae Iudaeorum culpa excitato et de arce regia ibidem conflagrata nuntiat et Iudaeorum a christianis segregationem suadet. (Schedula: de Cruciferorum in Livonia practicis et moliminibus; de sua in Germaniam projectione).

Cfr. El. XXX, N. 153.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 163-167.

Pro civitate Posnaniensi contra Iudaeos. Item consilia Livoniensium et de protectione in Germaniam etc.

Serenissime Rex etc.

Cercior factus sum civitatem nedum Posnaniensem ex parte civium suorum, verum etiam Regiam quoque Maiestatem Vestram ob arcem suam ibidem ex conflagratione nuper^{a)} maximam calamitatem et iacturam passam esse. Quod equidem ac fidelis Princeps, incliti quoque Regni Poloniae membrum, ex debito officii non sine summo animi dolore percepi, praesertim cum constet arcem eandem istic in finibus dicti Regni ad ipsius tuitionem esse locatam. Asseritur praeterea incendium huiusmodi primum a Iudaeis ex ipsorum incuria esse exortum. Verum cum minime dubium sit Regiam Maiestatem Vestram, quae alias est oculatissima, vigilantissimos quoque suae solertiae oculos etiam in remotissima quaeque intendere solita, pro comperto habere Iudaeorum animum, quo semper in christianos affecti fuerint, etiamsi exempla illa patratorum scelerum ipsorum in Marchia Saxoniae^{b)} aliisque partibus sacrosanctum corpus Salvatoris nostri sub sacramento Eucharistiae dilanando subque praetextu medicinae multos homines enecando, nos non redderent cautiores. Quae omnia Regiam Maiestatem Vestram memori habere mente certum est.

Ex quo facile sumenda est praesumptio dictam conflagrationem forte de industria ab eisdem esse subornatam. Ob quid non immerito a quibusvis, Reipublicae Christianae ex animo bene^{b)} cupientibus, pro invis habendi. Quamvis de ipsorum excaecatione merito condolendum esse censerem, si spes aliqua respiscendi superesse concernetur. Proin-

de cum res ita se plane habeat, quod Iudaei in aliis plerisque christianorum partibus ob dicta aliaque eorum^{c)} nefanda facinora, et quod praeterea christianis contractibus politicisque actionibus perniciosi existant, nomenque Dei Optimi Maximi per eos blasphemetur technaeque plurimae in detrimentum Reipublicae Christianae extruantur subornenturque^{d)}, minime paciantur, existimo Regiam quoque Maiestatem Vestram una cum reliquis ordinibus ac statibus incliti Poloniae Regni expensuram esse, utrum Iudaeis in dicto loco Posnaniensi concedendus sit^{e)} regressus necne.

Equidem pro debito fidelitatis meae fideliter consulo atque supplico, Regia Maiestas Vestra, quae alias omne flagitiosorum genus hominum una et ipsa flagitia perosa semper habuit et adhuc habet, dignetur saepedictam civitatem Posnaniensem, quae esse minima minime perhibetur, videlicet metropolis Poloniae Maioris, clementissimis oculis aspicere ac providere, ut dicti blasphemi ac inimici nominis Christi illic rursus cum christianis minime confundantur^{f)}. Imo quam procul ab eis arceantur et segregentur, quandoquidem pro comperto habeatur alias illic pacem, concordiam et tranquillitatem bonamque vicinitatem, ut antea, minime perduraturam. In quo Regia Maiestas Vestra laudem sibi procul dubio immortalem apud quosque christianos Principes, praesertim eos, quorum christianos conatus in hoc ipso secutura fuerit, paratura sit. Quam cupio^{g)} una cum florentissima Republica^{h)} ad consummationem usque nesteriorum annorum perpetuo semperque auctam conservatamque iri. Quare iterum supplico hanc meam propensionem fidelissimi animi non aliter, quam ut procedit profectumque est, accipiendam esse, ipsamque Regiam Maiestatem Vestram semperqueⁱ⁾ diu salvam et incolumem^{j)} Altissimo commendo. Quae me suis solitis clementia et amore prosequi dignetur. Datum Regio^{k)} Monte, XXV Augusti 36.

a) *correctum ex*: nupera

b) *supra lineam*.

c) *pro expuncto* sua *suprascriptum*.

d) *in ms.* subornanturque

e) *supra lineam*.

f) *in ms.* confundentur

g) *correctum ex*: cupimus

h) *in ms.* Reipublicae

i) *in ms.* incolumen

j) *in ms.* Regiae

z) *sic in ms.*

Schedula:

Clementissime Rex.

Quid in Livonia effectum sit, haud dubito dudum ad Regiam Maiestatem Vestram a Generoso Nicolao Nipschitz esse relatam. Qui quidem una cum^{a)} ceteris summam et fidelem, quam debuit et potuit, navavit operam. Ob quod^{b)} eum ipsum Regiae Maiestati Vestrae inpensius commendo. Singulariter hoc, quod quidam non de vulgaribus Livoniae praesidentibus sub secreto communicatum mihi voluit, Magistrum¹⁾ scilicet Ordinis Theutonici ibidem effutivisse, non habere prorsus in animo neque posse pacem mecum conservare, eo quod diceret nedum provinciam unam, verum etiam Regnum per me a dicto Ordine esse alienatum. Ex quo luculentissime constat me ob id summo odio ab eisdem haberi, quod me vigore iuris hereditarii, quod Regiae Maiestatis Vestrae Regnum Poloniae ad terras Prussiae habere constat, eisdem Regiae Maiestati Vestrae atque Regno fidelitate ac servitiis perpetuo obstrinxerim subdiderimque.

Quare Regiae Maiestati Vestrae ob eandem fidelitatem quam obnixissime supplico, dignetur huiusmodi verba, ut non inania, alta mente reponere ingeniumque illorum recte observare, quod nulla prorsus fides et constantia illinc expectanda sit, nimirum qui aliud ore et extrinsecus per se ferunt, aliud vero^{c)} pectore moliantur²⁾, iuxta proverbium de felibus, qui ab ante blandiuntur, retro vero unguis laedunt et dilaniant^{d)} Quibus quidem non tam voluntas, quam vires et commoditas nocendi deesse videntur. Velit igitur Regia Maiestas Vestra ita potius negotium instituere, quo Regia Vestra Maiestas ab iis observetur metuaturque^{e)} [potius], quam gracia et clementia sua in deterius trahantur. Et quantae igitur aestimationis Regia Maiestas Vestra apud eosdem sit, cum ex praefato Nicolao Nipschitz, tum ex aliis eadem Regia Maiestas Vestra intellexit.

Insuper ut nihil caelem Regiam Maiestatem Vestram, ipsaque eo certius expendere habeat, quorsum verba dicti Magistri^{f)} spectent atque pertineant, cupio eandem Regiam Maiestatem Vestram esse certiozem, me scripta cuiusdam fidelis servitoris mei, quamvis iam antiqua appareant, recepisse: Administratorem Ordinis Teuthonici in hoc omnibus nervis intendere et inniti^{g)}, ut se Palatino Frederico Rheni adiungat, modoque coegisse milites, quibus fortuna ipsorum votis respondente incursionem in Prussiam facere illamque suo Ordini subdere decreverit. In quo negotio praesertim ad manum in promptuque haberet nobilitatem Francanicam, qui terram Prussiam hospitale^{h)} esse fatentur ac praedicantⁱ⁾, qui eidem cum octingentis equis per integrum annum propriis expensis se inservire polliciti sunt. Iterum atque iterum supplicando, Regia Maiestas Vestra non dignetur hoc negotium parvi aestimare. Pro cuius cura^{j)} et clementiam²⁾ me huiusmodi persecutiones pati plus solatii ac confirmationis, quam metus tristitiaeque existimo.

Ad haec Sacram Regiam Vestram Maiestatem ignorare nolo, fratres, amicos et consanguineos meos summopere in negociis Ducatum et dominiorum domus et familiae Brandenburgensis meam praesentiam et adventum in Germaniam desiderare. Quum vero extremam necessitatem intelligam, posse fieri bona spes est, ut brevi Germaniam, fratres, amicos et consanguineos meos invisam. Si itaque quid habet Regia Vestra Maiestas, quod mihi iniunctum esse cupiat, precor, id ipsum facere clementer dignetur, polliceor etenim ad haec officiosas et diligentes meas operas, unice petentes²⁾, Regia Vestra Maiestas dignetur clementer charissimam meam consortem²⁾, dulcissimam filiam³⁾ omnesque meos subditos clementer commodatos²⁾ habere illisque consilio, opera et auxilio adesse. Dabitur porro^{k)} a me diligens opera, ut quam potest fieri citissime domum ad meos revertar gratusque tanquam subditus erga Regiam Vestram Maiestatem perpetuo inveniar.

Et cum Generosum et Nobilem Achatium Czema etc. in negotio Illustris Hedwigis ad Illustrum Principem Electorem, Dominum Ioachimum Marchionem Brandenburgensem, designatum esse oratorem et legatum compertum habeam, polliceor, si me Dominus Czema in Germania vel Berolini offenderit, in eo negotio Illustris Hedwigis, affinis meae charissimae, diligentes, officiosas et benevolas meas operas adhibitu-

rum. Commendans me, consortem meam charissimam, filiam dulcissimam, omnesque meos subditos iterum atque iterum Regiae Vestrae Maiestati, quam sanam, salvam, incolumem fortunatissimamque longaevos in annos exopto. Datae e Regio Monte, 25 Augusti anno etc. 36.

In margine in initio scripti: Regi Poloniae.

a) <i>sequitur expunctum:</i> certis	h) <i>correctum ex:</i> hospitalem
b) <i>correctum ex:</i> quid	i) <i>in ms.</i> praedicient
c) <i>in ms.</i> vere	j) <i>in ms.</i> dura
d) <i>in ms.</i> dilaneant	k) <i>sequitur expunctum:</i> operam
e) <i>in ms.</i> metueturque	z) <i>sic in ms.</i>
f) <i>correctum ex:</i> Magistro	1) <i>Hermannus a Brüggenei.</i>
g) <i>verbum correctum.</i>	2) <i>Dorothea.</i>
	3) <i>Anna Sophia.</i>

N. 1325

E Regio Monte, 25.VIII.1536.

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]

de victoria regis contra Moschos reportata gaudet; sententiam suam de legatione Achatii Czema ad Ioachimium electorem Brandenburgensem se eidem Czema coram aperuisse nuntiat regi transmittendam; de futura sua in Germaniam projectione significat, servitia ibi praestanda offert, coniugem et filiam commendat; rogat, ut de adaugendo viatico Achatii Czema cum rege verba faciat.

(Schedula: litterarum exhibitorem, cui negotia quaedam commiserat, commendat).

Cfr. El. XXXV, NN. 490, 499.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 161-162.

Reverende in Christo Peter etc.

Literas Reverendae Vestrae Paternitatis, datas Vilnae 14 Augusti, accepimus. Ex quibus intelleximus Sacram Regiam Maiestatem victoriam contra Moschos habuisse etc. Agimus autem Deo Optimo Maximo gratias, quod Sacrae Regiae Maiestati, Domino et avunculo nostro pientissimo, nunc denuo clementer victoriam contra hostes suos largiri dignatus sit, precantes eam et perpetuam et constantem esse. Hanc primam caussam ferendi foederis esse certum est, quam cum utilitate et comodo Sacrae Regiae Maiestatis fieri summopere expectamus et desideramus.

Oblatae sunt itidem nobis literae Reverendae Vestrae Paternitatis, Vilnae scriptae^{a)} 19 Iulii, quibus Reverenda Vestra Paternitas iussu Sacrae Regiae Maiestatis a nobis nostras in legacione ad Illustrem Principem Electorem Ioachimium Marchionem Brandenburgensem, fratrem et consanguineum nostrum charissimum, desiderat operas etc. Fuit praeterea coram praesens Generosus ac Nobilis Achatius Czema etc., qui nobis

mentem Regiae Maiestatis aperuit. Et quamquam nos plane stupidos in hiis negociis, praesertim regiis, esse intelligamus, nolimus tamen praetermittere, quin nostras ineptias pro debita nostra erga Regiam Maiestatem obedientia et observantia in publicum adferremus, submittentibus illud ipsum Regiae Maiestatis et Reverendae Vestrae Paternitatis iudicio, nihil addubitantes Sacram Regiam Maiestatem et Reverendam Vestram Paternitatem boni nostras consulturam ineptias.

Ad haec Reverendam Vestram Paternitatem ignorare nolo, fratres, amicos et consanguineos nostros summopere in negociis Ducatum et dominiorum, domus et familiae Brandenburgensis nostram^{b)} praesentiam et adventum in Germaniam desiderare. Quum vero extremam necessitatem intelligamus, posse fieri bona spes est, ut brevi Germaniam, fratres, amicos et consanguineos nostros invisam. Si itaque quid habet Reverenda Vestra Paternitas, quod mihi iniunctum^{c)} esse cupiat, precor id ipsum facere amice et fraterne dignetur. Pollicemur etenim ad haec officiosas et diligentes nostras operas, unice petentes, Reverenda Vestra Paternitas dignetur amice et fraterne charissimam nostram consortem¹⁾, dulcissimam filiam²⁾, omnesque nostros subditos^{d)} amice ac^{e)} clementer commendatos habere illisque consilio, opera^{f)} et auxilio adesse. Dabitur porro a me diligens opera^{g)}, ut quam potest fieri citissime domum ad nostros revertamur.

Cum verba faceremus cum praefato Domino Achatio Czemen etc., intelleximus eundem parvum^{h)} ad has duas expediundas legationes habere viaticum. Porro nos non latet, quam magni vivatur hoc tempore in Germania, ut plane nobis persuadeamus praefatum Czemen non posse hac parva summa, ubi ingens requiritur ad varia sumptus, explere et finire legationem. Quare petimus amice et fraterne, Reverenda Vestra Paternitas dignetur per occasionem hiis de rebus apud Sacram Regiam Maiestatem verba facere atque id, quod Sacrae Regiae Maiestati omnibusque suis honori et commodo esse possit, de quo minime dubitamus, amice et fraterne diligenter promovere. Datae e Regio Monte, XXV Augusti anno etc. 36.

Schedula:

Praesentium exhibitor, nobilis ac fidelis noster servitor Foelix Stang ab Althen, exponet Reverendae Vestrae Paternitati quaedam ardua sua negocia. Quae cum iustissima nostro sint iudicio, petimus amice et fraterne, Reverenda Vestra Paternitas vel iusticiae vel nostri causa clementer et benigne eidem adesse velit. Daturi sumus diligentem operam, ut in maioribus Reverendae Vestrae Paternitati amice et fraterne inserivimus. Id quod et praefatum Foelicem summo studio, obsequio et diligentia facturum certo scimus. Datae ut supra in literis.

In margine in initio scripti: Episcopo Plocensi, 25 Augusti.

a) *in ms.* scriptas

b) *sequitur expunctum:* meam

c) *in ms.* iniunctam

d)-e) *supra lineam*

f)-g) *in margine.*

h) *in ms.* parvam

1) *Dorothea.*

2) *Anna Sophia.*

Albertus dux in Prussia

Andrae a Górká, castellano Posnaniensi,

binas litteras eius per Henricum Storch (Storig) sibi allatas esse nuntiat, alteras commendaticias in negotio puerorum Iacobi Korp, alteras fraterni amoris plenas; de incendio Posnaniae Iudaeorum culpa excitato et de damnis inde exortis dolet.

Cfr. El. XXXV, NN. 495, 496.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 167-169.

De pueris olim Famati Iacobi Korp. Offert sua officia et consolatur. Magnifice et Generose, Frater et Amice nobis dilecte.

Famatus Henricus Storig obtulit nobis binas Magnificentiae Vestrae litteras, alteras commendaticias in negotio^{a)} puerorum olim Famati Iacobi Korp, in quo negotio^{b)} id, quod ius et aequitas expostulat, fieri clementer demandavimus; alteras vero humanissimas, plenas fraterni amoris, benevolentiae et arctissimae necessitudinis, ut plane nos nostra dudum concepta de Magnificentia Vestra sententia et opinio nequaquam fefellerit. Hanc Deus omnipotens firmam, perpetuam et constantem conservare dignetur, obsecro. Neque vero erat operae precium Magnificentiam Vestram parare excusacionem, quod per intervallum tanti temporis nullas ad nos dederit eadem litteras. Maior etenim et firmior nostra inter nos est familiaritas, necessitudo et amicitia, quam quod eiuscmodi^{c)} levibus offendi possit. Imo si ius amicitiae desideraret purgationem, a nobis eandem fieri aequum esset. Verum aequae negocia atque Magnificentiam Vestram et ignorantiam, ubi locorum Magnificentia Vestra offendi potuisset, cessationem et taciturnitatem causarunt. Quare similiter precamur veniam, amice et fraterne petentes, Magnificentiae Vestrae velit sibi de nobis animum amicum, fraternum et benevolum persuadere, nosque saepius de sua valetudine suorumque certiolem reddere.

Uti gratiarum actione pro iis, quae Dominus Nipschitz, Regiae Maestatis aulicus, Magnificentiae Vestrae de animi nostri benevola et fraterna propensione retulit, opus non erat, quia percupidus Magnificentiae Vestrae amice et fraterne adesse, quod et re ipsa praestitissimus^{d)}, nisi periculosa illa nostrae^{e)} tempestatis bella impedimento fuissent. Quod imposterum data occasione pro nostra oportunitate facere summopere desideramus.

Relatum est nobis civitatem Posnaniensem et Magnificentiam Vestram in arce sua ignis conflagratione grave et incomparabile damnum percipisse. Id quod inviti atque magna cum animi tristitia intelleximus. Petimus itaque, si Magnificentia Vestra, quemadmodum factum esse necesse est, damnum pertulit, velit hanc Dei virgam patienter ferre atque id secum cogitare, Deum Optimum Maximum et maiora, atque hactenus nunquam dederit, dare pro sua benignitate posse. Ipse enim cum sit Dominus et moderator^{f)} omnium rerum in hoc saeculo, iuste pro suo^{g)} arbitrio quaevis et demit et dat, qua de causa potius agenda illi est gracia et^{h)} macerandus animus. Est autem pergrave ab impiis Hebraeis Magnificentiam Vestram et omnes cives talia ferre debere. Quibus cum intelligamus Magnificentiam Vestram non usquequaque bene velle, plurimum gavisi sumus petentes, Magnificentia Vestra malit adhaerere Chri-

stianorum quam Iudaeroum precibus. Magnificentiam Vestram salvere cupimus, petentes nos charissimis parentibus subinde officiose commendari, quos¹⁾ aequè plurimum salvere iubemus. Datae e Regio Monte, XXV Augusti 36.

In margine in initio scripti: Andreae de Gorckau.

a)-b) *in margine.*

c) *sequitur expunctum:* quam

d) *in ms.* prestissemus

e) *in ms.* mederator

g) *in ms.* sua

h) *sic in ms., error pro:* quam?

i) *in ms.* quem

N. 1327

E Regio Monte, 25.VIII.1536.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Wolski, reginae Bonae curiae magistro,

pro communicatis novitatibus gratias agit; bombardas brevi Caunam missum iri promittit.

Cfr. El. XXXV, N. 498.

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 169.

Agit gratias pro communicatis novitatibus. De bombardis.

Salutem et clementiam nostram.

Magnifice et Generose.

Literas Magnificentiae Vestrae, octavo die Augusti datas, accepimus. Imprimis itaque habemus Magnificentiae Vestrae gratias, quod nobis bonam valetudinem foelicesque successus precata est, nosque de rebus Regni Poloniae, cum Muldaviae et Moschoviae, reddidit certiores, clementer petentes, nobis sedulo et valetudinem Regiae et Reginalis Maiestatis et successum omnium rerum Magnificentia Vestra significare non gravetur.

Ceterum in negotio bombardarum operam sane diligentem locavimus, utpote quae nonnihil temporis et negotii in fabricando perficiendoque requirant. Ad quas quidem probandas et recipiendas Gedanum misimus speramusque brevi affuturas. Quae cum primum allatae fuerint, iuxta optata Magnificentiae Vestrae Caunam versus ad Dominum Plebanum¹⁾ ibidem indilate mitemus, de pretio haudquaquam diffidentes. Si quo alio Magnificentiae Vestrae gratificari poterimus, offendet nos clementer benevolos. Rogantes denique Magnificentiam Vestram, ut nos nostraque obsequia Regiis Reginalique Maiestatibus quam officiosissime velit commendare. Valeat Magnificentia Vestra diu et foeliciter. Datae e Regio Monte, XXV Augusti 36.

In margine in initio scripti: Nicolao Volsky.

1) *Erasmus Eustachius.*

*Albertus dux in Prussia
Sigismundo I regi Poloniae
pro Iosto Ludovico Decio a quodam praedone [Ioanne Schlegel] capto
et abducto intercedit et rogat, ut rex in negotio eius ad regem Ro-
manorum, electorem Brandenburgensem, marchionem Georgium et
ducem Legnicensem scribat.*

Cfr. El. XXX, N. 154.

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 170.

Pro Iosto Ludovico Decio.

Serenissime Rex.

Relatum est mihi Iostum Ludovicum Decium etc. a quodam Regiae Vestrae Maiestatis et Regni Poloniae hoste captum atque abductum esse. Id quod magna animi cum molestia et tristitia percepi, non ignorans, quantus Regiae Vestrae Maiestatis aliorumque fuerit sedulus et studiosus servitor. Quare a quovis summo iure hanc iniuriam totis viribus vindicandam esse arbitror. Ut autem et ego huic misero in vinculis detento mea opera adsim, precor, quod et consulere et suadere ausim, Regia Vestra Maiestas dignetur ad Serenissimum Regem Romanorum¹⁾, ad Illustrem Electorem Brandenburgensem²⁾, ad Georgium Marchionem Brandenburgensem et Ducem Lignicensem³⁾ benigne et amice scribere, posteaquam praefatus Decius in dominiis Regis Romanorum ab hoste Regiae Vestrae Maiestatis captus sit, velint operam adhibere, ut is servitor Regiae Vestrae Maiestatis opera eorum expiscari possit et redimi etc. Vicissim datura esset Regia Vestra Maiestas operam, ut in similibus et maioribus se clementem exhiberet etc. Haec honori et commodo Regiae Vestrae Maiestati futura reor. Commendo me iterum atque iterum Regiae Vestrae Maiestati. Datae e Regio Monte, 27 Augusti anno etc. 36.

In margine in initio scripti: Ad Regem Poloniae.

1) *Ferdinandus I.*

2) *Ioachimus II.*

3) *Fridericus II.*

*Albertus dux in Prussia
Nicolao Nibschitz
quattuor epistolas eius, duas ex Livonia et duas Vilna datas, se accepisse
nuntiat; ad querelas eius de difficultatibus et angustiis in obeunda
legatione in Livonia, in negotio Gulielmi marchionis sibi imposita,
respondet; de eius ex ea legatione felici Vilnam reditu gaudet; pro
novis sibi ab episcopo Plocensi missis, praesertim de Moscovitis
profligatis et pulsis, eidem episcopo gratias agit et regi novas victo-
rias super Moscovitis auguratur; bonum et felix iter ad Comitata*

Cracoviensia et omnem in eis successum regi precatur; debitum salarium ei persolutum iri nuntiat.

(Schedula: de actis et dictis doctoris Niederhoff miratur).

Cfr. El. XLVII, NN. 199, 200, 204, 206.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 256-258v.

An Nickeln Nipschitzen den XXVIIIten Augusti anno etc.

Wir haben numehr vier schreiben kurtz nacheinander, der zwei in Leifflandt und die anderen bede zur Wilna aussgangen, empfangen und ein jdes seines inhalts lesende eingenomen. Und dunckt uns dieselbigen nach der lenge zu widerholen, ader auch auf alles zu antworten ane noth sein, sonder wollen dir aufs kurtzste der notigsten punct halben, deinem begeren nach, in antwort genediger meinung nit verhalten.

Erstlich, das du dich in deinem schreiben des zugks in Leifflandt so gantz hoch auch vhost dermassen beschwert, woe man dir der reisen gleich mehr wolt auflegen, das du darzu (doch unbegeben unser genad) nein sagen wollest, dan du nicht allen marggraffen zu dienen vorpflicht werest, mit fernerm inhalt desselben deines schreibens etc. Nun solst du furwhar glauben, das wir dir mit denen²⁾ genaden zugethan sein, das wir in allwegen deine person lieber zu rhue und aller bequemickeit, weder zu unruhe furdern wolten, wie wir auch nit anderst wissen byss anhere genedigklich thun haben helffen, das wir aber auf unsers brudern, marggraffen Wilhelms etc., an ko.mt. zu Polan etc. schreiben dich als den verstendigen nit gern vor andern bei seiner 1. in derselben hochwichtigen, schweren sachen sehen solten, hastu leichtlich abzunemhen. Wher auch (unsers erachtens) je nicht so gar billig, auch zu horen verdriesslich, das sich dein person oder andere zu der zeit, wenn sie die herschaften zum hachsten bedurfen, also gar beschwerlich machen wolten, so wir dach auch eigner person, wann es die nodturft erfordert, ein zimbliche unruhe von deinetwegen zu dulden unbeschwert wheren. Jdach versehen wir uns, es sei diese deine ungedult nicht dohere geflossen, das du dem churfurstlichen hauss Brandenburgk nicht gern dienest, sonder aus dem, das sich die groben leuth (wie du sie nennest) also wankelmutig und unbestendig in handel geschickt haben.

Deinen andern aus Leifflandt aussgegangenem schreiben nach, wollen wir fur unser person dich gern in Leifflandt bothschaftweiss zu vorschicken verschonen. Woe aber hochgedachte ko.mt. dich, wie jtzundt auch geschehen, derort widerumb als iren vertrauten diener zu brauchen gesindt, konten wir solchs, wiewol wir dir die unbequemickeit nicht gern goennen, sowol als jtzundt auch geschehen, nit wheren.

Was anlangt das viel ding bei hochgemeltem unserem lieben brudern, marggraffen Wilhelmten etc., zu bessern und mehr leuth seiner lieb zu handen zu schaffen vonnoten, solchs wollen wir in genedigem nachdenken haben und die unordnung, darin sein 1. jtzundt gewachsen, den verlauffenen gescwinden hendeln beimessen, zu Gott der besserung verhoffendt.

Als du ferner anzaigst, das du sampt den churfurstlichen und unserem geschickten etlich wochen in einem heilosen, elenden flecken in grossem stanck gelegen etc., wie ir auch semplich viel muhe und arbeit gehapt, desgleichen wie die stende in Leifflandt dermassen bewegen, das sie zun messern gegriffen mit merherem anhangk etc., nun mochten

wir woll leiden, das du und die andern gesandten alle bequemickeit gehapt hettest; was an demselben gemangelt, goennen wir dir und jnen nicht, haben auch doran kein schuldt. Des gehapten vleiss aber thun wir uns in allen genaden bedancken, wollen auch solchs genedigklich zu erkennen in khein vergessen stellen. Wir lassens auch beduncken, das du an dem ungeperde der leiffendischen stende ir hochtragendt gemuth und wieviel sie auf ko.mt. als wir wol mehr gesagt haben¹⁾, vermerckt hast, dan bei denen leuthen will furwhar viel kuntzels nicht angesehen werden.

Wolten uns daneben, deinem schreiben und bitten nach, den vertrag gern gefallen lassen, wie er darnach were. Das er aber nit besser gemacht hot mogen werden, khoennen wir woll gedencken, das es nicht dein und der andern gesandten, sonder der abgonstigen und partheischen leuthen, wie wir aus deinem brief gewesen sein vermercken, schuldt ist. Dann wir achten, wenn die abgonstigen mit gleichenn augen darein sehen hetten wollen, es solt unsers brudern sachen nicht so gar hultzere (wie sie von mennigklich veracht) und des gegenparts guldene worden und gewesen sein. Jdoch so wollen wir dieses und anders Got heimgegeben und unser gemueht in allem pilligen neben dir zufriedien stellen.

Das du zur Wilna mit gesuntheit ankommen, horen wir gerne und sein solchs deiner person halben erfreuet. Nichtsweniger, das du schreibest von allerlei schriften, so du vor dir zur Wilna funden, welche unser herr pischhoff von Plotzki¹⁾ etc. vor deinem ankommen beantwort, sein wir gegen seiner lieb hoch danckpar, und das die zeitung von Coppenhagen ko.mt., dem gantzen koniglichen hauss und menigklich erfreulich gewesen, auch dits egemeltem unseren freund von Plotzki etc. die sackpfeifen wolgefallen sampt dem, das der Moschkowiter²⁾ geschwecht und derselben etzlich geschlagen, horen wir hertzlichen gern und sein solchs auch erfreuet. Wunschen von Gott, dem almechtigen, ko.mt. ferner sig und uberwindung gegen dem Moschkwiter und aller derselben vheinde.

Belangende den konftigen landtag zu Crockaw auf Allerheiligtagk und das sich ko.mt. sampt dem gantzen koniglichem hauss eigner person dohin begeben wil, horen wir nit ungeru. Wunschen seiner ko.mt. sampt dem gantzen koniglichen hauss geluckselige raiss und gesunthe ankunfft in ir reich. Der Almechtig gebe seinen gotlichen geist ins mittel, domit aldo verhandelt und beschlossen, das seiner mt., der loblichen Cron zu Polan und aller derselben verwandten und zugethanen zu wolfart, gedei, ehre und aufwachs geraiche.

Antreffende den bericht deines dinstgelts halben, darauf wollen wir dir genediger meinung nit bergen, das uns wol bewust, das dir dein jtzigs dinstgelt nit gefallen haben, auch solchs gegen der Wilna an den ehrn Nicolaum Volski etc. durch den erbarn unsern hofdiener Felixen Stangen von Alden gelangen lassen und, das er dir aldo gefallen und entricht werden solt, uberschrieben, vorhoffende ime werde auch, dorumb du dann anregen sollest, volge geschehen. Das dir aber unser genedige fraw, die konigin³⁾, das richterampt, welches dir ein jahr IIC gulden nutzung einpracht, abgefordert, auch das dir die Juden zu Crockaw, so dir also viel zienss geben, verprenth, und das sie ko.mt. auf vier jor langk in ansehung ired erliedtenen schadens aller zienss gefreiet, dadurch du also deinem schaden die vier jar uber mittrag und dulden must, gonnen wir dir in warheit diesen schaden und wes dir sonst begegnet, hertzlich ungeru. Wolten, das es allenthalben verplieben und

nicht geschehen werde, gantzlicher zuvorsicht, das unsere genedige fraw, die konigin, dein person als einen alten diner, wie die genaden milde konigin hierentgegen in einem andern und merhern (des wir dir auch von hertzen gern goennen) mit ko. gnaden begenaden und bedencken wirdt. Solchs haben wir dir auf alle deine schreiben und vielfeltig erindern genediger meinung nit verhalten wollen, dan dir mit genaden etc. Datum ut supra.

Cedula

Was anlangt doctor Niderhofs handlung, haben wir nach der lenge verlesen und eingenomen, und wiewol wir wiessen, das die leuth zu gepogenen hendeln gewogen, so khan uns dannacht nit genugsam verwundern, das er dir, wie einem koniglichen legaten und er als ko.mt. underthan diesess erzeiget, mogen nit anderst urteilen, dann das er es honisch und spitzig, sowol gegen unserm lieben brudern, als deiner person, gemeinet. Doch erkhennt man aus solchem die leuth in iren hendeln und ist auch ir gut gemuth wol zu urteilen. Wer aber nit ungeraten, das man solchen ader seinesgleichen, dermal eines also untherwiese, uff das er sich mit hern zu schertzen nicht untherfieng. Jdoch wirdestu diesem mit nachdencken und an gepurenden orten anzuzaiagen, als der verstendig wol gutte mass zu geben wiessen. Wollen dich auch bei dem hochgepornen fursten, unserem lieben brudern, herrn Georgenn, marggrafen zu Brandenburgk etc., der vogel halben entschuldigen, auch sein lieb doneben khann es anderst bescheen und falcken gefangen werden von deinetwegen mit einem par gern verehren. Datum, ut in literis.

a) in ms. gaben

2) Ioannes IV Basilides.

1) Ioannes Chojeński.

3) Bona.

N. 1330

E Regio Monte, 30.VIII.1536.

Albertus dux in Prussia

Henrico Gotsch ab Herzogswalde

pro litteris 4.VIII.1536 datis gratias agit et de clade Moscovitis illata gaudet; in negotio eius nullum melius consilium se ei dare posse scribit, quam quod in praecedentibus litteris dederat.

Cfr. El. XLVII, N. 201.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 258v-259.

An Heinrichen Gotzschen denn 30 Augusti etc.

Wir haben dein schreiben, des datum Wilde am abendt Unser Frauen diesess XXXVisten jars, von unserem boten entpfangen, vorlesen und doraus verstanden, mit was hohem dinstlichem vleiss, des wir in allen genaden danckpar sein, bei ko.mt. und sonst allenthalben du das, wes wir dir durch unser schreiben auferlegt, vortgestellt, darneben auch vernomen die niderlage der Moschkewiter und wes du in deinen sachen und sonst an uns geschrieben. Und sindt furnemblich ins hochts erfreudt,

das ko.mt. sampt dem gantzem koniglichem hauss und allem hofgesindt unser uberschrieben neue zeitung halben mit freuden umgeben sindt worden und horen darneben, das ko.mt. vheindt, der Moschkewiter, abermals schaden genomen, hochlich gern. Der Almechtige verleihe hinfurder ko.mt. sig und ubewindung kegen in und allen seiner mt. vheinden.

Was anlangt dein handelung, wissen wir dir vorwhar, wenn du uns auch verwandt werest, kein nutzers, dann im negsten unserem schreiben geschehen, zu raten, dann dardurch solt unsers verhoffens die sach an beiden orten in linde und nu gestilt werden, dorinnen wir uns auch dits orts mit gantzem vleiss vorigem unserem anbieten nach bearbeiten wollen. Mit gnaden begern, du wollest in alleweg beim gantzen koniglichen hauss herren Johan Chointzki und dem gantzen hoff unsers bestess fordern. Das seindt wir etc. Datum, ut supra.

N. 1331

E Regio Monte, 30.VIII.1536.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Nibschitz

respondet ad litteras eius pro Bernardo Reckling (in ms. Rickerling) intercedentes significatque se rem totam, sicut se habeat, regi detulisse et decidendam reliquisse.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 259-259v.

N. 1332

E Regio Monte, 3.IX.1536.

Albertus dux in Prussia

Consulibus Cracoviensibus

litteras eorum de Iosto Ludovico Decio a Ioanne Schlegel capto se accepisse et de liberatione eius sollicitum esse nuntiat.

Cfr. El. XLV, N. 17.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 259v-260.

An rath zu Crockaw den 3 Septembris etc.

Wir haben euer schreiben, des datum steht Crockaw den XVII Augusti dits laufenden XXXVI sten jars, uns bei ehr Jobstenn Ludwigenn diener uberschickt, empfangen und inhalts lesende eingenomen. Darinne ir uns zu erkennen geben, wie der Jobst Ludwig cum titulo etc. kurtz verschiener tag durch Hansenn Schlegel, der Cran von Polan abgesagter vheindt, sampt seinem anhang jnen uff seinem grundt und paden in der Schlesien uff dem Kupfferberg einer²⁾ dem furstenthumb Schweidnitz gelegen gefenglichen angenommen und an ort, die euch unbewust, gefurt haben soll. Des wir dan solchs unversehenen urplutzi gen unfhals mit gedachtem ehrn Jobstenn Ludwigen ein genedigs hertzlich mitleiden tragen. Wiewol wir zuvor, ehr euer schreiben an uns gelangt, des wiessenschaft gehapt, auch allgerait an etliche ort auf benanten Hansenn

Schlegell sampt seinen mitgesellen gute nachforschung zu haben, damit mher gedachter ehr Jobst Ludwig widerumb abgefangen und erledigt mocht werden, haben schreiben lassen, jedoch haben wir auf euer furbitlichs schreiben, auch das wir ime, als unserem getreuen diner, mit sondern genaden gewogen, jetzo nit undterlassen wollen, den erbarn unsern heuptman uff Lochstedt und lieben getreuen Anthonien Borcken nach Pomern, Merck und Meckelburg, ob derselbig Haness Schlegel an denen orten aussgekunthschaft und ob ernenter ehr Jobst Ludwig seiner behaftung widerumb gefreiet mocht werden, abgefertigt. Dann wann wir euch und ime in einem grossern wilfaren koenten, seindt wir mit allen genaden ze thun genaigt. Und wolten euch dits uff euer schreiben etc. Datum, ut supra.

z) sic in ms.

N. 1333

E Regio Monte, 3.IX.1536.

Albertus dux in Prussia

*Annae Deciae, uxori Iosti Ludovici Decii,
pro marito suo a nefario quodam [Ioanne Schlegel] capto et abducto
se iam prius ad multos Germaniae proceres scripsisse nuntiat et
nunc consiliarium suum ad marchionem Ioannem et duces Pome-
raniae misisse.*

Cfr. *El. XLVII*, N. 205.

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 171.

De^{a)} captivitate Iusti Ludovici Decii.

Nobilis et dilecta^{b)}.

Accepimus ex literis vestris dolenter profecto Generosum ac Nobilem consiliarium nostrum Iostum Ludovicum Decium, secretarium Sacrae Regiae Maiestatis, a nefario quodam captum et abductum esse. Qui cum nedum Sacrae Regiae Maiestati et nobis, sed et amplissimae Coronae Regni Poloniae fideliter et subdite servierit, duximus merito eius causa multa nos praestare debere. Quare et anteaquam vestrae literae nobis oblatae essent, scripsimus mariti vestri caussa ad multos proceres Germaniae, speramusque non de nihilo scriptum esse. Verum cum^{c)} nunc denuo operas nostras desideretis, nolimus pro liberando nostro servitore aliquid, quod illi vel parum etiam prodesse possit, praetermittere. Ablegavimus itaque nobilem et fidelem nostrum consiliarium Antonium Borg ad Marchionem Ioannem et Duces Pomeraniae¹⁾, qui omnem navabit operam, ut liberari et redimi maritus vester queat, clementer petentes, velitis hanc adversam mariti vestri fortunam patienter ferre, nihil ad dubitantes eundem gracia, opera et studio multorum Principum brevi liberatum iri. Hiis vos bene valere optimoque animo esse cupimus. Datae e Regio Monte, III Septembris anno etc. 36.

In margine in initio scripti: Annae consorti^{d)} Iosto Ludvigowe^{z)}, 3 Septembris.

a) praecedit expunctum: Pro eodem.

b) in ms. dilecte

c) sequitur expunctum: nihil

d) in ms. consortie

z) sic in ms.

1) Barnim IX et Philippus I.

N. 1334

E Regio Monte, 4.IX.1536.

Albertus dux in Prussia

Henrico Gotsch, Fabiano Czema, Nicolao Nibschitz

litteras eorum, de 4 laneis agri Fabiani Czema tractantes, se accepisse nuntiat nec eos celaturum, si quid certius ea in re sibi ignota cognoverit.

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, f. 260.

N. 1335

E Regio Monte, 7.IX.1536.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Wolski, castellano Sandomiriensi, magistro curiae reginae Bonae, sedecim falcones, unam bombardam et duas medias serpentinas per suum bombardarum magistrum, nomine Ioannem, mittit.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, NN. 481, 484, 485, 492, 498 (schedula), 500, 506, 507.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 172-173.

N. 1336

E Regio Monte, 7.IX.1536.

Albertus dux in Prussia

Erasmio Eustachio, canonico Vilnensi, teloneatori Caunensi,

rogat, ut « sedecim falcones, duas medias serpentinas et unam bombardam, magnum gerentem globum, cum triginta octo cameris » etc. quanto citius Nicolao Wolski, curiae reginalis magistro, transmittat.

(Latine)

Cfr. El. XXXV, NN. 498 (schedula), 500, 502, 506.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 171-172.

N. 1337

E Regio Monte, 9.IX.1536.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Nibschitz

de Iosto Ludovico Decio ex captivitate liberando.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 260-260v.

An Nickeln Nipschitz den XVI Septembris etc.

Nachdem wir von des edlen und erentvesten ehrn Jobsten Ludwiggenn etc. freuntschaft mit hochvleissiger bith angesucht und angelangt werden, wir wolten dir und andern, do es notwendig, schreiben und mit

genaden bitten lassen, auf das der Schlegle sampt seinen mitgesellen von ko.mt. ein christlichs, sicher und mit eigner ko.mt. handt undterschreibens gleit auf ein halbes jor biss zum vertrag der sachen erlangen mochte. Welt er sich alsdann sampt seinen mitgesellen dermassen erzeigen und obgedachten Jobst Ludwigen des gefengknuss freien, als ist unser genedigs begeren, du wollest bei ko.mt. mit vleiss anhalten, damit dem Schlegle ein christlichs sicher gleit, wie obgedacht von ko.mt., auf der Jobst Ludwig des gefengknuss dest ehr gefreiet mocht werden, gegeben werde. Dann, wo solchs nit beschege, gedechten sie jnen keines wegges losszugeben. In dem an deinem moglichen getreuen vleiss nichts erwinden lassen. Doran etc. Datum, ut supra.

N. 1338

E Regio Monte, 13.IX.1536.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

de Friderici palatini Rheni, « una cum ipsis Cruciferis ac toto pene Imperio Romano », moliminibus et consiliis contra regem et Regnum Poloniae ac terras Prussiae directis.

(Schedula: de Burgundensium et Friderici palatini Rheni contra regem Daniae moliminibus).

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 174-179.

De consiliis et nonnullis practicis contra Borussiam et Regna Daniae. Serenissime Rex.

Quamvis pro indubitato habeam Regiam Maiestatem Vestram, tanquam solertissimum et circumspcctissimum Principem, vigili semper cura pro suis insistere deque propulsandis quibusvis iniuriis et periculis sedulo esse sollicitam, nihil denique praetermittere eorum, quae nedum pro bene gubernanda, verum etiam tuenda Republica^{a)} necessaria esse autmantur^{b)}, ita ut eidem Regiae Maiestati Vestrae ulla vel aliena vel mea etiam adoratione, opera et industria minime opus sit, tamen quia saepe mihi a Regia Maiestate Vestra demandatum existit, mihi quoque ex debito officii, habita horum temporum ratione, invigilandum esse, ut si quid insidiarum machinari seu intendere a quopiam adversus Regiam Maiestatem Vestram ipsiusque dicionem ac subditos intelligerem, id ut continuo et semper ad Regiam^{c)} Maiestatem Vestram deferri conarer. Quare non potui me pro eodem debito continere, quin ea, quae modo observanti mihi occurrerunt, et cum hoc meum iudicium quaecumque pro tenuitate mei ingenii eidem Regiae Maiestati Vestrae perscribam.

Inprimis, quando ipse scripta Domini Opolentzky¹⁾, oratoris Regiae Maiestatis Vestrae, mecum reputo, quatenus mihi a Regia Maiestate Vestra clementer impartita sunt, facile constare puto, quid in animo habere atque moliri Palatinus Fridericus Reni, una cum ipsis Cruciferis ac toto pene Imperio Romano, adversus Regiam Vestram Maiestatem ipsiusque Regnum ac terras Prussiae videatur. Licet ipsa Caesarea Maiestas²⁾ propensum animum suum erga Regiam Maiestatem Vestram et ad publicam tranquillitatem apud dictum oratorem Regiae Maiestatis Vestrae exprimere visus sit, non tamen in hoc videtur statuisse omnino

dicti Palatini suorumque coniuratorum cohibendos esse conatus. Accedunt praeterea, quae indies ex diversis Germaniae partibus multifarie ad me deferuntur, tum ea, quae mihi consanguineus meus charissimus, Illustris Wilhelmus Comes de Henneberg, sub fideli secreto communicata voluit, quorum exemplar Regiae Maiestati Vestrae praesentibus transmittito.

Ultra quae omnia, et praesertim amicam illam Caesaris voluntatem, palam est contra me meosque subditos procedi cum praetensi ipsius imperialis interdicti executione, eos quidem subditos, qui pro more cum ipsorum bonis ac navibus in terris Caesaris applicant et negotiantur, etiam alios ditioni meae minime subiectos, apud quos bona meorum subditorum reperiuntur, hostiliter invadendo, spoliando et detinendo. Quale similiter facinus ab ipsis Mekellburgensibus nuper patratum existit, qui alienas etiam naves eo, quod ex Prussia venerint, huiusmodi interdicti praetextu detinuerunt ipsaque bona in eisdem navibus contenta partim instar praedae ab ipsis partita, partim pecunia redempta. Insuper certior factus sum cum scriptis, tum oretenus per eos, qui in unius mensis spacio in Selandia fuerunt et in tribus septimanis ex Austerdamo²⁾ solverunt, Fredericum Palatinum personaliter agere apud Georgium Schenck, eiusdemque non parvo numero exercitum, obsidionem militum in civitate Tham³⁾ Phrisiae existentium tenentem, omnibusque nervis intendere, quo^{d)} interimere obsessos milites posset vel sibi obnoxios reddere, vel denique ex ista regione prorsus propellere. Et tandem horum trium modorum uno obtento, cumque primum se tutum pro dictis militibus sentiscet, constituisse, ut communis fert fama, cum exercitu naves, quae illic in Germania Inferiori ad numerum quadraginta sex ad bellum adprime instructae, una cum mille et quingentis nautis, habentur, conscendere ipsumque fretum, ubi Copenhagensis civitas sita est, vulgari Germanico Ortsundt nuncupatum, non attento civitatem eandem in dicionem Regis Daniae⁴⁾ esse redactam^{e)}, appetere occupareque et deinde, si eidem fortassis vi obstitum fuerit, in Prussiam irumpere, praesertim civitatem Gdanensem, ibidemque hiemare et tandem, quod intenderit, ulterius prosequi.

Nam constat Cruciferos quoque Livonienses a suis technis minime feriari, imo sedulo expeditos esse. Unde facile coniici possit, quod nisi dictus Palatinus cum suis coniuratis victorioso illo Danorum bello et ipsis militibus in praefata civitate Tham Phrisiae praepediti fuissent, ipsorum conatus praefracti, ipsos iam dudum adversi aliquid molitos fuisse contra ditionem Regiae Maiestatis Vestrae, praesertim terras Prussiae, et tandem adversus Regiam Maiestatem Vestram, tanquam earundem terrarum Dominum et haeredem. Tametsi hinc sperandum est fortunam ipsorum votis non ubique responsuram, tamen et eosdem conatus^{f)} minime contemnendos^{g)} esse puto. Imo verendum est eundem Palatinum, si ipsum contingeret instructa classe Daniam petere ibique forte minus, quam cuperet, expedire, attamen et inpune ob naves, propter instantem hyemem in diversis portibus^{h)} constitutas et dimissas partim, legiones transire, irruptionem attentaturumⁱ⁾ in Prussiam, vel si hoc ipsum sub hoc autumno minus prospere assequi rebitur, ipsum cum eadem classe et exercitu hiematurum esse in Livonia vel Wismariae Rostochiaeque, civitatibus dicioni Ducum Mekelburgensium subiectis, adhuc hostilitatis nomen profitentibus, idque ob caritatem annonae, qua in Inferiori Germania laboratur, ut eo expeditius, restauratis com-

meatu et aliis necessariis rebus, futuro vere Prussiam, Regnum et dicionem Regiae Maiestatis Vestrae appetere valeat.

Quae quidem ego, pro mea summa observantia ac fideli officio in Regiam Maiestatem Vestram, eidem in praesentiarum minime celandam putavi, eo quod intellexerim eandem Regiam Maiestatem Vestram propediem remeaturam esse Cracoviam ibidemque Generalia Comitia pro foelici conservatione Reipublicae Suae celebraturam, ut eadem Regia Vestra Maiestas, si eidem videtur expedire, desuper cum suis Regni ordinibus et statibus mature deliberare possit et concludere et similiter statibus suarum terrarum Prussiae ad proximam conventionem eorundem pro festo divi Michaelis immediate futuro, aut scriptis aut per orationem suam regium oretenus significare, quid videlicet hac de re cum a suprafato Domino Opolentzky, tum a me Regiae Maiestati Vestrae per literas delatum sit et quibus discriminibus ob id dictae terrae Prussiae patere dinoscantur, ut eo tempestivius et commodius inter se communicare ac statuere de rebus singulis, ad tuitionem et munitionem ipsorum necessariis, possint, et praesertim de certa pecuniaria summa colligenda et reponenda pro necessario exercitu tempore oportuno conscribendo cogendoque, omnibusque in debitum et necessarium ordinem redigendis, ut eo expeditiores esse possint, una cum Regiae Vestrae Maiestatis ipsiusque Regni meoque praesidiis, ad quibuscumque etiam insultibus adversariorum resistendum, ne inopinatum et male provisum, male obruamur.

Ceterum non putarem ab re fore, si modo Regiae Maiestati Vestrae consultum quoque videretur, quod eadem Regia Maiestas Vestra demandaret oratori suo apud Caesaream Maiestatem, ut is eiusdem Maiestatis promissorum¹⁾ refricaret memoriam, et quod super ea interdictum imperiale adversus subditos Regiae Maiestatis Vestrae in Prussia facto etiam exequeretur, quare ipsa Regia Maiestas Vestra, tanquam Dominus et haeres earundem terrarum, ad talionem simileque factum adversus huiusmodi executores, detentores et damnificatores suorum subditorum procedere, nisi occasio ipsa cum praefato praetense²⁾ interdicto per Suam Caesaream Maiestatem¹⁾ adempta fuerit, cogeretur. Igitur operae precium esset, ut idem Regiae Maiestatis Vestrae orator quam diligentissime apud eandem Caesaream Maiestatem nomine Vestrae Maiestatis instaret, ut huiusmodi interdictum Sua Caesarea Maiestas cassari et annullari dignaretur, ut pax et tranquillitas eo commodius hinc inde conservari possit. Quod quidem ipsa Regia Vestra Maiestas, ac suam et propriam causam, pro sua summa sapientia et industria longe melius demandare et efficere novit.

Haec ipsum²⁾ equidem, ut fidelis et observantissimus Princeps, erga eandem Regiam Maiestatem Vestram ipsiusque Regnum Poloniae cum vita ac rebus meis sedulo ac semper promereri studebo, quam enixissime rogando, eadem Regia Maiestas Vestra dignetur id non secus, quam in optimam partem et quod ab animo integro et observantissimo profectum sit, interpretari. Cui Regiae Maiestati Vestrae meamque provinciam et subditos quam supplicissime commendo. Datae e Regio Monte, XIII Septembris anno etc. 36.

Schedula

Caeterum, Clementissime Rex, Domine Colendissime, antequam has literas obsignandas darem, venerunt iterum mihi in mentem conatus

illi, quibus tam insolenter et instanter ipsi Burgundienses, necnon Palatinus Fridericus, intendunt: modernum Regem Daniae deturbare et deinde quoque maxime incommodare Regiam Vestram Maiestatem ipsiusque terras Borussiae prorsus alienare, Ordinem Cruciferorum in eisdem restituendo, cum tamen mea opinione parum aut nihil iuris adversus dictum Regem Daniae habere dinoscantur. Nam si quidquam iuris se habere praetendant, haud diffido, imo certus sum, Suam Regiam Celsitudinem facile pati posse, id ut ordinario iure experiatur. Quare iudicio exactissimo Regiae Maiestatis Vestrae expendendum committo, esset ne publicae tranquillitati aliquid commodi accessurum, si eadem Regia Maiestas Vestra per suos oratores, seu alia intermedia minus suspicionis prae se ferentia, instaret, ut discordiae huiusmodi inter eundem Regem Daniae et dictam domum Burgundensem Palatinumque Fridericum ad amicabilem compositionem redigi et tandem Regia Maiestate Vestra aliisque, quas sibi eadem Regia Maiestas Vestra adiungi velit, mediantibus concordare transigique possint, haud diffidens huiusmodi mediis Deique Optimi Maximi auxilio et gracia conatus ipsius Ordinis adversus has terras Prussiae posse labefactari et annullari, sedatisque istis bellicis motibus et detracto praesidio Burgundensium et Palatini, eundem Ordinem viribus plane destitui, ut per se parum aut nihil tandem hac in re efficere possit et valeat. Hoc ipsum tamenn²⁾ totum industriae et voluntati Regiae Maiestatis Vestrae subiiciendo et relinquendo. Datae ut supra in literis etc.

In margine in initio scripti: Regi Poloniae, XIII Septembris.

a) correctum ex: Reipublicae	j) in ms. premissorum
b) in ms. antumantur	k) in ms. protenso
c) sequitur expunctum: ipsam	l) sequitur expunctum: nomine
d) sequitur expunctum: autem	z) sic in ms.
e) in ms. redactum	1) Petrus Opaliński.
f) in ms. canatus	2) Carolus V.
g) in ms. contemnendas	3) Edam.
h) pro expuncto: portibus subscriptum.	4) Christianus III.
i) in ms. attenturam	

N. 1339

E Regio Monte, 13.IX.1536.

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Ioanni Chojęński]

pro significato sibi exitu legationis Petri Opaliński ad imperatorem missi et pro aliis novis gratias agit; de negotiis suis se regi scripsisse nuntiat et rogat, ut ea apud regem promoveat; significat diem coronationis regis Daniae.

Cfr. El. XXXV, N. 501

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 173-174.

Agit gratias, suam commendat caussam et nova communicat etc.

Reverende in Christo Pater etc.

Reverenda Vestra Paternitas transmisit nobis ea, quae Magnificus Dominus Petrus Opolensky, regius in aula Caesareae Maiestatis¹⁾ orator,

in negotio Ducatus Prussiae didicerit, effecerit et obtinuerit, et alia quaedam nova de rebus bellicis Caesareae Maiestatis et Regis Gallorum²⁾ etc. Agimus autem Reverendae Vestrae Paternitati ingentes gratias, non praetermissuri nactam eidem vicissim gratificandi et benemerendi occasionem et oportunitatem.

Porro quod ad rem attinet, scripsimus Sacrae Regiae Maiestati, Domino et avunculo nostro clementissimo, ea, quae ad rem cumprimis factu necessaria esse credimus. Quae cum Reverenda Vestra Paternitas³⁾ ex literis ad Regiam Maiestatem perceptura est, non esse eandem duplici onere onerandam duximus, amice et fraterne petentes, Reverenda Vestra Paternitas velit, consideratis periculosissimis illis tempestatibus, operas suas apud Regiam Maiestatem ita interponere, quatenus ea, quae ex re tum Regiae Maiestatis, tum et nostra futura eadem putaverit, promoveantur.

Dies coronationis a Rege Daciae³⁾ et ordinibus Regni indictus est in XV Octobris. Ad haec venit quarta huius mensis ad nos Illustrissimus Princeps Iohannes Dux Holsatiae, frater Serenissimi Regis Daciae, eumque in aula nostra ad tempus permansurum credimus. Hiis commendamus nos Reverendae Vestrae Paternitati, offerentes eidem amica et fraterna nostra officia. Datae e Regio Monte, XIII Septembris anno etc. 36.

In margine in initio scripti: Episcopo Plocensi.

a) in ms. Reverendae Vestrae Paternitati
1) Carolus V.

2) Franciscus I.
3) Christianus III.

N. 1340

E Regio Monte, 14.IX.1536.

*Albertus dux in Prussia
Sigismundo I regi Poloniae*

confirmat ea, quae in praecedentibus litteris de practicis et consiliis Friderici palatini Rheni et magistri Ordinis significaverat; rogat, ut rex ante abitum suum ex Lithuania fines Samogitiae bene muniendos curet.

Cfr. El. XXX, N. 153.

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 180.

De practicis contra Daniam et Prussiam. De abitu in Germaniam. Serenissime Rex.

Cum iam literas ad Regiam Vestram Maiestatem conclusissem, rediit ex Wilna aulicus noster attulitque Regiae Vestrae Maiestatis literas, quibus obiter respondere volui, utut sint Livoniensium conatus. Hoc certo Regiae Vestrae Maiestati indicare possum, hisce diebus venisse alium quendam mercatorem ex Inferiori Germania, qui paucis abhinc diebus profectus ex Antwerpia hic appulit. Is refert vera esse ea omnia, quae Regiae Vestrae Maiestati de conatibus Friderici Palatini et Magistri Ordinis Teutonicorum¹⁾ in primis literis obiter indicavi, esseque in promptu adprime ad bellum adornatas naves, nautas, comeatum et re-

liqua necessaria ad bellum, eosque nihil nisi militem illum, qui obsidet civitatem Phrisiae appellatam Tham²⁾, expectare. Qui cum primum rediret navesque ingrederetur, Livoniam eundem petiturum, ex secretario Domini de Thera se audivisse asserit. Haec cum certo sic se habeant, contemni minime debent.

Quare subdite peto, Regia Vestra Maiestas dignetur ita negotium omne in Lithuania ante ipsius abitum ordinare, quatenus fines Samogithiae bene muniantur, ne subito inopinantibus nobis quid damni et incommodi inferatur. Ego vero, tanquam vigilans Princeps, quantum in me erit, praestare non cessabo. Incolumitati et saluti meae, quantum¹⁾ humana admittit prudentia et vigilantia, prospicere conabor, interim negotium omne Deo Optimo Maximo committens. Porro si mentio Ducatus Prussiae facta fuerit, nulla praetermittetur a me opera, quin omnem, quam putavero adhibendam diligentiam, sedulo et diligenter adhibeam. Filiam Regiae Vestrae Maiestatis sororis dilectae^{b)} loco commendatissimam habeo, cui pro meis viribus inservire et commodare percipio. Datae e Regio Monte, 14 Septembris anno etc. 36.

In margine in initio scripti: Regi Poloniae, XIII Septembris.

a) *verbum correctum.*

1) *Valterus a Cronberg.*

b) *in ms. dilectam*

2) *Edam.*

N. 1341

E Regio Monte, 16.IX.1536.

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]

pro Iosto Ludovico Decio capto et detento intercedit et rogat, ut eius raptoribus et detentoribus, « in favorem liberationis praefati Ludovici », salvum conductum ad dimidii anni spatium a rege impetret. Ostpr. Fol., vol. 50, f. 181.

Pro Iosto Ludovico Decio.

Reverende in Christo Pater etc.

Supplicatum est nobis nomine Ludovici Iodoci Decii, modo captivitate a quibusdam Ioanne Schlegel et Ioanne de Leslaw cum suis adhaerentibus detenti, ut pro eodem eiusque liberatione apud Regiam Maiestatem, Dominum et avunculum nostrum clementissimum, intercederemus. Quippe qui asseritur nullo pacto eisdem vinculis liberari posse, imo residuum vitae suae in eisdem transacturum esse, nisi causa ipsa inter principalem detentorem et partem suam adversam per viam transactionis sopita fuerit ipsique detentores pacificati. Quod quidem sine salvo conductu Regiae Maiestatis minime procedere posse autumant. Supplicamus itaque Regiae Maiestati, ut eisdem detentoribus, in favorem liberationis praefati Ludovici, ad spacium dimidii anni cum supscriptione²⁾ manus Regiae Maiestatis propriae, ex clementia singulari, dicti Ludovici addictissimorum servitorum eiusque imbecillitatis suae²⁾ intuitu, elargiri dignaretur. Rogamus quoque Reverendam Paternitatem Vestram, ut velit similiter apud ipsam Regiam Maiestatem pro

huiusmodi^{a)} caussae transactione et^{b)} salvo conductu diligenter insistere, ut in hac caussa^{c)} Sua Regia Maiestas non dignetur gravari, imo pro innata sua regia benignitate, dicto habito respectu, huiusmodi salvum conductum clementer concedere. Faciet in hoc nobis Reverenda Paternitas Vestra rem gratissimam, saepedicto Ludovico summe necessariam, aequis gratitudinis vicibus ac servitorum addictissimorum promptitudine erga eandem Reverendam Paternitatem Vestram ab utroque nostrum promerendam. Datae e Regio Monte, XVI Septembris anno etc. 36.

Sub textu: In simili forma mutatis mutandis scriptum est Regi Poloniae etc.

In margine in initio scripti: Episcopo Plocensi.

a)-b) in margine.

c) supra lineam.

z) sic in ms.

N. 1342

E Regio Monte, 21.IX.1536.

Albertus dux in Prussia

Lucae a Górká, palatino Posnaniensi,

rogat, ut a quodam Roselein, Gnesnae in carcerem coniecto et nunc Posnaniam traducto, sciscitari studeat, quonam loco Iustus Ludovicus Decius captivus detineatur et quomodo res tota se habeat.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 260v-261v.

An starosten zu Pozna den 21 Septembris 36 etc.

Von Gottes genaden wir, Albrecht etc., entbieten dem edlen und wolgebornen unserem gelipten freundt und brudern, herren Lucassen vonn Gorgka, wojewoden etc., unser freunthschaft und alles guts zuvorn. E.Ht. hiemit gutter wolmeinung zu erkennen gebende, dans wir durch des edlen unsers raths und lieben getreuen, Jobsten Ludwigen etc. freunthschaft und verwante, auch sonst bericht worden sein, das einer jtzunder mit namen Roselein, welcher ein offentlicher abgesagter vheinde der Schlesinger gewesen, zu Gniesen gefengklichen angenommen und gegen Possna (doselbst er dann woll verwarth erhalten werden sol) gefurt. Warauss vermutlich, das er vielleicht in des Schlegels gesellschaft ader wiesenschaft und kunthschaft haben, woe und an welchem ort egemelter Jobst Ludwig sein mocht und gefengklich erhalten wirdt. Dyweil aber derselb Jobst Ludwig hochgedachter ko.mt., uns und unser freuntlichen, lieben gemahel¹⁾, dessgleichen E.Ht. getreuen, undertenigen, dinstlichen, woltetigen willen zu laisten gewogen, auch im werck beweist und wir one das seiner gefengknuss ein sonderlich mitleiden tragen und des nicht geringe beschwernuss haben, nichtsweniger ime in diesen seinen eussersten noeten, do man die rechten freundt erkent, mit allen genaden, wie dann E.Ht., daran wir gar nicht zweifeln, auch zu thun willens, zu helfen geneigt, so bitten wir demnach in sonderer freunthschaft, E.Ht. wollen bei gedachtem Rosslein mit gutter geschicklickeit verhandeln lassen, ob zu erfrogen, woe doch benenter Jobst Ludwig sein und wie es ein gestalt umb jnen haben mocht, dardurch aus vorleihung gotlicher genaden und frommer, getreuer leuth furdernuss, mittel und wege getroffen, das Jobst Ludwig seiner beschwerung gefreiet und entlediget, auch dieser Roselein des geniessen koent, in dem das beste helfen vort-

stellen. Doran geschicht sonder zweifels hochberurter ko.mt. zu Polan etc. von E.Ht. koniglichs gnedigs guts gefallens und wir wollens in freunthschafft und allem gutten dieselb beschulden. Darzu werdens oft und dick benenter Jobst Ludwig sampt seiner verwandten freunthschafft umb E.Ht. ired vermogens zu vordienen willig erfunden werden. Hiemit haben uns E.Ht. zu derselben freundschaft und gutem gefallen. Datum, ut supra. Mutandis mutatis an jungen herrn zu Possna¹⁾ eodem die etc.

1) Dorothea.

2) Andreas a Górka.

N. 1343

E Regio Monte, 22.IX.1536.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Wolski, castellano Sandomiriensi, magistro curiae reginae Bonae, pro Ioanne Feyerabent intercedit et rogat, ut apud regem et reginam Bonam diligenter instet, quo « earundem Maiestatum indulgentia ac gratia singulari sylvae Kirsememel (Kirschmemel?) vulgariter nuncupata potiri possit, ut sibi ligna illic in usum suum secare cineresque exurere... liceat ».

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 182.

N. 1344

E Regio Monte, 22.IX.1536.

Albertus dux in Prussia

episcopo Premisliensi [Petro Gamrat]

in causa Iacobi Brzozowicz (vel Brzozowiec, vel Brzozowski) sibi commendati, ut ei consensum suum daret « ad coemunda quaedam bona et liberationem quorundam onerum », respondet se prius a capitaneo suo « omnium rerum conditionem expiscari » debere.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 183.

N. 1345

E Regio Monte, 25.IX.1536.

Albertus dux in Prussia

Nicolao Nibschitz

pro transmissis novis gratias agit; quod rex admonitionem suam bene acceperit, gaudet; elenchum captivorum Moscovitarum sibi procurari petit; non inconsultum sibi videri nuntiat, ut in causa Iosti Ludovici Decii ex captivitate liberandi rex ad regem Romanorum et alios scribat; scire cupit, quae res in futuris Comitibus Cracoviensibus tractabuntur: imperatorem bannum in se et ditiones suas latum abrogaturum esse sperat; negotia sua regi et episcopo Plocensi commendari petit; de Ioannis ducis Holsatiae ad se adventu nuntiat.

Cfr. El. XLVII, N. 207.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 261v-263.

An Nickeln Nipschitzen denn 25 Septembris etc.

Wir haben dein schreiben, gegeben zur Wilna Montags vor Egidi, den

3 Septembris dits jtzigen jares entpfangen, gelesen und inhalts vernommen. Thun uns kegen deiner person der zugeschickten neuen zeitung aus des vermeldens von dem pfaltzgrafen¹⁾ genedigklich bedancken und ist uns zum hochsten erfreulich, das ko.mt. sehen befunden und erfahren mit der that, das wir seiner ko.mt. nit vergebens ader aus einem wan gewarnet. Dann ob man uns woll vordencken thut, wir mehr aus widerwillen und hass den etwan aus grund sagen und schreiben von unsern nachparn theten, so sie uns doch nit wenig ursach dorzu gegeben, so ist uns dach lieb zu erfahren, das ko.mt. den glauben und die trew in die hande khommen und daraus erspuren, das wir mehr aus grund, den aus widerwillen iren ko.mt. schreiben. Wollen dach Got bitten, das aus dem der abgunstigen vornemen kein nachteil erfolge. Und dyweil solchs ire ko.mt. aus andern erfahren, werden sonder zweifel ir ko.mt. inen wenig trawen, sonder des, so ein bieschoff in Eiflanndt uns zuentpoten, des in deiner gegenwertigkeit geredt worden, genedigklich gedencken. Dan koennen sie mit uns keinen gutten fried und freunthtschaft haben; so werden sie je viel weniger mit iren ko.mt. freunthtschaft, nachparschaft und frid halten khonnen etc.

Als du aber von dem Muschkowiter²⁾ melden thust, des wir nit wiessen sollen noch wollen, und aber ko.mt. cemmerer uns davon ehr und zuvor wir dein schreiben gelesen, bericht etlicher massen gethan, ist unser genedigs siennen und begeren an dich, wollest vleyss ankeren, so es sich immer thun wil lassen, ob wir die vergicht der gefangnen bekhommen mochten etc.

Jobst Ludwigenn belangendt, dunckt uns nit ungerathen, s. ko.mt. an die ro.ko.mt.³⁾, weil er nach der Laussnitz gefurt sein sol, schreiben thete, damit dieselb verhelpfen wold, ehr, der Jobst Ludwig erretet mocht werden. Es sold auch, unsers erachtens, nit ungerathen, sein ko. mt. an den churfursten und f.ir. zu Brandenburgk⁴⁾ schreiben liesse, sie in iren landen gut acht geben wolten lassen und streufen, ob man in nachdem wir gedachtem Jobst Ludwigen mit sundern genaden gewogen, haben wir im zum besten nit undterlassen wollen, unserer reth einen, den Anthoniuss Borken, heuptman auf Lochstedt, an marggrafen Johansen, auch die fursten von Pomernn⁵⁾ abzufertigen, ob vielleicht dem armen gefangenen hirdurch geholffen mocht werden, und so wir nit mher dann wunschen, wie im zu rathen, sold uns auch eigner person dorzu zu thun nit bevielen etc.

Wir vorstehen aus deinem schreiben, das ko.mt. einen landtag zu Crockaw halten werden, do viel wichtige sachen verhandelt sollen werden. Ist unser genedigs begeren an dich, so es thuelich und anzeigen wollest, wes ungeferlich vor sachen verhandelt doselbest mochten werden.

Es hatt uns der hochwirdige unser freunth und bruder, der herr bischoff von Plotzki⁶⁾ etc., uberschickt, wes der herr Oppolnisski⁷⁾ an key. hof erfahren und auch mit key. mt.⁸⁾ unserer land und leuth halben gehandelt. Befinden, das von key. mt. vertrustung gescheen, das s.k.mt. vleiss anwenden wolt, als der friedliebende kaiser, damit des alles, so wider uns und unsere lande sein mocht, aufgehoben und abgeschafft werden mochte, wie du sonder zweifel solcher seiner uberschickten schrift wiessenschaft tregst.

Nu haben wir derenthalben an hochgenante ko.mt. schreiben lassen, wie du dich aus dieser hiebei gebundenen copeien zu ersehen. Ist hierumb

unser genedigs siennen und begeren an dich, du uns und unseren landen zum besten zu vorhuttung kunftiges schadens vleissig bey ko.mt., auch dem hern von Plotzki etc., diese sachen vortstellen wollest, das solchs alles, dyweil es die hohe nodturft erfordert, von ko.mt. in werk gebracht werde.

Am vergangenem Montag, den 4 Septembris, ist der hochgeborne furst und herr, herr Johans, herzog zu Holstein etc., k.w. zu Dennemargken⁹⁾ bruder, zu uns alhie ankommen in meinung bei uns ein zeitlangk zu erharren. Das wir dir auf dein schreiben etc. Datum, ut supra.

1) *Otto Henricus.*

6) *Ioannes Chojeński.*

2) *Ioannes IV Basilides.*

7) *Petrus Opaliński.*

3) *Ferdinandus I.*

8) *Carolus V.*

4) *Ioachimus II.*

9) *Christianus III.*

5) *Barnim IX et Philippus.*

N. 1346

E Regio Monte, 26.IX.1536.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I et Sigismundo Augusto regibus Poloniae

*litterae credentiales pro oratoribus suis ad Conventum generalem Cra-
coviensem missis, Andrea Rippen, praefecto in Kaymen, et magistro
Ioanne Lohmüller.*

*(Sub textu: Mutatis mutandis scriptum est: Reginae Poloniae [Bonae],
Archiepiscopo Gnisensi [Andreae Krzycki], Episcopo Plocensi [Ioanni
Chojeński], Domino Tarnawsky, Domino Lucae Palatino Posnaniensi,
Domino Andreae Castellano Posnaniensi, an den landtmarschalgk
zu Polan [Petrum Kmita]).*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 184.

N. 1347

E Regio Monte, 26.IX.1536.

Albertus dux in Prussia

« ad generalem regium Conventum Cracoviae »

*Andream Rippen, praefectum in Kaymen (Caymen), et magistrum Ioan-
nem Lohmüller (Loemoller), consiliarios et oratores suos, ad Comi-
tia mittit, ut ardua quaedam negotia nomine suo proponant, et rogat,
ut eis plenam fidem praebeant.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 183-184.

N. 1348

Frauenburgi, 28.IX.1536.

*Albertus dux in Prussia
Lucae et Andreae a Górká*

*Francofordiam ad Oderam ad conventum cum Ioachimo electore et
Georgio marchione Brandenburgensibus profecturus, eos Posnaniae
invisere in animo habet; rogat, ut sibi per ditiones Regni transituro
salvum conductum a rege impetrent.*

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 263-263v.

N. 1349

Francofordiae ad Oderam, 22.X.1536.

*Albertus dux in Prussia
Gabrieli Tario*

*ob multitudinem colloquiorum, cum fratribus et amicis suis hic habitorem,
se hactenus ad litteras eius respondere non potuisse significat;
pro equis missis et pro diligentia in negotiis suis apud regem promovendis
adhibita gratias agit.*

(Germanice)

Cfr. El. XLIII, N. 4.

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 263v-264.

N. 1350

E Regio Monte, 24.X.1536.

*Consiliarii Alberti ducis in Prussia
Ioanni Hlebowicz, palatino Polocensi,*

*litteras eius et Alberti Gasztold, «causam et differentiam illam arrestationis
(officialis eius) spectantes», se in absentia ducis recepisse, aperuisse
et legisse nuntiant et terminum causae huius, ad servitoris eius instantiam,
in aliud commodius tempus, scil. ad 13. XII. currentis anni differunt.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 185-186.

N. 1351

Francofordiae ad Oderam, 24.X.1536.

*Albertus dux in Prussia
Nicolao Nibschtz*

*Ioannem a Werden, burggrabium Gedanensem, fidelem regis servitorem
et sibi addictissimum, commendat et rogat, ut ei in gravibus quibusdam
terrarum Prussiae negotiis apud regem expediendis opera sua
et studio adesse velit.*

(Germanice)

Ostpr. Fol., vol. 42, ff. 264-265.

N. 1352

E Regio Monte, 30.X.1536.

Consiliarii Alberti ducis in Prussia

Stanislao Orwid (in ms. Orbida), tivuno Telszensi,

pro Ioanne Jauch, privigno Ioannis Geyer, fabri armarii ducis Alberti, duce absente intercedunt et rogant, ut ei «ratione quorundam cinerum, tum etiam certorum sibi a subditis Magnificentiae Vestrae restantium debitorum» in ditionem eius profecturo saluum conductum dare velit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 186-187.

N. 1353

Pobiedziska (Pobiedzysky), 1.XI.1536.

Albertus dux in Prussia

Lucae a Górka, palatino Posnaniensi,

ab Alexandro Kurtzbach (Curtzbach), aulico suo, rogatus, intercedit pro nobili Ioanne Grzymistawski, olim servitore patris ipsius Kurtzbach, in carcerem coniecto, intercedit et rogat, ut e captivitate liberetur.

(Latine)

Ostpr., Fol., vol. 50, ff. 187-188.

N. 1354

Posnaniae, 1.XI.1536.

Albertus dux in Prussia

Lucae a Górka, palatino Posnaniensi,

pro Simone Kapinos (Capinoss), cive Posnaniensi, litterarum exhibitore, causam et actionem iam diu habente contra Iudaeum quendam nomine Benesch (Penesch), intercedit et rogat, ut ei tandem iustitia admnistretur.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 188-189.

N. 1355

Szaromyśl (Schermails), 2.XI.1536.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Tarnowski, castellano Cracoviensi, exercituum R.P. capitaneo,

pro Ioanne a Werden, burgravio Gedanensi, «fidei Regiae Maiestatis et amplissimae Coronae Regni Poloniae servitore», intercedit, cui «nescimus quare pro beneficiis maleficia retribuere nonnulli contendant».

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 189-190.

N. 1356

Szaromyśl (Schermaysal), 2.XI.1536.

Albertus dux in Prussia
episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]
negotium Ioannis a Werden commendat.

(*Latine*)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 190-191.

N. 1357

Francofordiae ad Oderam, 3.XI.1536.

Albertus dux in Prussia
episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]
pro servitore eius, nobili Bonaventura Zandtner, cui a nobili Nicolao
Sanatzky (?) magna iniuria illata est, intercedit et rogat, ut ei con-
silio et auxilio sit.

(*Latine*)

Ostpr. Fol., vol. 50., f. 192.

N. 1358

Francofordiae ad Oderam, 3.XI.1536.

Albertus dux in Prussia
Lucae et Andreae a Górka, palatino et castellano Posnaninesibus,
certiores eos reddit de suo Francofordia discessu 25 Octobris (sic!) fu-
turo et ad eos Posnaniam versus projectione, ubi de omnibus latius
collocuturi sunt.

(*Latine*)

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 193.

N. 1359

Francofordiae ad Oderam, 3.XI.1536.

Albertus dux in Prussia
Stanislao Myszkowski, castellano et capitaneo Międzyrzecensi,
de suo 25 Octobris (sic!) Francofordia discessu et Posnaniam versus
projectione.

(*Latine*)

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 194.

*Albertus dux in Prussia
episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]
negotia sua, de quibus ad regem scripserat, apud regem promovenda
commendat; novitates quasdam ex Germania ob temporis angustiam
et ardua negotia postea se esse significaturum pollicetur; pro regi-
nula Hedvige, Ioachimi electoris Brandenburgensis coniuge, se omne
studium et operam interposuisse nuntiat.*

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 194-195.

Commendat ipsi suam^{a)} caussam et de Illustri Domina Hedwigi^{a)}.
Reverende in Christo Pater etc.

Scripsimus iam antea cum his ad Sacram Regiam Maiestatem Poloniae, Dominum et avunculum nostrum clementissimum, de rebus ac negociis nonnullis, quae hic apud Dominos amicos et consanguineos nostros tractavimus, quaeque non tam ad nostram subditorumque nostrorum, quam etiam ad Sacrae Regiae Maiestatis tocusque Regni Poloniae utilitatem ac commodum pertinere videbantur. Et quamvis nobis in animo erat eadem copiosius ad Reverendam quoque Paternitatem Vestram perscribere, tamen quia satis compertum habemus haec omnia, quae ad Regiam Maiestatem Poloniae scripsimus, ad manus quoque Reverendae Paternitatis Vestrae perventura, nolimus eandem duplici molestia onerare. Rogamus itaque Reverendissimam Paternitatem Vestram, uti amicum et fratrem nostrum charissimum, dignetur eiusmodi negocia nostra, quae omnia Reverendae Paternitati Vestrae diligenter committimus et^{b)} commendamus, apud Sacram Regiam Maiestatem Poloniae summo studio promovere, quemadmodum Reverendissimam Paternitatem Vestram facturam non dubitamus. Dabimus operam quam maximam, ut parem gratiam vicissim^{c)} referamus.

Habemus nonnullas novitates ex Germania, quas nobis Domini amici et consanguinei nostri dedere. Eas quamvis libenter cum Reverenda Paternitate Vestra communicassemus, tamen partim propter brevitatem temporis, partim propter ardua ac plurima illa negocia, quibus hoc tempore plus nimium occupati sumus, fieri neutiquam potuit. Transmittemus^{d)} autem eas Reverendae Paternitati Vestrae, quamprimum aliquantum plus oculi nacti fuerimus.

Porro Reverendissimam Paternitatem Vestram certiore facimus, nos in negotio Illustris Principis Dominae Hedwigis, ex regia stirpe procreatae etc., consanguineae nostrae amantissimae, apud Illustrem Principem Dominum Ioachimum Marchionem Brandenburgensem Electorem, praefatae Dominae Hedvigis maritum, nihil praetermississe operae atque diligentiae, quod ad utilitatem ac commodum eius spectare videbatur. Haec omnia Reverendam Paternitatem Vestram, cui modis omnibus inservire et benevolentiam nostram exhibere cupimus, ignorare in praesentia nolimus, Reverendissimamque Paternitatem Vestram diu foeliciter

valere atque vivere optamus. Datae Francofordiae, IIII Novembris anno etc. 36.

In margine in initio scripti: Episcopo Plocensi.

a) sequuntur duae litterae expunctae.

d) correctum ex: *trasmittimus*

b) supra lineam.

z) sic in ms.

c) in ms. vicissimas

N. 1361

Francofordiae ad Oderam, 15.XI.1536.

Albertus dux in Prussia

Stanislao Myszkowski, castellano et capitaneo Międzyrzecensi, certiore eum reddit se « crastino die, quae erit XXV Octobris, prout heri quoque Magnificentiae Vestrae scripsimus », hinc discessurum et 26 Octobris ad eum venturum (sic!).

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 195-196.

N. 1362

E Regio Monte, 16.XI.1536.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Radziwiłł, capitaneo Samogitiae, in negotio eius se ad regem scripsisse nuntiat et transmittit exemplar earundem litterarum ad regem missarum.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 196-198.

Pollicetur se ad Regem Poloniae in ipsius negotio scripturum etc.

Magnifice ac Generose, Amice nobis singulariter dilecte.

Benevolentiam nostram Magnificentiae Vestrae paratam offerimus.

Accepimus Magnificentiae Vestrae literas, in Raigrod VI Novembris praesentis huius anni datas, in quibus Magnificencia Vestra scribit ac significat, quales commissarii istic a Serenissimo Iuniore Rege, Domino nostro clementissimo, et Serenissima Domina Regina¹⁾, Domina nostra clementissima, ordinati, praeterea etiam quomodo dies et locus constitutus sit caussa nonnullorum finium inter Maiestatum Suarum Lithuaniae terras et Magnificentiae Vestrae dominia. Porro ex inclusis quoque literis Magnificentiae Vestrae commissariorum percepimus, quomodo cum tali limitum visitatione actum sit et in Magnificentiae Vestrae aut eiusdem commissariorum absentia novi limites constituti sint, adiecta humili petitione, dignaremur nostris literis ac precibus pro Magnificencia Vestra apud Sacram Regiam Maiestatem Poloniae, Dominum et avunculum nostrum clementissimum, haud gravatim intercedere, quo Magnificencia Vestra praeter aequitatem amplius non molestetur, prout Magnificentiae Vestrae scripta lacius in se continent.

Magnificentiam itaque Vestram clementer ignorare nolumus, nobis eius molestias non minus ac nobis ipsis molestas esse summumque dolorem adferre. Quamvis non dubium nobis sit Serenissimum Iuniorem

Regem, Dominum nostrum clementissimum, Serenissimam Reginam, Dominam nostram clementissimam, ac inprimis Serenissimum Senioremm Regem, Dominum nostrum omnium clementissimum, eius virtutis ac clementiae esse, ut ipsarum Maiestates non minimo quidem, nedum Magnificentiae Vestrae, ullam iniuriam inferre inique cupiant. Nam si Magnificentia Vestra Maiestati Regiae talia indicaret eandemque subdite rogaret, non dubitamus Regiam eius Maiestatem, tanquam prudentissimum clementissimumque Regem, sese clementem omnino erga Magnificentiam Vestram exhibituram. Nos, quamvis ita apud animum nostrum nobis persuasum habeamus planeque iudicemus, si ita ex Magnificentiae Vestrae relatione ac literis (quas tamen Polonice scriptas et loca ea in iis non recte intelleximus, praesertim cum apud nos iam tales homines, qui eam linguam perfecte noverint^{a)}, non habeamus) ad Sacram Regiam Maiestatem pro Magnificentia Vestra scriberemus, quod eiusmodi literae Magnificentiae Vestrae magis impedimento et obstaculo, quam utiles et commodo forent, tamen ad Magnificentiae Vestrae petitionem, cui tanquam amico et vicino inprimis omnem benevolentiam exhibere ac morem gerere cupimus, scripsimus ad Sacram Regiam Maiestatem eiusque scripti copiam una cum his Magnificentiae Vestrae, quo eadem videat, quae nos scripserimus, transmittimus. Nam Magnificentiae Vestrae non modo hac in re, verum etiam multo maiori gratificari cupimus. Datae e Regio Monte, anno etc. XXXVI.

In margine in initio scripti: Ioanni Radivil, Capitaneo Samagithiae, XVI Novembris.

a) *in ms.* noverit

1) *Bona.*

N. 1363

E Regio Monte, 19.XI.1536.

*Albertus dux in Prussia
Sigismundo I regi Poloniae*

rogat, ut oratoribus suis, quibus ardua quaedam negotia coram rege secreto et privatim proponenda commisit, benignas aures praebere eisque fidem dare velit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 200.

N. 1364

E Regio Monte, 21.XI.1536.

*Albertus dux in Prussia
Sigismundo I regi Poloniae*

diem regundorum finium statui seque de eo certiolem fieri expetit.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 198-200.

Petit diem statui ad fines terminandos. Item pro Georgio²⁾ Radvil etc. Serenissime Rex, Potentissime Monarcha, Princeps et Domine clementissime.

Inprimis offero Regiae Vestrae Maiestati omne obsequium ex sincero animi affectu.

Serenissime Rex, Domine clementissime.

Relatum est ad me Serenissimum Iuniorem Regem, Dominum meum clementissimum, ac Serenissimam Reginam¹⁾, Dominam meam clementissimam, commissarios constituisse, qui inter Magnum Ducatum Lithuaniae et Magnifici ac Generosi Domini Ioannis Radivil, Capitanei Samogithiae, dominia fines inspicere ac limites terminare debeant, quemadmodum factum est, certoque ad me relatum eos commissarios novos limites constituisse ac de loco movisse. Non dubitamus autem Regiam Vestram Maiestatem in recenti adhuc memoria habere, quales molestias hactenus una cum terris ac subditis meis finium caussa habuerim, praeterea quam humiliter ac subdite saepe peccerim diem atque locum, quo eiusmodi fines tenore novarum et antiquarum transactionum, inter Magnum Ducatum Lithuaniae et Ducatum Prussiae^{a)} constitutarum, inspicere ac finiri queant. Et quamvis non ignorem Regiam Vestram Maiestatem eius regii animi atque virtutis esse, ut per talem limitationem et inspectionem finium nihil innovare aut alios novos constituere cupiat, permultum tamen veremur, ne forte per talem ignorantiam et novam limitationem mihi meisque finibus et iurisdictioni aliquid praeter aequitatem adimatur subtrahaturque.

Idcirco Sacram Regiam Maiestatem Vestram, uti Dominum et avunculum meum clementissimum, unice oro, eadem dignetur clementem curam adhibere, quo novi isti limites, limitationes et finium regundorum visitaciones undique tandiu differantur, donec Sacra Regia Maiestas Vestra certum aliquem diem regundorum finium, prout antea saepe subdite petii, constituat. Quod ipsum unice quoque in praesentia vehementer precor et opto, ut Regia Maiestas Vestra me de eo, quando tales fines inspicere ac terminari debeant, quod hac hyeme, quam satis duram et frigidam fore arbitror, fieri commodissime^{b)} possit, prius et paulo ante certiore reddere non dedignetur, non dubitans Regiam Vestram Maiestatem se hac in re, pro innata sua bonitate ac clementia, facilem^{c)}, uti Dominum clementissimum, exhibituram. Ego meo officio debito vicissim non deero daboque operam, ut me non alium, quam subditum Principem decet, praebeam. Regiae Vestrae Maiestati me quam possum diligentissime commendo. Quam multos in annos incolumem vivere exopto. Datae e Regio Monte, XXI Novembris anno etc. XXXVI.

In margine in initio scripti: Regi Poloniae, XXI Novembris.

a) in ms.: Prussiam

z) sic in ms.

b) in ms.: commodissimi

1) Bona.

c) sequitur expunctum: ut

N. 1365

E Regio Monte, 21.XI.1536.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

pro Andrea Brandt, aulico suo, qui causam habet cum « iniquo adversario », Nicolao Holste Sculteto nomine, intercedit et rogat, ut eam causam ad commissarios antea constitutos remittere velit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 201.

Albertus dux in Prussia

episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński]

rogat, ut oratoribus suis ad Comitata Regni Cracoviae celebranda missis adesse velit, ut secreto et privatim audiri possint; in negotio reginae Hedvigis se operam suam apud maritum eius, Ioachimum electorem Brandenburgensem, interposuisse nuntiat.

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 202-203.

Commendat Episcopo suam causam.

Reverende in Christo Pater etc.

Misimus orathores iam nostros ad constituta Comitata Cracoviae celebranda, illisque inter alia etiam negocia quaedam secreto et privatim coram Serenissimo Principe ac Domino, Domino Sigismundo Rege Poloniae etc., Domino et avunculo nostro clementissimo, proponenda demandavimus. Et quia magnam spem ac fiduciam in Reverendam Paternitatem Vestram ponimus eandemque uti fratrem nostrum charissimum diligimus, non potuimus praetermittere, quin orathores hosce nostros Reverendae Paternitati Vestrae ita commendaremus, quo eadem^{a)} orathoribus nostris operam suam haud gravatim praebere dignaretur, ut scilicet secreto et privatim audiri possent. Si vero Regia ipsius Maiestas aliquas fidas personas, quibus multum fidei haberet, addere ad hanc audientiam vellet, aut hoc negocium pluribus palam facere in animo haberet, istud omne Regiae Maiestatis iudicio relinquimus, non dubitantes, quin Regia Maiestas pro alta hac sua regia prudentia in eo modum habere, et qua ratione hoc negocium credi debeat, optime noverit. Tantum istud amice petimus, ut illarum personarum, quae^{b)} tale dederunt consilium, quantum unquam fieri queat, nulla mentio fiat.

Porro Reverendissimam Paternitatem Vestram cerciorem facimus, nos in negotio Illustris Principis, Dominae Hedvigis, ex regia Polonorum stirpe procreatae etc., consanguineae nostrae amantissimae, apud Illustrum Principem, Dominum Ioachimum Marchionem Brandenburgensem, Electorem etc., eius maritum, nihil praetermisisse operae atque diligentiae, quod ad utilitatem ac commodum eius spectare videbatur. Haec omnia Reverendam Paternitatem Vestram, cui modis omnibus inservire et benevolentiam nostram exhibere cupimus, ignorare in praesentia noluimus. Reverendam Paternitatem Vestram diu foeliciter valere atque vivere optamus. Datae e Regio Monte ut supra.

In margine in initio scripti: Episcopo Plocensi, XXI Novembris.

a) in ms. eedem

b) in ms. qui

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

Felicem ab Allen (Althen) « cum quibusdam seriis ac gravibus negotiis » ad regem mittit et rogat, ut ei plenam fidem det.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, f. 203.

N. 1368

E Regio Monte, 29.XI.1536.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Tarnowski, castellano Cracoviensi, exercituum R.P. capitaneo, Felicem ab Allen, aulicum suum, commendat et rogat, ut ei fidem adhibeat.

(Sub textu: Mutatis mutandis scriptum est Archiepiscopo Gnisnensi [Andreae Krzycki], Episcopo Plocensi [Ioanni Chojeński], Andreae Comiti de Gorckau).

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 204-205.

N. 1369

E Regio Monte, 29.XI.1536.

Albertus dux in Prussia

Ioanni Tarnowski, castellano Cracoviensi, exercituum R.P. capitaneo, causam Ioannis a Werden commendat.

(Sub textu: Simili modo mutatis mutandis: ad Episcopum Plocensem [Ioannem Chojeński], Archiepiscopum Gnisensem [Andream Krzycki] et Andream Comitem de Gorckaw).

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 205-206.

N. 1370

E Regio Monte, 5.12.1536.

Albertus dux in Prussia

Conrado Wath, mercatori Posnaniensi, dolium vini Rhenensis sibi mitti petit.

Ostpr. Fol., vol. 42, f. 266.

An Conradt Wath zu Possen, 5 Decembris.

Unsern grus und gnedigen willen zuvorn.

Erbar, lieber, besonder.

Wir sein glaubwirdig bericht worden, wie ir mit guttem reinischen wein handeln solt. Wo nu dem also, so ist an euch unser gnedigs synnen und begeren, ir wollet uns ein vesslein gutten, reynischen wein, der fein, senft und gutt ist (vermag ewer mumen Beatrix Baumgarten an euch desshalben gethan schreyben bey euerem eigen botten alhieher gen Konigspergk, damit er nicht verwelsch werde), zuschicken, und was wir euch dan dervor geben sollen, solchs wolt uns durch ewher schreyben vorstendigen; wollen wir euch alhie ader zu Possen zu danck erlegen lassen. An dem thut ir uns ein sonders gefallen, ihn allen gnaden wider zu erkennen. Datum Konigspergk, ut supra.

N. 1371

E Regio Monte, 5.XII.1536.

*Albertus dux in Prussia
Stanislaio Orwid (Orwid), tivuno Telszensi,
pro salvo conductu Ioanni Jauch, civi Regiomontano, dato gratias agit;
illum se nunc ad eum (Orwid) conferre in animo habentem com-
mendat et rogat, ut illi iustitiam administret ita, ut illi et « parenti
suo » (recte: vitrico), Ioanni Geyer, « pro omnibus debitis, quae illi
apud subditos Magnificentiae Vestrae extant, satisfieri queat ».*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 208-209.

N. 1372

E Regio Monte, 10.XII.1536.

*Albertus dux in Prussia
archiepiscopo Gnesnensi [Andreae Krzycki]
Alexandrum Kurtzbach (Curtzbach), aulicum suum et consanguineum
archiepiscopi, eum visere cupientem, commendat et rogat, ut illum
primo quoque tempore ad se redire sinat, nam illius servitio se
carere non posse nuntiat.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 206-207.

N. 1373

Spychowo (Poppen), 15.XII.1536.

*Albertus dux in Prussia
Nicolao Nibschitz
ob uxoris suae infirmitatem, proxime futuro partu provocatam, se Cra-
coviam venire non posse nuntiat et rogat, ut se hac de re apud
regem et Ottonem Henricum palatinum Rheni excusare velit.*

Cfr. El. XLVII, N. 216.

Ostpr. Fol., 42, ff. 266-267v. (Adest etiam Conc., HBA, B, K. 1160).

An Nickel Nybtschitz den XV Decembris im XXXViten.

Unsern gunstigen gruss und genedigen willen zuvor.

Erbar, lieber, getrewer.

Wir haben deyn schreyben, welches du uns bey ko.mt., unsers gnedigsten herrn und freuntlichen, lieben ohems etc., cemmerer und hoffdiener zugeschickt, den XIII Decembris alhie entpfangen, daraus verstanden, wie es nach langem bedacht und vilem ratschlagen mit nodt dohin kommen, das man uns, laut des hochgepornen fursten, unsers freuntlichen, lieben ohems und schwagers, hertzog Ott Heynrichs, pfaltzgrafen etc., begeren, gefordert mit rath und bewegen, wie schlecht und wenig die erforderung sey, das wir uns unangesehen solcher erheben und zu seyner ko.mt. begeben solten etc. mit weyterm bewegen und angeheftem bedencken, das es nit allain des pfaltzgrafen heyratguts halben (welches

wie deyn schreyben laut, deynes erachtens schwerlich zu erhalten), sunder auch in ander wege vielem ubel der Cron zu Polan vorzukommen nutzlich etc. Nun weren wir zuforderst ko.mt., unserem gnedigsten herrn und freuntlichem, lieben ohemen, nit allain hoch dinstlich und freuntlich gewogen, sunder auch schuldig in allem demjenigen, darinne wir befinden, das seyner ko.mt. zu willen gedienet mocht werden, bevorab do vielem ubel der loblichen Cron zu Polan etc. und seyner ko.mt. vorzubawen seyn mocht, nichts destweniger auch unsern lieben freunden, ohemen und schwegern, die eben sowol als wir von koniglichem blut ersprossen, freuntlichen und gern zu dienen gantz geneygt. Weyl wir aber auss ko.mt. schreyben vornemen, das seyn ko.mt. nit wyssen mogen, ob wir in solcher kurtzen zeyt, als nemblich auf den 1 Januarii, den seyn ko.mt. grosswichtiger des reychs geschefte halben, nit lenger zu warten gesient, dohin kommen mogen, fallen uns, als eynem kleyn verstendigen, bedencken fur, weyl wir aus solchem, wie deyn schreyben selbst meldet, wie schlecht und wenig die erforderung sey, gar keyne befinden, sunder uns, dieweyl bereits bey dir die sache sich ansehen thut, das schwerlich etwas zu erhalten, viel mehr befahren müssen, das solch schreyben den verstendigen, der wir doch keyner seyndt, geschrieben. Derhalben, dieweyl auch die hoch geborne furstin, unsere freuntliche, gelipte gemahel¹⁾, auf letzter zeyt ires niderkommens gehet und nit mit kleyner schwacheyt beladen, ist uns, wie gern wir auch allerseyts dieneten und du auss hohem verstandt selbest zu ermessen, auf angesetzten tag zu kommen, unmöglich.

Nachdem aber deyn person, auch bewegen die zukunfftigen kriegshendel, so Pfaltz und Orden in Dennemarcken und Preussen furzunehmen practiciren, auch anderem grossen ubel vorzubawen, welche handel, durch unsere ankunfft dem pfaltzgrafen in seynen sachen auch zutreglich und also eyns dem andern auch helffen mochte, domit auf beyden seyten das beste gestift und beschlossen wurde etc., so wollen wir dich gantz genediglichen angesient und auch von dir begeret haben, dis als der verstendige, der auch ko.mt. aidtspflichtig²⁾, uns und der Pfaltz auch gern zu dienen geneygt, wollest dyse bewegen, alle unseren geliepten freunden und brudern, als dem ertzbischoffen zu Ghiesen²⁾ etc. und bischoffen zu Plotzky³⁾ etc., damit solche ko.mt. zu bewegen gefurt und allenthalben bedacht mochten werden, anzuzaiigen nit unterlassen, sonder irer liebden solchs alles zu gemuethe fhuren und erinnern, uns auch gegen unserem ohmen, dem pfaltzgrafen etc., unsers aussenpleybens entschuldigen, und wie sich sonst allenthalben die sachen verlaufen werden, sovil ziemlich und gepurlich, dessgleychen auch wess die erfahrung dareyn wir kommen mochten laut deynes schreybens, wie es allenthalben bey den grossen heuptern in freuntschaft und feyndtschaft eyn gestalt^{b)} belangt, uns auf das ehest und fuderlichst verstendigen und uns allen ko.mten mit erpietung schuldiger und gutwilliger dienst, auch mit wunschung eynes geluckseligen, newen iars und aller wolfhart bevelhen. Das wolten wir dir auf deyn schreyben in antwort hinwiderumb genediger meynung nit vorhalten. Datum auf unserm iagthauss zum Poppen, ut supra etc.

a) *sequitur expunctum*: und
 b) *sequitur expunctum*: hab
 z) *sic in ms.*

1) Dorothea.
 2) Andreas Krzycki.
 3) Ioannes Chojński.

N. 1374

Spychowo (Puppen), 15.XII.1536.

Albertus dux in Prussia

Martino Cromero

pro litteris eius sibi per secretarium suum, Hieronymum Schurstab, allatis et pro libello sibi dono misso, qui bibliothecam suam, « in qua multorum doctorum hominum scripta extant », non parum ornabit, gratias agit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 216-217.

N. 1375

E Regio Monte, 15.XII.1536.

Albertus dux in Prussia

Paulo Naruszewicz (in ms. Narewitz), secretario regio,

Ioannem Feyrabent, subditum suum, commendat et rogat, ut ei in causis suis consilio et auxilio adsit.

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 209.

N. 1376

Spychowo (Poppen) 16.XII.1536.

Albertus dux in Prussia

Sigismundo I regi Poloniae

proximo uxoris suae partu se excusat, quod ad conventum regis cum Henrico Ottone comite palatino Rheni Cracoviam venire nequeat; de Friderici palatini Rheni et Ordinis Theutonicorum machinationibus refert.

(Adest Conc. HBA, B, K.1160, cum dato: 15.XII.1536).

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 213-216.

Enarrat causas, cur Cracoviam ad Regiam Maiestatem et Palatinum Rheni venire nequeat, et commendat negocium Ducatus Prussiae etc. Serenissime Rex.

Literas Maiestatis Vestrae Regiae, Cracoviae VI Decembris praesentis huius anni datas mihi per alicum ac servitorem Maiestatis Vestrae Regiae transmissas, una cum exemplo earum literarum, quas Illustris Princeps, cognatus et affinis meus percharus, Dominus Otto Henricus Comes Palatinus Rheni, Bavariae Dux etc., ad Maiestatem Vestram Regiam scripsit XIII eiusdem mensis, ab eodem accepi debitaque reverentia perlegi. Posteaquam vero ex inclusa copia Illustritatis

Suae petitionem admonitionemque erga Maiestatem Vestram Regiam cognovi, percepi Illustritatem quoque Suam vehementer optare atque cupere, ut me hiis diebus Maiestatis Vestrae Regiae ascitu ad eandem conferrem. Ego autem Maiestatem Vestram enixe oro, eadem dignetur, consideratis suis propriis ad me scriptis literis habitoque respectu^{a)} eius, quod Illustris Princeps coniunx mea charissima^{b)} admodum gravida nunc sit et mala subinde valetudine correpta, a qua aegre discedere^{b)} possum, atque indies tempus pariendi (quod Deus Optimus Maximus clementer fortunet) instet, pro regia sua prudentia altius paulo secum animo pendere atque considerare, an in tam brevi temporis intervallo, quamvis eidem in omnibus beneplacitis, et praesertim in iis, quibus Maiestati Vestrae Regiae rem gratam facere possum, pro mediocritate hac mea summo studio inservire moremque gerere vehementer cupio, eo pervenire possim.

Sacram itaque Maiestatem Vestram Regiam, uti Dominum et avunculum meum clementissimum, subdite summisque praecibus rogo, ut me hiis de causis supra recitatis, quas satis iustas esse arbitrator, clementer excusatum^{c)} habere non dedignetur, quemadmodum Maiestatem Vestram Regiam ita facturam plane confido. Porro cum negocia atque caussae, propter quas praefatus Palatinus Rheni, cognatus meus, sese hoc tempore ad Maiestatem Vestram Regiam conferre in animo habet, maxima ex parte mihi cognitae sint, precor, ut hic conventus primum Sacrae Regiae Maiestati Vestrae, deinde Suae Illustritati faustus sit atque foelix et ut utriusque in perpetuae pacis tranquillitatisque cumulum et incrementum vergat, vehementer opto. Non dubitans Regiam Maiestatem Vestram, attentis gravibus periculis et praesentis huius saeculi variis practicis, quae passim struuntur, sese pro innata ac summa regia clementia proque consanguinitatis vinculo et ratione aequitatis erga Illustritatem Suam admodum clementem, quo commodius praesentibus et futuris malis obviam iri et concordem amicitiam^{d)} perpetuaeque pacis commoditatem non solum praesentes, sed et posterii successoresque Regni Poloniae sentire queant, exhibituram.

Postremo Sacram Regiam Maiestatem Vestram ignorare haud arbitrator, quid in animo habeat machineturque Fridericus Palatinus Rheni, necnon Cruciferorum Ordo, idque non tantum contra Daniam et Holsatiam, sed et adversus Maiestatem Vestram Regiam Amplissimumque Regnum Poloniae et feudalem hanc Prussiae provinciam, quam ego, ut Maiestatis Vestrae Regiae vasallus, nunc possideo. Qui et bannum imperiale iam in Imperiali Camerae iudicio^{c)} contra me ac has Borussiae terras obtinuerunt. Idcirco quo his etiam malis remedium aliquod inveniri atque mutua conciliatione tandem res in concordiam redigi, et ad tranquillum e tempestate res redire queat, perquam commodum ac utile fore censeo, si in tali Maiestatis Vestrae Regiae et dicti Palatini, cognati nostri, conventu iam Cracoviae inter alia negocia et interlocutiones horum quoque Maiestas Vestra Regia meminerit. Adiecta humili et subdita petitione, qua finem scribendi facturus sum, Regia Vestra Maiestas sese clementem, benignam ac facilem erga nos omnes, Maiestatis Vestrae Regiae subditos, praebere ac in eius nostrorumque commodum his mediis communis concordiae causa cum saepe dicto Palatino Rheni agere non gravetur. Id ipsum ego erga Maiestatem Vestram Regiam, ut obediens vasallus, summo studio promereri sedulo conabor, optans, ut et Regiae Vestrae Maiestati (quam Deo Optimo Maximo clementis-

simeque commendo) hic annus foelix ineat, foelicissimus exeat ac foeliciter recurrat. Datae in domo nostra venatoria Poppen, XVI Decembris anno etc. MDXXXVI.

In margine in initio scripti: Ad Regem Poloniae.

a) correctum ex: respecto	d) in ms. amicitiam
b) correctum ex: discede	e) in ms. indicio
c) correctum ex: excusatam	1) Dorothea.

N. 1377

E Regio Monte, 16.XII.1536.

*Albertus dux in Prussia
consiliarius Magni Ducatus Lithuaniae
Ioannem Feyerabent, aliqua negotia cum nobili Ivano Cossaw coram eis
iuridice decidenda finiendaque habentem, commendat et rogat, ut
etiam magistro Amando Hemmerlein, eidem Feyerabent adiuncto,
ut ei adsisteret, plenam fidem dare velint.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 210-211.

N. 1378

E Regio Monte, 16.XII.1536.

*Albertus dux in Prussia
Stanislao Orwid (Orvido), tivuno Telszensi,
pro subdito suo Bonaventura nomine intercedit et postulat, ut ei 29
dolia salis, iniuste et contra foedera inter Ducatum Prussiae et Re-
gnum Poloniae inita arrestata et detenta, «una cum satisfactione
expensarum damnorumque ea gratia perpefforum restituere» velit.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 211-212.

N. 1379

Rosacken, 19.XII.1536.

*Albertus dux in Prussia
Stanislao Grabowski
postulat, ut subdito suo, Stanislao Korytko (Coritka), bonorum et here-
ditatis suae causa magnam ab eo iniuriam passo, bona sua ante
festum Paschatis restituat; quod si non fecerit, se iam capitaneo suo
Lycensi scripsisse nuntiat eique severe mandavisse, ut dictum Koryt-
ko vi in possessionem ac hereditatem suam restituat.*

(Latine)

Ostpr. Fol., vol. 50, ff. 217-218.

ELENCHUS EPISTOLARUM

Nr.

Dat.

ALBERTUS DUX IN PRUSSIA:

1131	Sigismundo I regi Poloniae	E Regio Monte	30.V.1535
1144	»	»	7.VI.1535
1146	»	»	17.VI.1535
1158	»	»	20.VII.1535
1166	»	»	4.VIII.1535
1201	»	»	15.XII.1535
1213	»	»	24.XII.1535
1224	»	»	29.I.1536
1226	»	Spychowo	2.II.1536
1228	»	E Regio Monte	18.II.1536
1236	»	»	3.III.1536
1239	»	»	13.III.1536
1241	»	»	14.III.1536
1248	»	»	23.III.1536
1255	»	»	8.IV.1536
1261	»	»	9.IV.1536
1265	»	»	23.IV.1536
1289	»	»	6.VI.1536
1292	»	»	9.VI.1536
1295	»	Cleipoliae	12.VI.1536
1305	»	E Regio Monte	18.VII.1536
1310	»	»	23.VII.1536
1313	»	»	1.VIII.1536
1324	»	»	25.VIII.1536
1328	»	»	27.VIII.1536
1338	»	»	13.IX.1536
1340	»	»	14.IX.1536
1346	»	»	26.IX.1536
1363	»	»	19.XI.1536
1364	»	»	21.XI.1536
1365	»	»	21.XI.1536
1367	»	»	29.XI.1536
1376	»	Spychowo	16.XII.1536
1159	Sigismundo Augusto regi Poloniae	E Regio Monte	20.VII.1535
1270	»	»	13.V.1536
1346	»	»	26.IX.1536

Nr.			Dat.
1094	Adamko, tenentario in Kroże	Ragnetae	29.I.1535
1266	Alberto iuniori march. Brand.	E Regio Monte	23.IV.1536
1161	Aliphio Ludovico	» »	23.VII.1535
1082	Apel Ioanni	E Regio Monte	7.I.1535
1182	Aragoniae regi	» »	20.X.1535
1143	Bielewicz Ioanni	» »	3.VI.1535
1132	Bonae reginae Poloniae	» »	30.V.1535
1269	» »	» »	13.V.1536
1346	» »	» »	26.IX.1536
1183	Brandon Carolo	» »	21.X.1535
1287	Brzozowicz Iacobo	» »	3.VI.1536
1274	Chodkiewicz Alexandro	» »	13.V.1536
1276	Chodkiewicz Gregorio	» »	13.V.1536
1089	Chojeński Ioanni	» »	14.I.1535
1110	» »	» »	23.IV.1535
1116	» »	» »	28.IV.1535
1118	» »	» »	30.IV.1535
1119	» »	» »	30.IV.1535
1126	» »	» »	10.V.1535
1128	» »	» »	25.V.1535
1145	» »	» »	7.VI.1535
1152	» »	» »	16.VII.1535
1156	» »	» »	17.VII.1535
1162	» »	» »	23.VII.1535
1173	» »	Swluff (Sulejów?)	13.IX.1535
1174	» »	Miechów	15.IX.1535
1179	» »	Skierniewice	20.IX.1535
1180	» »	Wyszogród	22.IX.1535
1186	» »	E Regio Monte	23.X.1535
1189	» »	» »	4.XI.1535
1203	» »	» »	15.XII.1535
1204	» »	» »	15.XII.1535
1205	» »	» »	15.XII.1535
1214	» »	» »	24.XII.1535
1215	» »	» »	s.d. 1535
1229	» »	» »	18.II.1536
1237	» »	» »	12.III.1536
1240	» »	» »	13.III.1536
1257	» »	» »	8.IV.1536
1263	» »	» »	16.IV.1536
1275	» »	» »	13.V.1536
1290	» »	» »	7.VI.1536
1293	» »	» »	9.VI.1536
1300	» »	Cleipodiae	20.VI.1536
1303	» »	E Regio Monte	1.VII.1536
1306	» »	» »	18.VII.1536
1314	» »	» »	1.VIII.1536
1325	» »	» »	25.VIII.1536
1339	» »	» »	13.IX.1536
1341	» »	» »	16.IX.1536
1346	» »	» »	26.IX.1536
1356	» »	Szaromyśl	2.XI.1536
1357	» »	Francofordia ad Oderam	3.XI.1536
1360	» »	» »	4.XI.1536
1366	» »	E Regio Monte	21.XI.1536
1368	» »	» »	29.XI.1536

Nr.

Dat.

1369	Chojenski Ioanni	E Regio Monte	29.XI.1536
1377	Consiliariis M.D. Lithuaniae	» »	16.XII.1536
1332	Consulibus Cracoviensibus	» »	3.IX.1536
1322	Cons. et Senatui civ. Posnaniensis	» »	22.VIII.1536
1150	Cons. et Senatui civ. Grodnensis	» »	8.VII.1535
1347	Conventui gen. regio Cracoviae	» »	26.IX.1536
1114	Cromero Martino	» »	28.IV.1535
1139	» »	» »	2.VI.1535
1154	» »	» »	16.VII.1535
1208	» »	» »	15.XII.1535
1231	» »	» »	18.II.1536
1374	» »	» »	15.XII.1536
1165	Croy Philippo, de	E Regio Monte	29.VII.1535
1199	» »	» »	3.XII.1535
1334	Czema Fabiano	» »	4.IX.1536
1087	Dameraw Wojanowski Fabiano	» »	9.I.1535
1333	Deciae Annae, uxori I.L. Decii	» »	3.IX.1536
1095	Decio Iosto Ludovico	Vilnae	12.II.1535
1096	» »	»	18.II.1535
1102	» »	»	11.III.1535
1108	» »	E Regio Monte	15.IV.1535
1140	» »	» »	3.VI.1535
1163	» »	» »	23.VII.1535
1170	» »	Przedbórz	21.VIII.1535
1176	» »	Sulejów	18.IX.1535
1190	» »	E Regio Monte	5.XI.1535
1196	» »	» »	20.XI.1535
1222	» »	» »	22.I.1536
1234	» »	» »	29.II.1536
1245	» »	» »	20.III.1536
1247	» »	» »	22.III.1536
1267	» »	» »	4.V.1536
1279	» »	» »	20.V.1536
1172	Drzewicki Matthiae	Skierniewice	[ante 22.VIII.1535]
1105	Eustachio Erasmo	Caunae	28.III.1535
1191	» »	E Regio Monte	5.XI.1535
1336	» »	» »	7.IX.1536
1184	Francisco I regi Galliae	» »	21.X.1535
1107	Gamrat Petro	» »	4.IV.1535
1127	» »	» »	10.V.1535
1167	» »	Neidenburgi	10.VIII.153
1171	» »	»	s.d. VIII.1535
1200	» »	E Regio Monte	8.XII.1535
1219	» »	Ioannisburgi	18.I.1536
1252	» »	E Regio Monte	3.IV.1536
1278	» »	» »	16.V.1536
1283	» »	» »	28.V.1536
1306	» »	» »	18.VII.1536
1307	» »	» »	18.VII.1536
1344	» »	» »	22.IX.1536
1104	Gasztold Alberto	Vilnae	22.III.1535
1117	» »	E Regio Monte	28.IV.1535
1122	» »	» »	30.IV.1535
1142	» »	» »	3.VI.1535
1207	» »	» »	15.XII.1535
1216	» »	Spychowo	2.I.1536

Nr.		Nr.	
1230	Gasztold Alberto	E Regio Monte	18.II.1536
1235	» »	» »	1.III.1536
1243	» »	» »	15.III.1536
1250	» »	» »	29.III.1536
1259	» »	» »	8.IV.1536
1272	» »	» »	13.V.1536
1282	» »	» »	26.V.1536
1310	» »	» »	23.VII.1536
1316	» »	» »	3.VIII.1536
1109	Gleiwitz Ioanni	» »	16.IV.1535
1092	Górka Andreae	Ragnetæ	28.I.1535
1106	» »	E Regio Monte	4.IV.1535
1194	» »	» »	14.XI.1535
1211	» »	» »	15.XII.1535
1286	» »	» »	3.VI.1536
1326	» »	» »	25.VIII.1536
1342	» »	» »	21.IX.1536
1346	» »	» »	26.IX.1536
1348	» »	Frauenburgi	28.IX.1536
1358	» »	Francofordiae ad Oderam	3.XI.1536
1368	» »	E Regio Monte	29.XI.1536
1369	» »	» »	29.XI.1536
1193	Górka Lucae	» »	14.XI.1535
1212	» »	» »	15.XII.1536
1286	» »	» »	3.VI.1536
1342	» »	» »	21.IX.1536
1346	» »	» »	26.IX.1536
1353	» »	Pobiedziska	1.XI.1536
1354	» »	Posnaniae	1.XI.1536
1358	» »	Francofordiae ad Oderam	3.XI.1536
1135	Gotsch ab Herzigswalde Henrico	E Regio Monte	1.VI.1535
1288	» »	» »	3.VI.1536
1311	» »	» »	25.VII.1536
1315	» »	» »	2.VIII.1536
1330	» »	» »	30.VIII.1536
1334	» »	» »	4.IX.1536
1217	Grabowski Stanislawo	Spychowo	2.I.1536
1379	» »	Rosacken	19.XII.1536
1285	Hanuszewicz Adamo	E Regio Monte	29.V.1535
1164	Henrico VIII regi Angliae	» »	29.VII.1535
1185	» »	» »	22.X.1535
1310	Hlebowicz Ioanni	» »	23.VII.1536
1130	Howski Alexandro	» »	28.V.1535
1133	Ioanni e ducibus Lithuaniae	» »	30.V.1536
1137	» »	» »	2.VI.1535
1147	» »	» »	17.VI.1535
1157	» »	» »	17.VII.1535
1262	» »	» »	10.IV.1536
1271	» »	» »	13.V.1536
1097	Iskrzycki Nicolao	Vilnae	4.III.1535
1280	Kmita Petro	E Regio Monte	23.V.1536
1346	» »	» »	26.IX.1536
1175	Kopytowski Petro	Sulejów	17.IX.1535
1088	Kościelecki Ioanni	E Regio Monte	13.I.1535
1253	» »	» »	4.IV.1536
1308	» »	» »	20.VII.1536

Nr.			Dat.
1321	»	»	E Regio Monte 20.VIII.1536
1127	Krzycki	Andreae	» » 10.V.1535
1148	»	»	» » 30.VI.1535
1168	Krzycki	Andreae	Neidenburgi 10.VIII.1535
1197	»	»	E Regio Monte 21.XI.1535
1202	»	»	» » 15.XII.1535
1346	»	»	» » 26.IX.1536
1368	»	»	» » 29.XI.1536
1369	»	»	» » 29.XI.1536
1372	»	»	» » 10.XII.1536
1351	Kuncewicz	Ioanni	» » 2.IV.1536
1277	»	»	» » 15.V.1536
1177	Łaski	Hieronymo	Wygów 19.IX.1535
1225	»	»	E Regio Monte 29.I.1536
1319	»	»	» » 14.VIII.1536
1318	Łaski	Stanislao	» » 14.VIII.1536
1221	Ławski	Stanislao	» » 22.I.1536
1181	Lohmüller	Ioanni	Neidenburgi 28.IX.1535
1291	»	»	E Regio Monte 7.VI.1536
1218	Maciejowski	Caspari	Spychowó 2.I.1536
1268	»	»	E Regio Monte 11.V.1536
1309	Maćkowicz	Andreae	» » 20.VII.1536
1129	Meck	Gregorio	» » 28.V.1535
1359	Myszkowski	Stanislao	Francofordiae ad Oderam 3.XI.1536
1361	»	»	» » 15.XI.1536
1375	Naruszewicz	Paulo	E Regio Monte 15.XII.1536
1083	Nibschitz	Nicolao	» » 7.I.1535
1084	»	»	» » 7.I.1535
1090	»	»	» » 14.I.1535
1091	»	»	» » 21.I.1535
1093	»	»	Ragnetæ 28.I.1535
1123	»	»	E Regio Monte 6.V.1535
1238	»	»	» » 12.III.1536
1244	»	»	» » 15.III.1536
1247	»	»	» » 22.III.1536
1254	»	»	» » 6.IV.1536
1264	»	»	» » 16.IV.1536
1281	»	»	» » 25.V.1536
1284	»	»	» » 28.V.1536
1291	»	»	» » 7.VI.1536
1294	»	»	» » 15.VI.1536
1297	»	»	» » 15.VI.1536
1298	»	»	Cleipodiae 15.VI.1536
1299	»	»	E Regio Monte 18.VI.1536
1302	»	»	» » 29.VI.1536
1305	»	»	» » 18.VII.1536
1323	»	»	» » 24.VIII.1536
1329	»	»	» » 29.VIII.1536
1331	»	»	» » 30.VIII.1536
1334	»	»	E Regio Monte 4.IX.1536
1337	»	»	» » 9.IX.1536
1345	»	»	» » 25.IX.1536
1351	»	»	Francofordiae ad Oderam 24.X.1536
1373	»	»	Spychowó 15.XII.1536
1195	Nowomiejski	Bartholomaeo	E Regio Monte 20.XI.1535
1210	Odrawąż	Stanislao	» » 15.XII.1535

Nr.

Dat.

1294	Odrowąż Stanisław	E Regio Monte	9.VI.1536
1310	Olelkowicz Georgio	» »	23.VII.1536
1120	Opaliński Petro	» »	30.IV.1535
1138	» »	» »	2.VI.1535
1371	Orwid Stanisław	» »	5.XII.1536
1378	» »	» »	16.XII.1536
1249	Ościkowicz Gregorio	» »	26.III.1536
1085	Ostrogski Eliae	» »	8.I.1535
1136	» »	» »	2.VI.1535
1188	Pageto Gulielmo	» »	28.X.1535
1125	Radzanowska Barbarae vid. Martini	» »	10.V.1535
1112	Radziwiłł Ioanni	» »	25.IV.1535
1209	» »	» »	15.XII.1535
1227	» »	» »	7.II.1536
1233	» »	» »	18.II.1536
1258	» »	» »	8.IV.1536
1304	» »	» »	3.VII.1536
1362	» »	» »	16.XI.1536
1260	Rottenberg Ioanni	» »	8.IV.1536
1317	Russocki Nicolao	» »	14.VIII.1536
1318	» »	» »	14.VIII.1536
1192	Senatui et civibus Caunensibus	» »	5.XI.1535
1113	Srzeński Felici	» »	25.IV.1535
1124	» »	» »	6.V.1535
1141	» »	» »	3.VI.1535
1149	» »	» »	6.VII.1535
1153	Tarło Gabrieli	» »	16.VII.1535
1160	» »	» »	20.VII.1535
1320	» »	» »	20.VIII.1536
1349	» »	» »	» »
1100	Tarnowski Ioanni	Francofordiae ad Oderam	22.X.1536
1111	» »	Vilnae	10.III.1535
1198	» »	E Regio Monte	25.IV.1535
1346	» »	» »	2.XII.1535
1355	» »	» »	26.IX.1536
1368	» »	Szaromyśl	2.XI.1536
1369	» »	E Regio Monte	29.XI.1536
1099	Tęczyński Andree	» »	29.XI.1536
1087	Tomicki Petro	Vilnae	10.III.1535
1098	» »	E Regio Monte	13.I.1535
1103	» »	Vilnae	10.III.1535
1115	» »	» »	21.III.1535
1178	» »	E Regio Monte	28.IV.1535
1179	» »	Ujazd	19.IX.1535
1187	» »	Skierniewice	20.IX.1535
1155	Valentinis Ioanni, de,	E Regio Monte	23.X.1535
1370	Wath Conrado	» »	16.VII.1535
1169	Wernitzky Iacobo	» »	5.XII.1536
1134	Wolski Martino	Czschuien (?)	15.VIII.1535
1121	Wolski Nicolao	E Regio Monte	30.V.1535
1206	» »	» »	30.IV.1535
1232	» »	» »	15.XII.1535
1242	» »	» »	18.II.1536
1256	» »	» »	14.III.1536
1273	» »	» »	8.IV.1536
		» »	13.V.1536

Nr.			Dat.
1301	Wolski Nicolao	»	24.VI.1536
1327	»	»	25.VII.1536
1335	»	»	7.IX.1536
1343	»	»	22.IX.1536
1151	Zelepucha Georgio	»	16.VII.1535

DOROTHEA DUX IN PRUSSIA:

1220	Ławski Stanisłao	E Regio Monte	22.I.1536
------	------------------	---------------	-----------

CONSILIARII ALBERTI DUCIS:

1350	Hlebowicz Ioanni	»	24.X.1536
1352	Orwid Stanisłao	»	30.X.1536
1101	Skora Gregorio	»	10.III.1535

Epistolis NN. 1187, 1228, 1238, 1240, 1241, 1246, 1254, 1257, 1260, 1299, 1324, 1325, 1329, 1338, adiunctae sunt schedulae vel alia scripta.

INDEX PERSONARUM ET LOCORUM

Hoc in Indice nulla ratio habita est nominum propriorum in Introductione occurrentium. Numeri ad paginas, non ad numeros documentorum, remittunt.

A

- ADAMKO, tenentarius in Krože, 13.
ADROVAZ *v.* Odrowąż.
AFFENSTEIN Volfgangus, servitor Friderici comitis palatini Rheni, 92.
AFRICA (Aphrica), 90.
ALBERTUS (Albrecht) dux in Prussia, *passim*.
ALBERTUS iunior (Albertus Alcibiades), marchio Brandenburgensis, 142-3.
ALBERTUS dux Megapolensis (Mecklenburgensis), 96-7.
ALBIS (Elbe), fl. 96
ALIPHUS (Alifio) Ludovicus, iuris utriusque doctor, secr. regius, 42.
ALLEN (vel Stang. Stangen ab Alden, Alten, Althen) aulicus et nuntius ducis Alberti, 26, 179, 183, 188, 210-11.
AMBERG, opp. in Bavaria, 100-1.
AMSTERODAMUM (Amsterdam, Austerodamum), 194.
ANDRISSOVO, bona in Masovia, 81.
ANGLIA, 44, 53, 55-7, 96.
ANNA dux Masoviae, uxor Stanislai Odrowąż, 17, 23, 158.
ANNA SOPHIA, filia ducis Alberti, 32, 142-3, 181-3.
ANTVERPIA (Antwerpia), 197.
APEL (Apellus) Ioannes, canc. ducis Alberti, 3, 4, 66.
APHRICA *v.* Africa.
ARAGONIA, 52.
ARSHOT *v.* Croy.
ASSENS (Aschens, Asschans), opp. in insula Fionia (Fünen, Funen, Fyn), 38, 40.
AUGUSTA (Augsburg), 95.
AUSTRIACUS, 110.

B

- BALTICUM (vel Orientale) mare, 86, 95-6, 98.
BARBARA Zápolya, prima uxor Sigismundi I regis Poloniae, 156.
BARNIM IX dux Pomeraniae, 191, 201-2.
BAUMGARTEN (Baumgarten) Beatrix, 211.
BAVARIA (Bayern, Beyern), 4, 87, 100, 102-3, 114, 122.
BEHEM, BEHEMISCH *v.* Bohemia.
BELSENSIS, 158.

BENEDICTUS, civis Regiomontanus, pennarum magister, 75.
 BENESCH (Penesch), Iudaeus, 204.
 BEROLINUM (Berlinum), 100-1, 181.
 BEYERN *v.* Bavaria.
 BIECHOVIENSIS, 175.
 BIELEWICZ Ioannes, nob. Lithuanus, 35.
 BLUMENTHAL Georgius, ep. Lebusensis, 11-2.
 BOGDANOWICZ Anna, vidua Nicolai Michnowicz, 38.
 BOHEMIA (Behem), Bohemicus Behemisch), 65, 123-4.
 BONA regina Poloniae, 21, 27, 31, 39, 55, 61, 73-5, 86, 105-7, 117-9, 123, 125, 128, 130, 136-7, 144, 149, 166, 170-1, 174, 185, 188-9, 192, 200, 202, 207, 209.
 BONAVENTURA, subditus ducis Alberti, 216.
 BONER Severinus, cast. Zarnoviensis, zupparius Cracoviensis, 13, 18-9, 43-4.
 BORCKE (Borg, Borke) Antonius, cap. in Lochstädt, consil. ducis Alberti, 191, 201.
 BORN Iacobus, servitor ducis Alberti, 13.
 BORUSSIA, *passim*.
 BRACLAVIENSIS, 6.
 BRANDENBURGUM (Brandenburg, Brandenburgk, Brandenpurgk), Brandenburgensis, 11-2, 41, 45, 56, 58, 61, 68-9, 76-7, 84-7, 92, 94, 100-1, 109, 120, 142-3, 147, 155-7, 160, 162, 164, 181-3, 186-7, 189, 201, 203, 206, 210.
 BRANDON Carolus, dux Suffolchiae, 52.
 BRANDT Andreas, aulicus ducis Alberti, 209.
 BRANSCHWICENSIS, BRAUNSCHWITZENSIS *v.* Brunsvicensis.
 BREMA (Bremen), 59.
 BREMBS, civis Lubecensis, 97.
 BRESLAU *v.* Vratislavia.
 BRESTENSIS, 150.
 BRÜGGENEI Hermannus, a, magister Ordinis Theutonicorum in Livonia, 29, 35-6, 42-3, 119, 121, 156, 180-2.
 BRUNSVICENSIS (Branschwicensis, Braunschwitzensis), 96-7.
 BRUXELLA (Brusel), 87-8.
 BRZÓZKA Barbara, 47.
 BRZÓZKA Catharina, uxor Alexii de Vasili, 47.
 BRZÓZKA Hedvigis, 47.
 BRZOWICZ (vel Brzozowiec, Brzozowski) Iacobus, commendator Posnaniensis, 154, 200.
 BUCHBINDER Ambrosius, consul Hafniensis, 95.
 BUCHER Sigismundus, consul Vratislaviensis, 109.
 BURGUNDIA, Burgundiana domus (aula), Burgundienses (die Burgundischen), 86, 92, 95-6, 98, 163, 193, 195-6.

C

CALISSIENSIS, 11, 18, 172, 178.
 CAMENECENSIS, 14, 18, 29, 46-7, 81.
 CANIOVIENSIS, 28.
 CANITZ *v.* Kanitz.
 CAPINOSS *v.* Kapinos.
 CAROLUS V imperator, 45, 65, 85-8, 90-5, 97-104, 111, 113, 115-7, 122-3, 134-5, 139-41, 163-4, 177-8, 193-5, 197, 201-2.

CAROLUS dux Munsterbergensis (Ziembicensis), 17, 23.
CASIMIRUS marchio Brandenburgensis, frater ducis Alberti, 143.
CASSA Gulielmus, subditus regius, 36-7.
CASTILIA, 65.
CAUNA (Cawna, Cawen), Caunensis (Cawnensis), opp. in Lithuania, 18, 31, 60, 110, 136, 185, 192.
CHODKIEWICZ Alexander, marscalcus regius, cap. Brestensis, 150.
CHODKIEWICZ Gregorius, 151.
CHODKIEWICZ (Kothkewitz) Hieronymus, aulicus regius, 146, 148-51.
CHODOWSKI v. Gadowski.
CHOJEŃSKI (Choiensky, Chointzky) Ioannes, ep. Premisliensis, *postea* Plocensis, 9, 20, 23-6, 29, 34, 36, 38-9, 42, 47-8, 50-1, 53-5, 58, 67-8, 71, 73-4, 76-8, 105, 110-11, 113, 116, 122, 125-7, 132, 137-8, 150, 157-8, 162-4, 168-9, 171, 174, 182, 188-90, 196, 198, 201-2, 205-6, 210-11, 213.
CHRISTIANA RESPUBLICA, CHRISTIANUS Orbis, 62, 66, 70, 102, 135, 147, 179-80.
CHRISTIANUS (Christiernus, Cristian) II rex Daniae exul, 88, 90, 94, 100-4.
CHRISTIANUS (Christiernus, Cristian) III rex Daniae, 12, 31, 38, 40, 49, 50, 53-4, 57, 59, 60, 84, 86-8, 90-3, 96-104, 111, 113, 115-6, 131-3, 135, 137, 148, 158, 163-4, 167, 169, 173, 175-8, 194, 196-7, 202.
CHRISTOPHORUS comes ab Oldenburg, 95.
CIECHANOWIENSIS, 46.
CLEIPODIA (Memel, Mimmel, Mymel, Mymmelia, Mymmel, Mymele), Cleipodiensis (Memelensis, Mimelensis, Mimplensis, Mymmelensis), arx in Prussia Ducali, 12-3, 42, 54, 85, 115, 123, 125, 128, 160-2, 164-5.
KLINGENBERG v. Klingenberg.
COADIUTEN (Koadiuty, Koczyce, Kotzicze, Kotzitze), Coadiutensis, villa reginae Bonae in confiniis Samogitiae et Prussiae, 54, 73, 75, 83, 105, 110-11, 116, 118, 128, 144-5.
COBERZE v. Kobersehe.
COLMENSIS, COLMISCH v. Culmensis.
COLONIA (Köln), 116.
COPENHAGEN, COPENHAGEN, COPENHAGENSIS, COPENHAGENSIS v. Hafnia.
CORITKA, CORYTKA v. Korytko.
COSZIELITZ v. Kościelecki Stanislaus.
COSSAW v. Kossow.
COSTZIELETZKY v. Kościelecki Ioannes.
CRACOVIA (Crackaw, Crakaw, Crakhaw, Crockaw, Krakaw), Cracoviensis, 7, 8, 15, 17-8, 20, 23, 38, 41, 43, 46-50, 53-5, 58-9, 62-4, 67-8, 70-2, 81, 99, 105-6, 122, 125, 144, 152, 187-8, 190, 195, 200-2, 210-12, 214-5.
CRICIUS v. Krzycki.
CROATZEN v. Kroże.
CROKAW v. Cracovia.
CROMERUS (Kromer) Martinus, secr. Ioannis Chojeński, 23, 34, 39, 76, 107, 214.
CRONBERG Valterus, a, administrator Ordinis Theutonicorum, 93-4 100, 102, 197-8.
CROY Philippus, de, dux de Arschot (Narsgoth), 44-5, 65.
CRUCIFERI v. Theutonicorum Ordo.
CULMENSIS (Colmensis, Colmisch), 85-7, 91, 125-7.
CURTZBACH v. Kurtzbach.
CZELL v. Zell.

CZEMA (Czemen, Zcema, Zemen) Achatius, cast. Gedanensis, cap. Stumensis, heres in Kiszpork (Kirssburg), 7, 29, 35, 42-3, 58, 110, 160-1, 164-6, 168, 174, 181-3.
CZEMA Fabianus, 192.
CZERCASSIENSIS, 28.
CZLUCHOVIENSIS (Schlochoviensis), 8.
CZSCHUIEN (?), 46.

D

DACIA *v.* Dania.
DAMERAW (Damerau) WOJANOWSKI (von Whona) Fabianus, cubicularius regius, 6, 111, 164-5.
DANIA (Dacia, Datia, Dennemarck, Denmarck, Denmargk, Dennemargken), Dani, Danicus (Denisch), 12, 24, 28, 31, 38, 40, 49, 50, 53-4, 57-9, 84, 86-90, 92-6, 98-104, 111-2, 115, 131-3, 137, 148, 158, 162-4, 166-9, 173, 175-7, 193-4, 196-7, 202, 213, 215.
DANTISCUS Ioannes, ep. Culmensis, 83-5, 87, 91-2, 127.
DANTZIG, DANTZKER *v.* Gedanum.
DASZKIEWICZ Eustachius, cap. Czercassiensis et Canioviensis, 28.
DATIA *v.* Dania.
DECIA Anna, uxor Iosti Ludovici Decii, 191.
DECIUS (Dietz) Iostus Ludovicus (Jobst Ludwig), secr. regius, monetæ regiae praefectus, 9, 13, 16, 18, 20, 34, 43, 46, 49, 58, 61, 81-2, 108, 125, 127, 144, 152, 186, 190-3, 198-201.
DENNEMARCK, DENMARCK, DENMARGK *etc. v.* Dania.
DEUTSCHLAND, DEUTSCH *v.* Germania.
DIETZ *v.* Decius.
DŁUŻNIEWSKI *v.* Zawisza Dłużniewki.
DOROTHEA, filia Friderici I regis Daniae, uxor ducis Alberti, 20, 32, 51-2, 81, 101, 111, 113, 122, 142-3, 153, 181-3, 199-200, 213, 215-6.
DOROTHEA, filia Christiani II regis Daniae, uxor Friderici II comitis palatini Rheni, 100, 104.
DRAUSEN *v.* Družno.
DRUŻNO (Drausen), lacus prope Elbingam, 29, 31-2, 39, 47-8, 74-5, 105.
DRZEWICKI Matthias, archiep. Gnesnensis, 47.
DZIERZGOŃ (Sargaw, Sergaw), lacus prope Riesenburgum (Prabuty), 22, 34, 37-8, 47-8.

E

EDAM (Tham), opp. in Frisia, 194, 196, 198.
EGMONT Carolus, de, dux Geldriae, 95, 97.
EIFLANNDT, EIFFLANDT *v.* Livonia.
ELBINGENSES, 32, 39, 74-5.
ELISABETH Austriaca, filia Ferdinandi I regis Romanorum, 110.
ELLENBOGEN, ELLENPOGEN *v.* Malmö.
ERASMUS EUSTACHIUS, can. Vilmensis, parochus et teloneator Caunensis, 60, 185, 192.
ERNESTUS dux Bavariae, ep. Pataviensis (von Passaw), 4.

ERNESTUS dux Luneburgensis, 95-7.
EYFFLANDT *v.* Livonia.
EYSACKS Anna, cubicularia Dorotheae in Prussia ducis, 111.

F

FECHTER Paulus, 121, 123-4.
FEIERABENDT *v.* Feyerabendt.
FERBER Eberhardus, proconsul Gedanensis, 24.
FERBER Mauritius, ep. Varmiensis, 127.
FERDINANDUS I rex Bohemiae et Hungariae, rex Romanorum, 82, 85-6, 91, 93-4, 98-9, 101-4, 116-7, 124-5, 134-5, 139-41, 156, 164, 177-8, 186, 201-2.
FEYERABENDT (Feyerabent, Feierabendt) Ioannes, civis Regiomontanus, 35, 153, 200, 214, 216.
FIONIA (Fünen, Funen, Fyn), insula Danica, 38, 40.
FITZTHUM *v.* Vitzthum Georgius.
FLEMMING (Flemmigk) Ipper, legatus Gustavi I regis Suetiae, 5.
FRANCISCUS I rex Galliae, 52, 94, 96-7, 197.
FRANCISCUS II Sfortia (Sforza), dux Mediolani, 94.
FRANCOFORDIA ad Oderam (Frankfurt an der Oder), 203, 205-7.
FRANCONICA nobilitas, Frenkisch, 111, 181.
FRAUENBURGUM (Frombork), opp. in Varmia, 203.
FRIDERICUS I rex Daniae, 92, 102.
FRIDERICUS II comes palatinus Rheni, dux Bavariae etc., 84, 86-96, 98-103, 115-6, 181, 193-4, 196-7, 214-5.
FRIDERICUS II dux Legnicensis, 186.
FRISIA (Phrisia), 194, 198.
FROMBORK *v.* Frauenburgum.
FUGGERI (Fucker), mercatores et trapezitae Augustani, 43, 144.
FÜNEN, FUNEN, FYN *v.* Fionia.

G

GADOWSKI (Chodowski, Godawssky) Martinus, rothmagister, 175-7.
GALLIA, Galli, 52, 94, 96, 197.
GAMRAT Petrus, ep. Camenecensis, *postea* Premisliensis, administrator bonorum regionum in Masovia, 18, 29, 46-8, 65, 81, 106, 130, 152-3, 171, 200.
GASZTOLD (Gastaldt, Gastolth, Gastaldus, Gastoldus) Albertus, pal. Viliensis, canc. M.D. Lithuaniae, 17, 24-5, 28-9, 35, 40, 75, 79, 80, 107, 109, 111, 113, 119, 121-2, 125, 128, 137, 148, 153, 172, 175, 203.
GAY *v.* Skora de Gay.
GDANENSIS *v.* Gedanum.
GEDANUM (Dantzic, Dantzigk), Gedanenses (Gdanenses, Dantzker), 10, 24, 26, 29, 42, 48, 70, 110-12, 115, 126, 156, 160, 164, 167-8, 185, 194, 203-4.
GELDRIA, 95.
GEORGENBURGENSIS (Iurgenburgensis, Jurborgensis), 118, 128, 130, 152.
GEORGIUS (Georg) marchio Brandenburgensis, 4, 5, 85-6, 92, 100-1, 109, 142-3, 155, 157, 161-4, 186, 189, 203.

GERGAW *v.* Dzierzoń.
 GERMANIA (Deutschland, Teutschlandt, Teutzschlandt), Germanus, Germanicus (Deutsch, Teutsch, Teutzsch), 3, 10, 48, 84-6, 94-5, 102, 132-3, 135, 150-1, 156, 158, 163, 165, 173, 179, 181, 183, 191, 194, 197, 206; *v. etiam* Theutonicorum Ordo.
 GERMANIA INFERIOR (Inferiores Terrae, Niederlande), 65, 92, 94-5, 99, 103, 116, 194, 197.
 GERSDORFF Rudolfus, aulicus regius, 48.
 GEYER Ioannes, faber armorum ducis Alberti, 204, 212.
 GHIESEN *v.* Gnesna.
 GLAUBITZ Ioannes, a, aulicus regius, orator ducis Alberti, 13.
 GLAUBITZ Melchior, praefectus Marienburgensis, 110, 113.
 GLEIWITZ (Glewbitz, Gleywitz) Ioannes, civis Cracoviensis, 13, 18-20.
 GNESNA (Gniesen, Ghiesen), Gnesnensis (Gnisensis, Gnisnensis), 47, 61-2, 68, 71, 199, 202, 211-3.
 GODAWSSKY *v.* Gadowski.
 GÓRKA (Gorckau, Gorckaw, Gorgka) Andreas, a, cast. Calissiensis, *postea* Posnaniensis, Maioris Poloniae cap. generalis, 11, 18, 60-1, 77, 154, 184-5, 200, 202-3, 205, 211.
 GÓRKA (Gorckau, Gorckaw, Gorgka) Lucas, a, pal. Posnaniensis, 60, 77, 154, 199, 202-5.
 GOTSCH (Gotzsch) Henricus, ab Herzigswalde (Hertwigswalde *etc.*), aulicus regius, 33, 113, 154, 173, 175, 189, 192.
 GOTTDORFF (Gotdorff), arx regis Daniae, 103.
 GRABOWSKI Stanislaus, 80, 216.
 GRITZUS, quidam, 13.
 GRODNENSIS, 37.
 GROLOCK Iacobus, civis Regiomontanus, 17, 109.
 GUILIEMUS (Guilielmus, Guillielmus, Wilhelmus, Wilhelm) marchio Brandenburgensis, coadiutor Rigensis, postulatus ep. Osiliensis, 4, 6, 39, 55-6, 109, 114, 120-2, 148, 152, 160-1, 165-6, 168, 186-7.
 GUSTAVUS I Wasa, rex Suetiae, 5, 6, 26-7, 50, 73-4, 78, 105-6.
 GRZYMISŁAWSKI Ioannes, nob. Polonus, 204.

H

HAFNIA (Copenaghen, Copenhagensis civitas, Coppenhagen, Kopenhagen, Koppenhagen), Hafnienses (Coppenhagenses), 59, 94-6, 100, 173, 175-7, 188, 194.
 HALSATIA *v.* Holsatia.
 HAMBURGA (Hamburgum, Hamburg, Hamburgk), Hamburgensis, 54, 59, 86, 94, 96, 98, 110-11, 115, 125.
 HANSA (Hansehe), 95-6, 98, 101.
 HANUSZEWICZ (Hanusszovitz) Adamus, 154.
 HARTMANN Paulus, subditus ducis Alberti, 38.
 HASSIA (Hessen), 59, 93, 96-7, 125, 173.
 HAYDELBERGA *v.* Heidelberga.
 HEBRAEI *v.* Iudaei.
 HEDVIGIS (Hedwigis), filia Sigismundi I regis Poloniae, uxor Ioachimi II electoris Brandenburgensis, 12, 41, 43-4, 46, 156, 181, 206, 210.

HEIDELBERGA (Haydelberga, Heydelberga), 100, 104.
HEMMERLEIN Amandus, magister, 216.
HENNEBERG Gulielmus (Wilhelmus), comes ab, 194.
HENRICUS VIII rex Angliae, 44, 53, 55-7, 96-7.
HENRICUS dux Brunsvicensis, 96-7.
HENRICUS dux Munsterbergensis (Ziembicensis), filius Caroli, 17, 23.
HERZIGSWALDE, HERTWIGSWALDE *v.* Gotsch.
HESSEN *v.* Hassia.
HEYDELBERGA *v.* Heidelberg.
HISPANI, 95.
HLEBOWICZ (Hlebowitz) Ioannes, pal. Polocensis, 172, 203.
HOLLANDI, 45, 114-5.
HOLSATIA (Halsatia, Holstein), Holsatiensis (Holsteinisch, Holstenisch),
50, 54, 89, 90, 92, 95, 100-1, 103, 132-3, 197, 200, 202, 215.
HOLSZAŃSKI Paulus, ep. Vilnensis, 133.
HOSTICHOWITZ *v.* Ościkowicz.
HOYA (Hoyge) Ioannes, comes de, 97.
HUNGARIA (Ungaria), Hungaricus (Hungarisch), 45, 65, 92, 99, 103, 109, 116,
124, 156, 162.
HUNKOWITZ *v.* Kuncewicz.

I

IANOVIENSIS conventus, 66.
IŁOWSKI (Iłowsky) Alexander, pincerna Lomsensis et exactor Visnensis, 30.
INFERIOR GERMANIA, INFERIORES TERRAE *v.* Germania Inferior.
INNSBRUCK, ISPRUCK *v.* Oenipons.
INSTERBURGUM (Insterburgk, Wystruć), Insterburgensis, arx in Prussia Du-
cali, 117-8, 128-9, 136, 144-5, 149, 167.
IOACHIMUS I (Joachim) marchio et elector Brandenburgensis, 45.
IOACHIMUS II (Joachim, Jaachim) iunior, marchio et elector Branden-
burgensis, 11-2, 41, 45, 50, 58, 61, 68-9, 76-7, 84, 86, 100-2, 147, 151, 155-6,
181-2, 186, 201-3, 206, 210.
IOANNES IV Basilides, magnus dux Moscoviae, 112-3, 188-9, 202.
IOANNES (Johans) dux Holsatiae, 197, 202.
IOANNES (Johansen) marchio Brandenburgensis, 191, 201.
IOANNES (Zápolya) rex Hungariae, 156.
IOANNES e ducibus Lithuaniae, ep. Vilnensis, *postea* Posnaniensis, 32-3, 36,
39, 40, 133, 138, 147.
IOANNES, bombardarum magister, 192.
IOANNES CLEMENS, servitor ducis Alberti, 152.
IOANNES FRIDERICUS elector Saxoniae, 59, 60, 93-4, 96-7, 99, 100.
IOANNISBURGUM, arx in Prussia Ducali, 81.
ISABELLA (Isobella), filia Sigismundi I regis Poloniae, 38, 41, 111, 122, 153.
ISKRZYCKI (Isskritzky) Nicolaus, succamerarius Camenecensis, rothma-
gister, 14.
ITALIA, Itali, Italicus, 95.
IUDAEI (Hebraei, die Juden), 179-80, 184-5, 188, 204.
IURGENBURGENSIS *v.* Georgenburgensis.

J

- JAACHIM *v.* Ioachimus II.
 JAGENTUEFFEL Urbanus, Veteris Oppidi in Regio Monte civis, 170.
 JANCKNER Venceslaus, concionator arcis Cleipodiensis, 75, 128.
 JAUCH Ioannes, subditus ducis Alberti, 204, 212.
 JHON *v.* John.
 JOACHIM *v.* Ioachimus.
 JOBST LUDWIG *v.* Decius.
 JOHANS *v.* Ioannes dux Holsatiae.
 JOHANSEN *v.* Ioannes marchio Brandenburgensis.
 JOHN (Jhon) Nicolaus, civis Regiomontanus, 136.
 JORDAN Stonel, civis ex oppido Kiejdany, 170.
 JUDEN *v.* Iudaei.
 JURBORGENSIS *v.* Georgenburgensis.

K

- KANITZ (Canitz) Theodoricus, a, servitor ducis Alberti, 30.
 KAPINOS (Capinoss) Simon, civis Posnaniensis, 204.
 KAUFFMANN Matthias, civis Stettinensis, 18.
 KAUFFMANN Michael, filius Martini, civis Stettinensis, 18.
 KAYMEN (Caymen), praefectura in Sambia, 202.
 KESMARCK (Kesemarck, Kežmarok), opp. in Scepusio, 26-7.
 KETTING (Ketingk, Kettingk) Wolfgangus, doctor, canc. Ioachimi II electoris Brandenburgensis, 84, 86, 101.
 KIEJDANY, opp. in Lithuania, 170.
 KIRSSBURG *v.* Czema Achatius.
 KIRSCHMEMEL (Kirsememel), silva, 200.
 KISZPORK *v.* Czema Achatius.
 KLEWKI Andreas, a, venator Plocensis, 29.
 KLINGENBECK Georgius, legatus ducis Alberti, cap. Cleipodiensis, 54, 84-5, 94, 115.
 KLINGENBERG (Clingenperg), locus in Germania (prope Lubecam), 97.
 KMITA Petrus, pal. Cracoviensis, marscalcus magnus R.P., 152, 202.
 KNOTHE (Knoth) Iacobus, sacerdos, 47-8.
 KOBERSEHE (Coberze, Koberse) Petrus, cap. Neidenburgensis, 170-1.
 KOCZYCE *v.* Coadiuten.
 KOŁAK Marcus, nob. Polonus, 46.
 KÖLN *v.* Colonia.
 KOPENHAGEN *v.* Hafnia.
 KOPYTOWSKI (Kopeytoffsky) Petrus, cast. Varsaviensis et cap. Wyszogrodensis, 48.
 KOPR Iacobus, 184
 KORYTKO (Coritka, Corytka) Stanislaus, subditus ducis Alberti, 80, 216.
 KOŚCIELECKI Ioannes, cast. Lanciciensis, *postea* Calissiensis, 131, 172, 178.
 KOŚCIELECKI (Costzieletzky) Ioannes, palatinides Posnaniensis, 8, 9.
 KOŚCIELECKI (Koszczeletzky, a Cosczelitz) Stanislaus, pal. Posnaniensis, cap. Marienburgensis, 7, 8.
 Kossov (Cossaw) Ioannes (Ivanus), nob. Ruthenus, 216.

KOSTKA Stanislaus, a Stangenberg (Sztemberk), thesaurarius terrarum Prussiae, 24, 110.
 KOTHKEWITZ *v.* Chodkiewicz.
 KOTZICZE, KOTZITZE *v.* Coadiuten.
 KRAKAW *v.* Cracovia.
 KREITZEN (Kreytzen) Christophorus, cubicularius ducis Alberti, 44.
 KROŹE (Croaten), opp. in Samogitia, 13.
 KRZYCKI (Cricius) Andreas, ep. Plocensis, *postea* archiep. Gnesnensis, 29, 37, 46, 61-2, 68, 71, 202, 211-3.
 KUCZER (Kutscher) Carolus, mercator et consul Cracoviensis, 61.
 KUNCEWICZ (Kuntzewitz, Hunkowitz) Ioannes (Iwan), tenutarius Georgenburgensis (Jurbogensis), 128, 130, 152.
 KUNCEWICZ *v. etiam* Szczepanowicz.
 KUNTZ Nicolaus, vicesgerens et cap. Vilmensis, 175.
 KUNTZEWITZ *v.* Kuncewicz Ioannes.
 KUPFERBERG (Kupfferberg, Miedzianka), opp. in Silesia, 190.
 MURTZBACH (Curtzbach) Alexander, aulicus ducis Alberti, 204, 212.
 KUTSCHER *v.* Kuczer.
 KUTZWALT, bona in palatinatu Plocensi, 29.

L

LABIAU (Labiaw), arx in Prussia Ducali, 42.
 LANCICIENSIS (Lenciciensis, Lontzicensis), 131, 175-6.
 LANDSKRONA (Lanntzkronn), portus in Suetia, 54.
 ŁASKI (Lasky, Lassky, Lassky, de Lasko) Hieronymus, pal. Siradiensis, 15-6, 26-7, 49, 82, 177-8.
 ŁASKI (de Lasco, Lasko, Lassko) Stanislaus, cast. Przemętenensis, 131, 175-6.
 LATINA lingua, Latinus sermo, Latinum idioma (Latein, Lateinisch, Laténisch), 51, 86, 131-3, 143, 157-8, 163, 172.
 LAUSITZ, LAUSSNITZ *v.* Lusatia.
 ŁAWSKI Stanislaus, vexillifer Varsaviensis, 81.
 LEBAW *v.* Lubawa.
 LEBUS (Lebuss, Lubusz), Lebusensis, episcopatus in Brandenburgia, 11-2.
 LECKAW (Lecka, Lekaw) Antonius, secr. Gulielmi marchionis Brandenburgensis, 6, 109.
 LEGNICENSIS (Lignicensis), 186.
 LEIFFLANDT *v.* Livonia.
 LEKAW *v.* Leckaw.
 LENCICIENSIS *v.* Lanciciensis.
 LEPUNENSIS, 172.
 LESLAW Ioannes, a, 198.
 LITHUANIA (Littauen, Litthawen, Littawen, Litthauen, Lyttawen *etc.*), Lithuanus, Lithuanicus (Litthauisch, Lithawisch, Lythuanicus), 11, 17, 24, 28, 30, 32-3, 35-6, 38-9, 53-4, 59, 73-6, 79, 83-4, 106-9, 111-2, 114-5, 118-23, 128-9, 133, 137-8, 144, 146-8, 153, 156, 170, 175, 197-8, 207, 209, 216.
 LIVONIA (Eifflandt, Eyfflandt, Leifflandt, Leifflanth, Leiflanth), Livones, Livonienses (Leyfflender), Livonicus (Leifflendisch), 6, 10, 17, 24, 29, 35, 42-3, 54, 95, 110, 112, 114, 119-23, 148, 155-6, 160-1, 164, 166, 168, 179-80, 186-8, 194, 197-8, 201.
 LÖBAU *v.* Lubawa.

LOCHSTÄDT (Lochstedt), opp. in Prussia Ducali, 191, 201.
 LOHMÜLLER (Lohmuller, Lomuller, Loemoller, Lomoller) Ioannes, consil. et orator ducis Alberti, 51-2, 156-8, 161, 169, 202.
 LOMSSENSIS, 30.
 LONTZICENSIS *v.* Lanciciensis.
 LOVICIENSIS (Lovichensis) praefectura, 62.
 LUBAWA (Löbau, Lebau), opp. in Prussia Regali, 87.
 LUBECA (Lübeck, Lubeck, Lubegk), Lubecenses (Lubicenses), 40, 45, 50, 53, 55, 57, 59, 65, 86, 90, 92-8, 111-2 114-5, 125, 131, 133, 137.
 LUBUSZ *v.* Lebus.
 LUDOVICUS, scriba Marienburgensis, 126.
 LUNEBURGUM (Lüneburg, Luneburgk), Luneburgensis, 59, 95-6.
 LUSATIA (die Lausitz, Laussnitz), 201.
 LUZJAŃSKI (Lusien) Ioannes, pal. Culmensis, cap. in Radzyn (Reden), 125-7.
 LYCENSIS, 216.
 LYTHAWEN, LYTHUANICUS *v.* Lithuania.

M

MACIEJOWSKI Caspar, dapifer Sandomiriensis, 80, 144.
 MAĆKOWICZ Andreas, tenutarius Volkinicensis et Lepunensis, 153, 172.
 MAĆKOWICZ Martinus, filius Andreae, 172.
 MAIOR POLONIA *v.* Polonia Maior.
 MALBORK *v.* Marienburgum.
 MALINA (Malines, Mechilinia), 103.
 MALMÖ (Ellenbogen, Ellenpogen) opp. in Suetia, 40, 54, 59, 100, 115, 148.
 MARCHIA (Marck, Merck), 179, 191.
 MARCUSHOFF, praedium, 110.
 MARIA regina Hungariae, gubernatrix et locumtenens in Inferiori Germania (Inferioribus Terris), 44-5, 65, 84, 90, 99, 103, 116.
 MARIENBURGUM (Marienburg, Marienburgk, Malbork), Marienburgensis, arx in Prussia Regali, 7, 8, 22-3, 28, 34, 37-8, 110, 126, 170-1.
 MARTEYN Thomas, Anglus, 44.
 MASOVIA (Mazovia), Masovitae, 17-8, 23, 28, 47, 65-7, 73-4, 76, 81, 105-6, 130, 137, 152-3, 156, 158, 170.
 MATHES (vel Matiss) Marquardus, civis Regiomontanus, 37.
 MECHILINIA *v.* Malina.
 MECKLENBURG, MECKELBURG, MECHELENBURGENSIS, MECKELENBURGENSIS *v.* Megapolis.
 MECK Georgius, civis Vilmensis, 28, 35.
 MECK Gregorius, civis Vilmensis, 28, 30, 35.
 MEDIOLANUM, Mediolanensis Ducatus, 94.
 MEGAPOLIS (Mecklenburg, Meckelburg), Megapolensis (Mechelenburgensis, Meckelenburgensis, Mekellburgensis), 96, 191, 194.
 MEMEL, MEMELENSIS *v.* Cleipodia.
 MICHNOWICZ Nicolaus, M.D.L. marscalcus, 38.
 MERCK *v.* Marchia.
 MIECHÓW (Myechaw), 48.
 MIEDZIANKA *v.* Kupferberg.
 MIĘDZYRZECENSIS, 205, 207.

MILEN (Milem) Bernardus, a, 97.
 MIMMEL, MIMELENSIS, MIMLENSIS *v.* Cleipodia.
 MINCKWITZ (Minkwitz, Minquitz) Nicolaus, militum ductor, 26-7, 82.
 MOLDAVIA (Muldavia), 185.
 MOSCOVIA (Moschovia, Muschovia, Muscovia), Moscovitae (Moschi, Muschovitae, Muscovitae, die Muschkowiter, Moschkwiter), Moscoviticus, 15, 21, 26, 28, 30, 50, 53-4, 63, 76-7, 83, 107-8, 110, 112, 114, 119, 137, 148, 182, 185-6, 188-90, 200-1.
 MULDAVIA *v.* Moldavia.
 MUNSTERBERGENSIS (Ziembicensis), 17, 23.
 MUSCHOVIA, MUSCOVIA, MUSCHOVITAE, MUSCOVITAE *etc. v.* Moscovia.
 MYECHAW *v.* Miechów.
 MYMELLA, MYMMEL, MYMELE *etc. v.* Cleipodia.
 MYSKOWSKI Stanislaus, cast. et cap. Międzyrzecensis, 205, 207.

N

NARSGOTH *v.* Croy.
 NARUSZEWICZ (Narewitz) Paulus, secr. regius, 214.
 NASSAU (Nassaw), comes de, 99.
 NEIDENBURGUM (Neidenburg, Neidenburgk, Neydenburgk, Nidzica), Neidenburgensis, arx in Prussia Ducali, 46-7, 51-2, 106, 170-1.
 NEUENBURG (Neuburgk, Nowe), Neuburgensis (Novensis) districtus, 70, 77, 126.
 NEYDENBURGK *v.* Neidenburgum.
 NIESCHITZ (Nipschitz, Nipschitz, Niptschitz, Nybschitz, Nyptschitz) Nicolaus, a Barczowa (Barcz, Barschen), secr. regius, «agens» ducis Alberti in aula regia, 4, 5, 9, 10, 12, 14, 24-5, 28, 58-9, 77, 85, 110, 121, 125-6, 131-3, 136-7, 139, 153, 156-7, 160-2, 164 6, 169, 175, 179-80, 180, 186-7, 190, 192, 200, 203, 212.
 NICLAGKY *v.* Wolski Nicolaus.
 NIDZICA *v.* Neidenburgum.
 NIEDERHOFF (Niderhof) Leonardus, doctor, can. Varmiensis (Frauenburgensis), 187, 189.
 NORIMBERGA (Norenberga, Nürnberg, Nurnbergk), Norimbergensis (Norembergensis, Nurembergensis), 3, 82, 94, 108-9, 173.
 NORVEGIA (Norwegia), Norvegiensis (Norwegisch), 95, 100, 103, 132-3, 148.
 NOWE, NOVENSIS *v.* Neuenburg.
 NOWOMIEJSKI (Novemiestzky, Novemiestzschky) Bartholomaeus, exactor terrae Ravensis, 61-2.
 NUSSDORFFER (Nossdorffer) Fridericus, architectus, 127.
 NUSSDORFFER (Nossdorffer) Gregorius, frater Friderici, 127.
 NÜRNBERG, NURNBERGK, NUREMBERGENSIS *v.* Norimberga.
 NYBSCHITZ, NYPTSCHITZ. *v.* Nibschitz.

O

OBORNICENSIS, 16.
 OCCIDENTALE mare, 95.
 ODERA (Oder, Odra), fl., 203, 205-7.

ODROWAŻ (Adrovatz, Odrawatz) Stanislaus, pal. Podoliae, 76, 158, 160.
 OENIPONS (Innsbruck, Isprugk), 156.
 OKUŃ (Okun, Okuny) Petrus, aulicus regius, 121, 123, 125.
 OLDENBURG, 95.
 OLEKOWICZ Georgius, dux Slucensis, 172.
 OPALIŃSKI (Opolensky, Opolentzky, Opolintzky, Opolnitzky, Oppolinsky, Oppolintzky) Petrus, cast. Landensis, magister curiae Sigismundi Augusti regis Poloniae iunioris, 27, 34, 111, 113-7, 121-2, 125, 135, 139, 141, 193, 196, 201-2.
 OPOLIA (Oppeln), Opoliensis, opp. et ducatus in Silesia, 155 6.
 ORDO, der ORDEN *v.* Theutonicorum Ordo.
 ORIENTALE mare *v.* Balticum mare.
 ORENSUNDA (Öre Sund, Ortsunt, Sund), fretum inter Daniam (Selandiam insulam) et Suetiam, 115, 194.
 ORWID (Orbida, Orvid, Orvidus) Stanislaus, tivunus Telszensis, 204, 212, 216.
 OŚCIKOWICZ (Hostichowitz) Gregorius Gregorii, cognominatus Wirszyło, incisor et praegustator regius, 128.
 OSILIA (Ösel, Osel), Osiliensis (Oziliensis), insula, dioecesis, 109, 160.
 OSTROGSKI Elias Constantinides, cap. Braclaviensis et Winnicensis, 4-6, 33.
 OTTO HENRICUS (Ottheinrich) comes palatinus Rheni, Bavariae dux *etc.*, 201-2, 212, 214.
 OVČINA (Owczina) Obolenskij Theodorus Basilides, dux Moscovita, 107-8, 119.
 OZILIENSIS *v.* Osilia.

P

PAGETUS Gulielmus (Paget William), minister et orator Henrici VIII regis Angliae, 55, 57.
 PAIN *v.* Pein.
 PALATINATUS RHENI (die Pfalz, Pfaltz), 122, 213.
 PAMPPELBERG Georgius, orator Philippi landgravii Hassiae, 173.
 PASSAU, PASSAW *v.* Patavia.
 PATAVIA (Passau, Passaw), Pataviensis, opp. in Bavaria, 4, 5.
 PAULUS III papa, 4, 5, 122, 125.
 PEDYSCHOWITZ Leffko, civis Grodnensis, 37.
 PEIN (Pain, Peyn, Pen) Ioannes, cap. Insterburgensis, consil. et orator ducis Alberti et Christiani III regis Daniae, classis Pruthenicae praefectus, 12, 158, 161, 163, 167, 169, 173, 176.
 PENESCH *v.* Benesch.
 PETRICOVIA (Petracovia), Petricoviensis, 68-9, 76.
 PEYN *v.* Pein.
 PFALZ, PFALTZ *v.* Palatinatus Rheni.
 PHILIPPUS landgravius Hassiae, 59, 60, 93-4, 96-7, 173.
 PHILIPPUS I dux Pomeraniae, 191, 201-2.
 PHRISIA *v.* Frisia.
 PHRYSS Stephanus, subditus ducis Alberti, 18.
 PLATNER Caspar, 166.
 PLETTENBERG Valterus, a, magister Ordinis Theutonicorum in Livonia, 10, 11.

PŁOCK, Plocensis (von Plotzky), 22, 29, 37, 46, 53, 58, 67-8, 71-7, 105-6, 110-13,
 116, 121-2, 126-7, 131-2, 137-8, 150-1, 157-8, 163-6, 168-71, 174, 182-3, 186,
 188, 196, 198-202, 205-7, 210-11, 213.
 PODOLIA (Podole), 76, 158, 160.
 POŁANIECENSIS, 30.
 POBIEDZISKA (Pobyedzysky), prope Posnaniam, 204.
 PODSKARBSKI (Podskarbsky) Paulus, aulicus reginae Bonae, 136.
 POLOCENSIS, 172, 203.
 POLONIA, POLONI, POLEN *v. passim*.
 POLONIA MAIOR, 77, 180.
 POMERANIA (Pommern, Pomern), 58, 191, 201.
 POMESANIENSIS, 37-8.
 POPPEN (Puppen, Spychowo), villa venatoria in Prussia Ducali, 79, 80,
 83-4, 212-4, 216.
 POSNANIA (Poznania, Posen, Possen, Possna, Pozna), Posnaniensis, 7, 8,
 11, 60-1, 77, 133, 138, 147-8, 154, 173, 178-80, 184, 199, 200, 202-5, 211.
 PREMISLIENSIS, 9, 20-1, 23-7, 29, 34, 36, 38-9, 42-3, 47-8, 50-1, 54, 65, 67, 78,
 81, 106, 130, 152-3, 171, 200.
 PRESSLAW *v. Vratislavia*.
 PRUSSIA, PREUSSEN, PREUSSISCH, *passim*.
 PRZEDBÓRZ, 46.
 PUPPEN *v. Poppen*.

R

RADZANOWSKA Barbara, vidua Martini Radzanowski, 28.
 RADZANOWSKI Martinus, 28.
 RADZIWIŁŁ (Radivil) Georgius, 208.
 RADZIWIŁŁ (Radivil) Ioannes, pincerna M. D. Lithuaniae, cap. Samogitiae,
 22, 76, 84, 108, 137, 170, 207-9.
 RADZYN (Rheden, Reden), Redensis (Rhedensis), opp. in Prussia Regali,
 126-7, 158.
 RAGNETA (Ragnit, Rangneth, Rangnit), arx in Prussia Ducali, 11-3, 121, 123.
 RAJRÓD, opp. et bona Radziwillorum, 207.
 RANGNETH, RANGNIT *v. Ragneta*.
 RATENBERG (idem ac Rotenberg?) Ioannes, aulicus regius, 48.
 RATIBORIA (Ratibarn), Ratiboriensis, ducatus in Silesia, 155-6.
 RECKLING (Rickerling) Bernardus, civis Caunensis, 190.
 REDEN Theodoricus, a, procurator ducis Alberti Romae, 6.
 REDEN *v. etiam Radzyn*.
 REGIUS MONS (Königsberg, Konigsbergk, Königspergk), Regiomontanus,
 3-11, 16, 18-45, 52-5, 57-8, 60-4, 67-8, 71-8, 81-2, 84, 86-8, 105-10, 113-7, 119,
 121, 125-8, 130-1, 133, 135-9, 141-4, 146-58, 160-2, 164, 166, 169-80, 182-6,
 190-1, 193, 195-200, 202-4, 207-12, 214, 216.
 REINECK (Reyneck) Ioannes, iuris doctor, consil. ducis Alberti, 5, 6.
 REINISCH, REYNISCH *v. Rhenus*.
 RHEDEN, RHEDENSIS *v. Radzyn*.
 RHENUS, Rhenensis (Reinisch, Reynisch), fl., 82, 84, 86-90, 92-3, 95, 98-103,
 109, 115, 125, 144, 181, 193, 197, 211-2, 214-5.
 RICKERLING *v. Reckling et Ruckerling*.
 RIESENBURGENSES, 37-8.
 RIGA, Rigensis, 51, 109, 114, 120, 148, 160, 165, 168.

RIPPEN (Rippe) Andreas, a, praefectus in Kaymen, 202.
 ROMA (Rom), Romani, Romanus (Romisch), 6, 58, 69, 76, 82, 85-6, 88, 90-1, 93-4, 98, 100-3, 116, 124, 134-5, 138-9, 155-6, 163, 177, 186, 193, 200-1.
 ROMANUM Imperium, 69, 76, 90, 134, 139, 193.
 RONNEBURGUM (Ronnenbergk), arx in Livonia, 51.
 ROSACKEN, villa venatoria in Prussia Ducali, 216.
 ROSELEIN (vel Rosslein), quidam Gnesnae detentus, 199.
 ROTENBURG (Rotenburgk), 96.
 ROTTENBERG (Rotenberg, Rottenberger) Ioannes, aulicus regius, 116-7, 133 138.
 RUCKERLING (vel Rickerling) Ioannes, servitor ducis Alberti, 60, 152.
 RUSSIA, 15, 21.
 RUSSOCKI Nicolaus, cast. Biechoviensis, cap. Lanciciensis, 175-6.

S

SABLOTZ *v.* Zabłóć.
 SACHSEN, SACHSSEN *v.* Saxonia.
 SAMOGITIA (Samogithia, Samagithia, Samaithen, Samaiten, Samayten), Samogitiae, 76, 84, 108, 110-12, 114-5, 118, 120-1, 123, 137, 170, 197-8, 207-9.
 SANATZKY (Sanocki?) Nicolaus, nob. Polonus, 205.
 SANDOMIRIENSIS, 80, 114, 192, 200.
 SARGAW *v.* Dzierzgoń.
 SAVISIUS *v.* Zawisza Dłużniewski.
 SAXONIA (Sachsen, Sachssen), 59, 93, 96, 99, 179.
 SCEPPER (Scepperus, Sceperus) Cornelius, consil. et orator Caroli V imperatoris, 85, 87-91.
 SCHABKEN *v.* Żabka.
 SCHELIPUA *v.* Zelepucha.
 SCHENCK Georgius, 194.
 SCHENCK Gulielmus, a Tautenberg (Tautenbergk vel Tautenburgk), legatus Ioachimi iunioris, marchionis Brandenburgensis, 11-2.
 SCHENTAW Olck (?) iunior, Masovita, 28.
 SCHERMAYSAL *v.* Szaromyśl.
 SCHIDLOWITZ *v.* Szydłowiecki.
 SCHITNO *v.* Szczytno.
 SCHLEGEL (Schlegle) Ioannes, Silesita, raptor Iosti Ludovici Decii, 186, 190-1, 193, 198.
 SCHLESIEN, SCHLESINGER *v.* Silesia.
 SCHLESWIG, SCHLESEWICENSIS *v.* Slesvicum.
 SCHLOCHOVIENSIS *v.* Człuchoviensis.
 SCHLUCENSIS *v.* Slucensis.
 SCHÖNING Thomas, archiep. Rigensis, 120-1.
 SCHULTHEISS *v.* Sculteti.
 SCHURSTAB Hieronymus, secr. ducis Alberti, 4, 214.
 SCHWARTZENBURG (Schwartzenburgk), comes a, legatus Ioachimi iunioris, marchionis Brandenburgensis, 11.
 SCHWEDEN *v.* Suetia.
 SCHWEIDNITZ *v.* Świdnica.
 SCULTETI (Schultheiss) Georgius, factor Norimbergensis ducis Alberti, 173.
 SCULTETUS Holste Nicolaus, 209.

SELANDIA, insula, 194.
 SERGAW *v.* Dzierzgoń.
 SICILIA, 90.
 SIGISMUNDUS I rex Poloniae, *passim*.
 SIGISMUNDUS AUGUSTUS rex Poloniae iunior, *passim*.
 SILESIA (Schlesien), Silesitae (Schlesinger), 81, 162, 190, 199.
 SIRADIENSIS, 49, 82, 177.
 SKIERNIEWICE, Skierniewicensis (Squernyoviensis, Squirnavicensis), opp. archiepiscoporum Gnesnensium, 47, 50, 53, 61-2.
 SKORA Gregorius, de Gay, tenutarius Obornicensis, 16.
 SLESVICUM (Schleswig), Slesvicensis (Schlesewicensis), 96, 99, 103.
 SLUCENSIS (Schlucensis) dux *v.* Olelkowicz Georgius.
 SŁUPECKI (Slupetzky) Sbigneus, cast. Połaniecensis, 30.
 SOCOŁOWO, Sokołowo *v.* Srzeński Felix.
 SPERATUS (Spret) Paulus, ep. Pomesaniensis, 37-8.
 SPIEGEL (Spigel) Nicolaus, nob., tabellarius ducis Alberti, 41-2.
 SPYCHOVO *v.* Poppen.
 SQUERNYOVIENSIS, SQUIRNAVICENSIS *v.* Skierniewice.
 SRZEŃSKI Felix, de Sokołowo (Socolowo), pal. Plocensis, cap. Marienburgensis, 22, 28, 34, 37-8, 170-1.
 STANG, STANGEN *v.* Allen.
 STANGENBERG *v.* Kostka.
 STEINKIRCH (Stinkirch) Georgius, 27, 31-3, 160-1.
 STETTINENSIS, 18.
 STICHSEN Otto, nob. ex Dania, 95.
 STINKIRCH *v.* Steinkirch.
 STORCH (Storig) Henricus, civis Posnaniensis, 178, 184.
 STRADAUN Ioannes, de, subditus ducis Alberti, 18.
 STUMA (Stuhm, Stum, Sztum), Stumensis (Stummensis), opp. in Prussia Regali, 168, 174.
 SUETIA (Suecia, Schweden), Sueci, Sueticus, 5, 6, 24, 26, 29, 40, 49, 50, 73, 78, 95, 100, 105, 148.
 SUFFOLCHIA (Suffolk), 52.
 SULEJÓW (Suleo), 48-9.
 SUND *v.* Oresunda.
 ŚWIDNICA (Schweidnitz), opp. et ducatus in Silesia, 190.
 SWLUFF (Sulejów?), 47-8.
 SZAROMYŚL (Schermaysal), opp. in palatinatu Posnaniensi, 204-5.
 SZCZEPANOWICZ (Kuncewicz) Stanislaus, cap. Georgenburgensis, 74.
 SZCZYTNO (Schithno, Ortelsburg), opp. in Prussia Ducali, 46.
 SZTEMBERK *v.* Kostka.
 SZTUM *v.* Stuma.
 SZYDŁOWIECKI (a Schidlowitz) Christophorus, cast. Cracoviensis, R.P. can., 63.
 SZYLELYCENSIS (?) ecclesia, 154.

T

TARŁO (Terlein) Gabriel, 38, 41, 113, 178, 203.
 TARNOWSKI (comes de Tarnaw, Tarnawsky) Ioannes, pal. Russiae, *postea* cast. Cracoviensis, exercituum R.P. cap. generalis, 15-6, 21, 63-4, 77, 202, 204, 211.

TAUROGI, opp. in Lithuania, 172.
 TAUTENBERGK, TAUTENBURGK v. Schenck a Tautenberg.
 TĘCZYŃSKI Andreas, cast. Cracoviensis, 15, 46, 81, 125.
 TELSZENSIS, 204, 212, 216.
 TERLEIN v. Tarło.
 TERLO (Tarło?), puer, 159.
 TEUTONICORUM ORDO v. Theutonicorum Ordo.
 TEUTSCH, TEUTZSCH, TEUTZSCHLANDT v. Germania.
 TEUTZSCHORDEN v. Theutonicorum Ordo.
 THAM v. Edam.
 THERA, dominus a, 198.
 THEUTONICORUM (Teutonicorum) Ordo (Cruciferi, Creutzherren, Deutschorden, der Deutsche Orden, Teuttschorden, der Orden), 3, 7, 17, 29, 42-3, 50, 83, 93-5, 100, 102, 114, 116, 119, 121, 123, 134, 145, 162-4, 177, 179-81, 193-4, 196-7, 213-5.
 THORN, THORNN, THORONIA v. Torunia.
 THORTHYLOVITZ (Tortylowicz?) Ioannes, sacerdos, « pastor quondam ecclesiae Szylelycensis », 154.
 TILSITH, arx in Prussia Ducali, 13.
 TOMICKI Petrus, ep. Cracoviensis, R.P. vicecanc., 7, 15, 17, 23, 46, 49, 50, 53-4, 59, 60, 67-8, 71-2, 105-6, 125.
 TORUNIA (Thoronia, Thorn, Thornn), 10, 156.
 TREBAW Franciscus, secr. Christiani III regis Daniae, 103.

U

UJAZD (Uyasd), 49, 50.
 ULENBRUCH, dominus Rigensis, 51.
 UNGARIA v. Hungaria.
 UYASD v. Ujazd.

V

VALENTINIS Ioannes Andreas, de, medicus reginae Bonae, 39.
 VARBERG (Warburg, Wartburg), opp. in Suetia, 54, 59.
 VARIENSIS, 127.
 VARSAVIENSIS, 81.
 VASILI Alexius, de, 47.
 VERSPACH Hieronymus, subditus ducis Alberti, 17.
 VETUS OPPIDUM Montis Regii (Königsberg Altstadt), 170.
 VILNA (Wilna, Wilna, die Wilde, die Wildt), Vilmensis (Wilnensis), 4, 5, 13-7, 24, 28, 30-3, 35-6, 38-40, 54, 60, 73-5, 79, 107, 109, 112, 119, 121, 128, 133, 137-8, 144, 148, 153, 166, 169, 172, 174-5, 182, 186-9, 192, 197, 200.
 VISMARIA (Wismaria), 194.
 VISNENSIS, 30.
 VITZTHUM (Vitzthumb, Vytzthumb) Appel, 82.
 VITZTHUM (Fitzthum) Georgius, 82.
 VOGLER (Vogeler) Georgius, 4, 84, 94.
 VOGLER Ioannes, civis Regiomontanus, 84.
 VOLFGANGUS, frater Friderici comitis palatini Rheni, 94.

VOLKINICENSIS, 172.
VOLSKY, VOLSKY *v.* Wolski Nicolaus.
VRATISLAVIA (Wratislavia, Wrocław, Breslau, Presslaw), 108-9.
VYGAF *v.* Wygów.
VYTZTHUMB *v.* Vitzthum.

W

WALDE Georgius, a, nob. Pomeranus, secr. magistri Livoniae, 155-6.
WARBURG, WARTBURG *v.* Varberg.
WATH Conradus, mercator Posnaniensis, 211.
WERDEN Ioannes, a, cap. Novensis, burgravius et proconsul Gedanensis,
9, 10, 49, 50, 69-72, 77, 105-6, 113, 125-7, 150-1, 158, 166, 168, 203-5, 211
WERNITZKY Iacobus, 46.
WEYDOLT Gulielmus, servitor regis Poloniae, 109.
WHONA *v.* Dameraw.
WILDE, WILDT *v.* Vilna.
WILHELM, WILHELMUS *v.* Gulielmus.
WILNA, WILNNA, WILNENSIS *v.* Vilna.
WINNICENSIS, 6.
WIRSZYŁO *v.* Ościkowicz.
WIRTEMBERGENSIS, 125.
WISMARIA *v.* Vismaria.
WITKOWICZ Stephanus, nob., 154.
WITKOWSKI (Withkawsky), nob. 154.
WOJANOWSKI *v.* Dameraw.
WOLLENWEBER *v.* Wullenweber.
WOLSKI Martinus, 33.
WOLSKI (Volsky, Volsky) Nicolaus (Niclasch, Niclagky), cast. Sochaczowiensis, *postea* Wojnicensis, *postea* Sandomiriensis, magister curiae reginae Bonae, 27, 32, 75, 107-8, 113, 117, 119, 122, 125, 136-7, 149-50, 166, 185, 188, 192, 200.
WRATISLAVIA, WROCLAW *v.* Vratislavia.
WULLENWEBER (Wollenweber) Georgius, proconsul Lubecensis, 96-7, 131-3.
WYGÓW (Vygaf), 49.
WYSTRUĆ *v.* Insterburgum.
WYSSOGRÓD (Wyssagrad), Wyszogrodensis, opp. ad Vistulam, 48, 51.

Z

ZABKA (Schabken) Georgius, vicecanc. Regni Bohemiae, 123-4.
ZABŁÓC (Sablutz), pagus in Masovia, 66-7.
ZAKRZEWSKI (de Zakrzewo) Volfgangus, tenentarius Wyszogrodensis, 51.
ZANDTNER Bonaventura, nob., servitor Ioannis Chojeński, 205.
ZAWISZA (Savisius) Dłużniewski Ioannes, cast. Plocensis, 22-3.
ZCEMA *v.* Czema.
ZELEPUCHA (Schelipua) Georgius Jackowicz, 38.
ZELL (Czell), 96.
ZEMEN *v.* Czema.
ZIEMBICENSIS *v.* Munsterbergensis.
ZOLNER Albertus, subditus ducis Alberti, 84.

FINITO DI STAMPARE CON I TIPI DELLA
TIP. EDIGRAF - ROMA - TEL. 8271694
IL 10 FEBBRAIO 1982

ELEMENTA AD FONTIUM EDITIONES (cont.)

- XVI — *Documenta Polonica ex Archivo Generali Hispaniae in Simancas*, V pars. Ed. V. MEYSZTOWICZ, pp. VII+336, 227 doc. (A.D. 1587-1590), 5 tab., Ind. nom. propr., ind. chron., 1966.
- XVII — *Res Polonicae ex Archivo Musei Britannici*, II pars. Ed. C. H. TALBOT, pp. VII+311, 169 doc. (A.D. 1411-1616), 2 tab., Ind. nom. propr., ind. chron., 1967.
- XVIII — *Collectanea ex rebus Polonicis Archivi Orsini in Archivo Capitolino*, II pars. Ed. W. WYHOWSKA DE ANDREIS, pp. VIII+256, 140 doc. (A.D. 1669-1676), 4 tab., Ind. nom. propr., 1968.
- XIX — *Documenta Polonica ex Archivo Generali Hispaniae in Simancas*, VI pars. Ed. V. MEYSZTOWICZ, pp. VIII+429, 121 doc. (A.D. 1556-1620), 4 tab., Ind. nom. propr., ind. chron., 1968.
- XX — *Res Polonicae ex Archivo Regni Daniae*, II pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA et G. STEEN JENSEN, 266 doc. (A.D. 1577-1696), 4 tab., Ind. nom. propr., ind. chron., pp. VI+324, 1969.
- XXI — *Documenta Polonica ex Archivo Generali Hispaniae in Simancas*, VII pars. Ed. V. MEYSZTOWICZ, 187 doc. (A.D. 1491-1696), 2 tab., Ind. nom. propr., ind. chron., pp. VIII+262, 1970.
- XXII — *Documenta Polonica ex Archivo Parmensi*, I pars. Ed. V. MEYSZTOWICZ et W. WYHOWSKA DE ANDREIS, doc. 183 (A.D. 1535-1588), pp. VIII+210, 2 tab., 1970.
- XXIII — A. *Documenta Polonica ex Archivo Parmensi*, II pars. Doc. NN. 184-319 (A.D. 1598-1772), Ind. nom. propr., ind. chron. B. *Documenta Polonica ex Archivo Capitulari in Brisighella*. 63 doc. (A.D. 1578-1588), Ind. nom. propr., ind. chron. Ed. V. MEYSZTOWICZ et W. WYHOWSKA DE ANDREIS, p. 297, 2 tab., 1970.
- XXIV — *Res Polonicae ex Archivo Regni Daniae*, III pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA et G. STEEN JENSEN, 152 doc. (A.D. 1419-1564), pp. VIII+301, 4 tab., 1971.
- XXV — *Res Polonicae ex Archivo Regni Daniae*, IV pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA et G. STEEN JENSEN, 78 doc. (A.D. 1563-1572), 6 tab., Ind. nom. propr., ind. chron., pp. VIII+248, 1971.
- XXVI — *Res Polonicae ex Archivo Mediceo Florentino*, I pars. Ed. V. MEYSZTOWICZ et WANDA WYHOWSKA DE ANDREIS, 145 doc. (A.D. 1559-1589), 4 tab., pp. VIII+320, 1972.
- XXVII — *Res Polonicae ex Archivo Mediceo Florentino*, II pars. Ed. V. MEYSZTOWICZ et WANDA WYHOWSKA DE ANDREIS, 262 doc. (A.D. 1589-1612), pp. VIII+377, 1972.
- XXVIII — *Res Polonicae ex Archivo Mediceo Florentino*, III pars. Ed. V. MEYSZTOWICZ et WANDA WYHOWSKA DE ANDREIS, 205 doc. (A.D. 1613-1626), 4 tab., Ind. nom. propr., ind. chron., pp. VIII+376, 1972.
- XXIX — *Res Polonicae ex Archivo Regni Daniae*, V pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA et G. STEEN JENSEN, 139 doc. (A.D. 1578-1630), 5 tab., Ind. nom. propr., ind. chron., pp. VIII+376, 1972.
- XXX — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, I pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, 447 doc. (A.D. 1525-1548), 9 tab., elenchus epistolarum, elenchus sigillorum, ind. nom. propr., pp. XV+259, 1973.
- XXXI — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, II pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. NN. 448-854 (A.D. 1549-1562), 7 tab., elenchus epistolarum, ind. nom. propr., pp. IX+241, 1974.
- XXXII — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, III pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. NN. 855-1237 (A.D. 1563-1572), 10 tab., elenchus epistolarum, ind. nom. propr., pp. VIII+268, 1974.
- XXXIII — *Res Polonicae ex Archivo Regni Daniae*, VI pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA et G. STEEN JENSEN, 140 doc. (A.D. 1632-1699), 5 tab., ind. nom. propr., ind. chron., pp. X+210, 1974.
- XXXIV — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, IV pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. NN. 1-212 (A.D. 1525-1530), 6 tab., elenchus epistolarum, ind. personarum et locorum, pp. XVI+230, 1975.
- XXXV — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, V pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. NN. 213-551 (A.D. 1531-1537), 3 tab., elenchus epistolarum, ind. personarum et locorum, pp. X+228, 1975.

- XXXVI — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, VI pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. NN. 552-761 (A.D. 1538-1542), 3 tab., elenchus epistolarum, ind. personarum et locorum, pp. VIII+227, 1975.
- XXXVII — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, VII pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. NN. 762-1051 (A.D. 1543-47), 4 tab., elenchus epistolarum, index personarum et locorum, pp. VIII+256, 1976.
- XXXVIII — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, VIII pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. NN. 1052-1215 (A.D. 1548-49), 6 tab., elenchus epistolarum, ind. personarum et locorum, pp. XII+206, 1976.
- XXXIX — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, IX pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. NN. 1216-1424 (A.D. 1550-53), 4 tab., elenchus epistolarum, ind. personarum et locorum, pp. VIII+226, 1976.
- XL — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, X pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. NN. 1425-1724 (A.D. 1554-1559), 3 tab., elenchus epistolarum, ind. personarum et locorum, pp. X+226, 1976.
- XLI — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, XI pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. NN. 1725-2009 (A.D. 1560-1566), 4 tab., elenchus epistolarum, ind. personarum et locorum, pp. VIII+226, 1977.
- XLII — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, XII pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. NN. 2010-2220 (A.D. 1567-1572), 4 tab., elenchus epistolarum, ind. personarum et locorum, 1977, pp. X+196, 1977.
- XLIII — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, XIII pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. NN. 1-269 (A.D. 1534-1565), 4 tab., ind. personarum et locorum, pp. VIII+228, 1978.
- XLIV — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, XIV pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. NN. 1-156 (A.D. 1546-1567), 3 tab., ind. personarum et locorum, pp. VIII+190, 1978.
- XLV — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, XV pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. NN. 1-197 (A.D. 1525-1572), 6 tab., elenchus epistolarum, index personarum et locorum, pp. X+192, 1977.
- XLVI — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, XVI pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. 1-172 (A.D. 1525-1535), 4 tab., elenchus epistolarum, index personarum et locorum, pp. X+188, 1979.
- XLVII — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, XVII pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. 173-302 (A.D. 1536-1538), 4 tab., elenchus epistolarum, index personarum et locorum, pp. VIII+213, 1979.
- XLVIII — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, XVIII pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. 303-419 (A.D. 1539-1541), elenchus epist., ind. pers. et loc., pp. VIII+246, 1979.
- XLIX — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, XIX pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. 420-526 (A.D. 1542-1548), 5 tab., elenchus epistolarum, index personarum et locorum, pp. VIII+214, 1980.
- L — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, XX pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. 527-602 (A.D. 1549-1568), elenchus epistolarum, index personarum et locorum, elenchus omnium epistolarum vol. XXX-XXXII et XXXIV-L, bibliographia, pp. VIII+212, 4 tab.
- LI — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, XXI pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. 1-258 (A.D. 1525-1528), elenchus epistolarum, index personarum et locorum, pp. X+196, 4 tab., 1980.
- LII — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, XXII pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. 259-676 (A.D. 1529-1531), elenchus epistolarum, index personarum et locorum, pp. X+284, 1981.
- LIII — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, XXIII pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. 677-1081 (A.D. 1532-1534), elenchus epist., index personarum et locorum, 2 tab. pp. X+272, 1981.
- LIV — *Res Polonicae ex Archivo Regiomontano*, XXIV pars. Ed. C. LANCKOROŃSKA, doc. 1082-1379 (A.D. 1535-1536), elenchus epist., index personarum et locorum, pp. X+241, 1982.
- LV — in praeparatione.

DEPOSITARI I I :

« International Book Distributors »
LIBRERIA
117-120, Piazza Montecitorio
00186 ROMA

Orbis (London Ltd.)
66, Kenway Road
London S.W.5.

Institutum Historicum
Polonicum Romae
19, Via Virginio Orsini
00192 ROMA